

DIAGNOZA

PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY ORCHOWO

**OŚRODEK PSYCHOPROFILAKTYKI
NOWA PERSPEKTYWA**

**RAPORT Z BADAŃ ZREALIZOWANYCH
W 2020 ROKU**

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	4
METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH.....	7
CELE I OGÓLNE ZAŁOŻENIA BADANIA	7
PROBLEMATYKA BADANIA.....	8
WYBÓR METOD I TECHNIK BADAWCZYCH	12
DOBÓR PRÓBY.....	14
NARZĘDZIA BADAWCZE	15
ETYKA PROWADZONYCH BADAŃ	16
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD UCZNIÓW.....	17
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY	17
PROBLEM ALKOHOLOWY	18
PROBLEM NIKOTYNOWY	22
PROBLEM NARKOTYKOWY	26
PROBLEM PRZEMOCY	30
DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE.....	37
UCZESTNICTWO W GRACH HAZARDOWYCH	39
KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH	41
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW	46
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY	46
PROBLEM ALKOHOLOWY	49
PROBLEM NIKOTYNOWY	55
PROBLEM NARKOTYKOWY	57
PROBLEM PRZEMOCY	61
DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE.....	67
HAZARD	71
KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH	73
RYNEK PRACY.....	75
UBÓSTWO, BEZDOMNOŚĆ I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE.....	77
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	82
OSOBY STARSZE	84
WSPIERANIE RODZINY	86
ZDROWIE PSYCHICZNE	89
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH.....	92

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY	92
PROBLEM UZALEŻNIEŃ Z PERSPEKTYWY SPRZEDAWCÓW	93
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD PRACOWNIKÓW INSTYTUCJONALNYCH	101
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY	101
PROBLEMY SPOŁECZNE WŚRÓD RODZIN I DZIECI.....	102
PRZEMOC W RODZINIE ORAZ SKALA UZALEŻNIEŃ	108
DZIAŁANIA PRACOWNIKÓW INSTYTUCJONALNYCH.....	110
WNIOSKI I REKOMENDACJE PROFILAKTYCZNE	113
UCZNIOWIE	114
DOROŚLI MIESZKAŃCY	138
SPRZEDAWCY NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH	166
PRACOWNICY INSTYTUCJONALNI.....	169
BIBLIOGRAFIA.....	174
SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW	176
SPIS TABEL	176
SPIS WYKRESÓW	177
SPIS RYSUNKÓW	181
ZAŁĄCZNIKI.....	182
ZAŁĄCZNIK NR 1.....	182
ZAŁĄCZNIK NR 2.....	186
ZAŁĄCZNIK NR 3.....	188

W P R O W A D Z E N I E

Żyjemy w erze globalizacji. Ma ona dla nas pozytywne jak i negatywne skutki. Według Doroty Czajkowskiej-Majewskiej globalizacja jest „*wehikułem postępu, poprawy warunków życia i zdrowia ludzkości*”¹. Panujące przekonanie o tym, że dzięki globalizacji nastąpiła poprawa warunków życiowych wielu społeczeństw, jest pozytywnym faktem, aczkolwiek trzeba mieć na uwadze to, że istnieją też negatywne konsekwencje globalizacyjne takie jak: zwiększenie ubóstwa, nasilanie się bezrobocia, bezdomności oraz wszelkie różnice między narodami bogatymi i biednymi. W rezultacie w społeczeństwie polskim powyższe problemy społeczne są coraz bardziej widoczne.

Jerzy Kwaśniewski przez problem społeczny rozumie takie zachowania ludzkie i zjawiska społeczne, które ze względu na swój charakter, skutki czy intensywność występowania postrzegane są i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domagające się rozwiązania. O problemie społecznym mówimy wówczas, gdy dane zjawisko spełnia kilka kryteriów:

- dotyczy wielu osób w społeczności,
- ma charakter powtarzający się, a nie jednorazowy,
- jest postrzegane i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym,
- domaga się rozwiązania,
- można mu zaradzić poprzez zbiorowe działanie ².

Jacek Wódz zauważa, że należy odróżnić problemy społeczne od patologii społecznej. Patologia wiąże się z widocznym łamaniem ładu społecznego, a także często jest zawiniona przez osoby nią objęte, natomiast problem społeczny jest zjawiskiem, które nie jest bezpośrednio zawinione przez osoby nim dotknięte. Problemy społeczne „(...) *następują często na skutek samego funkcjonowania systemu społecznego, albo pewnych społecznych zjawisk zewnętrznych i nie są celowym łamaniem ładu społecznego*”³.

Do problemów społecznych, które w ostatnich dekadach dają najwyraźniej znać o sobie w polskiej rzeczywistości należy zaliczyć: alkoholizm, narkomanię, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawczą oraz

¹ Czajkowska- Majewska D., *Człowiek globalny*, s. 99.

² Kwaśniewski J., *Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych*, s. 7.

³ Wódz J., *Socjologia dla prawników i politologów*, s. 172.

wykluczenie społeczne. Każdy z tych problemów wymaga odmiennego podejścia i działań specjalistów.

Punktem wyjścia wszelkiej interwencji socjalnej jest diagnoza, będąca niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu zmian. Pomaga ona zidentyfikować negatywne, nieakceptowane zjawiska, a także niezaspokojone potrzeby i oczekiwania mieszkańców.

Termin „diagnoza społeczna” używany jest w szerokim i węższym znaczeniu. W szerokim znaczeniu diagnozą społeczną są społeczne badania, w których zbiera się dane szczegółowe, porządkuje je i interpretuje w celu udzielenia odpowiedzi na pytania: „*Jak jest? Co to jest? Dlaczego tak jest?*”. Celem takiej diagnozy jest poznanie problemów, a przedmiotem są różne zjawiska społeczne. O diagnozie społecznej w węższym znaczeniu mówimy, gdy badania dotyczą rozpoznawania zdarzeń i sytuacji społecznych ze względu na ich dotkliwość i potrzebę zmian. Zgodnie z tą definicją, przedmiotem badania są zdarzenia i sytuacje społecznie dotkliwe, celem – zmiana społeczna, efektem zaś – przede wszystkim wnioski i zalecenia dla praktyki ⁴. Diagnozę społeczną przeprowadza się w celu:

- identyfikacji przyczyn wywołujących sytuacje problemowe,
- identyfikacji wzajemnych związków pomiędzy problemami i kwestiami społecznymi,
- identyfikacji skali problemów społecznych w danym układzie administracyjnym,
- identyfikacji regionalnych, lokalnych uwarunkowań problemów społecznych,
- analizy podejmowanych działań zmierzających do rozwiązania sytuacji problemowej lub jej złagodzenia,
- analizy proponowanych rozwiązań przez politykę społeczną regionu.

Rzetelnie przeprowadzona diagnoza jest fundamentem do planowania różnych programów rozwiązywania problemów społecznych. Wiedza, którą dostarcza nam diagnoza, pozwala na odpowiednią alokację zasobów w polecane programy. Dlatego jakość wykonanej diagnozy jest znacząca dla tworzenia właściwych i adekwatnych działań w społeczeństwie.

⁴ Szatur – Jaworska B., *Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej*, s. 109.

Można wyróżnić kilka typów diagnozy społecznej, które zostały przedstawione poniżej.

Rysunek 1. Typy diagnozy społecznej

DIAGNOZA KLASYFIKACYJNA	• Przyporządkowuje obserwowane zjawiska i cechy szerszym klasom społecznym, odpowiada na pytanie: z jakiego typu problemem mamy do czynienia.
DIAGNOZA GENETYCZNA	• Poszukuje przyczyn danego stanu rzeczy.
DIAGNOZA ZNACZENIA	• Określa wpływ badanych zjawisk na funkcjonowanie całego systemu.
DIAGNOZA FAZY	• Służy ustaleniu etapu badanego procesu oraz określeniu jego dynamiki.
DIAGNOZA PROGNOSTYCZNA	• Służy przewidywaniu dalszych zmian badanego stanu rzeczy.

Źródło: Szatur – Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej

METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH

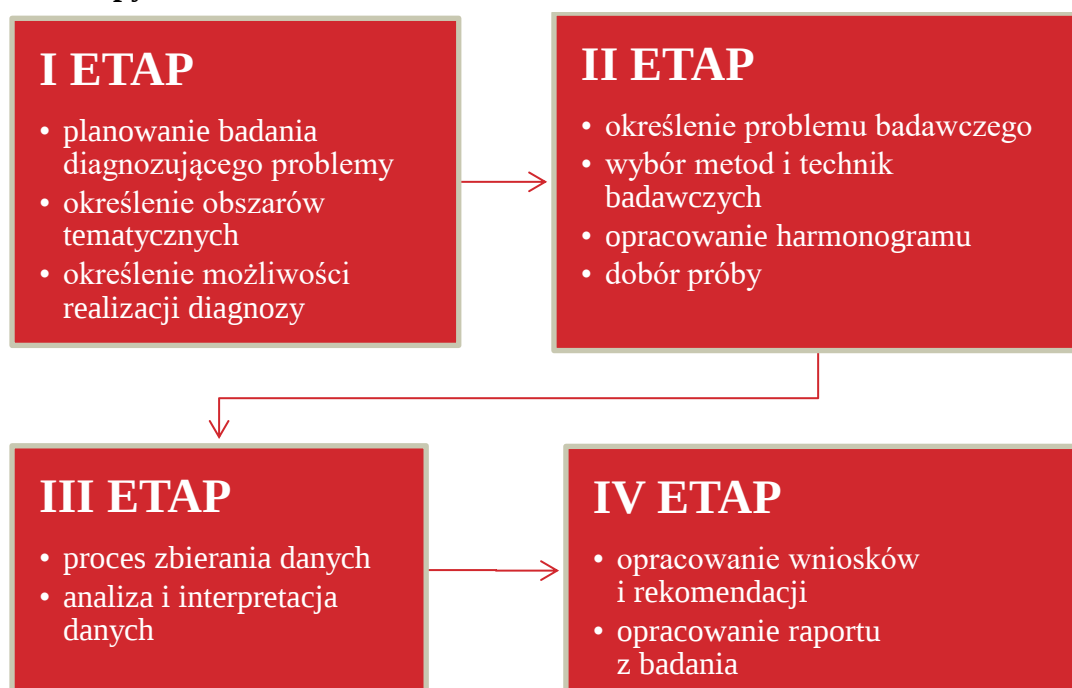
CELE I OGÓLNE ZAŁOŻENIA BADANIA

Niniejsza diagnoza realizowana na zlecenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Orchowie ma na celu ukazanie skali różnych problemów społecznych występujących na terenie gminy Orchowo. Zakres działań badawczych odnosił się do zidentyfikowania następujących kwestii:

- rozpoznania problemów występujących wśród dzieci, młodzieży oraz dorosłych mieszkańców,
- wskazania przyczyn lub czynników wywołujących sytuacje problemowe,
- określenia skali oraz zakresu występujących problemów,
- ukazania rozwiązań mających na celu wyjaśnienie sytuacji problemowej lub złagodzenie jej skutków.

Przeprowadzone badanie diagnozujące problemy społeczne składało się z kilku etapów, które zostały przedstawione poniżej.

Rysunek 2. Etapy badania

PROBLEMATYKA BADANIA

Poniżej zaprezentowane zostały problemy społeczne, do których odnosił się zakres prac badawczych.

PROBLEM ALKOHOLOWY (ALKOHOLIZM) – według WHO to „wszelki sposób picia, który wykracza poza miarę tradycyjnego i zwyczajowego spożycia albo poza ramy obyczajowego, przyjętego w całej społeczności, picia towarzyskiego bez względu na czynniki, które do tego prowadzą”⁵. Alkoholizm ściśle wiąże się z negatywnymi zjawiskami społecznymi takimi jak: bezrobocie, przemoc, ubóstwo, czy zachowania kryminalne. Problem alkoholowy wśród współczesnych społeczeństw jest problemem o bardzo szerokim zasięgu, w związku z tym tej kwestii poświęcono najwięcej miejsca w poniższej diagnozie.

PROBLEM NARKOTYKOWY (NARKOMANIA) – według ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, narkomania to: stałe lub okresowe używanie w celach niemedycznych środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich⁶. W niniejszym raporcie zwrócono uwagę przede wszystkim na następujące kwestie związane z owym zjawiskiem: rozpowszechnienie i dostępność narkotyków oraz dopalaczy, a także skala zjawiska wśród dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży szkolnej na terenie Gminy.

PROBLEM NIKOTYNOWY (NIKOTYNIZM) – jest zjawiskiem, które polega na regularnym zażywaniu tytoniu, w skład którego wchodzi nikotyna – silna trucizna oraz szereg innych substancji, które wykazują negatywny wpływ na nasz organizm. Nikotynizm jest uzależnieniem fizycznym i psychicznym. Został szczegółowo opisany w Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD 10. Niniejsza diagnoza ma na celu ukazanie skali uzależnienia, dostępności papierosów dla uczniów na terenie Gminy, a także skali problemu wśród dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży.

⁵ Pilch T., *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, str. 92.

⁶ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 852).

UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE – Amerykańskie Towarzystwo Psychiatryczne formalnie potwierdziło istnienie uzależnień/nałogów behawioralnych w maju 2013 roku poprzez opublikowanie piątej rewizji klasyfikacji DSM i włączenie zaburzenia uprawiania hazardu do kategorii zaburzeń i nałogów.

PROBLEM PRZEMOCY W RODZINIE – przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: *Przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą*⁷.

PROBLEM PRZEMOCY RÓWIEŚNICZEJ – WHO określa przemoc jako „użycie z rozmysłem siły lub groźenie nią, przeciw sobie, innej osobie, grupie lub społeczności, co prowadzi do zranienia, śmierci, lub szkody psychicznej, a także do zaburzeń rozwojowych i upośledzenia społecznego”⁸. Nowym problemem, który pojawia się coraz częściej wśród polskich uczniów to zjawisko cyberbullyingu lub inaczej mówiąc cyberprzemocy. Poniższa tabela przedstawia różne sposoby rozumienia cech charakterystycznych dla systematycznej przemocy rówieśniczej w szkole i jej cyfrowego odpowiednika.

CYBERPRZEMOC (cybermobbing, cyberbullying, agresja elektroniczna, elektroniczna przemoc rówieśnicza) – stosowanie przemocy poprzez: prześladowanie, zastraszanie, nękanie, wyśmiewanie innych osób z wykorzystaniem Internetu i narzędzi typu elektronicznego takich jak: SMS, e-mail, witryny internetowe, fora dyskusyjne w Internecie, portale społecznościowe i inne.

⁷ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm.)

⁸ *Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania*, Polskie Biuro Eurydice, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2007.

Tabela 1. Dręczenie szkolne i cyberbullying - różne rozumienie właściwości dręczenia w tradycyjnym dręczeniu i cyberbullyingu

Kryterium wyróżniające	Tradycyjny bullying	Cyberbullying
POWTARZALNOŚĆ	Wynika z wielokrotnego działania sprawców.	Może wynikać z cech samego materiału zamieszczonego w Internecie, który jest albo wielokrotnie kopiowany, albo długotrwale obecny; w obu tych przypadkach ofiara doświadcza powtarzalnej wiktymizacji.
NIERÓWNOWAGA SIŁ	Wynika z przewagi ilościowej, fizycznej lub psychologicznej sprawcy bądź sprawców.	Może wynikać z większych kompetencji sprawców w zakresie obsługi nowych technologii komunikacyjnych.
INTENCJONALNOŚĆ	Jest operacjonalizowana najczęściej jako świadoma chęć skrzywdzenia ofiary.	Część badań wskazuje, że ze względu na cechy komunikacji zapośredniczonej (m.in. redukcja sygnałów niewerbalnych) niektórzy sprawcy nieświadomie krzywdzą ofiary.

Źródło: J. Pyżalski, Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży

Warto poznać przykłady agresji elektronicznej, z którą borykają się uczniowie szkół. Obejmuje ona następujące formy:

- flaming – agresywna wymiana zdań, np. na czacie lub w ramach grupy dyskusyjnej,
- prześladowanie (ang. *harassment*) – regularne przesyłanie nieprzyjemnych wiadomości do ofiary za pomocą elektronicznych kanałów komunikacji,
- kradzież tożsamości (ang. *impersonation*) – podszywanie się pod ofiarę,
- upublicznianie tajemnic (ang. *outing*) – udostępnianie prywatnych materiałów ofiary (np. zdjęcia),
- śledzenie (ang. *cyberstalking*) – inwigilacja ofiary i nękanie jej niechcianymi komunikatami,
- Happy Slapping – prowokowanie lub atakowanie innej osoby i dokumentowanie wydarzenia w postaci zdjęć lub filmu oraz upublicznienie nagrań lub zdjęć w Internecie,
- poniżenie (ang. *denigration*) – upublicznienie poniżających, nieprawdziwych informacji lub materiałów na temat ofiary,
- wykluczenie (ang. *exclusion*) – celowe usunięcie z listy kontaktów internetowych lub niedopuszczenie do niej ofiary,

- agresja techniczna – działania przeciwko sprzętowi komputerowemu ofiary bardziej niż przeciwko samej ofierze⁹.

RYNEK PRACY – bezrobocie ściśle wiąże się z innymi poważnymi kwestiami społecznymi np. alkoholizmem, ubóstwem, czy obniżeniem standardu życia całej rodziny, stąd poświęciliśmy część naszej diagnozy na ten jakże ważny temat.

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ – do głównych problemów osób niepełnosprawnych należałoby zaliczyć niski poziom aktywności zawodowej, problemy z utrzymaniem zdobytego zatrudnienia, izolację społeczną, która jest konsekwencją braku samodzielności i konieczności pomocy innych osób, a także bariery architektoniczne, transportowe, które utrudniają poruszanie się. Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku, w Polsce było 3 457 tys. osób z potwierdzeniem prawnym niepełnosprawności.

UBÓSTWO, BEZDOMNOŚĆ I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE – wykluczenie społeczne, ubóstwo oraz bezdomność to ważne problemy współczesnego świata. Wykluczenie społeczne jest powiązane w sposób istotny z występowaniem ubóstwa, choć nie jest z nim równoznaczne. Osoby wykluczone nie muszą być ubogie, natomiast osoby ubogie nie muszą być wykluczone. Według Ogólnopolskiego Badania Liczby Bezdomnych w nocy z dnia 12 na 14 lutego 2019 r. w Polsce było 30 330 osób bezdomnych. Najwięcej z nich przebywa w województwach: mazowieckim (4 278 osób) i śląskim (4 255 osób), natomiast najmniej w województwie podlaskim (646 osób) oraz świętokrzyskim (794 osoby)¹⁰.

OSOBY STARSZE – według klasyfikacji Światowej Organizacji Zdrowia wyodrębnia się cztery etapy procesu starzenia się: wiek przedstarczy od 45 do 59, wiek starzenia się od 60 do 74 lat, wiek starczy od 75 do 89 lat oraz długowieczność – co najmniej 90 lat¹¹. Do głównych problemów seniorów można zaliczyć: ubóstwo, wykluczenie społeczne, choroby, ograniczenie sprawności fizycznej i umysłowej, utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji, różne utrudnienia architektoniczne, czy niski dostęp do technologii.

ZDROWIE PSYCHICZNE – przyjęta w 1948 roku konstytucja Światowej Organizacji Zdrowia określa je jako pełny dobrostan fizyczny, psychiczny i społeczny człowieka. Przejawia się dobrym samopoczuciem, pewnością i wiarą w siebie, poczuciem

⁹ Pyżalski J., *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*, s. 126-128.

¹⁰ Sprawozdanie z realizacji działań na rzecz osób bezdomnych, Ministerstwo Rodziny, pracy i Polityki Społecznej

¹¹ M. Muszaliak, M. Biercewicz, *Problemy opiekuńcze u osób w starszym wieku*, s. 132.

własnej wartości. Nasza kondycja psychiczna wpływa na sposób myślenia, odczuwania i działania.

WSPIERANIE RODZINY – wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej.

WYBÓR METOD I TECHNIK BADAWCZYCH

Istotą badania było poznanie opinii oraz postaw mieszkańców na temat problemu alkoholowego, nikotynowego, narkotykowego, przemocy domowej, rówieśniczej, cyberprzemocy, uzależnień behawioralnych, profilaktyki, rynku pracy, ubóstwa, wykluczenia społecznego, niepełnosprawności, bezdomności, osób starszych. W tym celu zdecydowano się na przeprowadzenie komplementarnych badań, zrealizowanych wśród czterech grup społecznych:

- dorosłych mieszkańców Gminy,
- uczniów szkół podstawowych,
- sprzedawców napojów alkoholowych,
- pracowników instytucjonalnych.

Każda grupa respondentów wniosła coś nowego względem badanych zagadnień i pozwoliła na ich lepszą diagnozę oraz głębsze zrozumienie.

Przez metodę badawczą rozumie się na ogół system założeń i reguł pozwalających na takie uporządkowanie praktycznej lub teoretycznej działalności, aby można było osiągnąć cel, do którego się świadomie zmierza¹². Wyróżnia się metody ilościowe i jakościowe. Zarówno jedno, jak i drugie są użyteczne w prowadzeniu badań socjologicznych. Wszystko zależy od tego jakich danych potrzebujemy. Badacze jakościowi szukają odpowiedzi na pytania „jak?”, „dlaczego?”, skupiając się na pojedynczych jednostkach lub małych grupach. Badania te mają na celu zrozumienie głębszych przyczyn zachowań ludzi. Z racji tego, że obejmują niewielką liczbę badanych, wyników nie można uogólniać do całej populacji. Metody badań

¹² Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, s. 60.

ilościowych posługują się głównie liczbami i odpowiadają na pytania “ile?” i “jak często?”. Ten typ badań przeprowadzany jest na większą skalę, niż w metodach jakościowych, a jego wyniki można przekładać na populację¹³.

Badania wśród dorosłych mieszkańców oraz uczniów zostały wykonane zgodnie z metodologią ilościową. Ankiety zarówno wśród dorosłych mieszkańców, uczniów, jak i pracowników instytucjonalnych zostały przeprowadzone za pomocą techniki CAWI (*Computer Assisted Web Interviews*). Technika ta polega na przeprowadzeniu ankiety, która jest dostępna online. Pozwala ona na anonimowość, dzięki czemu osoby biorące udział w badaniu czują się swobodnie. Przed przystąpieniem do ankietowania uczniów, za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrekcji placówki szkolnej na przeprowadzenie badania, udzielano informację o całkowitej anonimowości oraz o zasadach wypełniania kwestionariuszy, by zminimalizować ryzyko występowania braków danych. Badania wśród sprzedawców napojów alkoholowych zostały wykonane za pomocą techniki CATI (*Computer-Assisted Telephone Interviewing*), która jest bardzo często wykorzystywana w badaniach rynkowych ze względu na krótki czas zbierania danych. Polega na przeprowadzeniu ankiety poprzez rozmowę telefoniczną z respondentem.

Koncepcja badania uwzględniła zapewnienie trafności i rzetelności planowanych działań. Wiązała się z tym przede wszystkim triangulacja źródeł danych, polegająca na pozyskaniu informacji z różnych środowisk.

Rysunek 3. Wykorzystane techniki badawcze podczas badania

¹³Przewłocka J., CAWI- specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju, s. 97.

DOBÓR PRÓBY

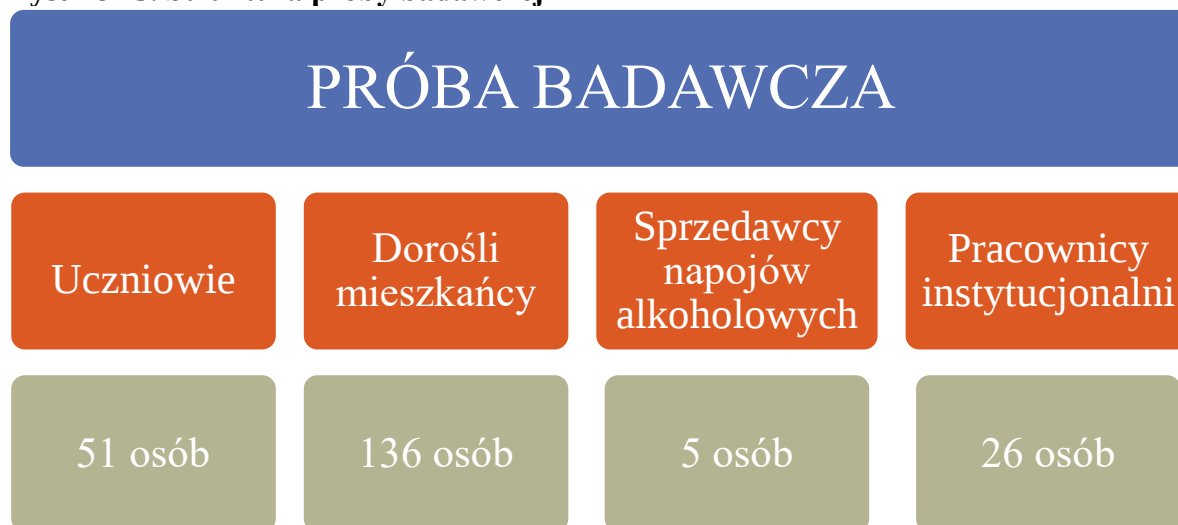
Najczęściej badana przez nas zbiorowość jest zbyt liczna, aby zbadać jej wszystkich członków, dlatego wybiera się jej reprezentację. Występują dwa typy doboru próby: losowy i nielosowy. Podejmując decyzję o wyborze doboru próby, powinniśmy kierować się tym, jaki jest cel naszych badań. Wykorzystany w diagnozie losowy dobór próby umożliwił pogłębienie badanych zjawisk związanych bezpośrednio z zagrożeniami społecznymi na terenie Gminy oraz uzyskanie informacji i opinii z różnych środowisk.

Rysunek 4. Dobór próby badawczej

Badania zostały przeprowadzone od października do listopada 2020 roku i wzięło w nich udział łącznie 218 osób. Poniższa tabela przedstawia szczegółową strukturę próby badawczej.

Rysunek 5. Struktura próby badawczej

NARZĘDZIA BADAWCZE

Badacze, którzy zajmują się tworzeniem narzędzi badawczych, rozróżniają dwa typy kwestionariusza:

- kwestionariusz ankiety, czyli gotowy formularz z pytaniami skierowanymi do respondentów; to właśnie ten typ kwestionariusza wykorzystywany jest przez naszą firmę w prowadzonych badaniach,
- kwestionariusz wywiadu składa się ze schematu pytań zadawanych przez ankietera, który wcześniej ma zaplanowaną ich formę i kolejność.

Kwestionariusz ankiety można podzielić na 3 części:

1. część adresowo-tytułowa - umieszcza się ją na pierwszej stronie naszej ankiety, gdzie wyszczególnione są takie kwestie jak: nazwa ośrodka badawczego, tytuł kwestionariusza oraz szczegółowe instrukcje dla naszego respondenta,
2. część merytoryczna - zawarte są w niej nasze pytania dotyczące zagadnienia, które badamy,
3. część metryczkowa - zawarte są w niej dane dotyczące respondenta, są to np. płeć, wykształcenie, stan cywilny, przedział wiekowy lub miejsce zamieszkania; informacje te pozwalają na korelacje z innymi pytaniami zawartymi w ankiecie.

Kwestionariusz ankiety użyty do zebrania danych miał podobną konstrukcję niezależnie od badanej grupy. Składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru. Ze względu na specyfikę poszczególnych grup dokonano spersonalizowania pytań, dostosowując ich charakter do profilu respondenta. Kwestionariusz wywiadu natomiast to zestawienie logicznie ułożonych i odpowiednio sformułowanych pytań, na które odpowiada respondent w trakcie realizowanego wywiadu osobistego.

Wyniki przedstawione w raporcie mają charakter procentowy. Ewentualne dysproporcje związane są z zaokrągleniem do liczb całkowitych (maksymalnie +/- 2%).

ETYKA PROWADZONYCH BADAŃ

Podczas prowadzenia badań społecznych wyróżnia się kilka podstawowych reguł, jakimi powinien kierować się badacz, aby nasze badania były prowadzone w sposób etyczny. Wśród nich wymienia się między innymi:

- świadomą zgodę respondenta, który ma pełną wiedzę, co do charakteru swojego uczestnictwa w badaniu,
- unikanie wprowadzania w błąd respondentów,
- zagwarantowanie badanym poufności oraz uszanowania ich prywatności,
- niedopuszczenie do sytuacji celowych pominięć i manipulacji w trakcie zbierania i analizy danych,
- podmiotowe traktowanie badanych osób,
- nieszkodzenie w żaden sposób badanym,
- jasne i precyzyjne informowanie badanych o korzyściach i obciążeniach¹⁴.

Badane przez nas osoby wypełniały ankietę samodzielnie, co ma niebagatelną rolę w badaniu postaw i opinii względem delikatnych kwestii. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, uczestnicy zostawali informowani o pełnej anonimowości badania, został wyjaśniony cel oraz instrukcja wypełniania arkusza ankiety, co sprawiło, że nasze badania prowadzone były w sposób etyczny.

¹⁴ Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, s. 515-519.

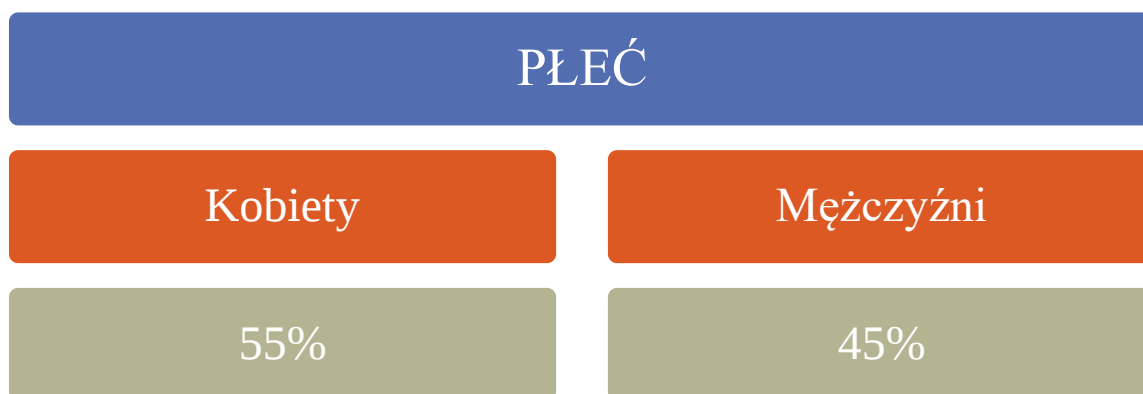
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD UCZNIÓW

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień i przemocy z perspektywy dzieci i młodzieży. Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety, miały na celu oszacowanie występujących wśród uczniów problemów związanych ze spożywaniem alkoholu, zażywaniem narkotyków, sięganiem po papierosy, e-papierosy, przemocą domową, rówieśniczą, cyberprzemocą oraz uzależnieniami behawioralnymi, a także poznanie opinii młodych mieszkańców na temat realizowanych w szkole działań profilaktycznych.

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

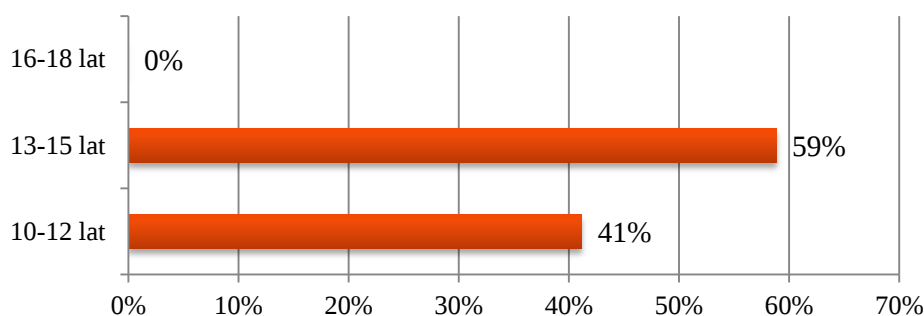
Uczniowie ze szkół znajdujących się na terenie gminy Orchowo wypełnili 51 kwestionariuszy ankiet. Poniższy rysunek przedstawia strukturę badanej próby ze względu na płeć. Możemy zauważyć, że w badaniu diagnozującym problemy społeczne nieznaczną przewagę miały dziewczynki. Stanowiły one 55% ogółu, zaś chłopcy wypełnili 45% kwestionariuszy.

Rysunek 6. Płeć:

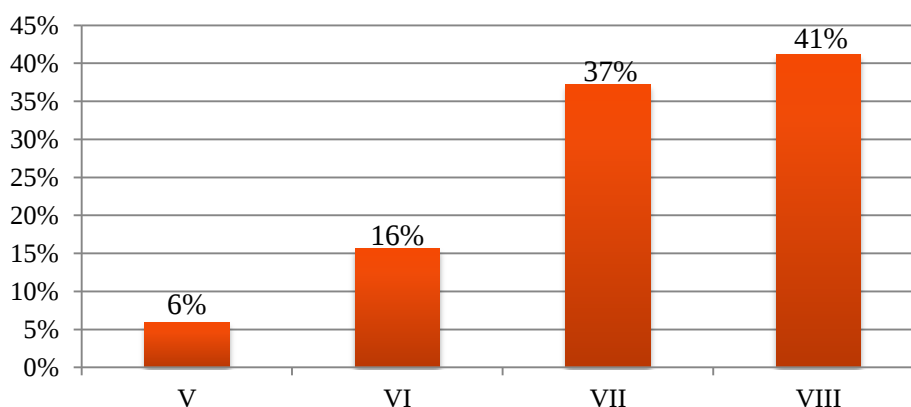
Wśród uczniów biorących udział w badaniu, ponad połowę kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci mający 13-15 lat (59%), natomiast 41% uczniowie w wieku 10-12 lat. W badaniu nie wzięły udziału osoby w wieku 16-18 lat.

Wykres 1. Wiek:

Poniższy wykres prezentuje strukturę badanej próby w podziale na przynależność do danej klasy. Większość osób biorących udział w badaniu uczęszcza do VIII (41%) lub VII (37%) klasy szkoły podstawowej. 16% uczniów wskazało na klasę VI, natomiast 6% na klasę V.

Wykres 2. Klasa:

PROBLEM ALKOHOLOWY

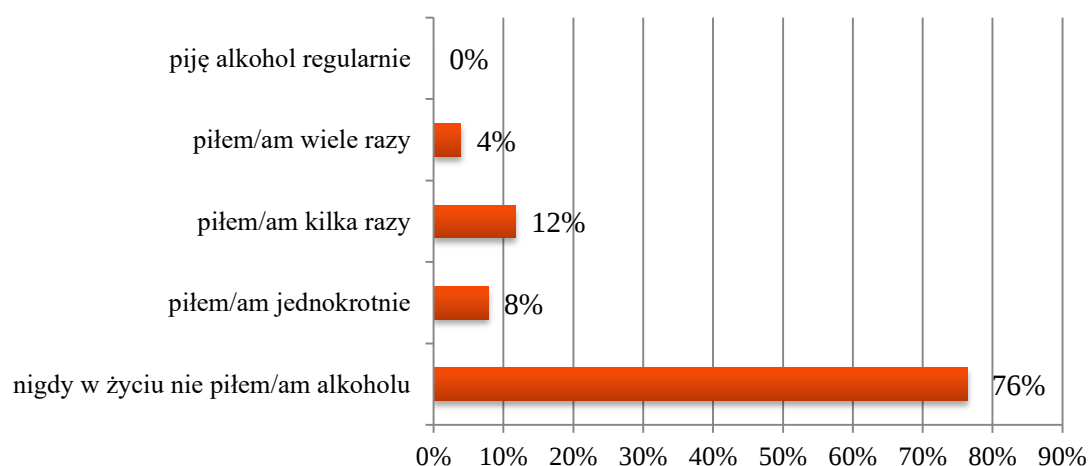
Realizowane na przestrzeni lat badania wśród dzieci i młodzieży wskazują na to, że alkohol jest jedną z najbardziej rozpowszechnionych substancji psychoaktywnych używanych przez młodych ludzi - sięgano po niego częściej niż po papierosy czy narkotyki. Niepokojące jest to, że picie alkoholu w młodym wieku jest szczególnie szkodliwe - może zaburzyć dalszy rozwój fizyczny i psychiczny nastolatków, osłabić funkcje poznawcze, takie jak pamięć czy koncentracja, a uszkodzenia mózgu spowodowane alkoholem bywają trwałe, utrudniając jego pracę także w dorosłości¹⁵. Powodów sięgania po alkohol przez dzieci i młodzież jest wiele, między innymi przyzwolenie ze strony rodziców, nieprawidłowe relacje rodzinne, łatwa dostępność, presja rówieśników, nieumiejętność radzenia sobie z problemami, czy też chęć ośmielenia się w kontaktach z rówieśnikami. Alkohol – zwłaszcza piwo – w wielu przypadkach stał się nieodłączną częścią zabaw, dyskotek, spotkań towarzyskich lub imprez

¹⁵ Jak rozmawiać z dzieckiem o alkoholu?, Przewodnik dla rodziców, Trzymaj Pion.

sportowych¹⁶. Spożywanie alkoholu przez dzieci i młodzież nie tylko zwiększa ryzyko wystąpienia problemów zdrowotnych, ale także podejmowania innych zachowań ryzykownych, czy też zagrożeń rozwoju osobistego (zaniedbywanie obowiązków szkolnych, konflikty z prawem, rodzicami, utrata zainteresowań). Pomimo tendencji spadkowej wskaźników picia alkoholu, polska młodzież nadal jest silnie zagrożona przez legalne substancje psychoaktywne. Z przeprowadzonego w 2019 roku badania ESPAD wynika, że po alkohol kiedykolwiek w życiu sięgnęło aż 80,0% uczniów z III klas gimnazjum, natomiast w czasie ostatnich 30 dni poprzedzających badanie – 46,7%. Ponadto zdecydowana większość nastolatków z III klas gimnazjów uważa, że zdobycie alkoholu jest bardzo łatwe lub dosyć łatwe¹⁷. Mając na uwadze dane statystyczne wskazujące na znaczne rozpowszechnienie spożywania alkoholu wśród młodzieży szkolnej oraz konsekwencje tego dla rozwoju młodych ludzi, konieczne jest realizowanie systematycznych i długoterminowych działań profilaktycznych o udowodnionej skuteczności z udziałem zarówno uczniów, jak i ich rodziców oraz nauczycieli.

Pierwsze z pytań skierowanych do uczniów, odnosiło się do częstotliwości spożywania przez młodych mieszkańców alkoholu. Zebrany materiał badawczy wykazał, że kontakt z nim miało 24%. W grupie osób, które zadeklarowały sięgnięcie po alkohol, większość stanowią uczniowie, którzy spożywali go kilkukrotnie (12%) oraz jednokrotnie (8%), natomiast 4% badanych piło alkohol wiele razy.

Wykres 3. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się pić alkohol?

¹⁶ *Zachowania ryzykowne nastolatków*, koncepcja: Jędrzejko Z. M, Sieroń B. R., Oficyna Wydawnicza ASPRA JR, Warszawa-Milanówek 2017.

¹⁷ Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną*, raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 roku, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD, Warszawa 2020.

Na kolejne pytania odpowiadali ci uczniowie, którzy pili alkohol.

12 osób

Uczniowie, którzy spożywali alkohol zostali poproszeni o określenie, w jakim wieku pierwszy raz po niego sięgnęli. Odpowiedzi respondentów są następujące: 6 osób wskazało na 14-16 lat (50%), 4 uczniów na 10-13 lat (33%), natomiast 2 badanych na mniej niż 10 lat (17%).

Tabela 2. W jakim wieku pierwszy raz spożyłeś/aś alkohol?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	17%	2
10-13 lat	33%	4
14-16 lat	50%	6

Kolejne pytanie zadane uczniom ze szkół znajdujących się na terenie gminy Orchowo, odnosiło się do częstotliwości spożycia alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. Ponad połowa uczniów nie piła alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem (7 osób, tj. 58%). W grupie osób, które sięgnęły w tym okresie po alkohol, większość spożyła go 1-2 razy (3 osoby, tj. 25%). 1 uczeń wskazał, że pił alkohol 3-4 razy (8%), natomiast kolejny jeden – więcej niż 7 razy (8%).

Tabela 3. Ile razy piłeś/aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie piłem/am alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni	58%	7
1 – 2 razy	25%	3
3 – 4 razy	8%	1
5 – 7 razy	0%	0
więcej niż 7 razy	8%	1

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że nastolatki ze szkół na terenie gminy Orchowo najczęściej sięgali po piwo (9 osób, tj. 82%), ale znaczny odsetek wskazał również na wódkę (5 osób, tj. 45%). Jednocześnie możemy zauważyć, że po likier, nalewkę, szampana i wino sięgnęły po 3 osoby (27%), natomiast po whisky i inny alkohol, w tym śliwovicę – po 2 osoby (18%).

Tabela 4. Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
piwo	82%	9
wódka	45%	5
likier, nalewka	27%	3
szampan	27%	3
wino	27%	3
whisky	18%	2
inny	18%	2

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Badania wykazały, że spośród uczniów, którzy spożywali alkohol, żaden nie doświadczył w związku z tym przykrych konsekwencji (12 osób, tj. 100%).

Tabela 5. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie miałem/am przykrych doświadczeń	100%	12
problemy w szkole	0%	0
problemy w rodzinie	0%	0
problemy finansowe	0%	0
pogorszenie relacji koleżeńskich	0%	0
problemy z prawem	0%	0
wypadek lub uszkodzenie ciała	0%	0
kłótnia lub bójka	0%	0
inne	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W ramach badań uzyskano również informację o sposobie otrzymania/zdobycia alkoholu przez uczniów. Na podstawie deklaracji badanych możemy stwierdzić, że ankietowani najczęściej byli alkoholem częstowani (6 osób, tj. 50%). Na dalszym miejscu pod względem liczby wskazań znalazło się otrzymanie go od starszych kolegów, dostanie go do spróbowania od rodziców i poproszenie kogoś o kupno – na te odpowiedzi wskazały po 3 osoby (25%). Najmniej uczniów stwierdziło, że podkraść alkohol rodzicom (2 osoby, tj. 17%).

Tabela 6. W jaki sposób otrzymałeś/aś – zdobyłeś/aś alkohol?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
ktoś mnie poczęstował	50%	6
poprosiłem/am kogoś o kupno	25%	3
dostałem/am od starszych kolegów	25%	3
rodzice dali mi spróbować	25%	3
podkraǳłem/am rodzicom	17%	2
inne	8%	1
kupiłem/am sobie sam	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

51 osób

PROBLEM NIKOTYNOWY

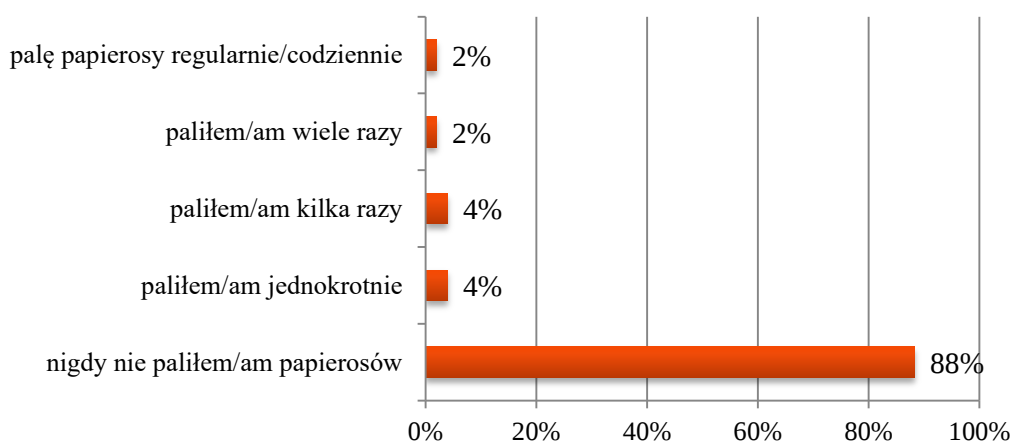
Zrealizowane dotychczas badania wśród dzieci i młodzieży pokazują, że palenie papierosów jest nieco mniej powszechne niż sięganie po alkohol, jednak również stanowi poważny problem wymagający podejmowania stanowczych i systematycznych działań profilaktycznych. Dane dotyczące palenia papierosów przez młodych ludzi są niepokojące - prawie połowa uczniów 15-16 letnich paliła papierosy (49,9%), a niemal co szósty uczeń sięgnął po nie 40 razy lub więcej¹⁸. Palenie papierosów zaczyna się od eksperymentowania, najczęściej w grupie rówieśniczej, a prowadzi do fatalnych w skutkach zdrowotnych nałogu. Wyzwaniem w zakresie działań profilaktycznych stały się również zyskujące w ostatnim czasie na popularności papierosy elektroniczne. Są one postrzegane jako mniej szkodliwe, dlatego młodym ludziom wydają się bardziej atrakcyjne. Liczba użytkowników elektronicznych papierosów jest bardzo wysoka, szczególnie w grupie nastolatków i młodych dorosłych. Jak wynika z przeprowadzonych badań, odsetek respondentów deklarujących użycie ich kiedykolwiek w życiu kształtuje się na poziomie 38%, natomiast w ciągu ostatnich 30 dni używał ich niemal co piąty uczeń. Na uwagę zasługują również dane statystyczne pokazujące skalę częstego sięgania po e-papierosy przez 15-16 latków - do regularnego ich

¹⁸ Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną*, raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 roku, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD, Warszawa 2020.

używania przyznało się 7% chłopców i 6% dziewcząt¹⁹. Coraz nowsze badania wykazują, że palenie e-papierosów wbrew powszechnie panującej wśród nastolatków opinii, również jest szkodliwe. Aerosol do e-papierosów, który użytkownicy wdychają, może zawierać szkodliwe substancje, w tym: acetaldehyd, formaldehyd, akroleinę, propanal, nikotynę, aceton, o-metylbenzaldehyd, karcinogenne nitrozaminy.

W dalszej kolejności badania poddana została częstotliwość sięgania przez uczniów po papierosy. Z deklaracji respondentów wynika, że kontakt z nimi miało 12% ankietowanych, w tym 4% sięgnęło po nie jednokrotnie, kolejnych 4% stwierdziło, że paliło papierosy kilka razy, 2% robiło to wiele razy, natomiast następne 2% pali papierosy regularnie/codziennie.

Wykres 4. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić papierosy?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy palili papierosy.

6 osób

W poniższej tabeli przedstawione zostały odpowiedzi uczniów na pytanie dotyczące wieku inicjacji nikotynowej. Możemy zauważyć, że po papierosy przed 10 rokiem życia sięgnął 1 badany (17%), natomiast większość miała 10-13 lat (5 osób, tj. 83%).

¹⁹ *Zachowania ryzykowne nastolatków*, koncepcja: Jędrzejko Z. M., Sieroń B. R., Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa-Milanówek 2017.

Tabela 7. W jakim wieku pierwszy raz paliłeś/aś papierosy?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	17%	1
10-13 lat	83%	5
14-16 lat	0%	0

W ramach badań uzyskano również informacje odnośnie częstotliwości palenia papierosów przez uczniów w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. Spośród wszystkich respondentów, którzy zadeklarowali, że palili papierosy w tym okresie – 2 osoby sięgnęły po wyroby nikotynowe 5-10 razy (33%), natomiast 1 osoba paliła więcej niż 10 razy (17%). Pozostali badani nie palili papierosów w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie (3 osoby, tj. 50%).

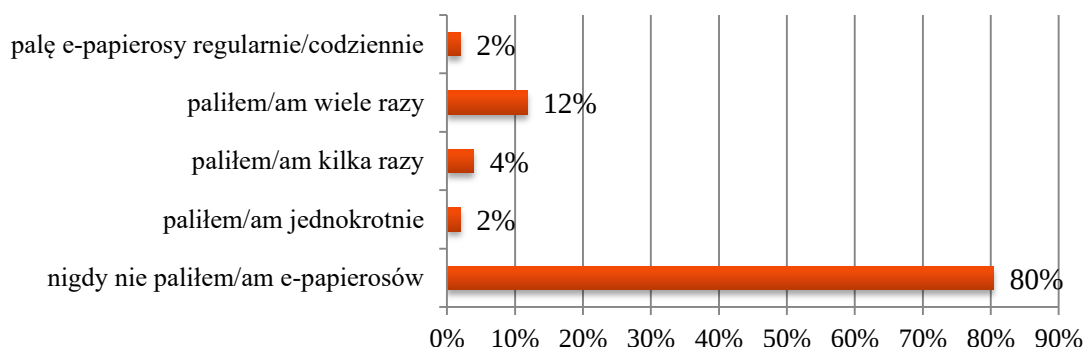
Tabela 8. Jak często paliłeś/aś papierosy w ciągu ostatnich 30 dni?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie paliłem/am papierosów w ciągu ostatnich 30 dni	50%	3
1 – 2 razy	0%	0
3 – 4 razy	0%	0
5 – 10 razy	33%	2
więcej niż 10 razy	17%	1

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

51 osób

Zbadaniu poddana została następnie częstotliwość palenia przez uczniów e-papierosów. Z deklaracji respondentów wynika, że po elektroniczne papierosy sięgnęło 20% ankietowanych, w tym 2% paliło je jednokrotnie, 4% - kilka razy, 12% - wiele razy, natomiast 2% zadeklarowało regularne/codziennie palenie e-papierosów.

Wykres 5. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić e-papierosy (papierosy elektroniczne)?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy palili e-papierosy.

10 osób

W ramach badań uzyskano również informacje na temat wieku, w którym badani uczniowie pierwszy raz zapalili e-papierosa. Zdecydowana większość sięgnęła po niego mając 10-13 lat (8 osób, tj. 80%). 1 ankietowany wskazał na przedział wiekowy 14-16 lat (10%), natomiast kolejny miał wtedy mniej niż 10 lat (10%).

Tabela 9. W jakim wieku pierwszy raz paliłeś/aś e-papierosa?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	10%	1
10-13 lat	80%	8
14-16 lat	10%	1

Częstotliwość palenia e-papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem przedstawiona została w tabeli poniżej. Z zebranych danych wynika, że w tym okresie po elektroniczne papierosy sięgnęło 6 badanych (60%), wśród których 1 osoba miała z nimi bezpośredni kontakt 1-2 razy (10%), kolejna osoba – 3-4 razy (10%), 2 osoby – 5-10 razy (20%), natomiast kolejnych 2 uczniów paliło je więcej niż 10 razy (20%).

Tabela 10. Jak często paliłeś/aś e-papierosy w ciągu ostatnich 30 dni?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie paliłem/am e-papierosów w ciągu ostatnich 30 dni	40%	4
1 – 2 razy	10%	1
3 – 4 razy	10%	1
5 – 10 razy	20%	2
więcej niż 10 razy	20%	2

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

51 osób

PROBLEM NARKOTYKOWY

W dzisiejszych czasach nielegalne substancje psychoaktywne są dla nastolatków stosunkowo łatwo dostępne. Jak wynika z deklaracji uczniów, zdobycie marihuany lub haszyszku byłoby bardzo łatwe lub dosyć łatwe dla 40% uczniów z III klasy gimnazjum. Na łatwość zdobycia amfetaminy wskazał prawie co piąty uczeń, a dopalaczy co trzeci. Młodzi ludzie sięgają po środki psychoaktywne między innymi z ciekawości, nieumiejętności poradzenia sobie z problemami, chęci zaimponowania w towarzystwie, czy też ze względu na chęć lepszej zabawy. Powodów może być wiele, a motywy takiego zachowania często mają złożony charakter. Bazując na uzyskanych wynikach badań ogólnopolskich możemy stwierdzić, że bezpośredni kontakt z marihuaną lub haszyszem miał 1 na 4 uczniów, amfetaminą 4,2% badanej młodzieży, natomiast leki przeciwbólowe w celu odurzenia się przyjmowało 6,6% ankietowanych²⁰. Chociaż skala używania narkotyków i dopalaczy jest nieporównywalnie mniejsza niż alkoholu i tytoniu, po substancje te sięga wielu młodych ludzi. Zjawisko to stanowi nie lada wyzwanie profilaktyczne ze względu na związane z nim wielopłaszczyznowe konsekwencje.

Następny z analizowanych w Diagnozie obszarów dotyczył zażywania narkotyków, dopalaczy i innych środków psychoaktywnych. W celu dogłębnej analizy tego problemu respondentom zadano pytanie o to, ile razy w życiu zdarzyło im się zażywać tego typu substancje. Jeden uczeń przyznał się do sięgnięcia po środki psychoaktywne, które zażywa regularnie/codziennie. Należy zaznaczyć, iż uczeń ten odpowiedział, że zażywał wszystkie wymienione substancje, stąd można wnioskować, iż jest to nieprawda.

Tabela 11. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się zażywać środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)?

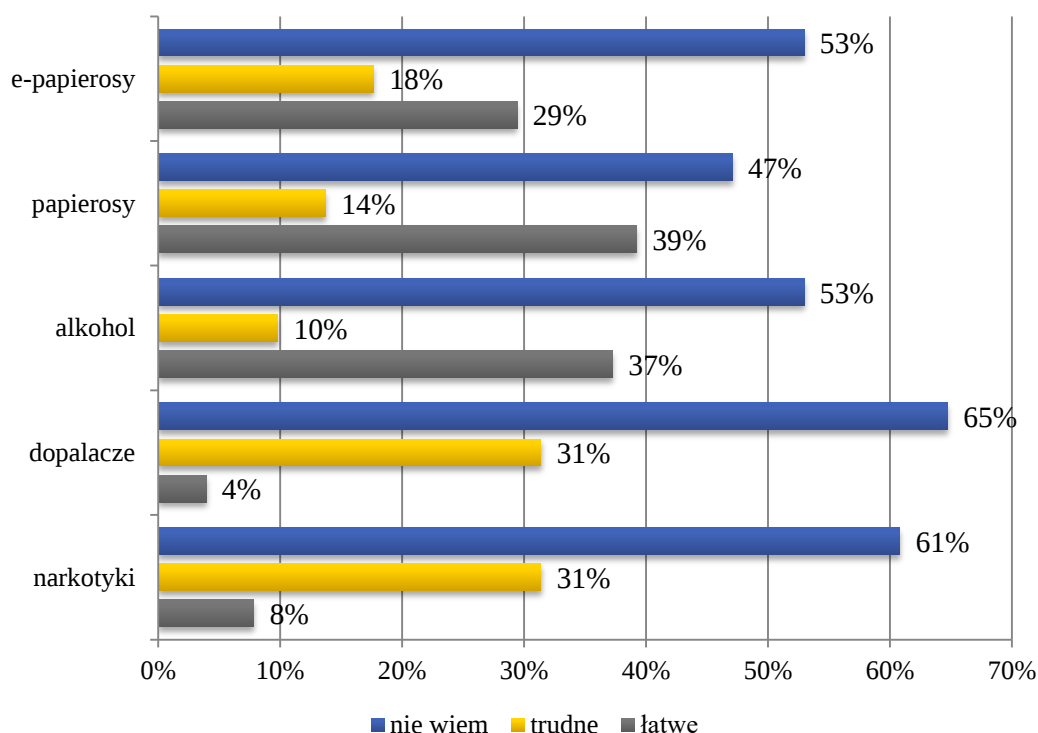
Odpowiedź	%	Liczba odp.
nigdy nie zażywałem/am środków psychoaktywnych	98%	50
zażywałem/am jednokrotnie	0%	0
zażywałem/am kilka razy	0%	0
zażywałem/am wiele razy	0%	0
zażywam środki psychoaktywne regularnie/codziennie	2%	1

²⁰ Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną*, raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 roku, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD, Warszawa 2020.

W następnej kolejności uczniowie zostali poproszeni o ocenę dostępności narkotyków, dopalaczy, alkoholu, papierosów i e-papierosów w swojej miejscowości. Zebrany materiał badawczy wykazał, że:

- narkotyki są łatwe do zdobycia dla 8% ankietowanych, a trudne dla 31%,
- dopalacze są łatwe do zdobycia dla 4% ankietowanych, a trudne dla 31%,
- alkohol jest łatwy do zdobycia dla 37% ankietowanych, a trudny dla 10%,
- papierosy są łatwe do zdobycia dla 39% ankietowanych, a trudne dla 14%,
- e-papierosy są łatwe do zdobycia dla 29% ankietowanych, a trudne dla 18%.

Wykres 6. Gdybyś chciał/a zdobyć narkotyki, dopalacze, alkohol, papierosy w swojej miejscowości byłoby to:

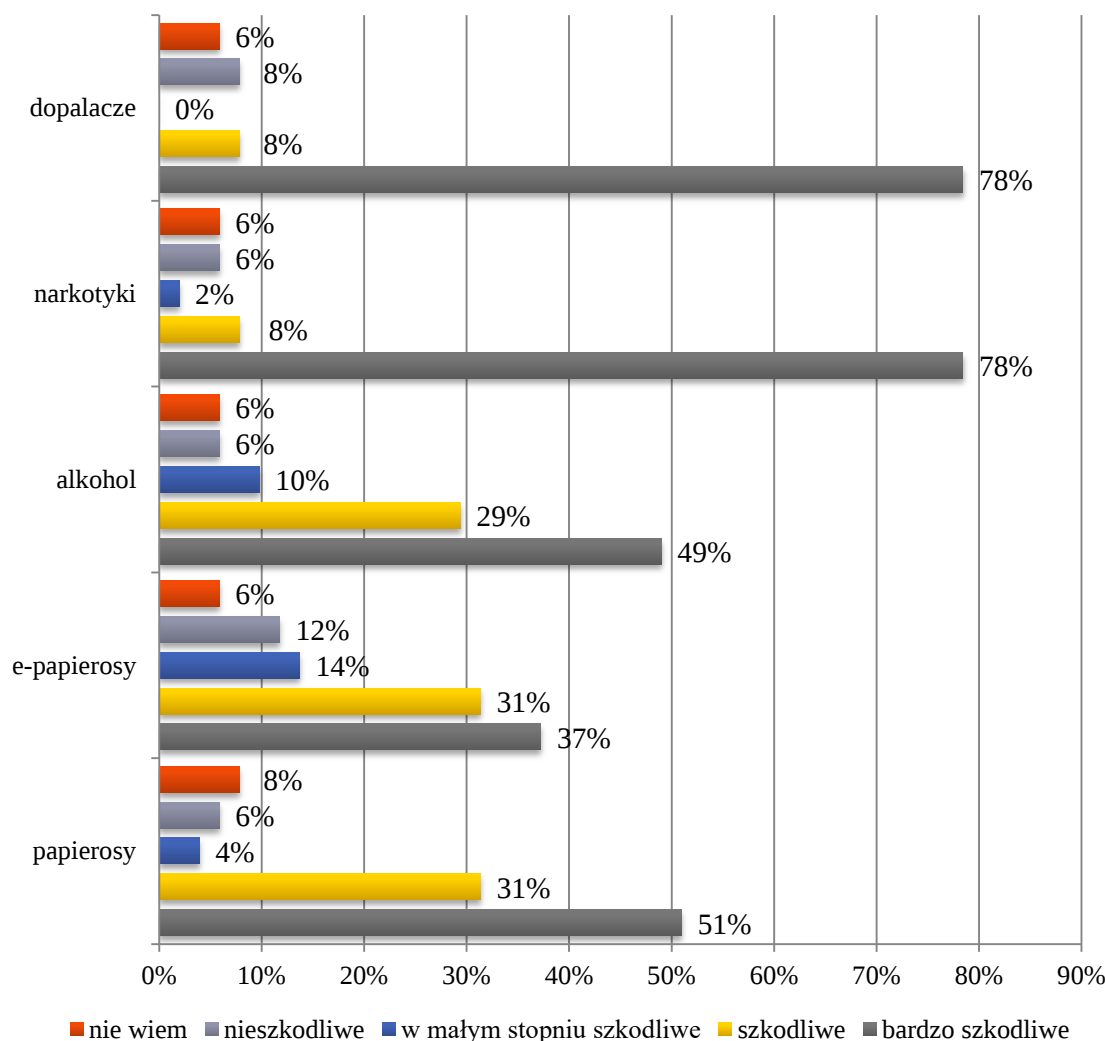

Ocena szkodliwości dla zdrowia dopalaczy, narkotyków, alkoholu, e-papierosów i papierosów uczniów przedstawia się następująco:

- szkodliwość dopalaczy dostrzega łącznie 86% badanych, narkotyków – 86%, alkoholu – 78%, e-papierosów – 68%, natomiast papierosów – 82%,
- ze szkodliwości niżej wymienionych substancji nie zdaje sobie sprawy 8% uczniów w przypadku dopalaczy, 8% badanych w przypadku narkotyków, 16% uczniów w przypadku alkoholu, 26% jeśli chodzi o e-papierosy i 10% jeśli chodzi o papierosy,

- brak wiedzy na temat szkodliwości dopalaczy, narkotyków, alkoholu oraz e-papierosów ma 6% uczniów, a papierosów – 8%.

Wykres 7. Jak oceniasz szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia?

Uczniów poproszono również o odpowiedź na pytanie, jakie według nich mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów. Respondenci najczęściej wskazywali na uzależnienie (84%) oraz zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego (82%). Innymi konsekwencjami według badanych są kolejno według liczby wskazań: nieodpowiednie towarzystwo (69%), obniżenie efektywności nauki (65%), pogorszenie relacji rodzinnych (63%), poważne kłopoty finansowe (55%) i pogorszenie relacji koleżeńskich (39%). 2% uczniów stwierdziło, że nie występują negatywne konsekwencje związane z zażywaniem tych substancji, natomiast 4% nie potrafiło określić swojego stanowiska w tym zakresie ze względu na brak wiedzy. Na inne konsekwencje wskazało 4% uczniów.

Wykres 8. Jakie według Ciebie mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W przypadku problemów związanych z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami, zdecydowana większość młodych mieszkańców gminy Orchowo zwróciłaby się o pomoc do rodziców/opiekunów (65%). Na drugim miejscu pod względem liczby wskazań znaleźli się koledzy i koleżanki (20%), natomiast na trzecim – pedagog/psycholog szkolny (18%). Blisko co piąty badany przyznał, że w razie problemów radziłby sobie sam (18%), a 8% ankietowanych stwierdziło, że nie wie, gdzie mogłoby uzyskać pomoc. Wśród innych odpowiedzi uczniowie wskazywali na psychiatrę.

Wykres 9. Do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W kolejnym pytaniu uczniowie mieli wskazać, jak często doświadczają takich odczuć jak: rozdrażnienie, zniechęcenie, bezradność oraz wściekłość. Wyniki respondentów przedstawiają się następująco:

- bardzo często zdenerwowanych lub rozdrażnionych bywa 25% uczniów, 33% – często, 33% – rzadko, natomiast tylko 8% wcale lub prawie wcale;
- bardzo często zniechęconych jest 25% uczniów, a 75% – rzadko;
- bardzo często bezradność odczuwa 25% uczniów, często – 17%, rzadko – 33%, natomiast wcale lub prawie wcale – 25%;
- bardzo często wściekłość ogarnia 33% uczniów, często – 25%, rzadko – 33%, a wcale lub prawie wcale – 8%.

Tabela 12. Jak często doznajesz następujących odczuć:

	Bardzo często	Często	Rzadko	Wcale lub prawie wcale
Bywasz zdenerwowany/a, rozdrażniony/a	25%	33%	33%	8%
Czujesz się zniechęcony/a, znużony/a	25%	0%	75%	0%
Czujesz się bezradny/a	25%	17%	33%	25%
Ogarnia Cię wściekłość	33%	25%	33%	8%

PROBLEM PRZEMOCY

Wyniki badań ogólnopolskich dotyczące krzywdzenia dzieci są niepokojące: siedmiu na dziesięciu nastolatków w wieku 11-17 lat doświadczyło w swoim życiu przynajmniej jednej z siedmiu kategorii krzywdzenia, przemocy ze strony bliskich dorosłych doświadczyło 41%, a świadkami przemocy domowej było 15% badanych uczniów²¹. Doświadczenie przemocy w rodzinie niesie za sobą poważne konsekwencje zarówno w okresie dorastania jak i w dorosłym życiu. Mając na uwadze szeroko dostępną wiedzę o następstwach stosowania przemocy wobec dzieci, szczególnie niepokojące jest to, że część społeczeństwa nadal aprobuje stosowanie kar cielesnych w procesie wychowania. Z *Raportu Rzecznika Praw Dziecka* z 2017 roku wynika, że połowa Polaków uważa (52%), iż są sytuacje kiedy dziecko należy ukarać kłapsem, a zdecydowani przeciwnicy takich zachowań stanowią jedynie co piątą społeczeństwa (21%)²². Liczne konsekwencje zarówno dla zdrowia fizycznego, jak

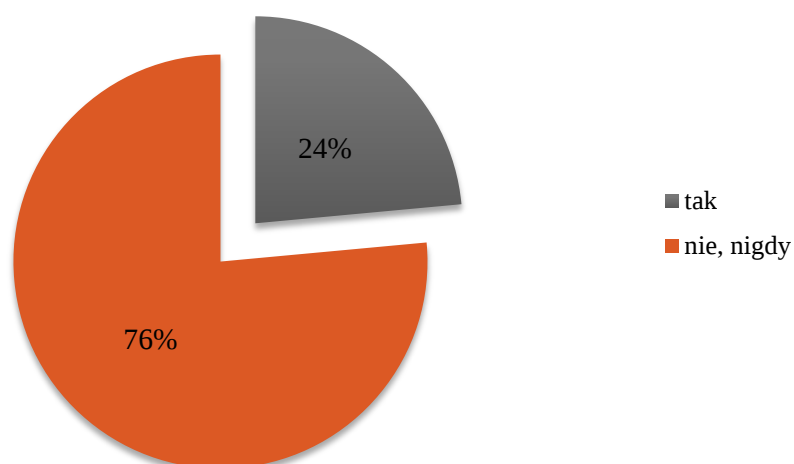
²¹ *Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci: raport z badań*, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Warszawa 2018.

²² Jarosz E., *Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć!* Raport Rzecznika Praw Dziecka, Uniwersytet Śląski 2017.

i psychicznego niesie za sobą również przemoc rówieśnicza – najczęściej doświadczana przez dzieci i młodzież kategorią wiktymizacji. Skalę zjawiska przemocy rówieśniczej prezentuje „Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci” zrealizowana przez *Fundację Dajemy Dzieciom Siłę* w 2018 roku. Skala zjawiska jest bardzo duża: ponad połowa uczniów (57%) padła ofiarą przynajmniej jednej formy przemocy rówieśniczej, najczęściej przemocy fizycznej, w dalszej kolejności przemocy psychicznej, napaści zbiorowej ze strony rówieśników, znęcania się i przemocy na randce²³. Konsekwencje doświadczania przemocy ze strony rówieśników mogą być tragiczne w skutkach. Do następstw tego należy nie tylko poczucie osamotnienia, czy też obniżenie samooceny, ale także depresja i myśli samobójcze. Biorąc pod uwagę powyższe informacje nie podlega wątpliwości, że diagnoza skali problemu przemocy wobec dzieci powinna być prowadzona systematycznie, aby wiedzieć, jak poważny jest to problem, czy wprowadzane rozwiązania profilaktyczne i pomocowe są skuteczne, i wreszcie aby zaplanować odpowiednie oraz skuteczne działania w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Kolejne pytanie zadane respondentom miało na celu oszacowanie skali problemu przemocy wśród dzieci i młodzieży z Orchowa. Uczniów spytano o to, czy zdarzyło im się doświadczyć przemocy. Twierdząco odpowiedział co czwarty ankietowany, tj. 24%.

Wykres 10. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy?

²³ Jarosz E., *Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć!*

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy doświadczyli przemocy.

12 osób

W celu pogłębionej analizy określono również, jakie osoby stosowały przemoc wobec uczniów. Na podstawie udzielonych odpowiedzi możemy stwierdzić, że ankietowani najczęściej doświadczali przemocy ze strony kolegów ze szkoły – przyznało to 6 osób, tj. 50%. Znaczna część respondentów wskazała również na znajomych (4 osoby, tj. 33%) oraz inne osoby (2 osoby, tj. 17%). Doświadczenie przemocy ze strony taty oraz rodzeństwa zadeklarował jeden uczeń (8%).

Tabela 13. Kto stosował wobec Ciebie przemoc?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
koledzy ze szkoły	50%	6
znajomi	33%	4
inne osoby	17%	2
tata	8%	1
rodzeństwo	8%	1
mama	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Poniższa tabela przedstawia odpowiedzi uczniów na pytanie o rodzaje doznawanej przemocy. Możemy zauważyć, że:

- przemocy psychicznej doświadczyło 9 uczniów (75%),
- przemocy fizycznej doświadczyło 6 uczniów (50%),
- przemocy seksualnej doświadczyło 3 uczniów (25%),
- zaniedbania doświadczyło 3 uczniów (25%).

Tabela 14. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
ktoś cię przezywał, groził ci, upokarzał, straszył, wyśmiewał itp.	75%	9
ktoś cię bił, kopał, szarpał, dusił, popychał, spoliczkował itp.	50%	6
ktoś dotykał cię w miejsca, w które sobie tego nie życzyłeś/aś, ktoś mówił o twoim ciele w sposób który cię zawstydział itp.	25%	3
nie miałeś/aś zapewnionej opieki kiedy byłeś/aś chory/a, wsparcia i pomocy od rodziców/opiekunów kiedy miałeś/aś problemy, dostawałeś/aś zbyt mało jedzenia dlatego przez dłuższy czas byłeś/aś głodny/a itp.	25%	3

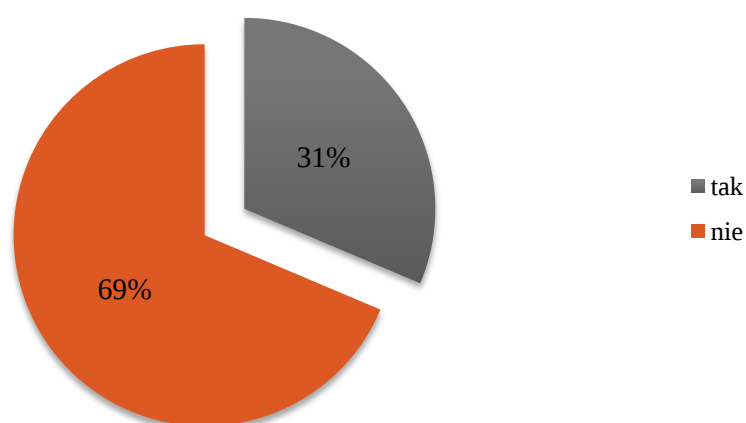
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

51 osób

W kolejnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o określenie tego, czy kiedykolwiek doszło do sytuacji, w której to oni zastosowali przemoc wobec innych osób. Niepokojący jest fakt, że do takiego zachowania przyznał się blisko co trzeci badany (31%).

Wykres 11. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy przyznali, że stosowali przemoc.

16 osób

Badani uczniowie w dalszej kolejności zostali poproszeni o określenie rodzaju przemocy, jaką zastosowali. Z odpowiedzi respondentów wynika, że:

- przemoc psychiczną zastosowało 13 uczniów (81%),
- przemoc fizyczną zastosowało 9 uczniów (56%),
- przemoc seksualną zastosowało 3 uczniów (19%).

Tabela 15. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przeżywałeś/aś kogoś, groziłeś/aś komuś, upokarzałeś/aś kogoś, straszyłeś/aś, wyśmiewałeś/aś itp.	81%	13
biłeś/aś kogoś, kopałeś/aś, szarpałeś/aś, dusiłeś/aś, popychałeś/aś, spoliczkowałeś/aś itp.	56%	9
dotykałeś/aś kogoś w miejsca, w które sobie ta osoba tego nie życzył/a, mówiłeś/aś o czyimś ciele w sposób który ją zawstydzał itp.	19%	3

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W dalszej kolejności analizie poddane zostały odpowiedzi uczniów na pytanie o to, wobec kogo zdarzyło im się stosować przemoc. Przeważająca część ankietowanych przyznała się do przemocy wobec swoich rówieśników – wskazało na to 11 osób, tj. 69%. Odpowiedzi 6 respondentów padły na rodzeństwo (38%), 3 uczniów na inne osoby (19%), a 1 osoby na rodziców (6%). W odpowiedzi „inne” uczniowie stwierdzili, że stosowali przemoc wobec nieznanym osobom.

Tabela 16. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
wobec rówieśników	69%	11
wobec rodzeństwa	38%	6
wobec innych osób	19%	3
wobec rodziców	6%	1

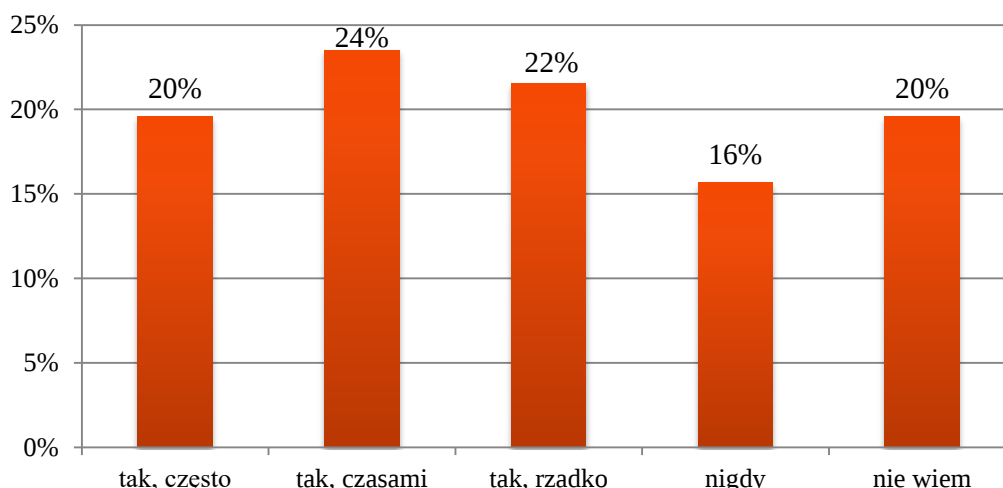
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

51 osób

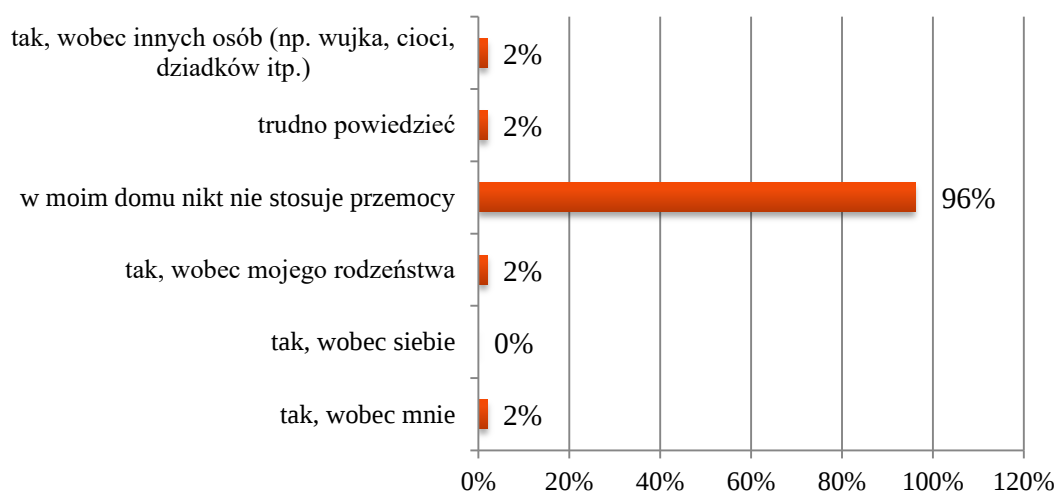
Obraz jaki wyłania się z badania to znaczny odsetek uczniów deklarujących występowanie w swojej szkole przemocy – przyznała to ponad połowa respondentów (66%). Z udzielonych przez 22% uczniów odpowiedzi wynika, że zdarzenia takie w ich szkole mają miejsce rzadko, według 24% - czasami, a zdaniem 20% - często.

Wykres 12. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami?

Z uzyskanych w procesie badawczym odpowiedzi wynika, że wobec 2% uczniów stosowana jest przemoc domowa, kolejnych 2% wskazało na to, że osobami jej doznającymi jest ich rodzeństwo lub inne osoby. Jednocześnie możemy zauważyć, że 2% uczniów miało trudność w określeniu tego, czy w ich domu występuje przemoc.

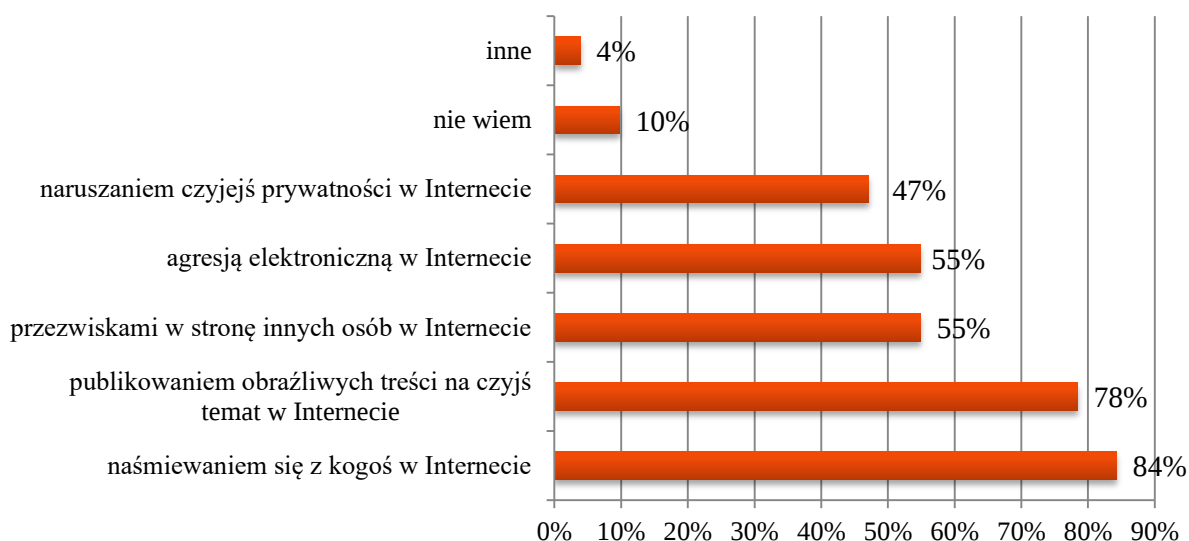
Wykres 13. Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Kolejne pytanie zadane uczniom odnosiło się do problemu cyberprzemocy i miało na celu zweryfikowanie, czy uczniowie mają wiedzę, czym to zjawisko jest. Uzyskany w procesie badawczym materiał pokazał, że część młodych mieszkańców nie ma na ten temat świadomości. Na naruszanie czyjejś prywatności wskazało tylko 47%, a na agresję elektroniczną i przezwiska w stronę innych osób - 55%. Najczęściej zaznaczaną odpowiedzią okazało się naśmiewanie się z kogoś w Internecie (84%) oraz publikowanie obraźliwych treści na czyjś temat (78%). Co dziesiąty ankietowany przyznał, że nie ma w tym zakresie wiedzy (10%).

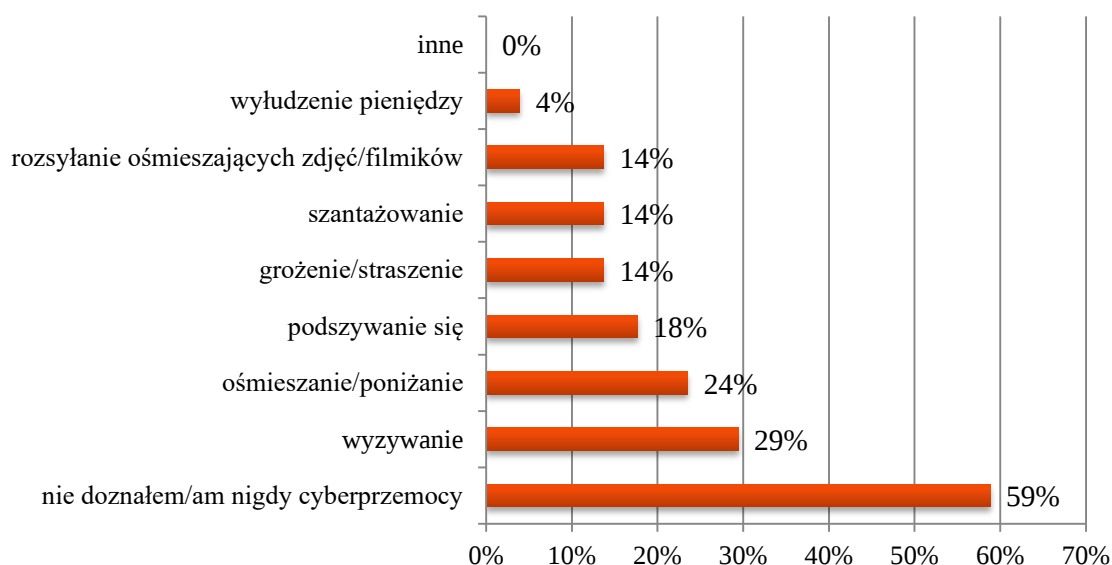
Wykres 14. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Aby ocenić skalę zjawiska cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży z gminy Orchowo, poprosiliśmy ankietowane osoby o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zdarzyło im się doświadczyć, którejs z niżej wymienionych form cyberprzemocy. Z deklaracji uczniów wynika, że problemu tego doznało aż 41% badanych, w tym 29% wyzywania, 24% ośmieszania/poniżania, 18% podszywania się, 14% grożenia/straszenia, szantażowania oraz rozsyłania ośmieszających zdjęć/ filmików, natomiast 4% wyłudzenia pieniędzy.

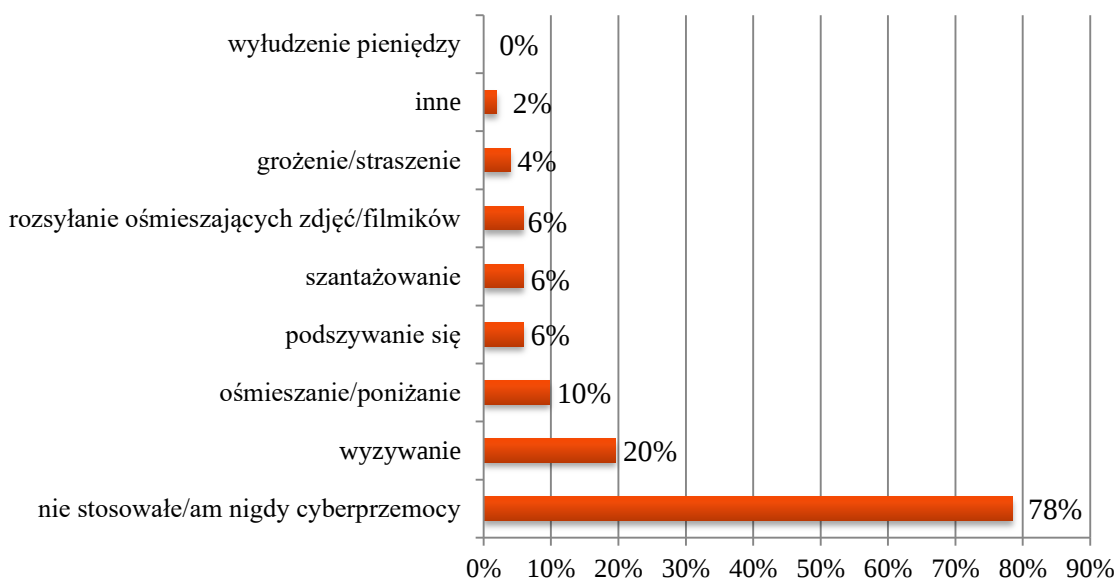
Wykres 15. Czy doznałeś/aś kiedykolwiek, którejs z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Uczniów spytano również o to, czy stosowali kiedykolwiek w życiu, którąś z niżej wymienionych form cyberprzemocy. Do takiego zachowania przyznało się 22% badanych, wśród których najwięcej osób wskazało na wyzywanie (20%). Znacznie mniej odpowiedzi padło na ośmieszanie/poniżanie (10%), podszywanie się (6%), szantażowanie (6%), rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmików (6%) oraz grożenie/straszenie (4%).

Wykres 16. Czy stosowałeś/aś kiedykolwiek, którąś z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

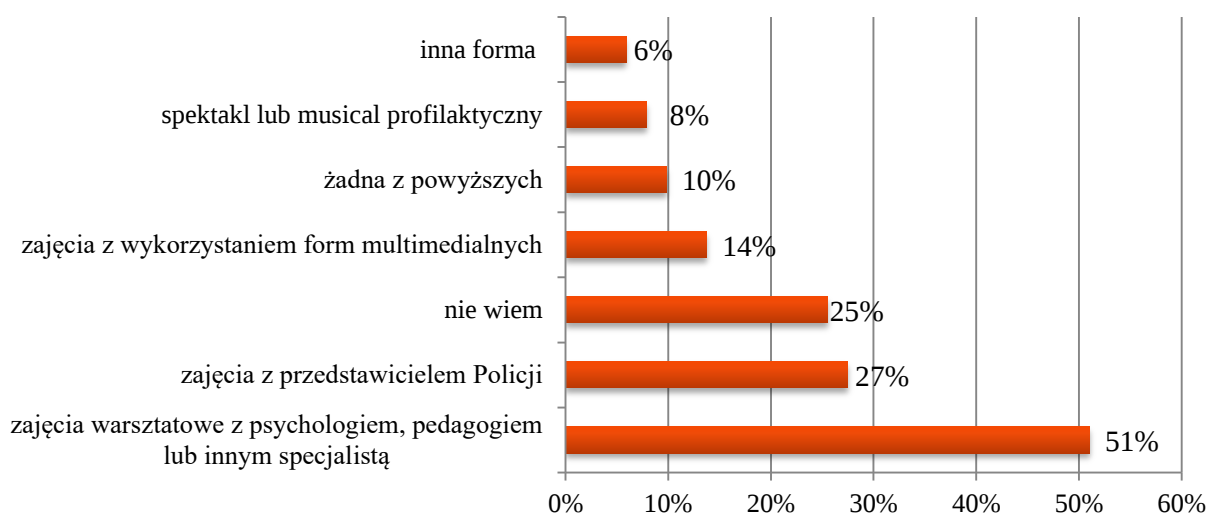
DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

Występowanie wielowymiarowych konsekwencji zachowań ryzykownych podejmowanych przez młodych ludzi niesie za sobą konieczność realizowania systematycznych działań profilaktycznych. Wśród następstw używania przez dzieci i młodzież substancji psychoaktywnych, doświadczania, czy stosowania przemocy lub podejmowania innych zachowań ryzykownych wymienić można wzrost skali zaburzeń zachowania, straty ekonomiczne, wizerunkowe, konsekwencje prawne, zaburzenia relacji społecznych, uzależnienia, koszty ekonomiczne (np. leczenia, rehabilitacje), problemy edukacyjne, czy też zawodowe. Standardy skutecznej profilaktyki wskazują, że do zapewnienia trwałych rezultatów wskazane jest aby prowadzone działania profilaktyczne realizowane były z udziałem całej społeczności, a zwłaszcza rodziców i aby programy przeprowadzane były w trakcie wielu spotkań, przez wiele lat. Profilaktyka nie powinna opierać się na straszeniu, ale przekazywaniu rzeczywistej wiedzy, być dostosowana do wieku odbiorcy, a ich podstawą musi być rzetelnie przeprowadzona diagnoza. Co istotne, dla

zwiększenia skuteczności, konieczne jest wykorzystanie w realizowanych działaniach profilaktycznych lokalnych mediów oraz technologii cyfrowych, a także podnoszenie dydaktycznych i profilaktycznych umiejętności nauczycieli, pedagogów oraz psychologów szkolnych²⁴.

W dalszej części raportu zaprezentowane zostały odpowiedzi uczniów na pytania dotyczące podejmowanych w szkole działań profilaktycznych. Interesowało nas, jaka forma zajęć profilaktycznych jest dla ankietowanych najciekawsza/najefektywniejsza. W tej kwestii wyniki kształtują się następująco: 51% uznaje za najciekawsze i najefektywniejsze zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą, 27% zajęcia z przedstawicielami policji, 14% zajęcia z wykorzystaniem form multimedialnych, natomiast 8% uczniów – spektakl lub musical profilaktyczny. Co czwarty respondent wskazał na odpowiedź „nie wiem” (25%), natomiast 10% stwierdziło, że żadna z wymienionych form nie byłaby dla niego ciekawa/efektywna.

Wykres 17. Jaka forma zajęć profilaktycznych jest wg Ciebie najciekawsza/najefektywniejsza?

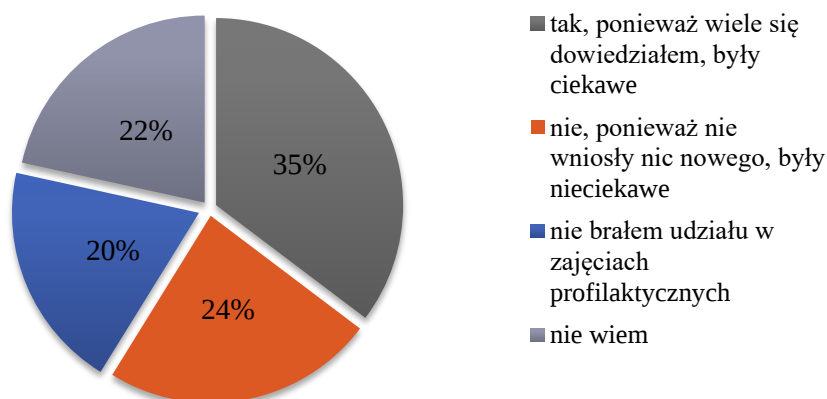

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Kolejne pytanie zadane respondentom, dotyczyło zajęć profilaktycznych organizowanych w szkołach i miało na celu zweryfikowanie opinii młodych ludzi na ich temat. Zdaniem 35% uczniów prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie, ponieważ badani wiele się dowiedzieli i były one ciekawe. 20% respondentów nie brało udziału w takich zajęciach, a 24% uczniów uważa, że nie wniosły one nic nowego i były nieciekawe. Co piąty uczeń nie potrafił jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie (22%).

²⁴ *Zachowania ryzykowne nastolatków*, koncepcja: Jędrzejko Z. M., Sieroń B. R., Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa-Milanówek 2017.

Wykres 18. Czy Twoim zdaniem prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie?

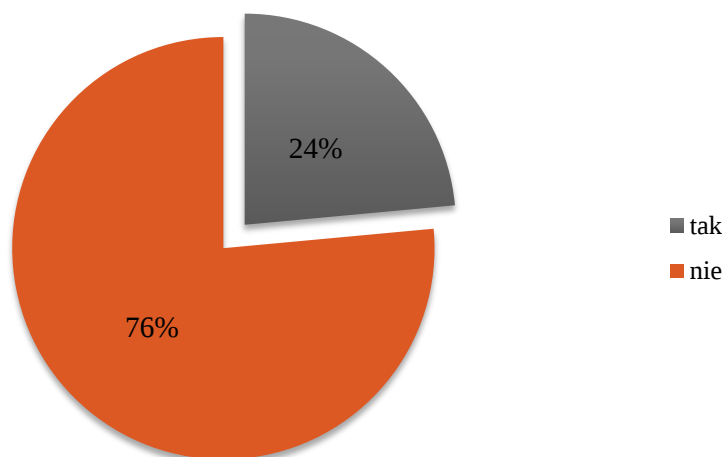

UCZESTNICTWO W GRACH HAZARDOWYCH

Wraz z rozwojem technologicznym, w świecie on-line pojawiać zaczęły się różnego rodzaju gry na pieniądze. Znacznie zwiększyło to dostępność do gier hazardowych dla młodych ludzi. Hazard on-line, w przeciwieństwie do rzeczywistych kasyn zakazanych dla nieletnich, jest dla młodych ludzi dostępny i w dużej mierze anonimowy. Niestety rozprzestrzenianie się stron internetowych oferujących różnego rodzaju gry hazardowe, powoduje dla dzieci i młodzieży realne zagrożenie. Granie w gry na pieniądze może doprowadzić do uzależnienia i związanych z tym negatywnych konsekwencji, między innymi depresji, myśli i prób samobójczych, słabych wyników w nauce, problemów w relacjach w rodzinie i z rówieśnikami. Zrealizowane wśród dzieci i młodzieży badania pokazują, że w gry na pieniądze gra 56% respondentów, w tym 44% robi to sporadycznie, natomiast 7% regularnie (raz w tygodniu lub częściej). Pomimo spadku w ostatnich latach odsetka grających na pieniądze młodych ludzi, zainteresowanie hazardem w dalszym ciągu jest znaczne. Z badań wynika ponadto, że spadek grających na pieniądze nie skutkuje zmniejszeniem zagrożenia uzależnienia od hazardu. Odsetek młodych ludzi w wysokim stopniu zagrożonych uzależnieniem utrzymuje się na poziomie 6%, a szczególnie narażeni na to są chłopcy. Mając na uwadze wyniki badań pokazujące skalę rozpowszechnienia grania w gry na pieniądze przez młodych ludzi, a także znaczną dostępność do hazardu on-line, istotne jest organizowanie badań pozwalających ocenić skalę zjawiska oraz dostosować odpowiednie działania profilaktyczne zapobiegające występowaniu problemów w tym zakresie.

W celu oszacowania skali problemu grania w gry za pieniądze przez uczniów, respondentom zadano pytanie o to, czy zdarzyło im się kiedykolwiek w życiu grać w takie gry. Zebrany materiał badawczy wykazał, że bezpośredni kontakt miało z nimi 24% badanych uczniów.

Wykres 19. Czy zdarzyło Ci się grać w gry za pieniądze?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy grali w gry na pieniądze.

12 osób

W poniższej tabeli przedstawione zostały odpowiedzi badanych na pytanie o częstotliwość grania w gry za pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie. Połowa respondentów nie grała w gry za pieniądze w tym okresie (6 osób, tj. 50%), natomiast największa część podejmowała się tego 1-5 razy (5 osób, tj. 42%). Ponadto jedna osoba w ciągu ostatnich 12 miesięcy grała w gry za pieniądze częściej niż 20 razy (8%).

Tabela 17. Jak często grałeś/aś lub obstawiałeś/aś gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
1-5 razy	42%	5
6-10 razy	0%	0
11-20 razy	0%	0
częściej niż 20 razy	8%	1
nie grałem/am w gry za pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy	50%	6

Zdecydowana większość uczniów nie doświadczyła w związku z graniem w gry za pieniądze żadnych problemów (11 osób, tj. 92%). Pojedyncze odpowiedzi uczniów padły na problemy rodzinne, finansowe oraz poważne problemy w szkole (8%).

Tabela 18. Czy miałeś/aś poważne problemy w związku z graniem w gry na pieniądze?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie miałem, żadnych powyższych problemów	92%	11
miałem/am problemy finansowe	8%	1
miałem/am poważne problemy w szkole	8%	1
miałem/am problemy rodzinne	8%	1

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

51 osób

KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH

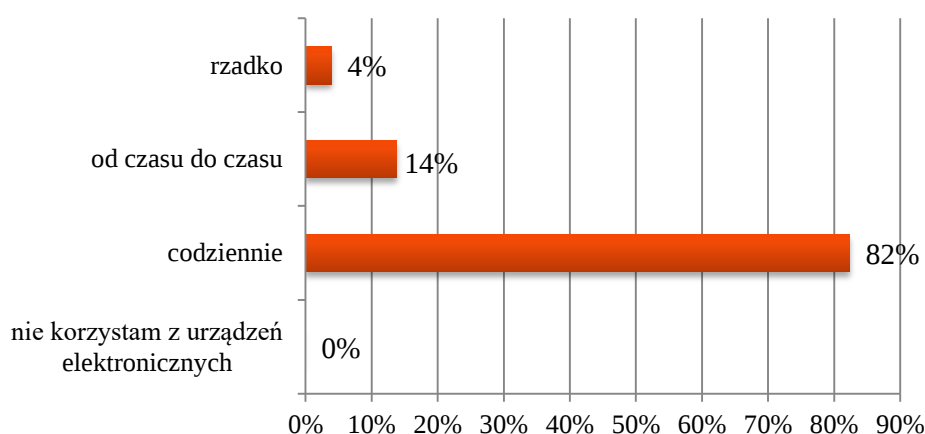
Korzystanie z urządzeń elektronicznych stało się zarówno wśród dorosłych, jak i młodych ludzi powszechne. Sięgają po nie coraz młodsze dzieci, a młodzież jest on-line praktycznie cały czas, dzięki smartfonom stale podpiętych do Internetu. Z ogólnopolskich badań przeprowadzonych wśród uczniów mających 13 i 17 lat wynika, że prawie wszyscy nastolatki korzystają z sieci codziennie, po kilka godzin. Na pytanie „Ile czasu, w przybliżeniu korzystasz z Internetu?”, 21,7% przyznało, że poświęca na to powyżej 6 godzin dziennie. Co niepokojące, prawie połowa badanych zadeklarowała bezpośrednie doświadczenie przemocy internetowej, a wypowiedzi blisko co trzeciego respondenta wskazują na silne ryzyko uzależnienia od smartfonów²⁵. Korzystanie z urządzeń elektronicznych daje dzieciom i młodzieży możliwości rozwoju, ale niesie za sobą także liczne zagrożenia – pornografię, treści pełne przemocy, fake newsy, ryzyko nawiązania niebezpiecznych relacji, czy też cyberprzemoc. Skutkiem nadmiernego korzystania z mediów cyfrowych może być również uzależnienie, które wiąże się z szeregiem różnego rodzaju negatywnych konsekwencji zarówno w obszarze zdrowia fizycznego, jak i psychicznego. Wpływ mediów na dzieci i młodzież jest ogromny, bez wątpienia jednak korzystanie

²⁵ Raport z ogólnopolskiego badania uczniów: *Nastolatki 3.0*, pod. red. Bochenek M., Lange R., NASK Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2019.

z urządzeń elektronicznych, zwłaszcza Internetu, pozostanie jedną z najczęściej podejmowanych czynności przez młodych ludzi. Biorąc to pod uwagę koniecznym wydaje się uczyć dzieci i młodzież bezpiecznego poruszania się po świecie on-line oraz uświadamiać ich w zakresie konsekwencji poświęcania na to zbyt wiele czasu.

Następne pytania zadane respondentom miały na celu zweryfikowanie, w jaki sposób oraz jak często uczniowie z gminy Orchowo korzystają z urządzeń elektronicznych takich jak komputer, tablet, telefon komórkowy oraz konsola do gier. Zebrany materiał badawczy wykazał, że znaczna część badanych korzysta z tego typu urządzeń codziennie (82%). 14% wskazało na korzystanie z nich czasu od czasu do czasu, natomiast 4% - rzadko.

Wykres 20. Jak często korzystasz z urządzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier itp.)?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy korzystają z urządzeń elektronicznych.

51 osób

Większość młodych mieszkańców gminy Orchowo poświęca na korzystanie z urządzeń elektronicznych 3-6 godzin dziennie (13 osób, tj. 25%), ale znaczna część uczniów wskazała również na 1-3 godzin (10 osób, tj. 20%) oraz 6-10 godzin (10 osób, tj. 20%). 9 osób poświęca na to powyżej 10 godzin dziennie (18%), natomiast 8 uczniów do godziny (16%). Jeden uczeń (2%) deklaruje, że nie korzysta z urządzeń elektronicznych codziennie.

Tabela 19. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z urządzeń elektronicznych?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
do 1 godz.	16%	8
1-3 godz.	20%	10
3-6 godz.	25%	13
6-10 godz.	20%	10
powyżej 10 godzin	18%	9
nie korzystam codziennie z urządzeń elektronicznych	2%	1

Jak wynika z deklaracji uczniów, najczęstszą formą korzystania przez nich z urządzeń elektronicznych jest nauka oraz kontakt ze znajomymi (42 osoby, tj. 82%). Znaczna część badanych wskazała również na słuchanie muzyki (30 osób, tj. 59%), granie w gry (29 osób, tj. 57%), korzystanie z portali społecznościowych (29 osób, tj. 57%), oglądanie filmów/seriali (23 osoby, tj. 45%), korzystanie z urządzeń elektronicznych z nudów (18 osób, tj. 35%) oraz w celu poszukiwania informacji/wiadomości (17 osób, tj. 33%).

Tabela 20. Z jakich powodów najczęściej korzystasz z urządzeń elektronicznych?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nauka	82%	42
kontakt ze znajomymi	82%	42
słuchanie muzyki	59%	30
granie w gry	57%	29
korzystanie z portali społecznościowych (np. Facebook, Instagram, Snapchat itp.)	57%	29
oglądanie filmów/seriali	45%	23
z nudów	35%	18
poszukiwanie informacji/wiadomości	33%	17
poznawanie nowych osób	20%	10
robienie zakupów	16%	8
prorowadzenie bloga lub własnej strony	2%	1
inne	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W kolejnym pytaniu, respondenci zostali poproszeni o ustosunkowanie się do kilku stwierdzeń dotyczących korzystania z urządzeń elektronicznych. Miało to na celu określenie liczby uczniów, którzy z związku z tym doświadczają problemów, czy też przejawiają niekorzystne zachowania. Wyniki respondentów przedstawiają się następująco:

- próbuje bezskutecznie ograniczyć czas spędzany na korzystaniu z urządzeń elektronicznych bardzo często 12% badanych, a czasami – 24%;
- najbliższe osoby zarzucają zbyt częste spędzanie czasu na korzystaniu z urządzeń elektronicznych bardzo często 14% badanych, a czasami – 35%;
- wskutek zbyt długiego korzystania z urządzeń elektronicznych zapomnieć o swoich codziennych obowiązkach zdarza się bardzo często 6% badanych, a czasami – 22%;
- denerwuję się, gdy ktoś przeszkadza w korzystaniu z urządzeń elektronicznych 16% badanych bardzo często, a 25% czasami;
- z powodu zbyt długiego korzystania z urządzeń elektronicznych spada efektywność nauki lub pracy w przypadku 8% badanych bardzo często, a 6% czasami;
- późno w nocy nie śpi, bo korzysta z urządzeń elektronicznych bardzo często 18% badanych, a czasami – 8%;
- coraz częściej korzystanie z urządzeń elektronicznych zamiast spotkań z innymi wybiera bardzo często 4% badanych, a czasami – 16%;
- odczuwa negatywne skutki zdrowotne np. ból kręgosłupa, pogorszenie wzroku 2% bardzo często, a 10% - czasami.

Tabela 21. Odnies się proszę, do poniższych stwierdzeń korzystając z przedstawionej skali.

	nigdy	rzadko	czasami	bardzo często
Najbliższe mi osoby zarzucają mi, że zbyt dużo czasu spędzam korzystając z urządzeń elektronicznych	20%	31%	35%	14%
Późno w nocy nie śpię, bo korzystam z urządzeń elektronicznych	43%	31%	8%	18%
Próbuję bezskutecznie ograniczyć czas spędzany na korzystaniu z urządzeń elektronicznych	31%	33%	24%	12%
Coraz częściej wybieram urządzenia elektroniczne zamiast spotkań z innymi	49%	31%	16%	4%
Wskutek zbyt długiego przebywania na urządzeniach elektronicznych zdarza mi się zapomnieć o moich codziennych obowiązkach (np. sprzątanie, nauka)	47%	25%	22%	6%
Denerwuję się, gdy ktoś przeszkadza mi jak korzystam z urządzeń elektronicznych	39%	20%	25%	16%
Z powodu zbyt długiego korzystania z urządzeń elektronicznych spada efektywność mojej nauki lub pracy	55%	31%	6%	8%

Odczuwam negatywne skutki zdrowotne z powodu korzystania z urządzeń elektronicznych np. ból kręgosłupa, pogorszenie wzroku	63%	25%	10%	2%
--	-----	-----	-----	----

W ostatnim pytaniu bloku tematycznego dotyczącego korzystania z urządzeń elektronicznych, uczniowie zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie, czy zdarzyło im się kłamać, aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych np. przed rodzicami. Tego typu zachowanie zadeklarowało 19 respondentów odpowiadających na to pytanie (38%), w tym 4 uczniom zdarzało się to bardzo często (8%), 10 badanym czasami (20%), a 5 osobom jednokrotnie (10%).

Tabela 22. Czy zdarzyło Ci się kłamać aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych np. przed rodzicami?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak, bardzo często	8%	4
tak, czasami	20%	10
tak, jednokrotnie	10%	5
nie	62%	32

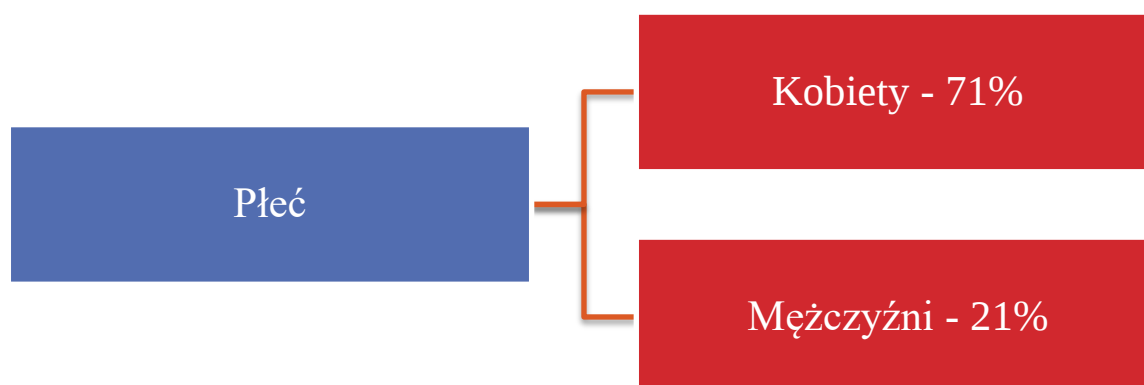
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEWODZONEGO WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień od alkoholu, papierosów, e-papierosów i narkotyków wśród dorosłych mieszkańców gminy Orchowo, a także skala zjawiska przemocy, grania w gry na pieniądze, korzystania z urządzeń elektronicznych, rynek pracy, ubóstwo i wykluczenie społeczne, bezdomność, zdrowie psychiczne i fizyczne oraz niepełnosprawność. Zbadaniu poddana została ponadto opinia respondentów na temat działań profilaktycznych podejmowanych w Gminie.

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

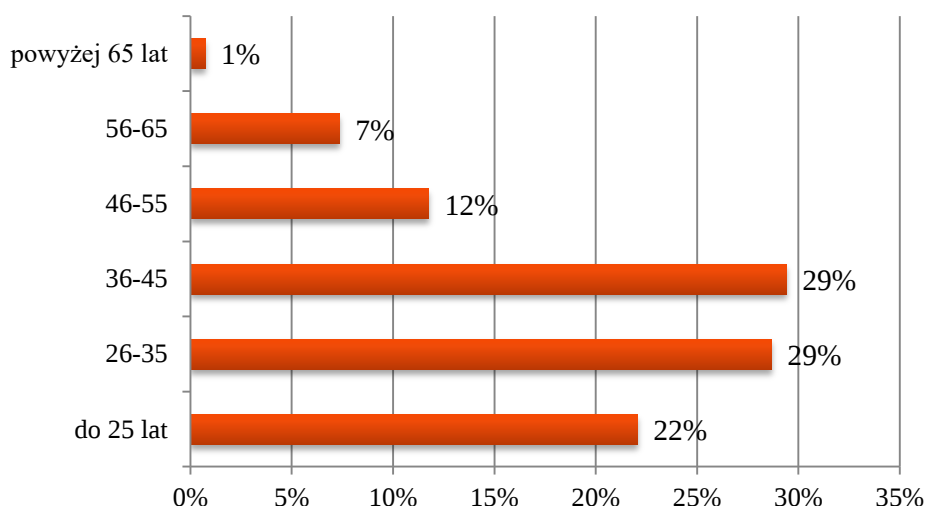
W badaniu diagnozującym problemy społeczne na terenie gminy Orchowo wzięło udział 136 mieszkańców mających powyżej 18 lat. Poniżej przedstawiona została struktura badanej próby ze względu na płeć. Możemy zauważyć, że pod względem liczby wypełnionych ankiet, w badaniu zdecydowaną przewagę miały kobiety – stanowiły one 71% ogółu.

Rysunek 7. Płeć:

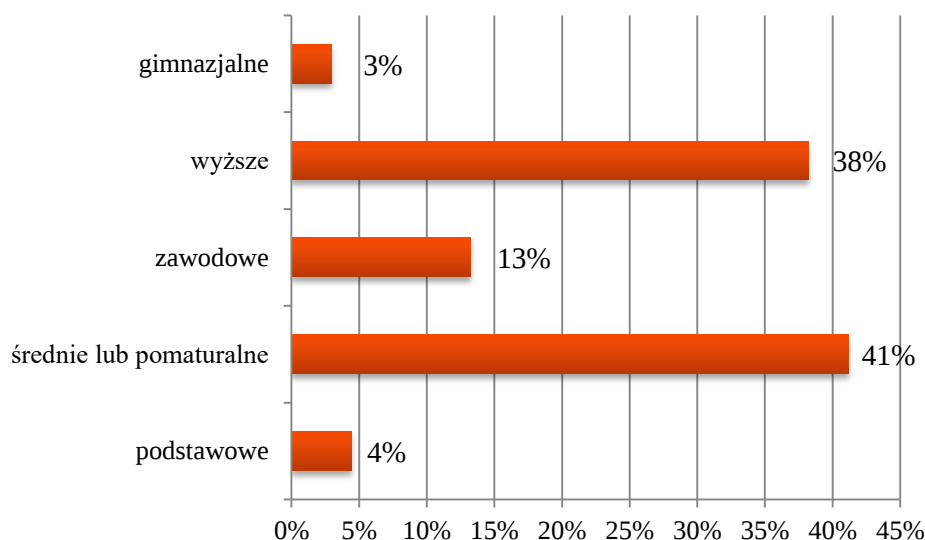
Analiza struktury badanej grupy pokazuje, iż respondenci są mocno zróżnicowani pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowią ankietowani mający 36-45 lat (29%) oraz 26-35 lat (29%). Wśród osób biorących udział w badaniu byli również mieszkańcy do 25 roku życia (22%), w wieku 46-55 lat (12%), 56-65 lat (7%) oraz powyżej 65 lat (1%).

Wykres 21. Wiek:

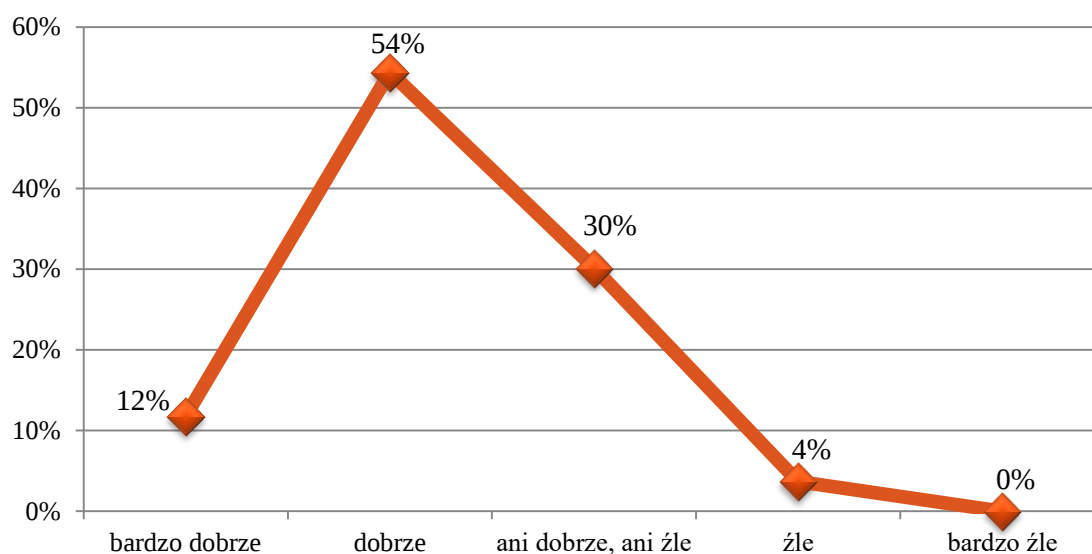
Na poniższym wykresie zaprezentowane zostało wykształcenie respondentów. Największy udział w badaniu mieli dorośli mieszkańcy legitymujący się wykształceniem średnim lub pomaturalnym (41%) oraz wyższym (38%). 13% mieszkańców posiada wykształcenie zawodowe, 4% mieszkańców zakończyło swoją edukację na poziomie podstawowym, a 3% na gimnazjalnym.

Wykres 22. Wykształcenie:

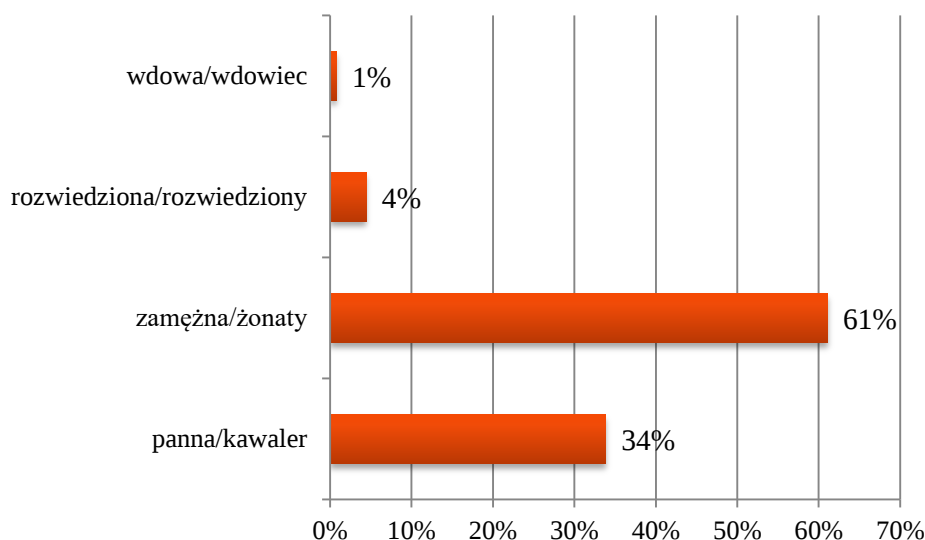
Analiza sytuacji materialnej badanej grupy pokazuje, że ponad połowa dorosłych mieszkańców Gminy określiła swoją sytuację materialną pozytywnie (54% - dobrze, 12% - bardzo dobrze). Blisko co trzeci mieszkaniec biorący udział w badaniu ocenił swoją sytuację materialną jako ani dobrą, ani złą (30%), natomiast 4% uważa, że jest ona zła.

Wykres 23. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną?

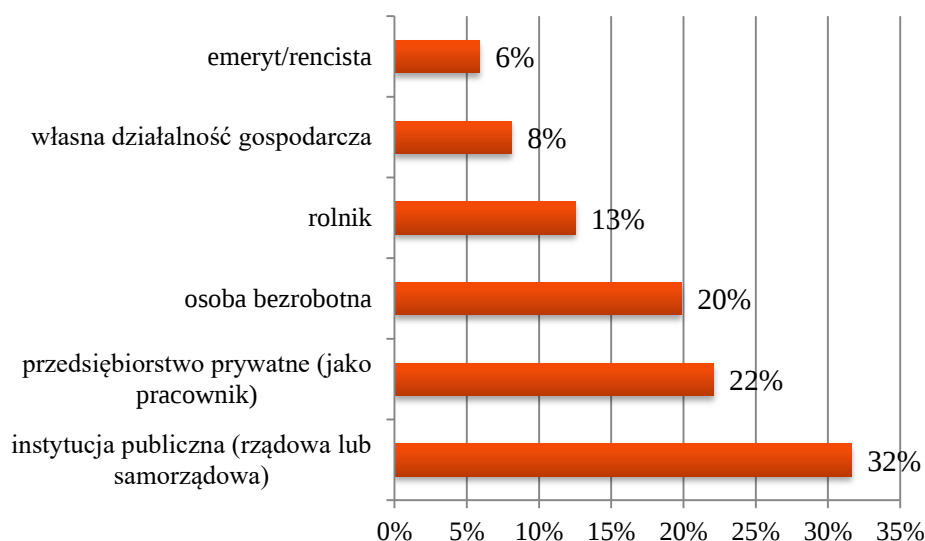
Stan cywilny osób biorących udział w badaniu przedstawia się następująco: większość respondentów jest zamężnych/żonatych (61%), co trzeci badany to panna/kawaler (34%), 4% stanowią osoby rozwiedzione, natomiast 1% to wdowy/wdowcy.

Wykres 24. Stan cywilny:

Blisko co trzeci mieszkaniec biorący udział w badaniu pracuje w instytucji publicznej (rządowej lub samorządowej), natomiast co piąty w przedsiębiorstwie prywatnym (22%) lub jest osobą bezrobotną (20%). 13% osób to rolnicy, 8% prowadzi własną działalność gospodarczą, a 6% to emeryci.

Wykres 25. Miejsce zatrudnienia:

PROBLEM ALKOHOLOWY

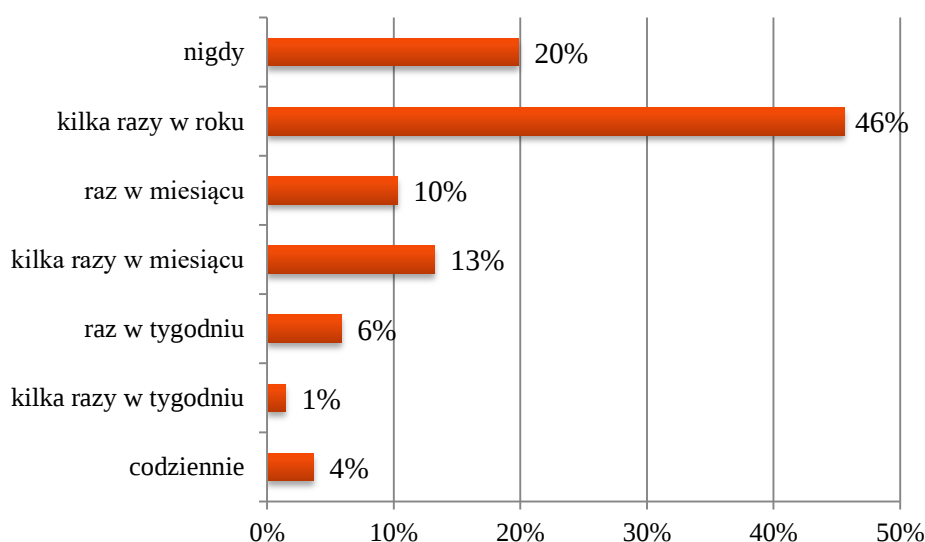
Uzależnienie od alkoholu wciąż stanowi w Polsce poważny problem. Według *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*, w naszym kraju żyje około 800 tysięcy osób uzależnionych od alkoholu, co stanowi około 2% całej populacji. Do osób pijących szkodliwie zaliczyć można natomiast 2-2,5 miliona osób, tj. 5-7% populacji²⁶. Co niepokojące, na przestrzeni ostatnich lat obserwowany jest wzrost średniego spożycia alkoholu przeliczanego w litrach na jednego mieszkańca. Osoby nadużywające alkoholu oprócz tego, że sami narażeni są na różnego rodzaju problemy, stwarzają zagrożenie dla innych osób. Ze względu na skalę, jak i obserwowane negatywne konsekwencje, alkoholizm uznaje się w Polsce za problem społeczny. Oprócz skutków związanych ze sferą zdrowia fizycznego i psychicznego, nadużywanie i uzależnienie od alkoholu niesie za sobą również inne konsekwencje, które ponoszą nie tylko same osoby pijące, ale także osoby w ich otoczeniu. Wśród negatywnych następstw spożywania alkoholu, jego nadużywania i uzależnienia w sferze społecznej wymienić można: cierpienie rodzin, wykluczenie społeczne, negatywny wpływ na wychowanie dzieci, problemy osób dorastających w rodzinach alkoholowych, cierpienie ofiar wypadków drogowych i przestępstw, zaburzone relacje społeczne, obniżenie jakości i wydajności pracy, czy też destrukcyjny wpływ alkoholu na rozwój dziecka w okresie prenatalnym. Konsekwencje problemu alkoholowego są wieloaspektowe, mają szeroki zasięg i wymagają podejmowania systemowych, interdyscyplinarnych działań zaradczych, skierowanych na czynniki ryzyka tkwiące zarówno

²⁶ <http://www.parpa.pl/index.php/33-analizy-badania-raporty/132-statystyki>

w samej jednostce, jak i w jej otoczeniu społecznym²⁷.

Pierwsze pytanie dotyczące uzależnienia do alkoholu odnosiło się do częstotliwości jego spożywania. Możemy zauważyć, iż blisko co drugi badany sięga po alkohol kilka razy w roku (46%). 10% respondentów pije alkohol raz w miesiącu, 13% – kilka razy w miesiącu, 6% – raz w tygodniu, 1% – kilka razy w tygodniu, natomiast 4% – codziennie. Na abstynencję wskazało 20% mieszkańców.

Wykres 26. Jak często spożywa Pan/i alkohol?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy spożywają alkohol.

109 osób

Następne pytanie zadane respondentom dotyczyło rodzajów napojów alkoholowych, które dorośli mieszkańcy piją najczęściej. Możemy zauważyć dosyć zróżnicowany rozkład odpowiedzi. Najwięcej ankietowanych sięga po piwo (55 osób, tj. 51%), wino (55 osób, tj. 51%) oraz wódkę (24 osoby, tj. 22%). Nieco mniej popularne w wyborze dorosłych mieszkańców są: nalewki (10 osób, tj. 9%), whisky (10 osób, tj. 9%), likiery (6 osób, tj. 6%), alkohol własnej roboty (5 osób, tj. 5%) oraz alkohol spoza legalnego źródła (1 osoba, tj. 1%).

²⁷ Włodarczyk E., *Spoleczne konsekwencje problemu alkoholowego w Polsce*, Pedagogika Społeczna 2018, Nr 2 (68), str. 241-251.

Tabela 23. Jaki rodzaj alkoholu pije Pan/i najczęściej?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
piwo	51%	55
wino	51%	55
wódka	22%	24
nalewki	9%	10
whisky	9%	10
likieri	6%	6
alkohol własnej roboty	5%	5
alkohol spoza legalnego źródła	1%	1
inne	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Poniższa tabela przedstawia ilość porcji alkoholu wypijanych przez ankietowanych w ciągu całego dnia, w którym go spożywają. Większość z respondentów deklaruje, że w dniu, w którym spożywa alkohol, wypija 1-2 porcje tego napoju (85 osób, tj. 78%). Nieco mniej mieszkańców wskazało na 3-4 porcje (14 osób, tj. 12%) oraz 5-7 porcji (6 osób, tj. 6%). Najmniej osób wskazało, że wypija 8-10 porcji (1 osoba, tj. 1%) lub 11 i więcej porcji alkoholu (3 osoby, tj. 3%).

Tabela 24. Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije? Porcja to szklanka piwa (250ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (30 ml).

Odpowiedź	%	Liczba odp.
1-2	78%	85
3-4	12%	14
5-7	6%	6
8-10	1%	1
11-13 i więcej	3%	3

W dalszej kolejności respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zdarzyło im się wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu. Na podstawie deklaracji badanych możemy stwierdzić, że zdecydowana większość mieszkańców nigdy nie pracowała w stanie nietrzeźwości (107 osób, tj. 98%). Do takiego zachowania przyznało się 2% badanych pijących alkohol, wśród których 1 ankietowany (1%) stwierdził, że zdarzało się to sporadycznie, natomiast kolejnej osobie zdarza się to często (1%).

Tabela 25. Czy zdarzyło się Panu/i wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nigdy mi się to nie zdarzyło	98%	107
raz mi się to zdarzyło	0%	0
zdarza mi się to sporadycznie	1%	1
zdarza mi się to często	1%	1

Kolejną analizowaną w Diagnostyce kwestią było prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu. Większość respondentów zadeklarowało, że nigdy nie kierowało pojazdem w stanie nietrzeźwości (100 osób, tj. 92%). Na uwagę zasługuje jednak fakt, że 8 osobom (7%) zdarzyło się to raz, natomiast jednemu badanemu zdarza się to sporadycznie (1%).

Tabela 26. Czy zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem pod wpływem alkoholu?

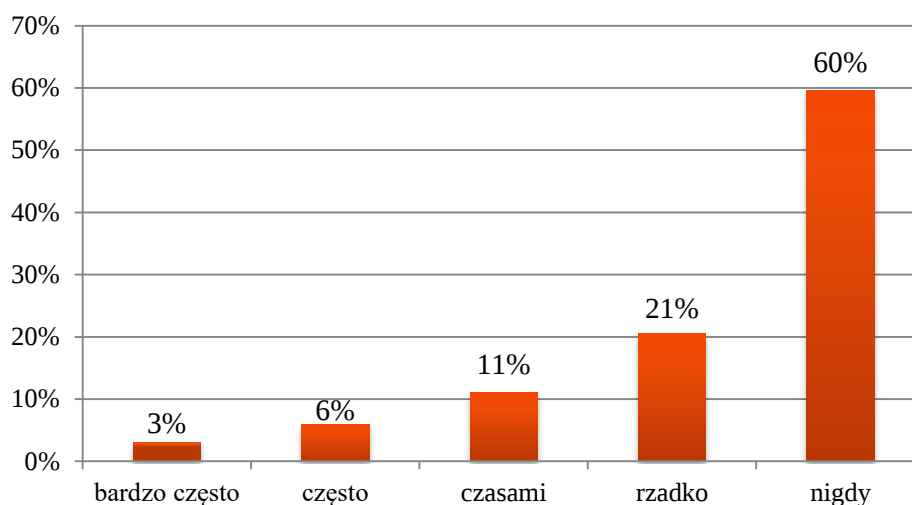
Odpowiedź	%	Liczba odp.
nigdy mi się to nie zdarzyło	92%	100
raz mi się to zdarzyło	7%	8
zdarza mi się to sporadycznie	1%	1
zdarza mi się to często	0%	0

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

136 osób

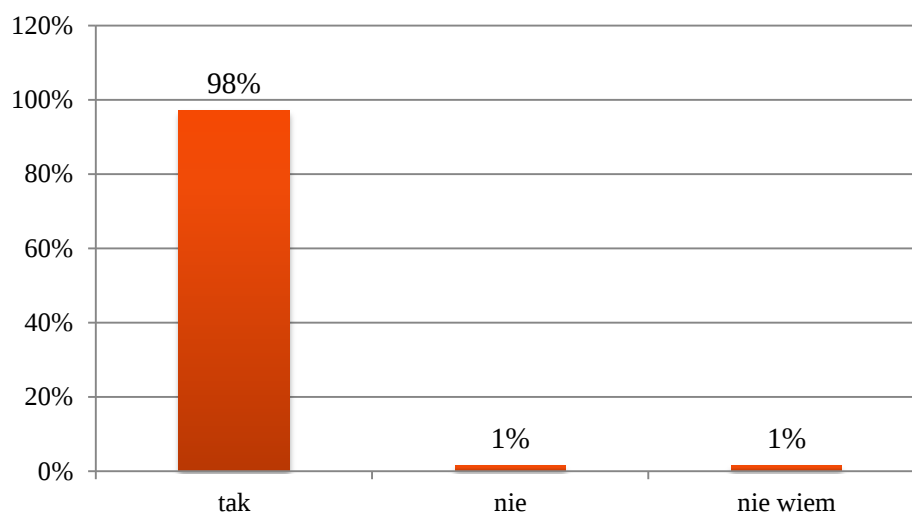
Następnym etapem badania było sprawdzenie skali problemu prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu w gminie Orchowo. Jak wynika z zebranych danych, 41% respondentów było świadkiem prowadzenia pojazdu przez osoby nietrzeźwe. 21% badanych wskazało na odpowiedź „rzadko”, 11% stwierdziło, że było tego świadkiem czasami, 6% - często, natomiast 3% - bardzo często.

Wykres 27. Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i być świadkiem sytuacji, w której ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu?

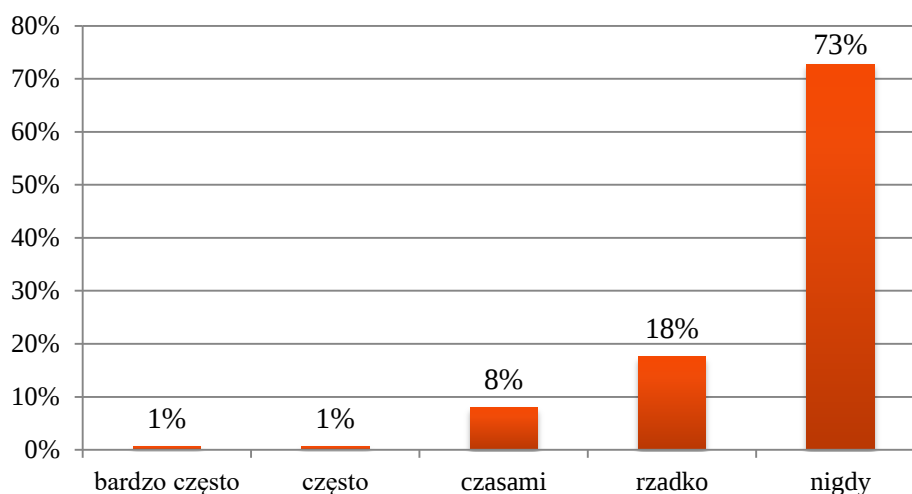
W jednym z pytań poprosiliśmy ankietowanych o wyrażenie swojej opinii na temat wpływu spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na rozwój dziecka. Zebrany materiał badawczy wykazał, że wśród niewielkich mieszkańców Gminy, występuje brak świadomości w tym zakresie. Odpowiedź „nie wiem” zaznaczyło 1% badanych, natomiast kolejny 1% uważa, że picie alkoholu w ciąży nie ma wpływu na rozwój dziecka. Zdecydowana większość stwierdziła, że picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka (98%).

Wykres 28. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka?

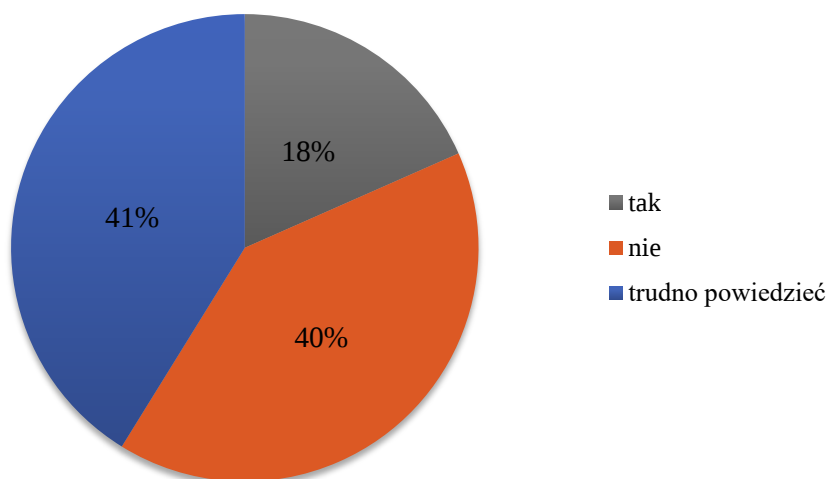
Respondenci zostali również poproszeni o określenie, czy zauważyli w ciągu ostatnich 12 miesięcy na terenie swojej miejscowości, kobiety w ciąży spożywające alkohol. Do bycia świadkiem takiej sytuacji przyznało się aż 28% respondentów, przy czym 18% rzadko, 8% - czasami, 1% - często, natomiast kolejny 1% - bardzo często.

Wykres 29. Jak często w ostatnich 12 miesiącach widział/a Pan/i na terenie gminy kobiety w ciąży spożywające alkohol?

W kolejnym pytaniu mieszkańcy Orchowa mieli określić, czy na terenie Gminy należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży alkoholu. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że za ich ograniczeniem jest 18% badanych, aż 40% jest przeciwnego zdania, natomiast 41% zaznaczyło odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Wykres 30. Czy na terenie gminy należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych?

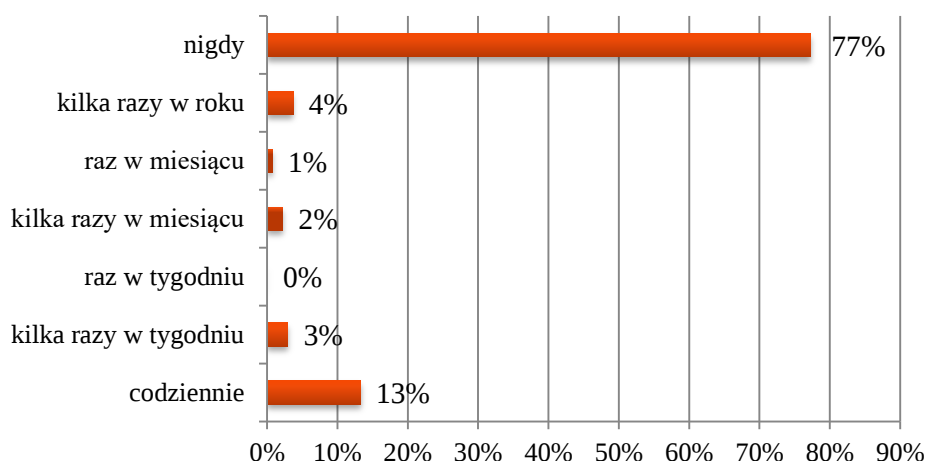

PROBLEM NIKOTYNOWY

Palenie papierosów jest aktualnie jednym z najpoważniejszych przyczyn problemów zdrowotnych współczesnego świata. Do negatywnych konsekwencji tego zaliczyć można choroby układu sercowo-naczyniowego, oddechowego oraz zwiększone ryzyko wystąpienia nowotworów. Według szacunków Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) w konsekwencji palenia papierosów co roku umiera ponad 7 milionów ludzi na całym świecie²⁸. W Polsce w 2016 roku z tego powodu zmarło aż 66 tys. osób, co stanowiło 17% wszystkich zgonów²⁹. Wyniki badań dotyczące aktualnej sytuacji w zakresie palenia tytoniu w Polsce, przeprowadzone przez Centrum Badania Opinii Społecznej w 2019 roku pokazują, iż po papierosy regularnie sięga co piąty Polak³⁰. Pomimo stopniowo zmniejszającej się w ostatnich latach liczby palaczy papierosów, problem ten nadal stanowi powszechne i wymagające podejmowania działań zapobiegawczych zjawisko. Konieczna jest zatem realizacja systematycznych zadań w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia ograniczających popularność palenia tytoniu.

Drugi z analizowanych w Diagnostyce obszarów, miał na celu zweryfikowanie skali palenia papierosów przez dorosłych mieszkańców gminy Orchowo. Spośród wszystkich badanych osób, papierosy pali blisko co czwarty mieszkaniec (23%), przy czym 4% sięga po nie kilka razy w roku, 1% - raz w miesiącu, 2% - kilka razy w miesiącu, 3% - kilka razy w tygodniu, natomiast 13% mieszkańców pali codziennie.

Wykres 31. Jak często pali Pan/i papierosy?

²⁸ WHO report on the global tobacco epidemic: monitoring tobacco use and prevention policies, World Health Organization, Geneva 2017.

²⁹ Zgliczyński, W. S., *Palenie tytoniu w Polsce*, Biuro Analiz Sejmowych 2017, nr 14 (237).

³⁰ CBOS, *Palenie papierosów*, Komunikat z badań 2019, Nr 104/2019.

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy palą papierosy.

31 osób

W tabeli poniżej przedstawiona została ilość dziennie wypalanych przez dorosłych mieszkańców sztuk papierosów. Na podstawie zebranych danych możemy zauważyć, że część osób nie wie ile dziennie papierosów wypala, ponieważ nie pali codziennie (8 osób, tj. 26%). Co piąty palący mieszkaniiec Orchowa wypala dziennie 6-15 sztuk papierosów (6 osób, tj. 19%), natomiast blisko co czwarty poniżej 5 sztuk (7 osób, tj. 23%). 5 respondentów (16%) sięga po papierosa 16-25 razy w ciągu dnia lub tego nie liczy.

Tabela 27. Ile sztuk papierosów dziennie Pan/i wypala?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
trudno powiedzieć, nie palę codziennie	26%	8
poniżej 5 sztuk	23%	7
6-15 sztuk	19%	6
16-25 sztuk	16%	5
więcej niż 25 sztuk	0%	0
nie wiem, nie liczę	16%	5

Poniższa tabela prezentuje rozkład odpowiedzi mieszkańców na pytanie o próby rzucenia przez nich palenia. Z zebranych danych wynika, że zerwać z nałogiem próbowało 17 osób (56%), w tym 8 respondentów raz (26%), natomiast 9 osób wiele razy (29%). Co trzeci palący nigdy nie próbował rzucić palenia (11 osób, tj. 35%), natomiast 10% nie próbowało, ale zamierza zerwać z nałogiem (3 osoby).

Tabela 28. Czy próbował/a Pan/i kiedykolwiek rzucić palenie?

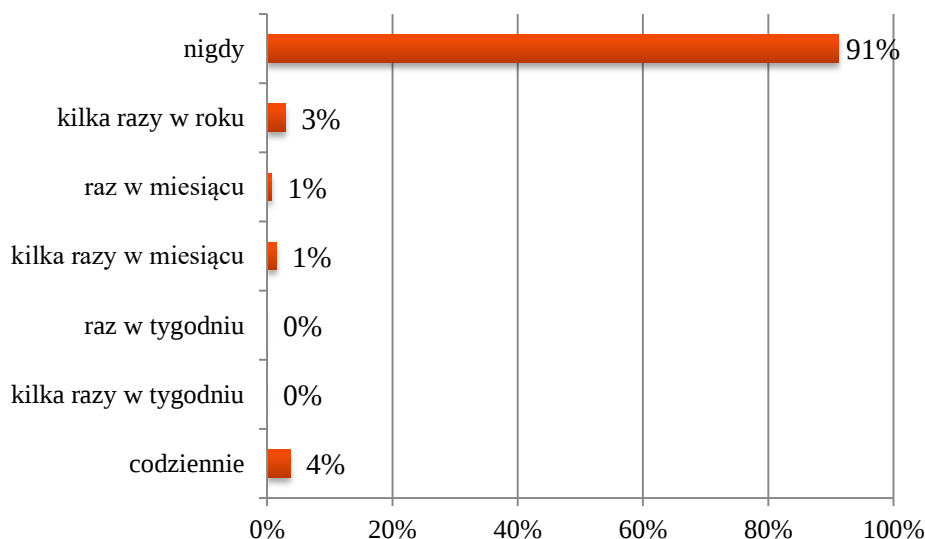
Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak, wiele razy, ale nie udało mi się	29%	9
nigdy nie próbowałem/am	35%	11
tak, raz, ale nie udało mi się	26%	8
nie, ale zamierzam spróbować	10%	3

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

136 osób

Kolejne pytanie zadane respondentom dotyczyło palenia elektronicznych papierosów. Zebrany materiał badawczy wykazał, że e-papierosy pali 9% dorosłych mieszkańców Orchowa, w tym 3% - kilka razy w roku, 1% - raz w miesiącu, 1% - kilka razy w miesiącu, natomiast 4% - codziennie.

Wykres 32. Jak często pali Pan/i e-papierosy?

PROBLEM NARKOTYKOWY

Problem narkomanii stanowi duże zagrożenie, degradująco wpływa zarówno na zdrowie fizyczne, psychiczne, jak i relacje społeczne. Wiąże się z wysokimi kosztami poniesionymi nie tylko przez samą jednostkę uzależnioną, ale także całe społeczeństwo. Pomimo tego, że zażywanie narkotyków i dopalaczy jest w Polsce o wiele mniej rozpowszechnione niż picie napojów alkoholowych, zjawisko to wciąż stanowi poważny problem. Według badań przeprowadzonych w 2018 roku odsetek osób w wieku 15-34 lata używających narkotyków w ciągu ostatniego roku wyniósł 10,4%, przy czym najczęściej stosowaną nielegalną substancją psychoaktywną okazała się marihuana³¹. Wśród negatywnych skutków wywołanych narkomanią wymienia się zarówno szkody zdrowotne, jak i społeczne, między innymi osłabienie i rozpad więzi rodzinnych, wykluczenie społeczne, utrata zdolności do samodzielnego i odpowiedzialnego funkcjonowania, czy też konflikty z prawem. Zagrożeniem są również nowe substancje psychoaktywne, tzw. *dopalacze*. Ze względu na wysoką toksyczność oraz zmieniający się, nieznany skład, ich jednokrotne zażycie może doprowadzić do nieodwracalnych skutków zdrowotnych, a nawet śmierci. Jak wynika z raportu *Głównego Inspektora Sanitarnego*, w 2018 roku zarejestrowanych zostało

³¹ Raport o stanie narkomanii w Polsce 2019, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2018.

4 260 przypadków interwencji medycznych związanych z zatruciem/podejrzeniem zatrucia nowymi substancjami psychoaktywnymi³². Biorąc pod uwagę ryzyko szkód, konsekwencji prawnych, zdrowotnych oraz społecznych związanych z używaniem narkotyków i dopalaczy, konieczne jest realizowanie działań w obszarze profilaktyki, leczenia, rehabilitacji, ograniczania szkód zdrowotnych i reintegracji społecznej osób uzależnionych, a także systematyczne prowadzenie badań i monitoringu używania substancji psychoaktywnych.

Następnym etapem badania było zidentyfikowanie skali spożywania narkotyków, dopalaczy lub innych środków psychoaktywnych przez dorosłych mieszkańców Gminy. Sięgnięcie po tego typu substancje zadeklarowało 3% badanych, w tym 1% zażywał je jednokrotnie, kolejny 1% robi to raz w tygodniu, a następny 1% - kilka razy w tygodniu.

Tabela 29. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
codziennie	0%	0
kilka razy w tygodniu	1%	2
raz w tygodniu	1%	1
kilka razy w miesiącu	0%	0
raz w miesiącu	0%	0
kilka razy w roku	0%	0
zażywałem/am jednokrotnie	1%	2
nie zażywam	96%	131

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy zażywali narkotyki, dopalacze lub inne substancje psychoaktywne.

5 osób

Na podstawie odpowiedzi respondentów możemy stwierdzić, że najpopularniejszymi substancjami spożywanymi przez mieszkańców gminy Orchowo jest marihuana i środki nasenne – wskazały na nie 3 osoby (60%). Na drugim miejscu pod tym względem znalazły się dopalacze – 2 osoby (40%). Pojedyncze odpowiedzi padły na amfetaminę, kokainę, LSD, grzyby halucynogenne, mefedron, ekstazy, sterydy anaboliczne oraz leki w celu odurzenia się (20%).

³² Raport Głównego Inspektora Sanitarnego: Nowe narkotyki w Polsce 2017-2018, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Warszawa.

Tabela 30. Proszę zaznaczyć na poniższej liście, które substancje psychoaktywne stosował/a Pan/i?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
marihuana	60%	3
środki nasenne	60%	3
dopalacze	40%	2
amfetamina	20%	1
kokaina	20%	1
LSD	20%	1
grzyby halucynogenne	20%	1
mefedron	20%	1
ekstazy	20%	1
sterydy anaboliczne	20%	1
leki w celu odurzania się	20%	1
inne	20%	1

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Dorośli mieszkańcy Orchowa, którzy wcześniej zadeklarowali spożywanie narkotyków, dopalaczy lub innych substancji psychoaktywnych zostali poproszeni również o określenie, czy doznali w związku z tym jakiś przykrych konsekwencji. Doświadczenia tego typu ma za sobą tylko 1 osoba, która doznała problemów ze zdrowiem (20%).

Tabela 31. Czy doznał/a Pan/i przykrych konsekwencji związanych z używaniem substancji psychoaktywnych?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie doznałem/am żadnych konsekwencji	80%	4
problemy ze zdrowiem	20%	1
problemy finansowe	0%	0
problemy w pracy	0%	0
wypadek lub uszkodzenie ciała	0%	0
inne	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

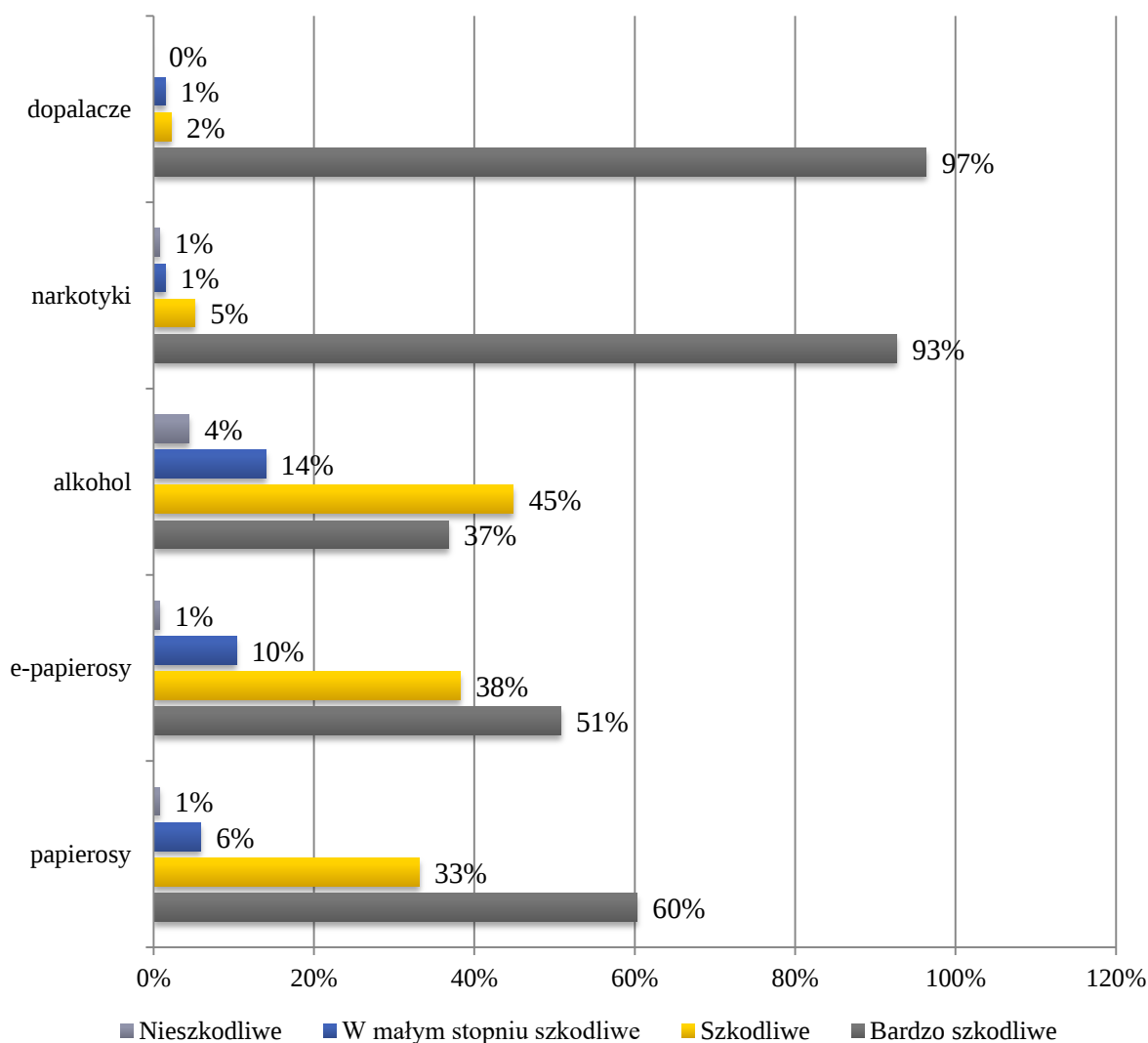
Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

136 osób

Opinia respondentów dotycząca szkodliwości dla zdrowia dopalaczy, narkotyków, alkoholu, e-papierosów i papierosów przedstawia się następująco:

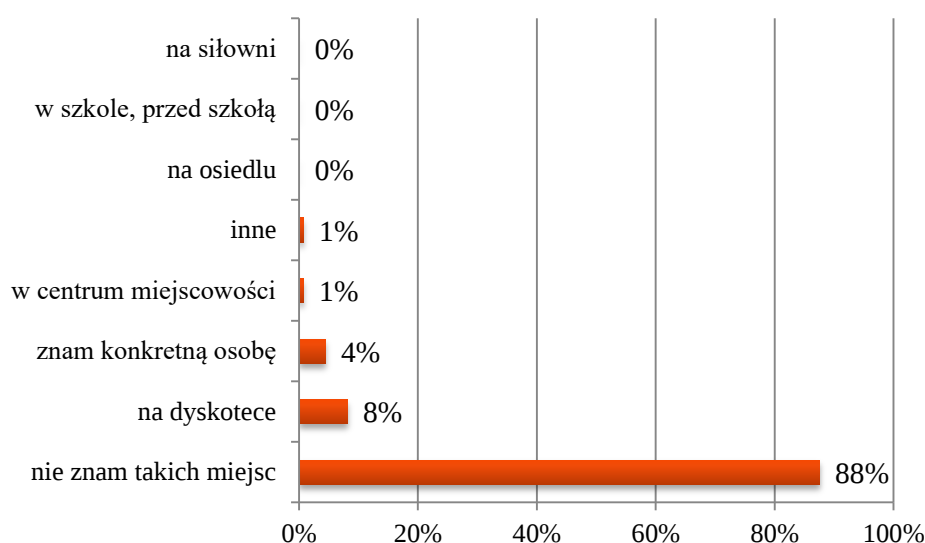
- szkodliwość dopalaczy dostrzega 99% respondentów, z kolei brak świadomości na temat negatywnych konsekwencji zdrowotnych ma 1%;
- o szkodliwości narkotyków przekonanie ma 98%, natomiast przeciwnego zdania jest 2%;
- ze szkodliwości alkoholu zdaje sobie sprawę 82%, z kolei brak świadomości na temat negatywnych konsekwencji zdrowotnych spożywania alkoholu ma 18%;
- e-papierosy są szkodliwe dla 89% badanych mieszkańców, a o ich niskiej szkodliwości przekonanie ma 11%;
- szkodliwość papierosów dostrzega 93% respondentów, natomiast nie zdaje sobie sprawy z ich szkodliwości – 7%.

Wykres 33. Jak ocenia Pan/i szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia?

Respondentom zostało zadane pytanie również o znajomość konkretnych miejsc na terenie swojej miejscowości, gdzie można pozyskać narkotyki lub dopalacze. Badania wykazały stosunkowo wysoki odsetek ankietowanych deklarujących znajomość takich miejsc, (12%), przy czym przeważająca część spośród tych osób wskazała na dyskotekę (8%) oraz znajomość konkretnej osoby, u której może zdobyć takie substancje (4%). 1% wskazał na centrum miejscowości, natomiast kolejny 1% na inne, bliżej nieokreślone miejsca.

Wykres 34. Czy zna Pan/i miejsca w swojej miejscowości gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

PROBLEM PRZEMOCY

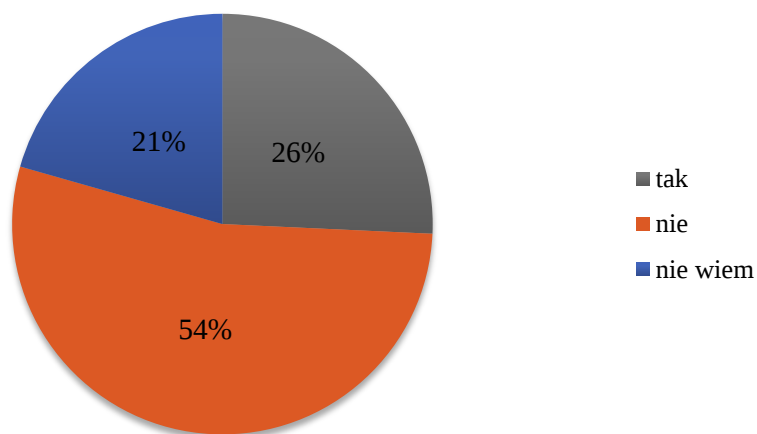
Przemoc jest to intencjonalne działanie lub zaniechanie działania jednej osoby wobec drugiej, które wykorzystując przewagę sił narusza prawa i dobra osobiste jednostki, powodując cierpienia i szkody. Może przybierać różne formy. Wyróżnia się przemoc fizyczną, psychiczną, ekonomiczną, seksualną i zaniedbanie. Skutki przemocy są dla osób jej doznających długotrwałe i istotnie wpływają na ich codzienne funkcjonowanie. Realizowane na przestrzeni lat badania i prowadzone statystyki pokazują, że problem ten dotyka rocznie dziesiątki tysięcy osób. Warto przy tym pamiętać, że jest to bardzo wrażliwy temat i ludzie nierzadko boją się lub wstydzą przyznać, że dotyczy ich bezpośrednio. Jak wynika z danych statystycznych odnoszących się do przemocy w rodzinie gromadzonych przez policję, w 2019 roku ogólna liczba osób doznających przemocy kształtowała się na poziomie 88 032³³. O skali problemu przemocy świadczą również badania przeprowadzone w 2014

³³ <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>

roku na zlecenie *Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej* w ramach projektu „Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie”. Wynika z nich, że co trzeci respondent zna osobiście w swoim otoczeniu/sąsiedztwie takie rodziny, o których słyszał lub wie, że dochodzi w nich do różnych form przemocy wobec kobiet. Przypadki przemocy wobec mężczyzn zna natomiast co piąty ankietowany. Z deklaracji osób biorących udział w badaniu wynika, że odsetek osób doświadczających przemocy w ciągu całego swojego życia kształtował się na poziomie 24,7%³⁴. Przemoc w rodzinie stanowi jeden z poważniejszych problemów współczesnych państw na całym świecie. Przeciwdziałanie temu zjawisku powinno zajmować więc priorytetowe miejsce wśród zadań realizowanych zarówno na szczeblu krajowym, jak i lokalnym.

Dalsza część raportu stanowi próbę oszacowania skali problemu przemocy wśród dorosłych mieszkańców gminy Orchowo. Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi ankietowanych na pytanie o znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu. Twierdzącej odpowiedzi udzieliło 26% badanych, a przeczącej – 54%.

Wykres 35. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu?

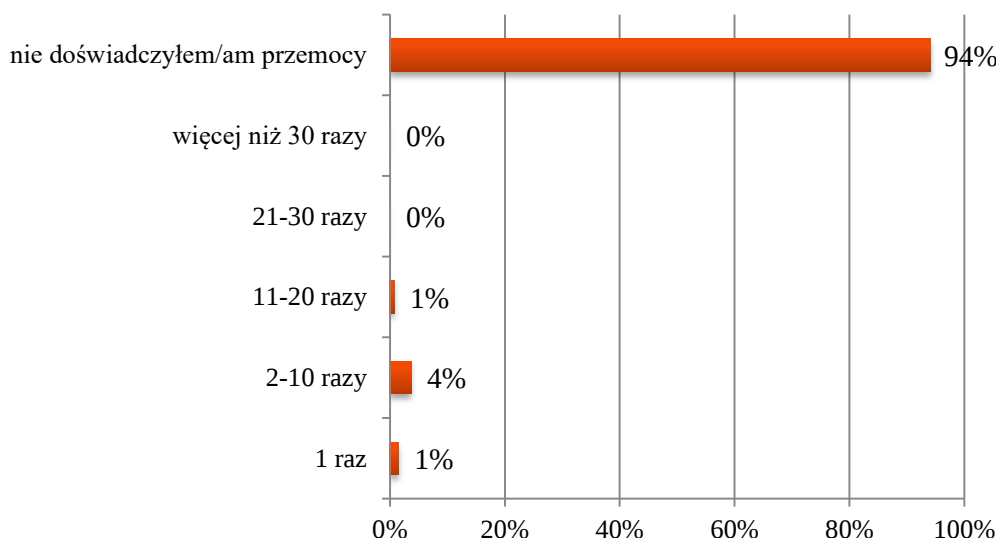

Skala problemu przemocy w gminie Orchowo została zweryfikowana również dzięki odpowiedziom respondentów na pytanie o to, czy zdarzyło im się doświadczyć tego problemu w okresie ostatnich 12 miesięcy. Z zebranych danych wynika, że w ciągu ostatniego roku

³⁴ Miedzik M., Godlewska-Szurkowska J., *Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców. Raport cząstkowy, wyniki badań PSDB dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014.

przemocy doznało 6% mieszkańców, wśród których 1% doświadczył jej 1 raz, 4% - 2-10 razy, natomiast kolejny 1% - 11-20 razy.

Wykres 36. Jak często w okresie 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy doświadczyli przemocy.

8 osób

Mieszkańcy, którzy przyznali, że doznali przemocy, zostali następnie poproszeni o określenie jej rodzaju. Z deklaracji ankietowanych wynika, że najczęściej doznawanym rodzajem przemocy była przemoc psychiczna – wskazało na nią 7 badanych tj. 88%. Przemocy fizycznej, seksualnej oraz mobbingu doświadczyło 2 respondentów (25%), natomiast przemocy ekonomicznej i zaniedbania – 1 osoba (13%).

Tabela 32. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	88%	7
przemoc fizyczna	25%	2
przemoc seksualna	25%	2
mobbing	25%	2
przemoc ekonomiczna	13%	1
zaniedbanie	13%	1
nie wiem	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Spytaliśmy respondentów również o to, kto stosował wobec nich przemoc. Analiza materiału badawczego wykazała, że najczęściej badanych doznało przemocy ze strony męża/żony (2 osoby, tj. 25%) oraz nieznajomych osób (2 osoby, tj. 25%). Pojedyncze odpowiedzi wskazywały na partnera/partnerkę (13%), dziecko/dzieci (13%), brata (13%) oraz inne osoby, w tym kolegę (13%).

Tabela 33. Kto stosował wobec Pana/i przemoc?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nieznajomy/a	25%	2
mąż/żona	25%	2
partner/partnerka	13%	1
dziecko/dzieci	13%	1
brat	13%	1
inne osoby	13%	1
mama	0%	0
tata	0%	0
siostra	0%	0
pracodawca	0%	0
kolega/koleżanka z pracy	0%	0
dziadkowie	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na pytanie o miejsce doświadczenia przemocy, najczęściej odpowiedzi padło na dom (4 osoby, tj. 50%) oraz miejsce publiczne (4 osoby, tj. 50%).

Tabela 34. Gdzie doświadczył/a Pan/i przemocy?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
w domu	50%	4
w miejscu publicznym	50%	4
w pracy	0%	0
inne	0%	0
na uczelni	0%	0

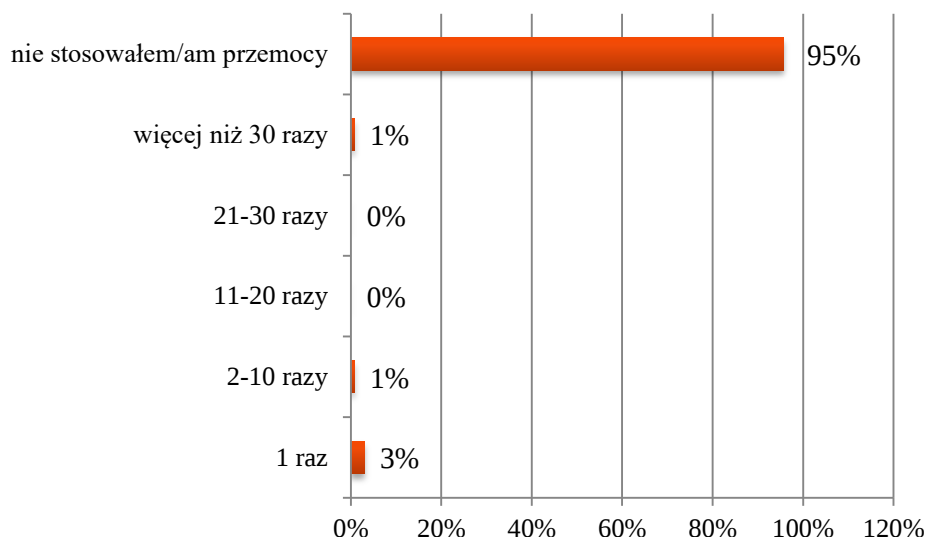
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

136 osób

Zebrane w procesie badawczym dane pokazują, iż do stosowania przemocy przyznało się 5% mieszkańców, spośród których 3% stosowało ją 1 raz, 1% - 2-10 razy, natomiast kolejny 1% - więcej niż 30 razy.

Wykres 37. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji gdzie zastosował/a Pan/i zachowania przemocowe wobec drugiej osoby?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy przyznali, że stosowali przemoc.

6 osób

W dalszej kolejności poprosiliśmy badanych mieszkańców o określenie, jakiego rodzaju przemoc zastosowali. Wśród najczęstszych deklaracji znalazła się przemoc psychiczna oraz fizyczna – wskazały na nie 3 osoby (50%). Przemoc ekonomiczną oraz zaniedbanie stosowała jedna osoba (17%).

Tabela 35. Jakiego rodzaju przemoc Pan/i zastosował/a?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	50%	3
przemoc fizyczna	50%	3
przemoc ekonomiczna	17%	1
zaniedbanie	17%	1
przemoc seksualna	0%	0
mobbing	0%	0
nie wiem	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Mieszkańcy najczęściej przyznawali się do stosowania przemocy wobec dziecka/dzieci (2 osoby, tj. 33%). Pojedyncze odpowiedzi badanych padły na rodzeństwo, partnera/partnerkę, kolegę/koleżankę z pracy, męża/żonę oraz inne osoby (17%).

Tabela 36. W stosunku do kogo zastosował/a Pan/i zachowanie przemocowe?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
dziecko/dzieci	33%	2
rodzeństwo	17%	1
partner/partnerka	17%	1
kolega/koleżanka z pracy	17%	1
inne osoby	17%	1
mąż/żona	17%	1
rodzice	0%	0
dziadkowie	0%	0
nieznajomy/a	0%	0

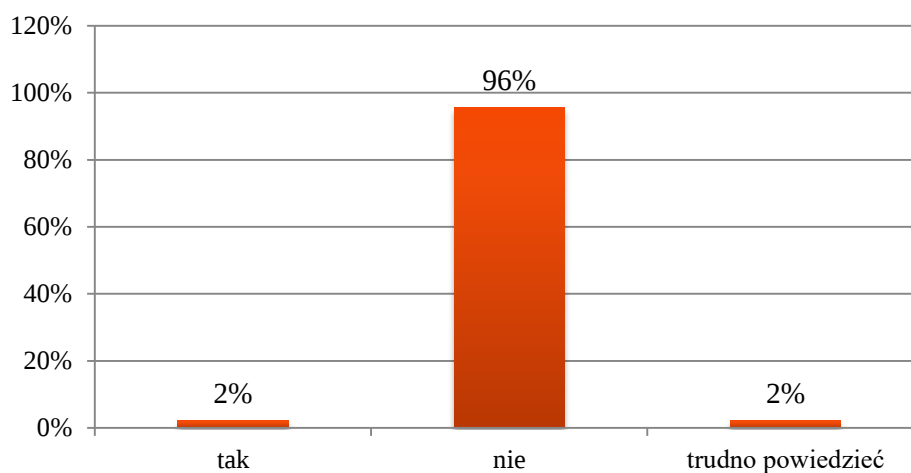
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytania odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

136 osób

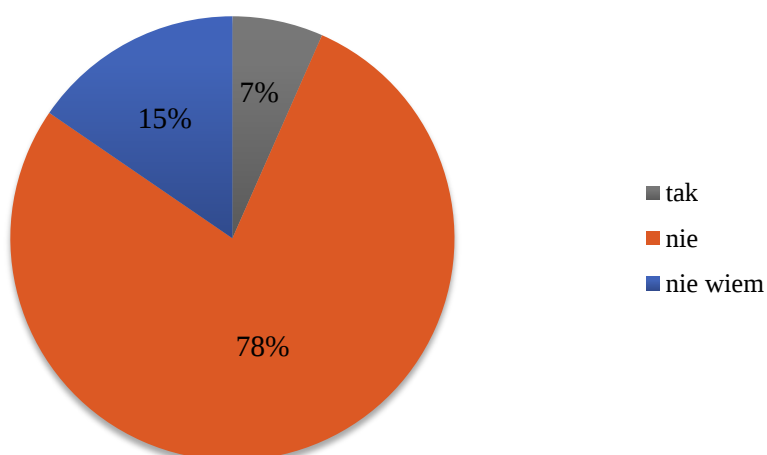
Odpowiedzi respondentów na następne pytanie pokazują aktualną skalę przemocy występującej wśród rodzin na terenie gminy Orchowo. Jak wynika z uzyskanych danych, przemoc domowa dotyczy 2% dorosłych mieszkańców biorących udział w badaniu. Wśród respondentów znalazły się również osoby, które miały trudność w jednoznacznym określeniu, czy w ich domu występuje ten problem – stanowiły one 2% ogółu.

Wykres 38. Czy w Pana/i domu występuje problem przemocy?

Kolejną analizowaną w Diagnozie kwestią była opinia dorosłych mieszkańców Gminy na temat stosowania kar fizycznych w stosunku do dzieci. W odniesieniu do prezentowanych danych warto zwrócić uwagę, że wśród części respondentów występuje tolerancja przemocy jako metody wychowawczej – kary fizyczne popiera 7% badanych, z kolei 15% stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy. Jednoznacznie negatywnie ocenia tego typu zachowanie 78% mieszkańców.

Wykres 39. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą?

DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

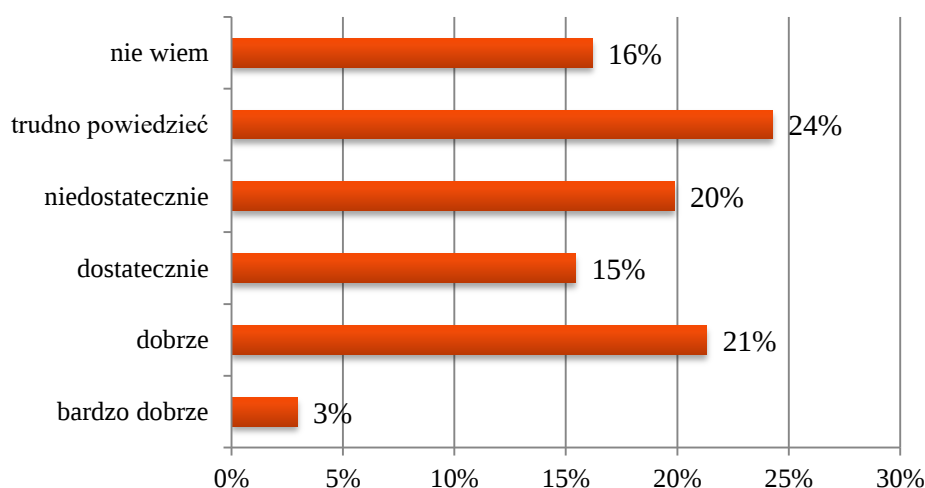
Jak wynika ze statystyk *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* oraz *Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii* dotyczących wydatkowania środków finansowych na realizację zadań związanych z profilaktyką uzależnień, samorządy często realizują nieskuteczne strategie profilaktyczne, które nie przynoszą żadnych efektów. Według *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* „w 2018 roku aż 46 318 078.30 zł zostało wydane na jednorazowe festyny i inne imprezy plenerowe, spektakle profilaktyczne, imprezy sportowe (turnieje, wyścigi, olimpiady itp.), czyli działania, które nie pełnią funkcji profilaktycznej, o nieznanym skuteczności, a o części z nich wręcz wiadomo, że nie są efektywne”³⁵. Do czynników wzmacniających jakość profilaktyki należą: obowiązujący system prawny, współpraca pomiędzy samorządem a placówkami realizującymi programy profilaktyczne poprzez finansowe wspieranie programów profilaktycznych oraz rozwój kadr zajmujących się profilaktyką (szkolenia, superwizje), monitorowanie sytuacji epidemiologicznej związanej

³⁵ *Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku*, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Warszawa 2019.

z używaniem substancji psychoaktywnych, diagnozowanie problemu przemocy, a także zwiększenie czasu przeznaczanego na działania profilaktyczne w placówkach oświatowych. Szczególnie ważne jest, aby wszystkie podmioty zaangażowane w realizację zadań profilaktycznych stworzyły spójny system, opierający się na trzech poziomach: centralnym, wojewódzkim i gminnym³⁶. Skuteczność działań profilaktycznych będzie większa w przypadku realizacji modelu profilaktyki zintegrowanej opartej na: współpracy na poziomie instytucjonalnym i wspólnotowym, dbałości o wzorce i spójny przekaz, przede wszystkim ze strony rodziny i szkoły, wypracowaniu autonomicznych dla danego środowiska lokalnego strategii i metod oddziaływań profilaktycznych, które będą stosowane systematycznie, konsekwentnie i długookresowo oraz doskonaleniu kompetencji wychowawczych i organizacyjnych twórców, a także realizatorów działań profilaktycznych³⁷.

W pierwszym pytaniu bloku tematycznego, respondenci zostali poproszeni o ocenę pomocy instytucjonalnej związanej z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców. Możemy zauważyć, że tylko 3% ankietowanych uważa, iż działania prowadzone są bardzo dobrze, a zdaniem 21% - dobrze. 15% respondentów ocenia poczynania w tym zakresie jako dostateczne, 20% - niedostatecznie, a 24% mieszkańców miało trudności w odpowiedzi na to pytanie. Pozostali respondenci stwierdzili, że nie mają na ten temat wiedzy (16%).

Wykres 40. Jak ocenia Pan/i pomoc instytucjonalną związaną z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców?

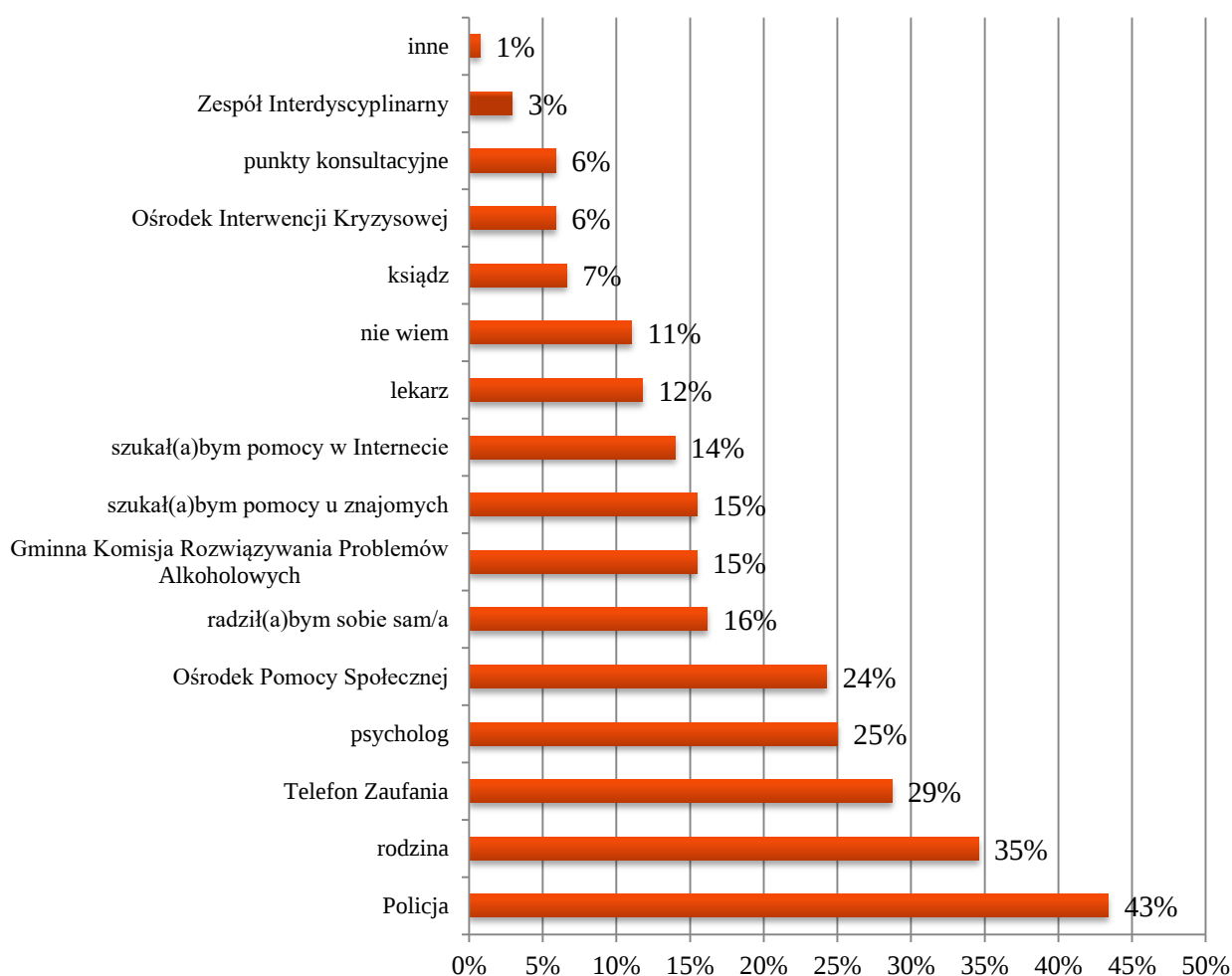

³⁶ Pietrzak S., *Sukcesy i wyzwania w implementacji dobrej profilaktyki*, Świat Problemów.

³⁷ Kmiecik-Jusięga K., *Profilaktyka zachowań ryzykownych w środowisku lokalnym*, [w:] *Tradycje i perspektywy optymalizowania profilaktyki społecznej oraz resocjalizacji*, red. D. Kowalczyk, A. Szczówka, P. Kwiatkowski, Wrocław 2015, s. 293.

W ankiecie pojawiło się również pytanie o miejsca/osoby, do których mieszkańcy zgłosiliby się w przypadku problemu uzależnień lub przemocy w rodzinie. Jak wynika z prezentowanych danych, większość badanych zgłosiłoby się do Policji (43%), rodziny (35%) oraz Telefonu Zaufania (29%). Często deklarowany był również psycholog (25%), Ośrodek Pomocy Społecznej (24%) oraz radzenie sobie samemu z problemem (16%). 11% badanych nie wie, gdzie mogłoby się zgłosić w razie problemu przemocy w rodzinie lub uzależnień.

Wykres 41. Do kogo zwrócił(a)by się Pan/i o pomoc w razie problemu uzależnień lub/i przemocy w rodzinie?

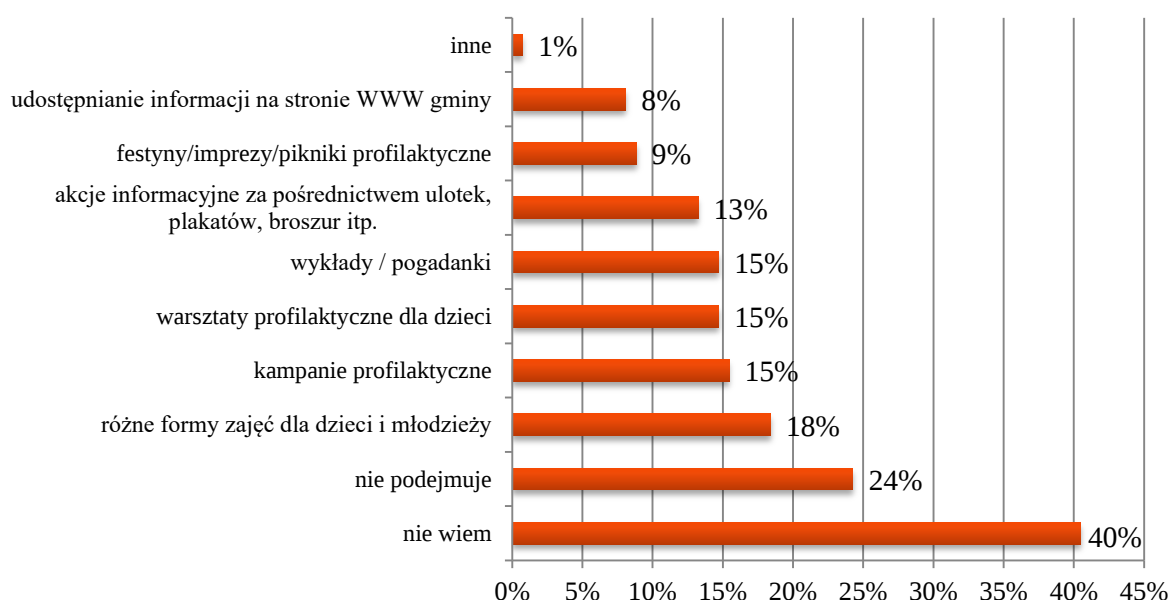

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Analizując wyniki uzyskane w trakcie badania mieszkańców pod kątem działań podejmowanych przez Gminę w celu ograniczenia popytu na zażywanie narkotyków i dopalaczy, możemy zauważyć, iż co trzeci respondent nie ma na ten temat żadnej wiedzy (40%). Wśród najczęściej deklarowanych odpowiedzi znalazły się różne formy zajęć dla dzieci i młodzieży (18%), kampanie profilaktyczne (15%), warsztaty profilaktyczne dla dzieci (15%) oraz wykłady/pogadanki (15%). Najmniej odpowiedzi padło na udostępnianie

informacji na stronie internetowej Gminy (8%), festyny/imprezy/pikniki profilaktyczne (9%) oraz akcje informacyjne za pośrednictwem ulotek, plakatów, broszur itp. (13%). Blisko co czwarty mieszkaniec Orchowa jest zdania, że Gmina nie podejmuje żadnych działań, aby ograniczyć popyt na zażywanie narkotyków i dopalaczy (24%).

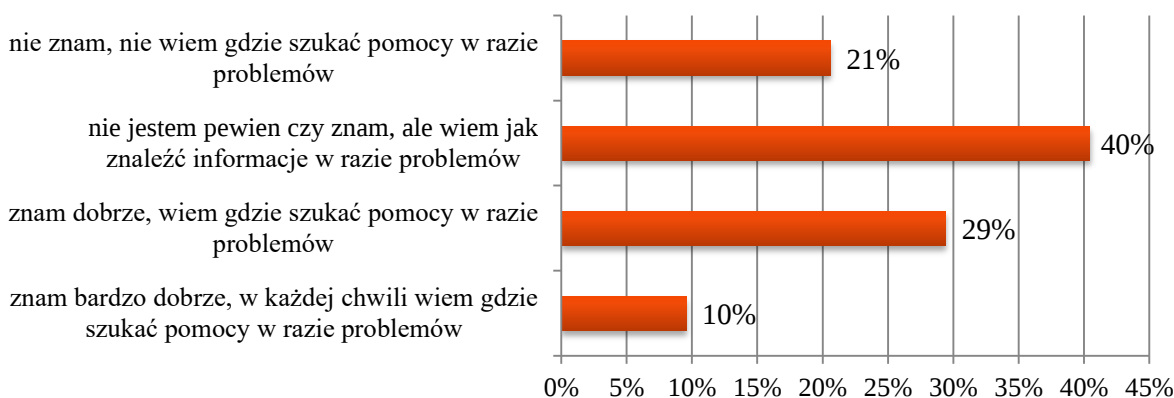
Wykres 42. Jakie działania według Pana/i podejmuje gmina, aby ograniczyć zażywanie narkotyków lub dopalaczy?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W kwestii znajomości danych kontaktowych do instytucji, gdzie można się zgłosić w razie problemów wyniki kształtują się na zróżnicowanym poziomie. 40% mieszkańców biorących udział w badaniu nie jest pewnych, czy zna takie dane kontaktowe, ale wie gdzie znaleźć informacje na ten temat, 29% zna dobrze tego typu dane i wie gdzie szukać pomocy, a 10% w każdej chwili ma do nich dostęp. 21% badanych stwierdziło, że nie zna adresów, ani telefonów do miejsc, w których można uzyskać pomoc i nie wie gdzie ich szukać.

Wykres 43. Czy zna Pan/i dane kontaktowe do instytucji pomocowych, gdzie można się zgłosić w razie problemów?

HAZARD

Hazard, podobnie jak inne uzależnienia, niesie za sobą poważne konsekwencje zdrowotne i społeczne. Jest źródłem licznych problemów, a zaburzenia związane z uprawianiem hazardu są powiązane ze znacznym upośledzeniem zdolności jednostki do funkcjonowania społecznego i zawodowego. Do częstych konsekwencji problemowego uprawiania hazardu należą znaczne straty finansowe, zadłużenia, problemy zawodowe, utrata pracy, wysoki wskaźnik problemów emocjonalnych i zdrowotnych (depresja, bezsenność, problemy z alkoholem, zaburzenia nastroju), znaczny wskaźnik załamania relacji małżeńskich i rodzinnych, a także podwyższony poziom samobójstw – około 20% osób mających problemy tego typu popełnia samobójstwo. Wśród przyczyn podejmowania gier hazardowych dominują motywy finansowe oraz rozrywkowe. Występują różne formy aktywności hazardowej: loterie, gry w karty, gry na automatach, zdraпки, zakłady, spekulacje na giełdzie, itd. Dzięki łatwemu i szybkiemu dostępowi, w ostatnim czasie na popularności zyskują również kasyna on-line, które oferują takie same gry, jak w kasynach rzeczywistych, a są bardziej dostępne, zapewniają anonimowość oraz brak ograniczeń czasowych³⁸. Wraz ze wzrostem dostępności gier hazardowych rośnie też liczba osób uprawiających hazard. Jak podaje CBOS, 37,1% Polaków powyżej 15 roku życia gra w gry na pieniądze. W stosunku do 2015 roku, oznacza to wzrost o 3 pp. Najwięcej osób, które grają codziennie lub kilka razy w tygodniu jest wśród grających w gry Totalizatora Sportowego – 2,6%. Wśród często podejmowanych gier na pieniądze znalazły się również zdraпки – 0,7%. Jak wynika z przeprowadzonych badań ogólnopolskich w ciągu ostatnich pięciu lat zwiększył się nieco odsetek Polaków grających na pieniądze, zmniejszyła się natomiast częstość tego rodzaju praktyk³⁹. Biorąc pod uwagę znaczne rozpowszechnienie grania w gry za pieniądze, konieczne jest stałe diagnozowanie zjawiska oraz organizowanie systematycznych działań profilaktycznych w tym zakresie.

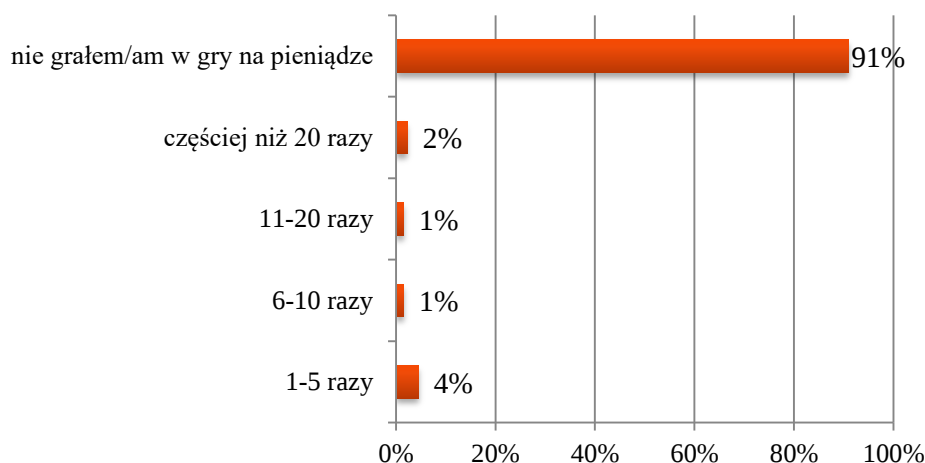
W celu określenia skali podejmowania zachowań hazardowych przez dorosłych mieszkańców Gminy, respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy grali w gry za pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie. Zebrany materiał badawczy wykazał, że styczność z takimi grami miało 8% dorosłych mieszkańców

³⁸ Grzegorzewska I., Cierpiałkowska L., *Uzależnienia behawioralne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2018.

³⁹ *Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2018/2019: raport z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2019.

gminy Orchowo, wśród których większość badanych grało 1-5 razy (4%). 1% mieszkańców grało w gry hazardowe 6-10 razy, kolejny 1% - 11-20 razy, natomiast 2% - częściej niż 20 razy.

Wykres 44. Jak często Pan/i grał/a lub obstawiał/a gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy grali lub obstawiali gry na pieniądze.

13 osób

Analiza danych wskazuje na to, iż tylko 2 mieszkańców doświadczyło problemów w związku z graniem gry za pieniądze. Badani doświadczyli problemów finansowych (2 osoby, tj. 15%), stracili pracę (1 osoba, tj. 8%) oraz mieli problemy rodzinne (1 osoba, tj. 8%).

Tabela 37. Czy w związku z graniem w gry na pieniądze doświadczył/a Pan/i któregoś z niżej wymienionych problemów?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie miałem/am, żadnych powyższych problemów	85%	11
miałem/am problemy finansowe	15%	2
tak, straciłem/am pracę	8%	1
miałem/am problemy rodzinne	8%	1
miałem/am poważne problemy w pracy	0%	0
innych	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

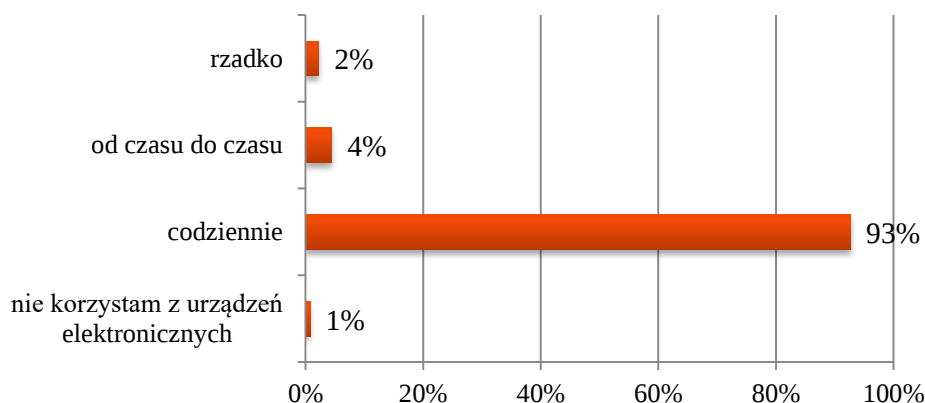
KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH

Nałogowe korzystanie z nowych mediów, wśród których wymienia się Internet, telewizję, gry, telefony komórkowe jest stosunkowo nowym zjawiskiem, jednak przyjmującym coraz większe rozmiary. Wiąże się, tak samo jak uzależnienia od substancji psychoaktywnych, z wieloma negatywnymi konsekwencjami zarówno w obszarze zdrowia fizycznego, jak i psychicznego. Realizowane badania ogólnopolskie pokazują, że na przestrzeni lat wzrasta odsetek osób korzystających z Internetu – w 2012 deklarowało to 61,4%, natomiast w 2018 roku – 74,2%, a więc blisko trzy czwarte Polaków. Problem z uzależnieniem od Internetu według testu przejawiało w 2019 roku 0,03% badanej populacji, co stanowi 0,04% korzystających z sieci. Liczba osób zagrożonych uzależnieniem od Internetu kształtuje się natomiast na poziomie 1,4%, co stanowi 1,9% korzystających z Internetu. Jak wynika z raportu „Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych” opracowanego przez *Centrum Badania Opinii Społecznej*: „Konto w portalach społecznościowych ma obecnie mniej więcej połowa badanych, jednak wśród najmłodszych – niemal wszyscy. Należy przypuszczać, że w przyszłości, wraz ze starzeniem się obecnie najmłodszych kohort wiekowych, uczestnictwo w mediach społecznościowych może stać się powszechne”⁴⁰. Ze względu na postępujący rozwój technologii oraz zajmujące znaczną część czasu korzystanie z urządzeń elektronicznych, zjawisko to powinno zostać objęte stałym monitoringiem oraz systematycznymi działaniami profilaktycznymi.

Kolejny blok pytań miał na celu sprawdzenie w jaki sposób oraz jak często mieszkańcy gminy Orchowo korzystają z urządzeń elektronicznych. Zebrany materiał badawczy wykazał, iż swój czas poświęca na to większość dorosłych mieszkańców Gminy. Zdecydowana większość badanych robi to codziennie (93%), 4% – od czasu do czasu, a 2% – rzadko. Tylko 1% mieszkańców nie korzysta z urządzeń elektronicznych.

⁴⁰ *Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2018/2019: raport z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2019.

Wykres 45. Jak często korzysta Pan/i z urządzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier itp.)

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy korzystają z urządzeń elektronicznych.

135 osób

Zadaliśmy respondentom pytanie również o to, ile czasu w ciągu dnia spędzają na korzystaniu z urządzeń elektronicznych. 65 osób wskazało na 1-3 godzin (48%), 26 osób na mniej niż godzinę (19%), 24 osoby na 3-6 godzin (18%), 10 osób na 6-10 godzin (7%), natomiast 4 osoby korzystają z urządzeń elektronicznych powyżej 10 godzin dziennie (3%). 6 osób przyznało, że nie korzysta z urządzeń elektronicznych codziennie (4%).

Tabela 38. Ile czasu w ciągu dnia poświęca Pan/i na korzystanie z urządzeń elektronicznych (nie wliczając w to godzin pracy)?

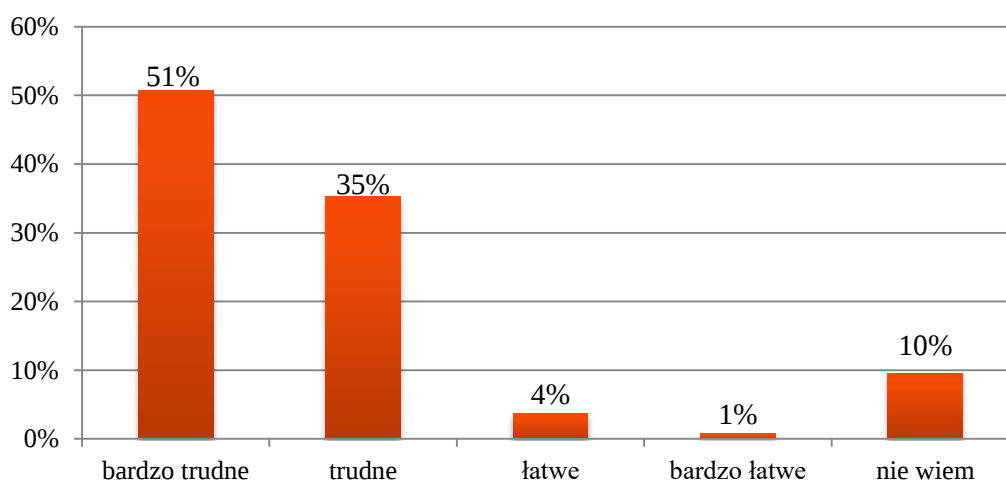
Odpowiedź	%	Liczba odp.
do 1 godz.	19%	26
1-3 godz.	48%	65
3-6 godz.	18%	24
6-10 godz.	7%	10
powyżej 10 godzin	3%	4
nie korzystam codziennie z urządzeń elektronicznych	4%	6

RYNEK PRACY

W 2019 roku w urzędach pracy zarejestrowało się 745,1 tys. kobiet i 751,4 tys. mężczyzn. Pod koniec 2019 roku prawo do zasiłku posiadało 82,2 tys. kobiet (tj. 17,1% ogółu zarejestrowanych kobiet) oraz 60,3 tys. mężczyzn (tj. 15,6 % ogółu zarejestrowanych mężczyzn). Końcem 2019 roku najwyższa liczba bezrobotnych kobiet znajdowała się w ewidencji urzędów pracy w województwach, w których znajdowało się też najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych ogółem, tj. mazowieckim (63,5 tys. kobiet) oraz podkarpackim (40,3 tys. kobiet). Najmniej bezrobotnych kobiet było w województwach lubuskim (10,9 tys. kobiet), opolskim (12,1 tys. kobiet) i podlaskim (15,8 tys. kobiet). Średni wiek bezrobotnych wyniósł ok. 40 lat - dla kobiet ok. 38 lat, a dla mężczyzn ok. 44 lata. Mimo faktu, że bezrobotne kobiety były lepiej wykształcone, we wszystkich grupach bez względu na wiek dłużej pozostawały w ewidencji urzędów pracy⁴¹.

W poniższym bloku tematycznym zostanie poruszona kwestia zatrudnienia wśród mieszkańców gminy Orchowo. Celem było zbadanie opinii respondentów na temat rynku pracy, szans na znalezienie zatrudnienia oraz form wsparcia na jakie mogą liczyć. W pierwszym pytaniu badani mieli określić, czy znalezienie nowej pracy na terenie Gminy sprawia trudności. Aż 35% mieszkańców uważa, że znalezienie nowej pracy na terenie Gminy jest trudne, natomiast co drugi twierdzi, że jest to bardzo trudne (51%). Tylko 5% badanych jest zdania, że znalezienie pracy jest łatwe lub bardzo łatwe, natomiast 10% ankietowanych nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie.

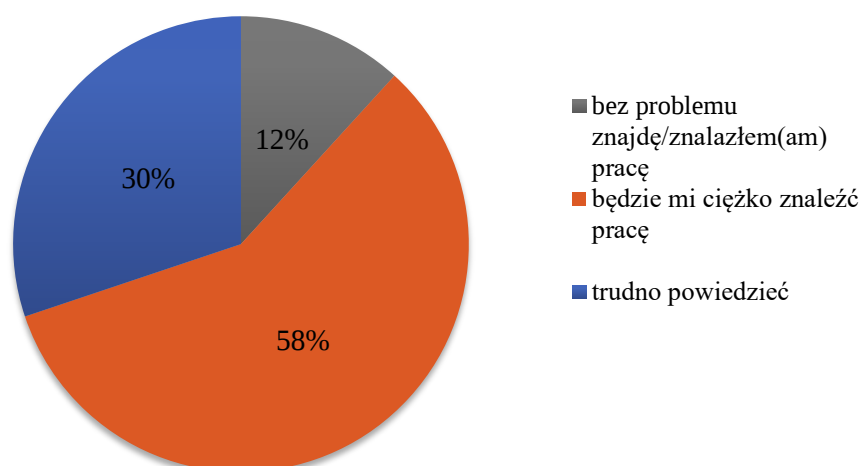
Wykres 46. Czy Pana/i zdaniem znalezienie nowej pracy na terenie gminy jest:

⁴¹ Sytuacja kobiet i mężczyzn na rynku pracy w 2019 roku, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Wydział Analiz i Statystyk

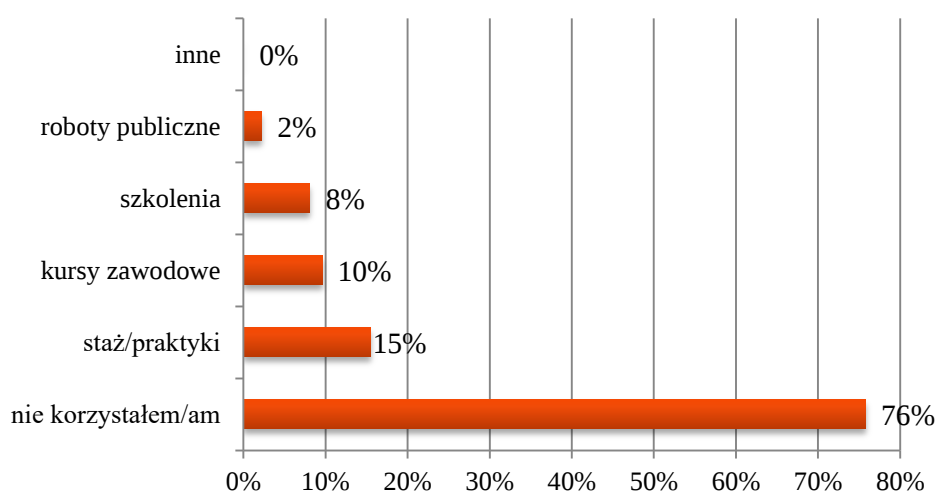
W dalszej kolejności poprosiliśmy badanych mieszkańców o określenie swoich szans na rynku pracy. Z materiału badawczego wynika, że 58% ankietowanych źle ocenia swoje szanse na rynku pracy twierdząc, że ciężko będzie znaleźć im nowe zatrudnienie. 12% badanych odpowiedziało, że bez problemu znajdzie nową pracę, a 30% mieszkańców nie potrafiło jednoznacznie określić swoich szans na rynku pracy.

Wykres 47. Jak ocenia Pan/i swoje szanse na rynku pracy?

W następnym pytaniu, badana populacja mieszkańców miała określić z jakich form aktywizacji zawodowej korzystała do tej pory. Jak wynika z analizy materiału badawczego, 15% brało udział w stażach/praktykach, 8% odbyło szkolenia, 10% uczestniczyło w kursach zawodowych, natomiast 2% w robotach publicznych. Większość badanych jednak nie korzystała z aktywizacji zawodowej (76%).

Wykres 48. Z jakich form aktywizacji zawodowej proponowanej przez Urząd Pracy korzystał/a Pan/i do tej pory?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

UBÓSTWO, BEZDOMNOŚĆ I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Wykluczenie społeczne dotyczy osób, rodzin lub grup ludności, które:

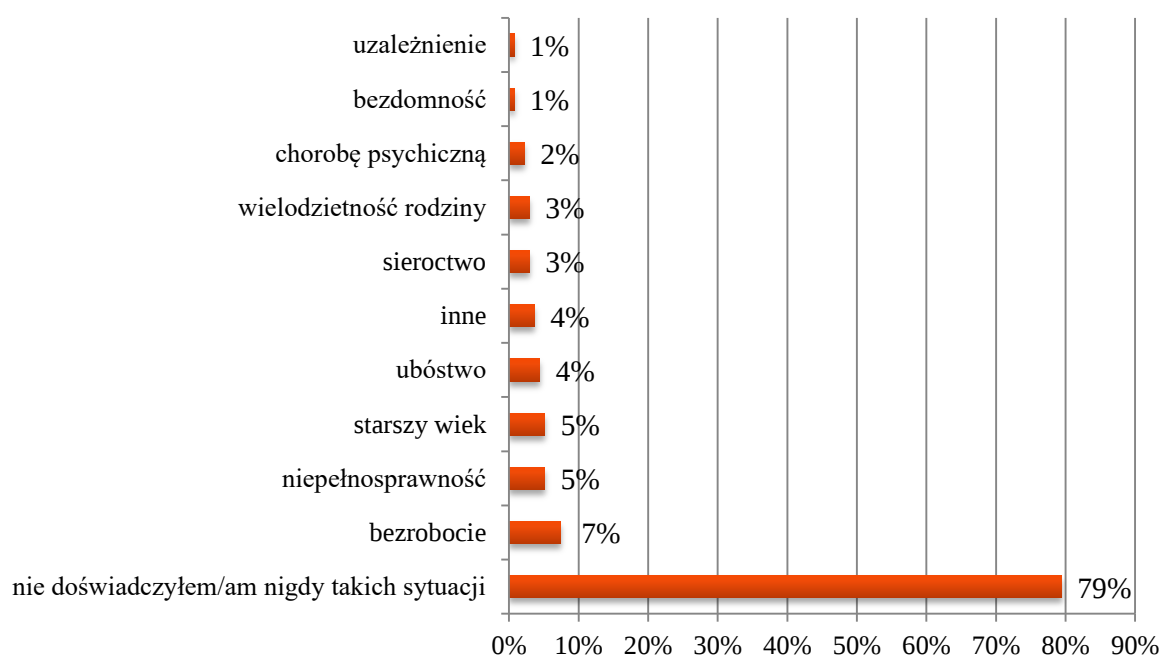
- żyją w niekorzystnych warunkach ekonomicznych (bieda, ubóstwo materialne);
- zostają dotknięte niekorzystnymi procesami społecznymi, wynikającymi z masowych i dynamicznych zmian rozwojowych, np. dezindustrializacji, kryzysów, gwałtownego upadku branż czy regionów;
- nie zostały wyposażone w kapitał życiowy umożliwiający im zdobycie normalnej pozycji społecznej, odpowiedniego poziomu kwalifikacji, wejście na rynek pracy lub założenie rodziny, co dodatkowo utrudnia dostosowywanie się do zmieniających się warunków społecznych i ekonomicznych;
- nie mają dostępu do odpowiednich instytucji pozwalających na wyposażenie w kapitał życiowy, jego rozwój i pomnażanie, co wynika z niedorozwoju tych instytucji spowodowanego brakiem priorytetów, brakiem środków publicznych, niską efektywnością funkcjonowania;
- doświadczają przejawów dyskryminacji, zarówno wskutek niedorozwoju właściwego ustawodawstwa, jak i kulturowych uprzedzeń oraz stereotypów;
- mają cechy utrudniające im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych ze względu na zaistnienie niesprawności, uzależnienia, długotrwałej choroby albo innych cech indywidualnych;
- są przedmiotem niszczącego działania innych osób, np. przemocy, szantażu, indoktrynacji⁴².

Wykluczenie społeczne jest powiązane w sposób istotny z występowaniem ubóstwa, choć nie jest z nim równoznaczne. Osoby wykluczone nie muszą być ubogie, natomiast osoby ubogie nie muszą być wykluczone. W 2019 roku stopa ubóstwa skrajnego wyniosła 4,2%, co oznacza spadek wskaźnika w odniesieniu do 2018 roku o 1,2 pp.

⁴² Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski – jest dokumentem przygotowanym przez Zespół Zadaniowy do Spraw Reintegracji Społecznej, któremu przewodniczył Minister Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej – Jerzy Hausner.

Z analizy materiału badawczego wynika, że 21% respondentów doświadczyło w swoim życiu odrzucenia społecznego. Najwięcej osób doznało go ze względu na bezrobocie (7%), niepełnosprawność (5%) oraz starszy wiek (5%). 4% mieszkańców doświadczyło odrzucenia ze względu na ubóstwo, 3% ze względu na sieroctwo i wielodzietność rodziny, 2% ze względu na chorobę psychiczną, natomiast 1% z powodu bezdomności i uzależnienia. Wśród innych odpowiedzi mieszkańcy zaznaczyli, że doznali odrzucenia z następujących powodów: „płeć”, „pochodzenie”, „wygląd”, „ogólny stan zdrowia” oraz „powiązania rodzinne”.

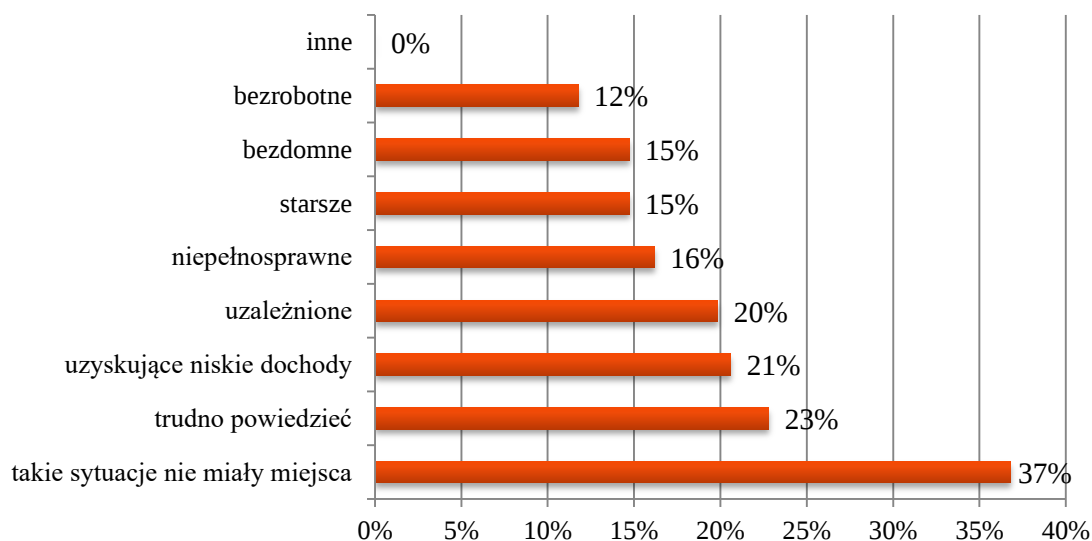
Wykres 49. Czy doświadczył/a Pan/i osobiście odrzucenia ze względu na:

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W kolejnym pytaniu mieszkańcy mieli odnieść się do stwierdzenia, czy w ich środowisku są osoby, które z powodu swojej sytuacji życiowej doznały wykluczenia społecznego. Co trzeci ankietowany odpowiedział, że takie sytuacje nie miały miejsca (37%), natomiast 23% trudno było odpowiedzieć na to pytanie. Co piąty mieszkaniec Orchowa zna w swoim środowisku osobę uzależnioną (20%) lub uzyskującą niskie dochody (21%), która doznała odrzucenia. 16% wykazało na znajomość osób niepełnosprawnych, które doświadczyły wykluczenia, 15% - osoby starsze i bezdomne, natomiast 12% - osoby bezrobotne.

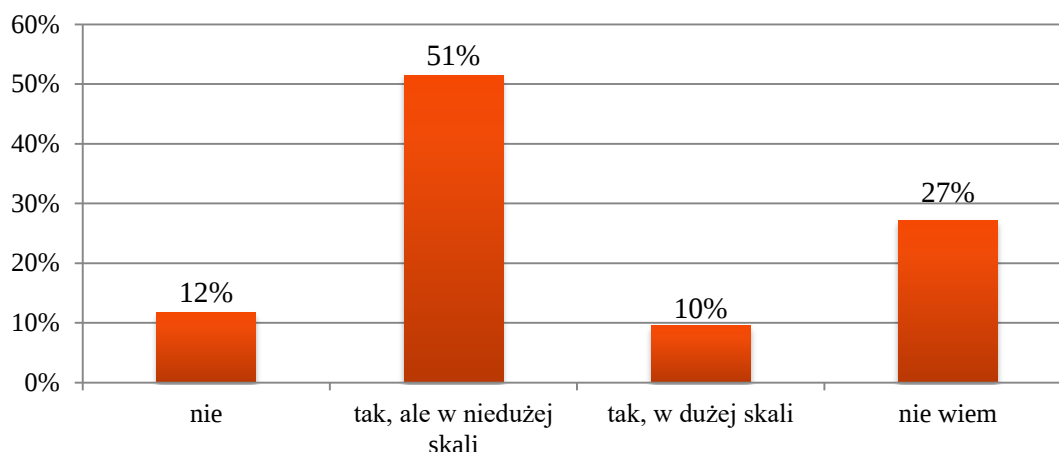
Wykres 50. Czy w Pana/i środowisku, któreś z niżej wymienionych osób, doznały z powodu swojej sytuacji życiowej wykluczenia/odrzućenia ze społeczności lokalnej?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

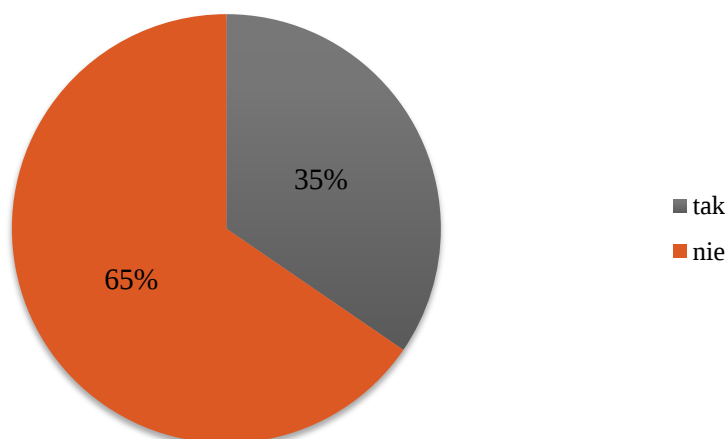
W kolejnym pytaniu mieszkańcy mieli określić, czy problem ubóstwa występuje w ich Gminie. Jak wynika z badań ankietowanych ponad połowa mieszkańców uważa, że problem ubóstwa występuje w niedużej skali (51%). 10% ankietowanych twierdzi, że ubóstwo występuje w dużej skali, a tylko 12% mieszkańców jest zdania, że ubóstwo w Orchowie nie występuje. Co czwartej osobie trudno było odpowiedzieć na to pytanie (27%).

Wykres 51. Czy problem ubóstwa jest obecny w Państwa gminie?

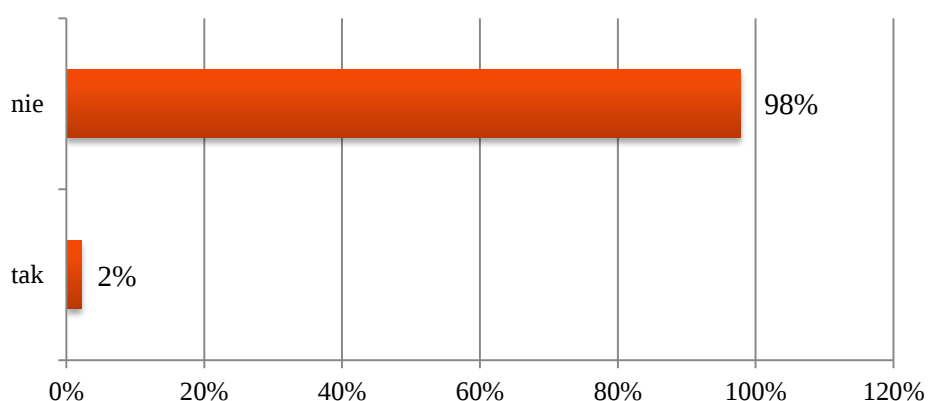
Następne pytanie dotyczyło tego, czy nasi respondenci doświadczyli kiedykolwiek w swoim życiu problemu ubóstwa. Większość mieszkańców odpowiedziała przecząco na to pytanie (65%), ale warto zaznaczyć, że co trzeci badany przyznał, że doznał w swoim życiu ubóstwa (35%).

Wykres 52. Czy doświadczył/a Pan/i ubóstwa kiedykolwiek w życiu?

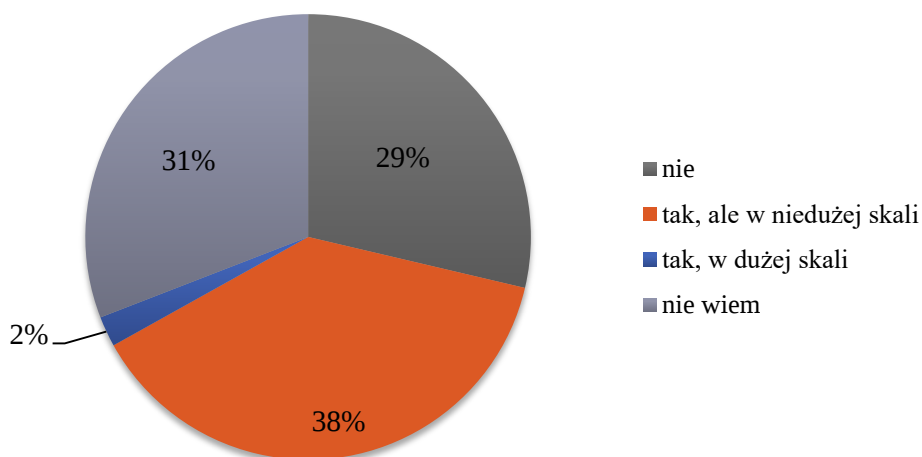
W kolejnym pytaniu dotyczącym wykluczenia społecznego, zapytaliśmy ankietowane osoby, czy obecnie doświadczają one ubóstwa. Większość mieszkańców odpowiedziała przecząco na to pytanie (98%), natomiast do doświadczania ubóstwa na co dzień przyznało się 2% badanych.

Wykres 53. Czy obecnie doświadczają Pan/i ubóstwa?

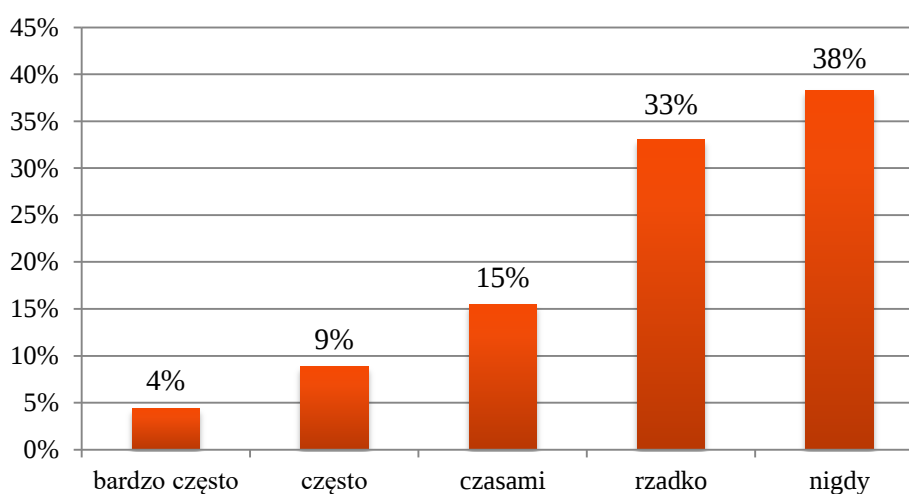
W następnym pytaniu mieszkańcy mieli określić, czy problem bezdomności występuje w ich Gminie. Jak wynika z badań ankietowanych co trzeci mieszkaniec uważa, że problem bezdomności występuje w niedużej skali (38%). Tylko 2% ankietowanych twierdzi, że bezdomność występuje w dużej skali, a 29% mieszkańców jest zdania, że problem ten w Orchowie nie występuje. Blisko co trzeciej osobie trudno było odpowiedzieć na to pytanie (31%).

Wykres 54. Czy problem bezdomności jest obecny w Pana/i gminie?

W kolejnym pytaniu mieszkańcy mieli odpowiedzieć, jak często spotykają się z osobami bezdomnymi na terenie Gminy. 33% osób widuje takie osoby rzadko, 15% - czasami, 9% - często, natomiast 4% - bardzo często. Nigdy osób bezdomnych na terenie Gminy nie widziało 38% badanych.

Wykres 55. Jak często spotyka Pan/i osoby bezdomne na terenie gminy?

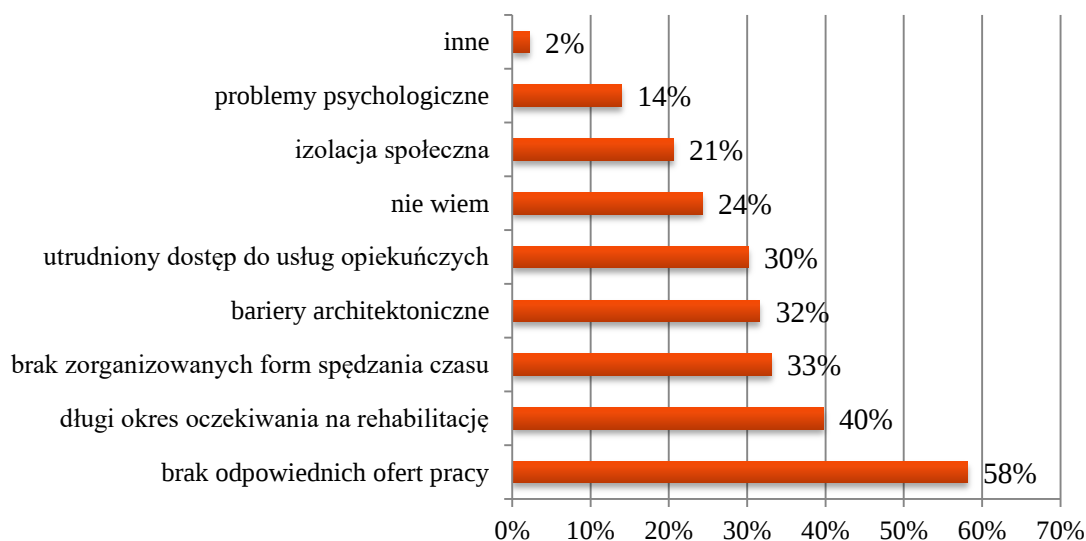
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Dla potrzeb Diagnozy wykorzystano elementy definicji osoby niepełnosprawnej z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych i przyjęto, że: *osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności do wykonywania pracy zawodowej*. Osoby niepełnosprawne dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności. Wartym podkreślenia jest fakt, że osoby niepełnosprawne tworzą bardzo niejednorodną grupę, w związku z czym działania na ich rzecz powinny być adresowane z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji. Z powyższych względów w niniejszej Diagnozie wydzielono obszar zdrowia psychicznego jako osobne zagadnienie. Według danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w grudniu 2018 roku w Polsce było 2,5 mln osób, pobierających świadczenia emerytalno-rentowe i/lub ubezpieczonych przez płatników składek, które posiadały orzeczenie o niepełnosprawności (wydane przez zespół ds. orzekania o niepełnosprawności) lub orzeczenie o niezdolności do pracy (wydane przez ZUS). Pod względem płci w badanej zbiorowości osób z orzeczeniem nieznacznie przeważali mężczyźni, którzy stanowili 55,4%. Biorąc pod uwagę wiek w zbiorze osób niepełnosprawnych lub niezdolnych do pracy najczęściej występowali mężczyźni w wieku 63 lat. Najwięcej kobiet z orzeczeniem o niepełnosprawności lub niezdolności do pracy było w wieku 59 lat, 58 lat oraz 60 lat. Najwyższa wartość wskaźnika liczby osób z orzeczeniem na 10 tys. ludności wystąpiła w województwie lubuskim (933), zaś najmniejsza w województwie opolskim (466)⁴³.

W pierwszym pytaniu mieszkańcy mieli odpowiedzieć na pytanie dotyczące problemów osób niepełnosprawnych. Wśród najczęstszych problemów dotyczących osoby niepełnosprawnej mieszkańcy wyróżnili brak odpowiednich ofert pracy (58%), długi okres oczekiwania na rehabilitację (40%), brak zorganizowanych form spędzania czasu (33%) oraz bariery architektoniczne (32%). W dalszej kolejności wskazywano na utrudniony dostęp do usług opiekuńczych (30%) oraz izolację społeczną (21%). Zdaniem ankietowanych najrzadziej osobom niepełnosprawnym doskwierają problemy psychologiczne (14%), natomiast 24% mieszkańców nie wie, jakie problemy dotyczą osoby niepełnosprawne.

⁴³ Osoby niepełnosprawne w 2018 roku, GUS.

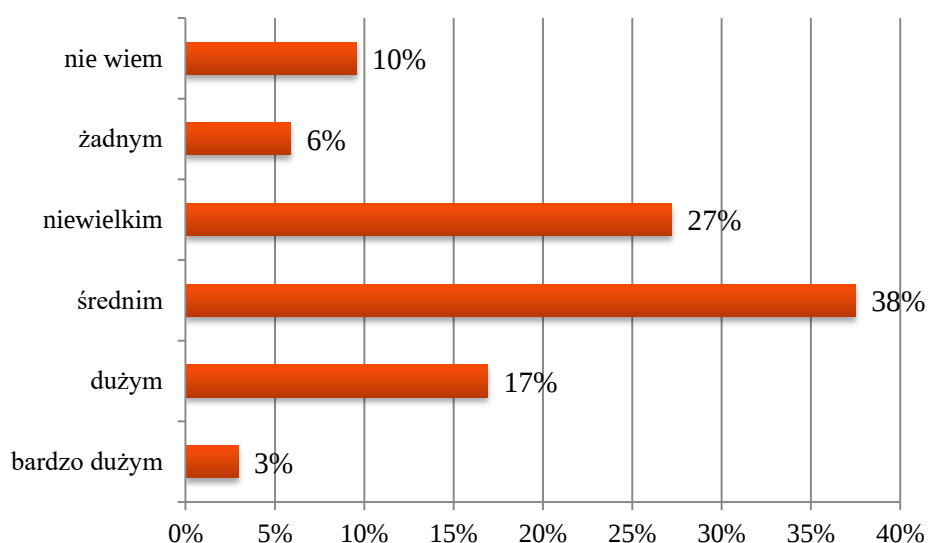
Wykres 56. Jakie problemy najczęściej dotyczą osoby niepełnosprawne w Pani/a gminie?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W kolejnym pytaniu mieszkańcy mieli ocenić stopień dostosowania infrastruktury technicznej Gminy do osób niepełnosprawnych. 38% badanych uważa, że jest ona średnio dostosowana do osób niepełnosprawnych, a co czwarty mieszkaniec jest zdania, że Gmina w niewielkim stopniu jest przystosowana do osób niepełnosprawnych (27%). 17% ankietowanych twierdzi, że dużo miejsc jest przystosowanych do osób niepełnosprawnych, 10% nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie, a 6% uważa, że infrastruktura techniczna Gminy nie jest przystosowana do osób z niepełnosprawnościami w żadnym stopniu.

Wykres 57. W jakim stopniu infrastruktura techniczna w Pana/i gminie (instytucje publiczne, szkoły, ulice, przychodnie itp.) dostosowana jest do osób niepełnosprawnych tak, aby umożliwić im samodzielne funkcjonowanie?

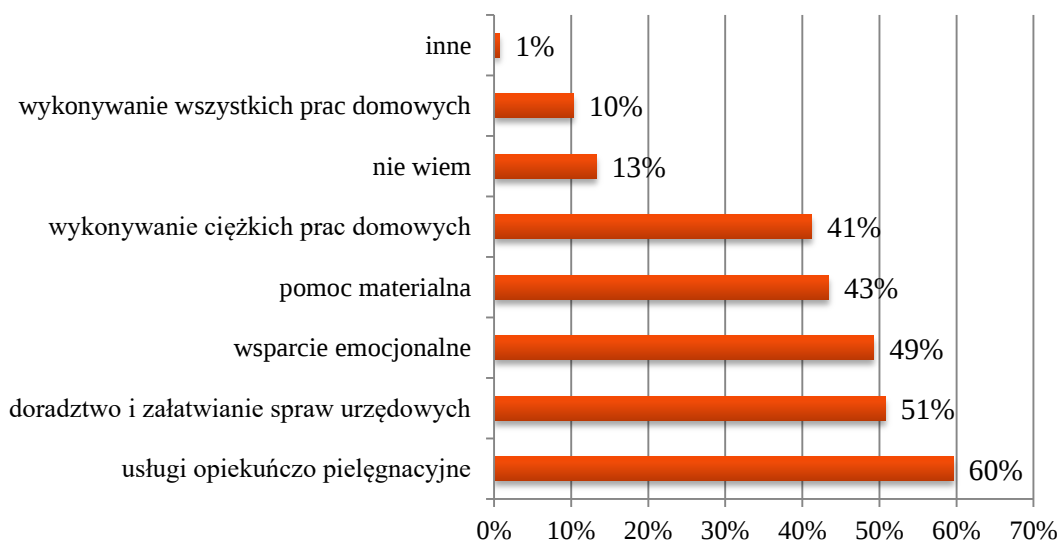
OSOBY STARSZE

Dzięki postępowi medycznemu żyjemy coraz dłużej, coraz dłużej chcemy być aktywni i korzystać z życia w pełni. Pomimo tego w starszych osobach często nie dostrzega się potencjału i korzyści płynących dla społeczności lokalnej. Należy pamiętać, że to właśnie seniorzy dzięki swej wiedzy i życiowemu doświadczeniu mogą stanowić niezwykle cenne źródło nauki dla młodych pokoleń. Równie często projektując infrastrukturę rekreacyjną pomija się potrzeby osób starszych, co negatywnie wpływa na ich samopoczucie, a co za tym idzie – na ich odbiór przez resztę społeczeństwa. W ostatnich latach obserwuje się spadek liczby mieszkańców w Polsce oraz postępujący proces starzenia się ludności – w 2010 roku odsetek osób starszych w populacji całego kraju kształtował się na poziomie 19,6%, podczas gdy w 2018 roku osiągnął poziom 24,8%. Wśród kobiet zamieszkujących Polskę 27,9% z nich osiągnęło wiek senioralny, podczas gdy wśród mężczyzn udział seniorów w ogólnej liczbie mężczyzn ukształtował się na poziomie 21,4%. Analizując liczbę osób w wieku senioralnym w poszczególnych województwach, można zaobserwować znaczące różnice. Aż 26,5% seniorów Polski zamieszkiwało dwa województwa, tj. mazowieckie oraz śląskie, podczas gdy w województwie o najmniejszej liczbie osób starszych – lubuskim mieszka jedynie 2,6% osób starszych w Polsce⁴⁴.

W pierwszym pytaniu respondenci mieli określić, jakie według nich są główne potrzeby osób starszych w Gminie. Respondenci zaliczyli do nich usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne (60%), doradztwo i załatwianie spraw urzędowych (51%) oraz wsparcie emocjonalne (49%). W dalszej kolejności mieszkańcy wyróżnili pomoc materialną (43%), wykonywanie ciężkich prac domowych (41%) oraz wykonywanie wszystkich prac domowych (10%). 13% mieszkańców nie wie jakie są główne potrzeby osób starszych w środowisku lokalnym.

⁴⁴ Sytuacja osób starszych w Polsce w 2018 roku, GUS.

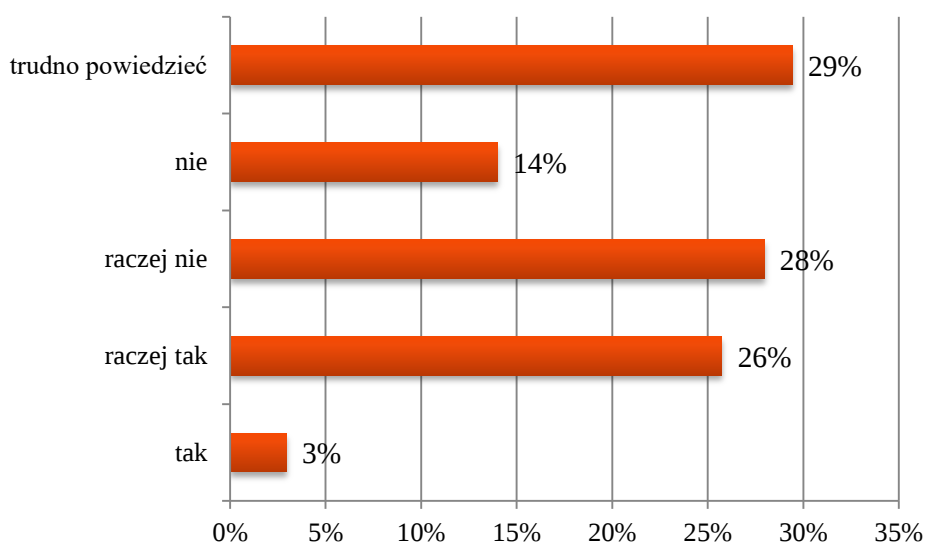
Wykres 58. Jakie są według Pana/i główne potrzeby starszych osób w Państwa środowisku lokalnym?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W dalszej kolejności mieszkańcy Orchowa mieli ocenić, czy oferta pomocy osobom starszym tj. opieka, pomoc, wsparcie, usługi opiekuńcze jest w Gminie wystarczająca. 28% badanych jest zdania, że oferowana pomoc osobom starszym jest raczej niewystarczająca, a 14% uważa, że nie wystarcza. Tylko 3% twierdzi, że oferta pomocowa skierowana do najstarszych osób jest w pełni wystarczająca, natomiast 26% uważa, że jest raczej wystarczająca. Co czwarty mieszkaniec nie potrafił określić swojego stanowiska w tej sprawie (29%).

Wykres 59. Czy uważa Pan/i, że oferta pomocy osobom starszym (opieka, pomoc, wsparcie, usługi opiekuńcze) jest wystarczająca w gminie?

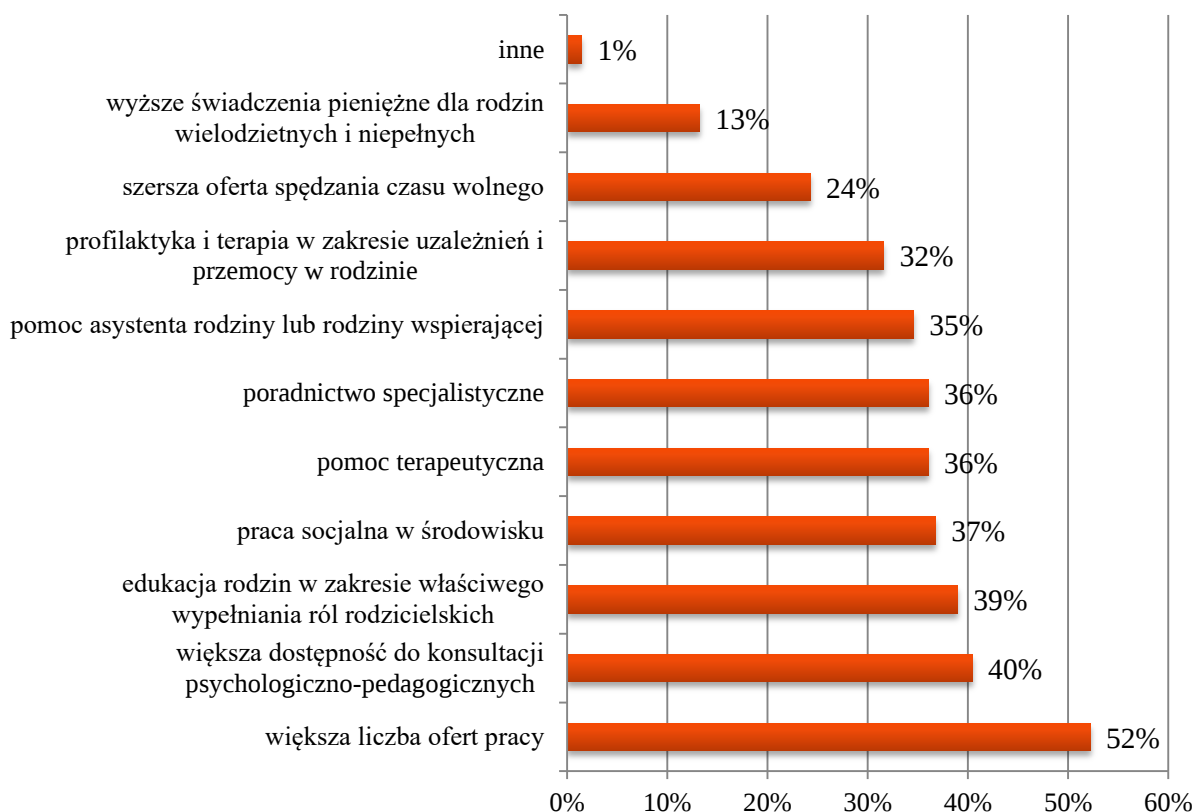
WSPIERANIE RODZINY

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka za zgodą rodziny i jej aktywnym udziałem. Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. W 2019 roku na wsparcie rodzin w Polsce w formie świadczeń rodzinnych przeznaczono 10,3 mld zł, a korzystało z nich średnio miesięcznie 1,9 mln beneficjentów. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego wypłacono na łączną kwotę 2,8 mln zł⁴⁵.

W pierwszym pytaniu mieszkańcy mieli określić jakie działania według nich poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w Gminie. Najczęściej ankietowani odpowiadali, że to większa liczba ofert pracy (52%), większa dostępność do konsultacji psychologiczno-pedagogicznych (40%) oraz edukacja rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich (39%) poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo. W dalszej kolejności mieszkańcy gminy Orchowo wskazywali na pracę socjalną w środowisku (37%), pomoc terapeutyczną (36%), poradnictwo specjalistyczne (36%), pomoc asystenta rodziny w zakresie uzależnień i przemocy w rodzinie (35%), profilaktykę i terapię w zakresie uzależnień i przemocy w rodzinie (32%) oraz szerszą ofertę spędzania czasu wolnego (24%). W najmniejszym stopniu zdaniem badanych to wyższe świadczenia pieniężne dla rodzin wielodzietnych i niepełnych poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo (13%).

⁴⁵ Świadczenia na rzecz rodziny w 2019 roku, GUS.

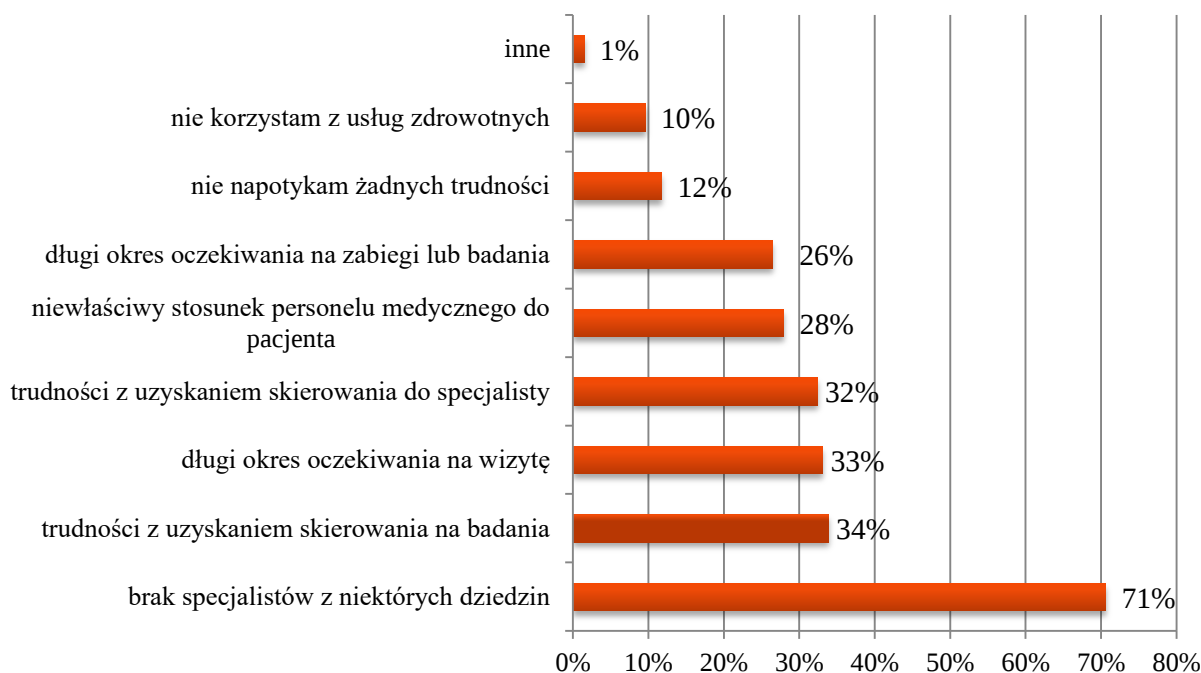
Wykres 60. Jakie działania według Pana/i poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W kolejnym pytaniu mieszkańcy mieli wskazać trudności jakie napotykają przy korzystaniu z usług zdrowotnych na terenie Gminy. Najczęściej respondenci wskazywali na brak specjalistów z niektórych dziedzin (71%). Co trzeci mieszkaniec Orchowa zwrócił uwagę na trudności z uzyskaniem skierowania na badania (34%), długi okres oczekiwania na wizytę (33%) oraz trudności z uzyskaniem skierowania do specjalisty (32%). Co czwarty mieszkaniec wskazał na niewłaściwy stosunek personelu medycznego do pacjenta (28%) oraz długi okres oczekiwania na zabiegi lub badania (26%). 10% badanych nie korzysta z usług zdrowotnych, natomiast 12% nie napotyka żadnych powyższych trudności. Wśród innych odpowiedzi wyróżniono: „brak dostępności rehabilitacji na NFZ przy uzyskaniu skierowania raz w tygodniu nie można wyrobić dwutygodniowego programu”.

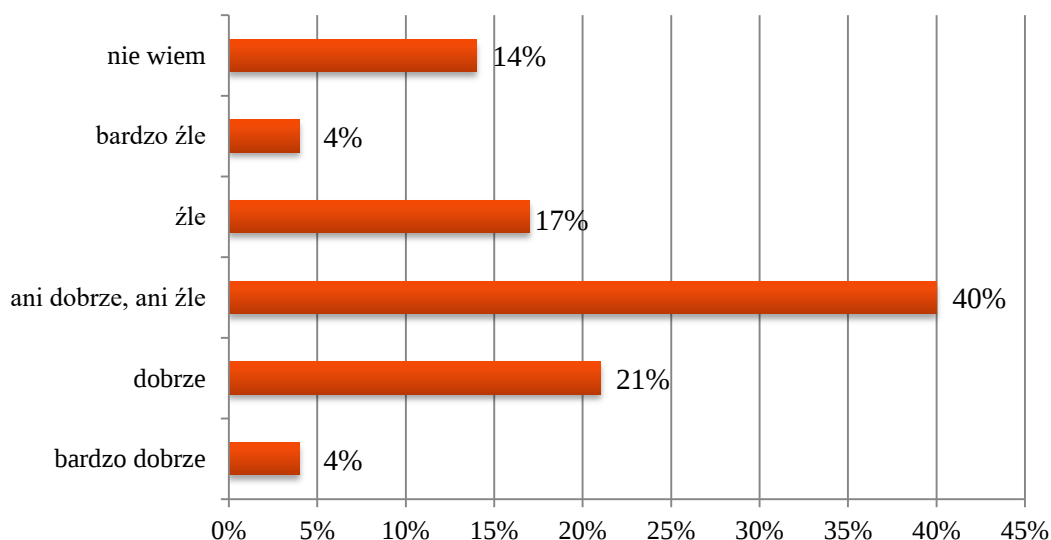
Wykres 61. Jakież trudności napotyka Pan/i przy korzystaniu z usług zdrowotnych na terenie gminy?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

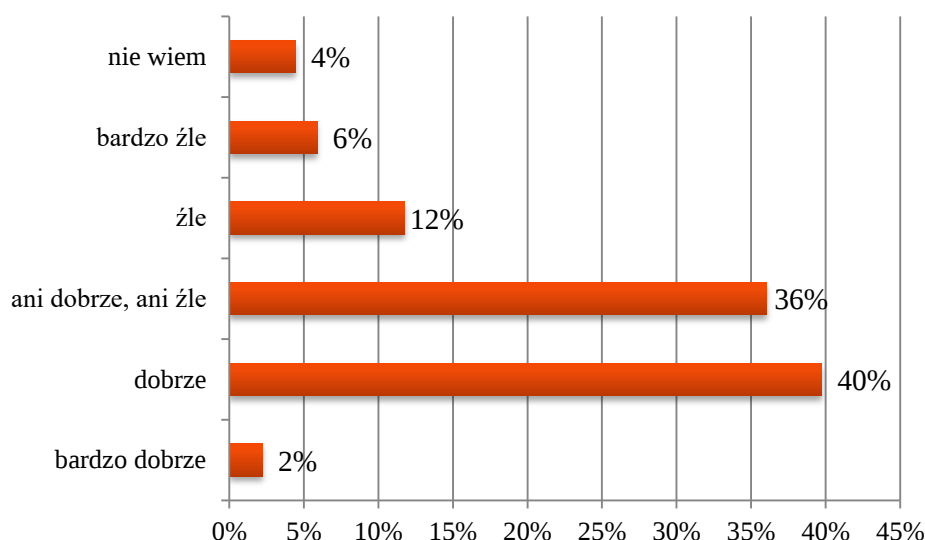
W kolejnym pytaniu respondenci mieli ocenić stan infrastruktury mieszkaniowej w Gminie. Najczęściej badani oceniali ją jako ani dobrą, ani złą (40%). Co piąty respondent dobrze ocenił infrastrukturę mieszkaniową w gminie Orchowo (21%), a 4% jest zdania, że jej stan jest bardzo dobry. Blisko co piąty mieszkaniec uważa, że stan infrastruktury mieszkaniowej Gminy jest zły (17%), a 4% jest zdania, że jest on bardzo zły. 14% badanych nie wie w jakim stanie jest infrastruktura mieszkaniowa w Gminie.

Wykres 62. Jak ocenił(a)by Pan/i stan infrastruktury mieszkaniowej w gminie?

W ostatnim pytaniu respondenci mieli ocenić poziom szkolnictwa w Gminie. Najczęściej mieszkańcy oceniali go jako dobry (40%) lub ani dobry, ani zły (36%). Tylko 2% badanych bardzo dobrze oceniło poziom szkolnictwa w gminie Orchowo, a 4% nie wie jaki jest poziom. Blisko co piąty mieszkaniec uważa, że poziom szkolnictwa na terenie Gminy jest zły lub bardzo zły (18%).

Wykres 63. Jak ocenił(a)by Pan/i poziom szkolnictwa na terenie gminy?

Z D R O W I E P S Y C H I C Z N E

Definicja zdrowia psychicznego Światowej Organizacji Zdrowia to: „stan dobrego samopoczucia, w którym człowiek wykorzystuje swoje zdolności, może radzić sobie ze stresem w codziennym życiu, może wydajnie i owocnie pracować oraz jest w stanie wnieść wkład w życie danej wspólnoty”. Najnowszy raport Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) i Komisji Europejskiej pt. „Health at a Glance: Europe 2018” wskazuje, że ponad jedna na sześć osób w krajach UE (17,3%) miała problem ze zdrowiem psychicznym w 2016 roku, czyli około 84 mln mieszkańców Unii zmagало się z zaburzeniami psychicznymi takimi jak depresja, zaburzenia lękowe oraz zaburzenia związane z używaniem alkoholu i narkotyków. Z raportu wynika, że aż 25 milionów Europejczyków (5,4% populacji) cierpiało na stany lękowe, 21 mln (4,5%) miało depresję lub stany depresyjne, 11 mln (2,4%) zmagало się z uzależnieniem od alkoholu i/ lub narkotyków, ok. 1,5 mln (0,3%) ludzi miało zaburzenia ze spectrum schizofrenii. Ciężkie choroby

psychiczne, takie jak zaburzenia afektywne dwubiegunowe, dotyczyły prawie 5 mln ludzi (1% populacji)⁴⁶.

W pierwszej kolejności badani mieli ocenić swój stan zdrowia psychicznego oraz fizycznego. Większość mieszkańców ocenia stan swojego zdrowia psychicznego jako bardzo dobry (51%) lub dobry (36%). Przeciętnie swój stan zdrowia psychicznego ocenia 10% ankietowanych, natomiast 2% twierdzi, że ich zdrowie psychiczne jest w złej kondycji. Stan zdrowia fizycznego był oceniany gorzej, gdyż 29% uważa go za bardzo dobry, 54% - dobry, 16% - przeciętny, natomiast 1% - zły.

Tabela 39. Proszę ocenić:

	Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle
stan swojego zdrowia psychicznego	51%	36%	10%	2%
stan swojego zdrowia fizycznego	29%	54%	16%	1%

W kolejnym pytaniu badani mieli określić, czy w przeciągu 2 tygodni utrzymywały się u nich wymienione stany. Z poniżej tabeli wynika, że:

- 43% doświadczyło obniżenia nastroju;
- 31% utraciło zainteresowania i zdolności do radowania się;
- 42% zmniejszyła się energia prowadząca do wzmożonej męczliwości i zmniejszenia aktywności;
- 38% doświadczyło osłabienia koncentracji i uwagi;
- 32% miało niską samoocenę i małą wiarę w siebie;
- 26% doznało poczucia winy i małej wartości;
- 3% miało myśli lub czyny samobójcze;
- 33% doświadczyło zaburzeń snu;
- 21% miało zmniejszony apetyt.

⁴⁶ Zdrowie psychiczne w Unii Europejskiej, Warszawa 2019.

Tabela 40. Czy przez okres co najmniej 2 tygodni utrzymywały się u Pana/i takie stany jak:

	TAK	NIE
Obniżenie nastroju	43%	57%
Utrata zainteresowań i zdolności do radowania się	31%	69%
Zmniejszenie energii prowadzące do wzmożonej męczliwości i zmniejszenia aktywności	42%	58%
Oslabienie koncentracji i uwagi	38%	63%
Niska samoocena i mała wiara w siebie	32%	68%
Poczucie winy i małej wartości	26%	74%
Myśli lub czyny samobójcze	3%	97%
Zaburzenia snu	33%	67%
Zmniejszony apetyt	21%	79%

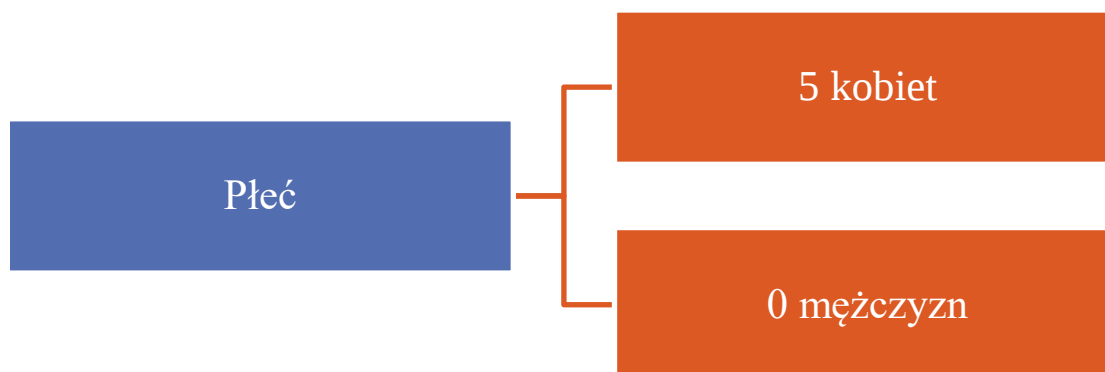
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

W badaniu diagnozującym problemy społeczne wzięły udział również osoby pracujące w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych na terenie Gminy Orchowo. Ich udział w badaniu miał na celu sprawdzenie dostępności alkoholu dla mieszkańców niepełnoletnich oraz będących w stanie nietrzeźwości, a także zweryfikowanie wiedzy sprzedawców na temat ustawy z dnia 26 X 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącej się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu. Ich opinia była ważna również dla oceny skali uzależnienia od alkoholu w Gminie.

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

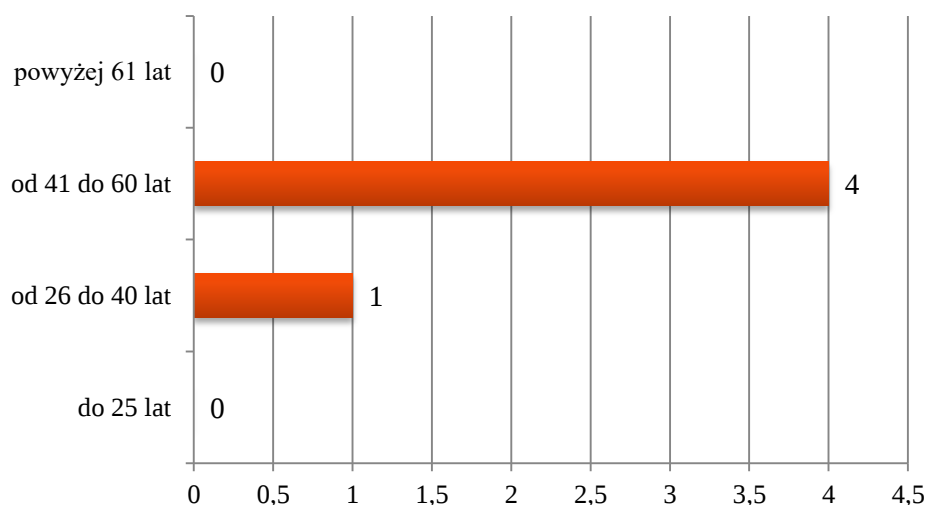
Kwestionariusze ankiet wypełniło 5 sprzedawców napojów alkoholowych. Jak widać na załączonym rysunku, w strukturze płci osób biorących udział w badaniu dominują kobiety – wypełniły one wszystkie kwestionariusze

Rysunek 8. Płeć:

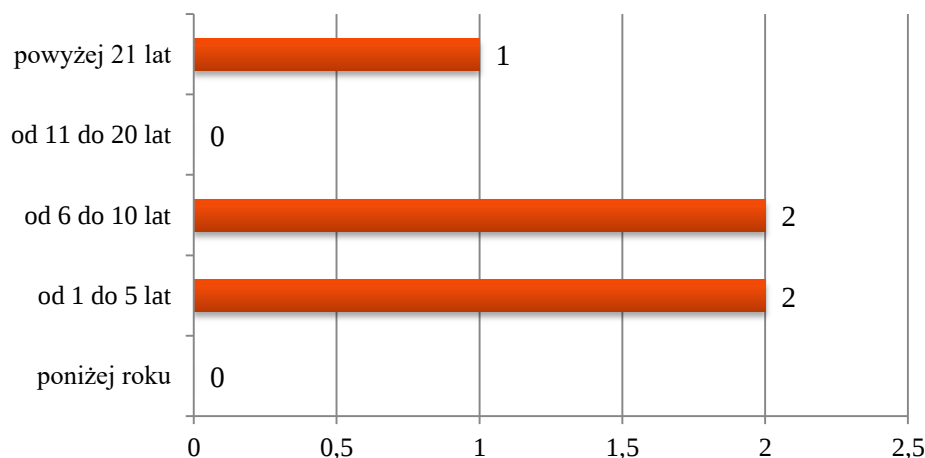
Analizując strukturę wiekową badanej grupy możemy zauważyć, że największy udział w badaniu mają respondenci między 41 a 60 rokiem życia – taki wiek zadeklarowały 4 osoby. Jedna osoba wskazała na przedział wiekowy 26-40 lat.

Wykres 64. Pana/i wiek mieści się w przedziale:

Spytaliśmy ankietowanych także o to, od ilu lat pracują w punkcie gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu. Zebrany materiał badawczy wykazał, że 2 badanych pracuje w takim miejscu od roku do 5 lat lub od 6 do 10 lat. Jeden ankietowany odpowiedział, że pracuje w punkcie powyżej 21 lat.

Wykres 65. Od ilu lat pracuje Pan/i w punkcie, gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu?

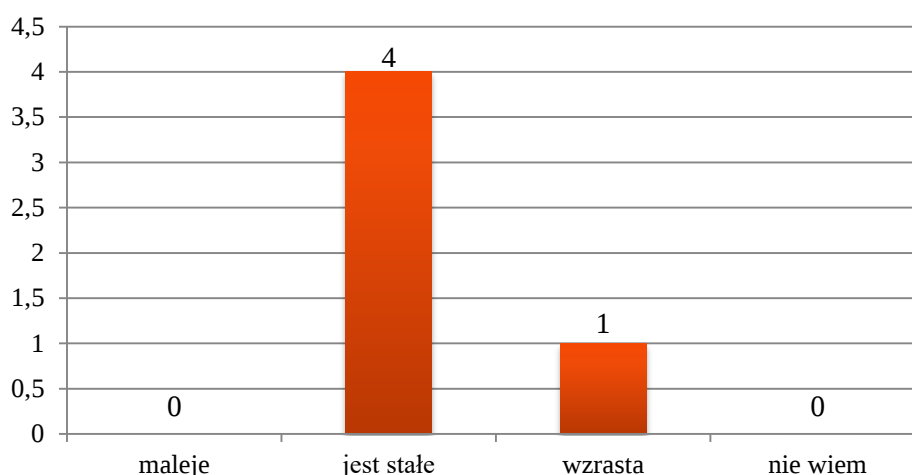

PROBLEM UZALEŻNIEŃ Z PERSPEKTYWY SPRZEDAWCÓW

Pytania skierowane do osób pracujących w sklepach na terenie gminy Orchowo, miały na celu sprawdzenie ich opinii względem skali spożywania napojów alkoholowych przez mieszkańców, dostępności alkoholu i papierosów dla osób niepełnoletnich oraz znajomości *Ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*.

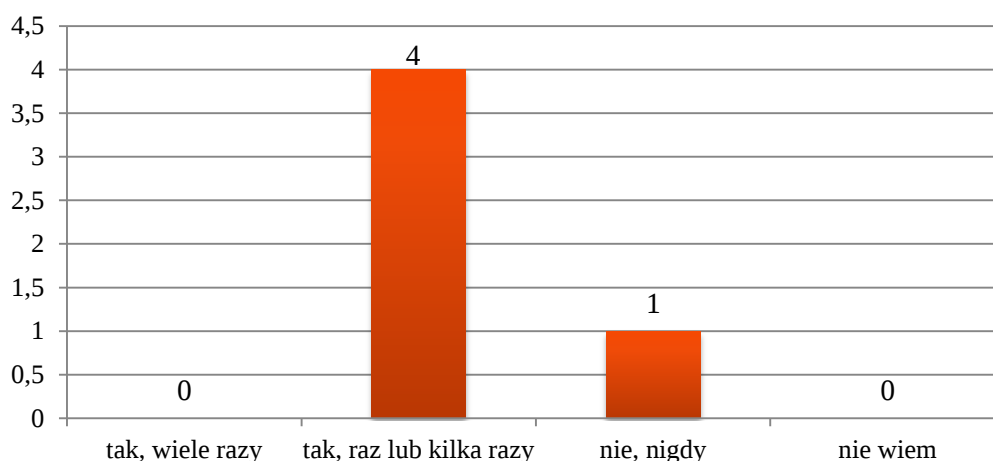
W pierwszej kolejności respondentów poproszono o ocenę poziomu spożycia alkoholu na przestrzeni kilku lat. Uzyskane wyniki badań są następujące: 4 ankietowanych stwierdziło, że spożycie alkoholu jest na stałym poziomie, natomiast jeden badany uważa, że ono wzrosło.

Wykres 66. Proszę ocenić czy spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w miejscowości w której Pan/i pracuje/prowodzi działalność:

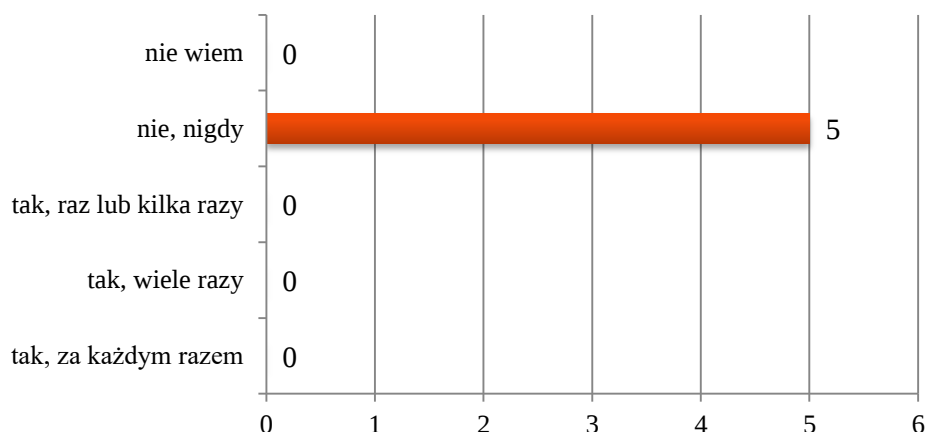
Interesowało nas również to, jak często zdarzało się, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanym przez badanych punkcie. Analizując odpowiedzi na to pytanie można zauważyć, że według większości osób doszło do takiej sytuacji raz lub kilka razy (4 osoby). Zdaniem jednego respondenta nigdy nie zdarzyła się sytuacja, w której osoba niepełnoletnia chciałaby kupić alkohol.

Wykres 67. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie?

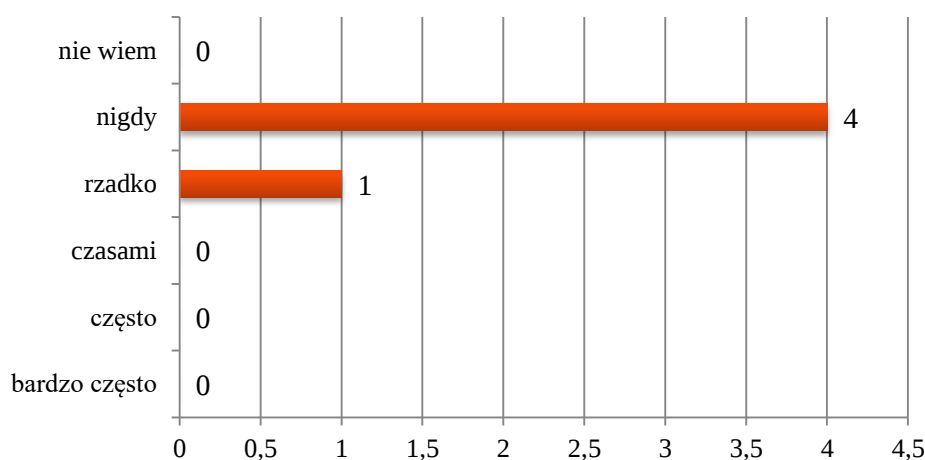
W kolejnym pytaniu sprzedawcy mieli określić, czy zdarzyło im się sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Pozytywny jest fakt, iż żaden sprzedawca nie przyznał się do takiej sytuacji.

Wykres 68. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

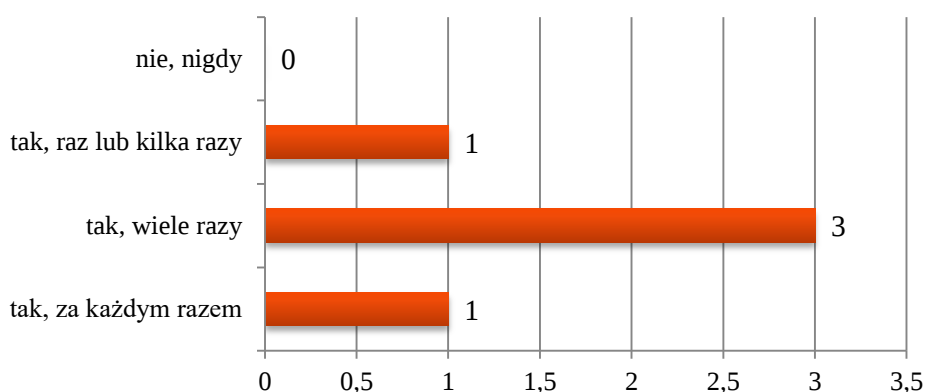
W sklepach, w których pracują ankietowani w zdecydowanej większości przypadków nigdy nie zdarzyło się, że ktoś z dorosłych klientów podejmował interwencję w sprawie sprawdzenia wieku kupujących alkohol (4 osoby), natomiast jedna osoba jest zdania, że rzadko dochodzi do takich sytuacji.

Wykres 69. Czy często zdarza się, że ktoś z dorosłych klientów podejmuje interwencję w sprawie sprawdzenia wieku kupujących alkohol?

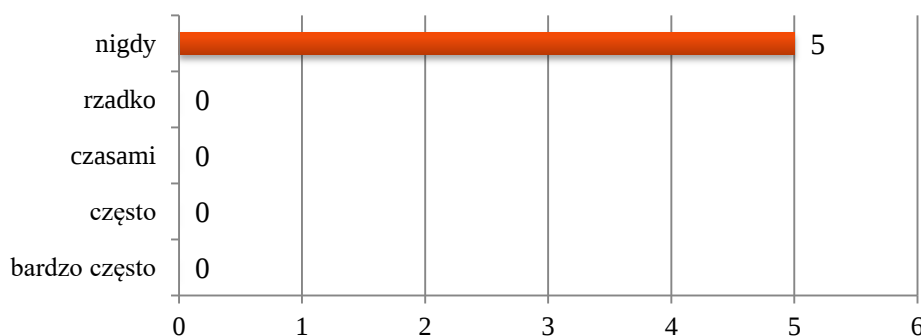
Zgodnie z *Ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*, sprzedawcy napojów alkoholowych, mają obowiązek kontrolować dokumenty tożsamości klientów, w celu weryfikacji ich pełnoletniości. Na podstawie zebranych danych możemy zauważyć, że zdecydowana większość sprzedawców robiła to wiele razy (3 osoby), 1 osoba sprawdzała go raz lub kilka razy, natomiast kolejna robi to za każdym razem.

Wykres 70. Czy zdarzyło się Panu/i kiedykolwiek pytać o dowód osobisty klienta, nie mając pewności czy jest on pełnoletni?

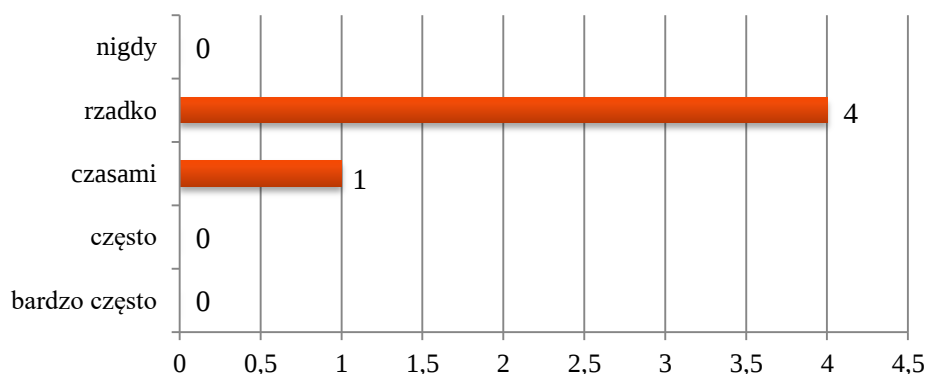
Przeprowadzone badanie wykazało, że żadnemu sprzedawcy napojów alkoholowych nigdy nie zdarzyło się sprzedawać alkoholu osobom niepełnoletnim, które deklarowały, że chcą go kupić dla rodziców.

Wykres 71. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobom nieletnim, w sytuacji, gdy osoba ta chciała kupić alkohol dla rodziców?

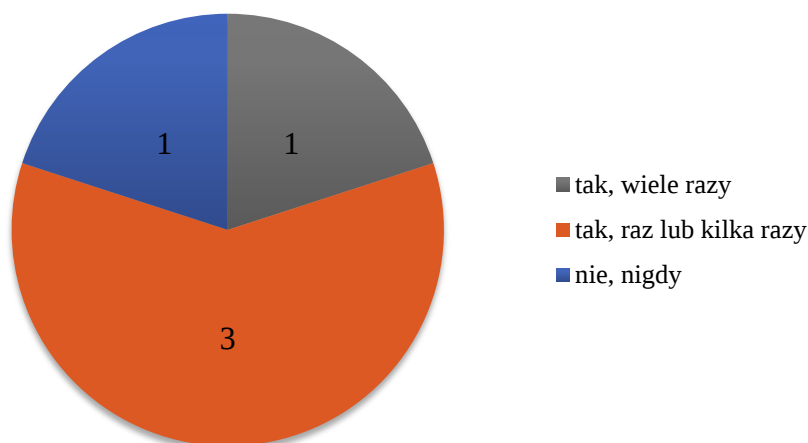
Spytaliśmy respondentów również o to, jak często ma miejsce sytuacja jazdy po wypiciu alkoholu na terenie Gminy. Większość ankietowanych jest zdania, że rzadko dochodzi do takich sytuacji (4 osoby), natomiast jeden badany twierdzi, że dochodzi do tego czasami.

Wykres 72. Proszę ocenić jak często ma miejsce sytuacja jazdy po wypiciu alkoholu w Pana/i miejscowości?

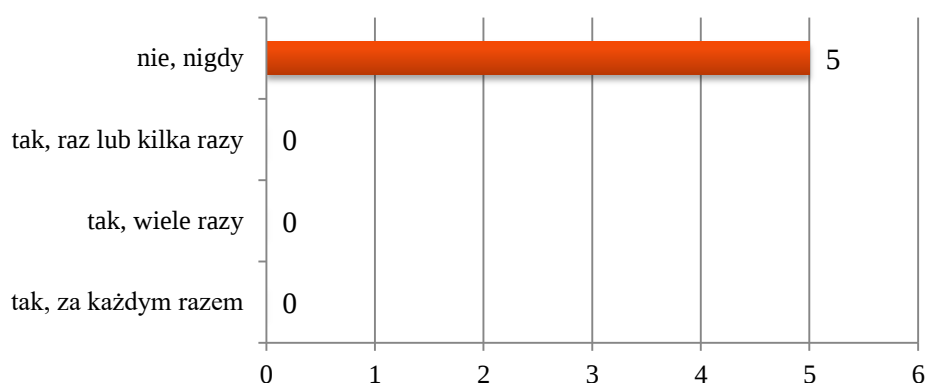
Kolejną kwestią poddaną zbadaniu była częstotliwość prób zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe w punktach na terenie gminy Orchowo. Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki. Spośród ogółu badanych większość udzieliło na to pytanie twierdzącej odpowiedzi, w tym 1 osoba przyznała, że miało to miejsce wiele razy, z kolei według 3 osób - raz lub kilka razy.

Wykres 73. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba nietrzeźwa próbowała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie?

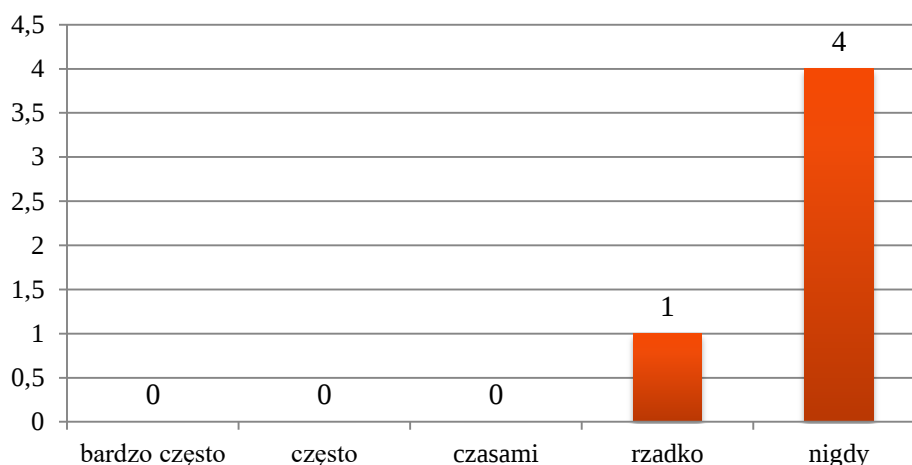
W następnym pytaniu sprzedawcy mieli określić, czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy sprzedali alkohol osobie nietrzeźwej. Żaden ankietowany nie przyznał się do takiego czynu.

Wykres 74. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

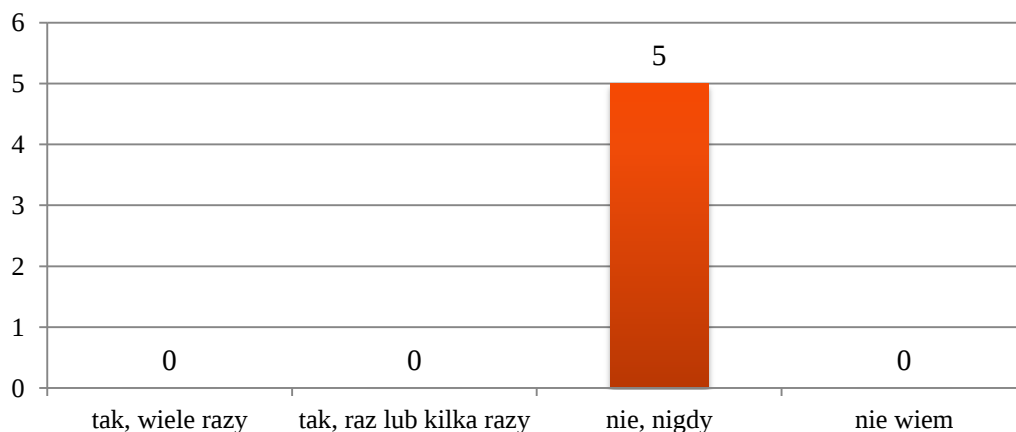
W dalszej kolejności respondentom zadaliśmy pytanie o to, jak często sprzedawcom zdarza się wzywać policję z powodu zakłócenia porządku przez osobę znajdującą się pod wpływem napojów alkoholowych, na terenie punktów sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy. Jeden respondent stwierdził, iż takie sytuacje mają miejsce rzadko, natomiast pozostałe osoby nie miały potrzeby wzywania policji (4 osoby).

Wykres 75. Jak często zdarza się Panu/i wzywać policję z powodu zakłócania porządku przez osobę pod wpływem alkoholu na terenie punktu sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy?

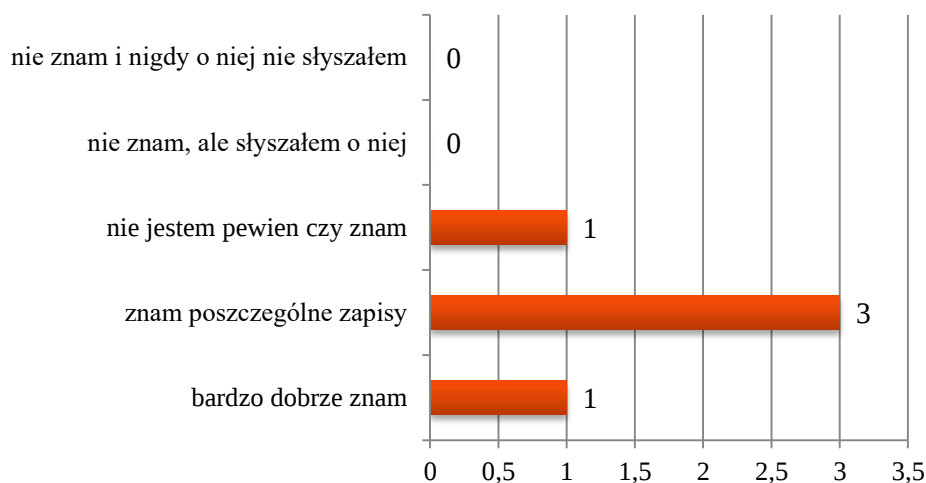
Wyroby nikotynowe podobnie jak alkohol, nie mogą być sprzedawane osobom nieletnim, pytaliśmy więc respondentów o to, czy zdarzyło się im sprzedać papierosy osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Wszyscy badani przyznali, że nigdy nie sprzedali papierosów osobie niepełnoletniej.

Wykres 76. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać papierosy osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

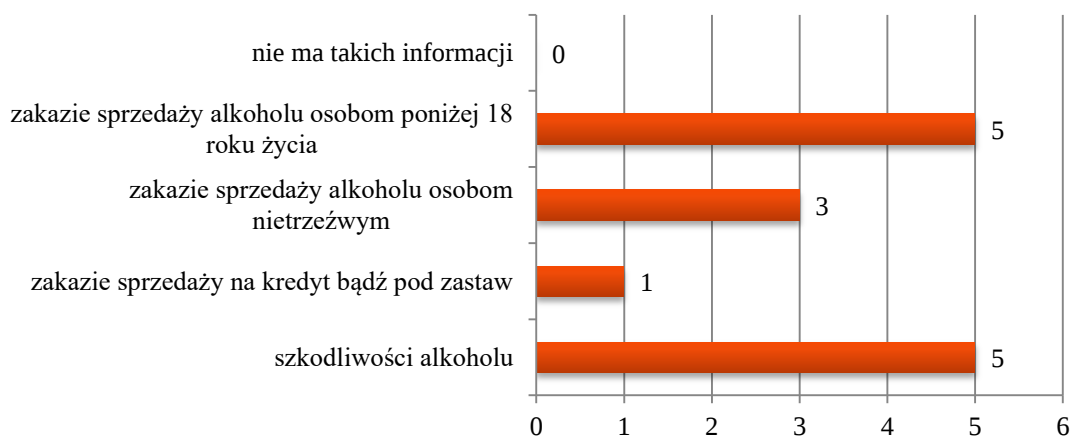
Analizując odpowiedzi respondentów na pytanie dotyczące znajomości ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącą się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu możemy zauważyć, że: 3 badanych zna jej poszczególne zapisy, 1 sprzedawca zna ją bardzo dobrze, natomiast kolejny 1 respondent nie jest pewien, czy zna powyższy zapis..

Wykres 77. Czy zna Pan/i ustawę z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącą się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?

Właściciele punktów sprzedających napoje alkoholowe, mają obowiązek umieścić w widocznym miejscu w swoim sklepie informację o szkodliwości alkoholu. Badanie ankietowe pokazało, że taka wiadomość widnieje we wszystkich sklepach sprzedawców biorących udział w badaniu. Występowanie informacji o zakazie sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia również znajduje się we wszystkich punktach, zawieszka dotycząca zakazu sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym widnieje w 3 punktach, natomiast dotycząca zakazu sprzedaży na kredyt bądź pod zastaw w jednym punkcie.

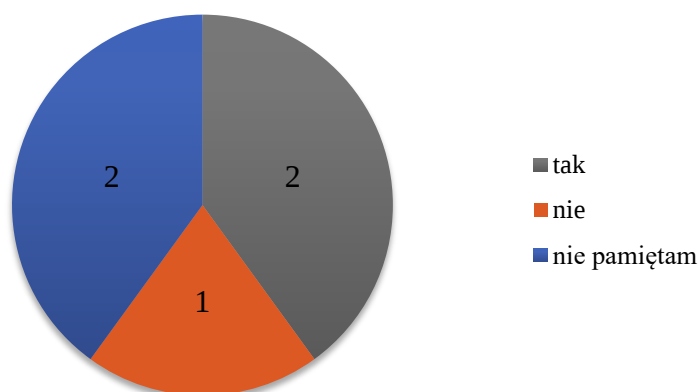
Wykres 78. Czy w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie znajdują się informacje na temat:

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 5*

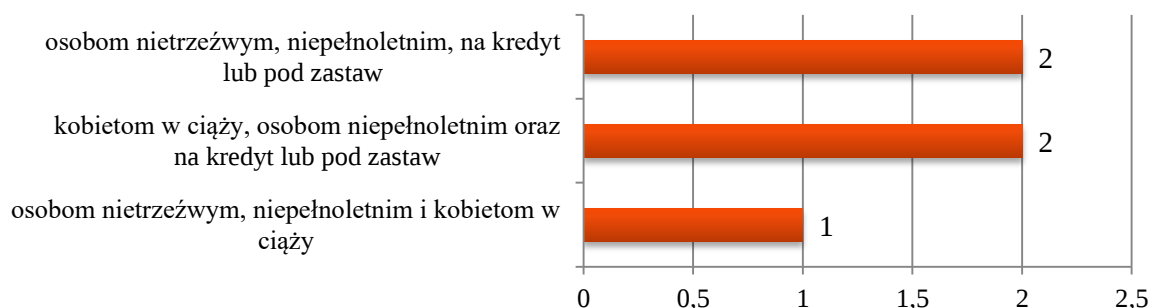
Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi respondentów na pytanie „czy brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?”. Możemy zauważyć, iż udział w takim szkoleniu zadeklarowały 2 osoby biorące udział w badaniu. Jeden badany wskazał, że nie uczestniczył w takim szkoleniu, natomiast 2 osoby nie pamiętają o tym fakcie.

Wykres 79. Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?

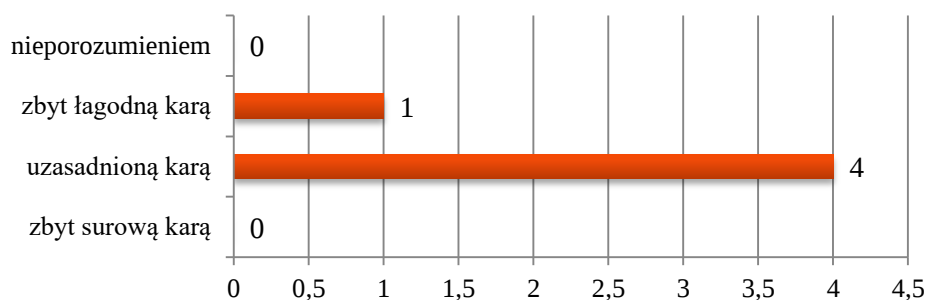
Kolejne pytanie skierowane do sprzedawców napojów alkoholowych miało na celu zbadanie wiedzy respondentów na temat ustawowych zakazów sprzedaży alkoholu. Na podstawie zebranych danych widzimy, że prawidłową wiedzę na ten temat ma 2 sprzedawców – stwierdzili oni, że zabrania się sprzedaży napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym, niepełnoletnim oraz na kredyt lub pod zastaw. Pozostali respondenci zaznaczyli nieprawidłową odpowiedź (3 osoby).

Wykres 80. Komu zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych według ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi?

Zdaniem większości sprzedawców utrata zezwolenia na sprzedaż alkoholu za sprzedaż alkoholu osobom niepełnoletnim jest uzasadnioną karą (4 osoby). Jeden sprzedawca jest zdania, że jest to zbyt łagodna kara.

Wykres 81. Czy utrata zezwolenia na sprzedaż alkoholu za sprzedaż alkoholu nieletnim jest:

ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD PRACOWNIKÓW INSTYTUCJONALNYCH

W niniejszym rozdziale przedstawiona została opinia pracowników instytucjonalnych pracujących w Orchowie na temat problemów społecznych wśród rodzin, a także dzieci i młodzieży, przemocy w rodzinie, uzależnień oraz działań jakie poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo.

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

W badaniu na terenie gminy Orchowo wzięło udział 26 pracowników instytucjonalnych. Poniżej przedstawiona została struktura badanej próby ze względu na płeć, wiek oraz staż pracy w instytucji. Możemy zauważyć, że pod względem liczby wypełnionych ankiet, w badaniu zdecydowaną przewagę miały kobiety – wypełniły one 21 kwestionariuszy, a mężczyźni – 5. Analiza struktury badanej grupy pokazuje, iż respondenci są zróżnicowani pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowią ankietowani mający 26-40 lat (17 osób). Wśród osób biorących udział w badaniu byli również pracownicy mający 41-60 lat (5 osób), powyżej 61 lat (3 osoby) oraz do 25 roku życia (1 osoba). Najczęściej badani pracują w instytucji od 11 do 20 lat (10 osób, tj. 38%), od 6 do 10 lat (7 osób, tj. 27%) lub od roku do 5 lat (6 osób, tj. 23%).

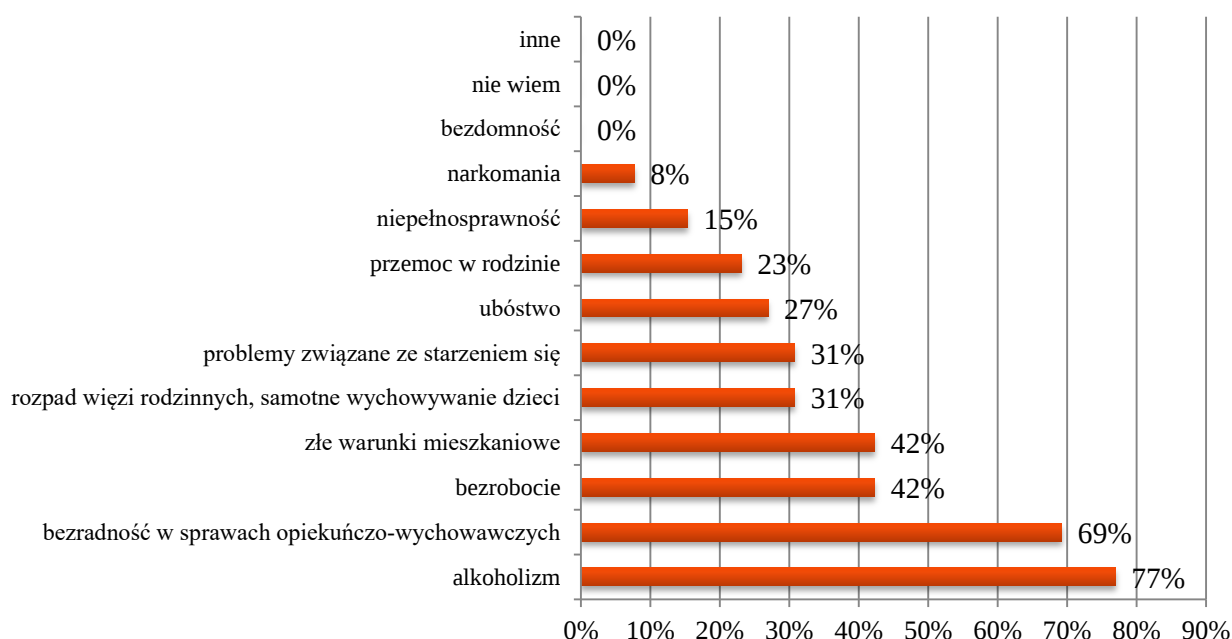
Rysunek 9. Struktura badanej grupy

PLEĆ	WIEK	STAŻ PRACY
• 21 kobiet (81%), • 5 mężczyzn (19%).	• 17 osób w wieku 26-40 lat (65%), • 5 osób w wieku 41-60 lat (19%), • 3 osoby w wieku powyżej 61 lat (12%), • 1 osoba do 25 roku życia (4%).	• 10 osób od 11 do 20 lat (38%), • 7 osób od 6 do 10 lat (27%), • 6 osób od roku do 5 lat (23%), • 2 osoby powyżej 21 lat (8%), • 1 osoba poniżej roku (4%).

PROBLEMY SPOŁECZNE WŚRÓD RODZIN I DZIECI

W pierwszym pytaniu osoby pracujące w instytucjach pomocowych miały odpowiedzieć na pytanie dotyczące największych problemów społecznych występujących wśród rodzin na terenie gminy Orchowo. Najczęściej zaliczali do nich alkoholizm (77%) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (69%). Co trzeci badany wskazał na bezrobocie (42%), złe warunki mieszkaniowe (42%), rozpad więzi rodzinnych i samotne wychowywanie dzieci (31%) oraz problemy związane ze starzeniem się (31%).

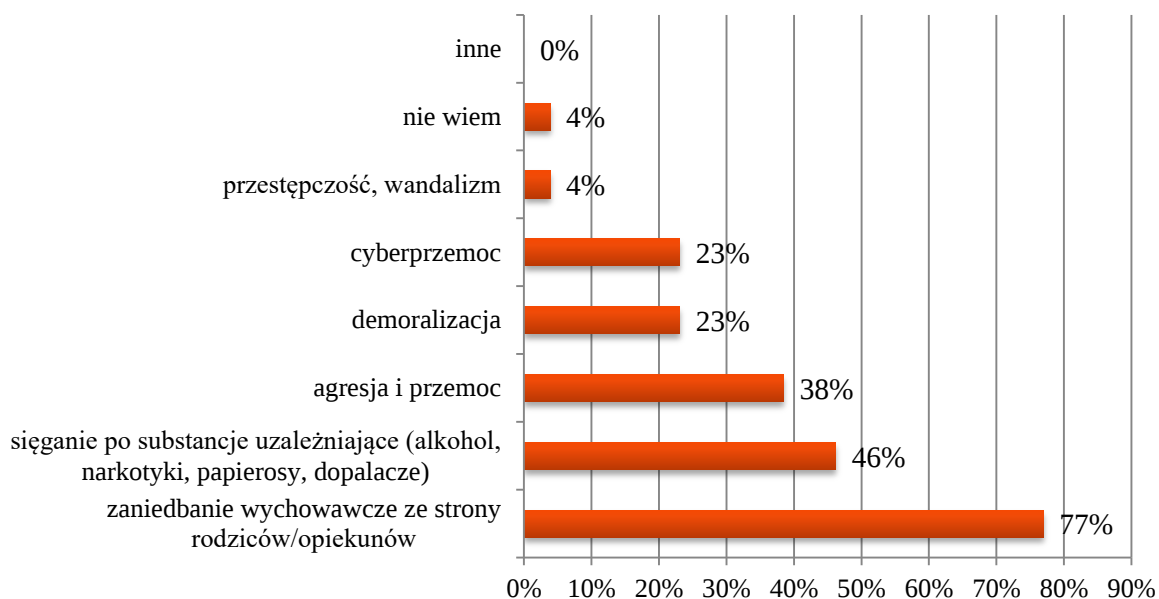
Wykres 82. Jakie są Pana/i zdaniem największe problemy społeczne wśród rodzin występujące na terenie gminy?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Do największych problemów dzieci i młodzieży respondenci zaliczyli zaniedbanie wychowawcze ze strony rodziców/opiekunów (77%) oraz sięganie po substancje uzależniające tj. alkohol, narkotyki, papierosy, dopalacze (46%). W dalszej kolejności wymieniano: agresję i przemoc (38%), demoralizację (23%) oraz cyberprzemoc (23%). W najmniejszym stopniu zdaniem ankietowanych to przestępczość i wandalizm zalicza się do największych problemów dzieci i młodzieży w gminie Orchowo (4%).

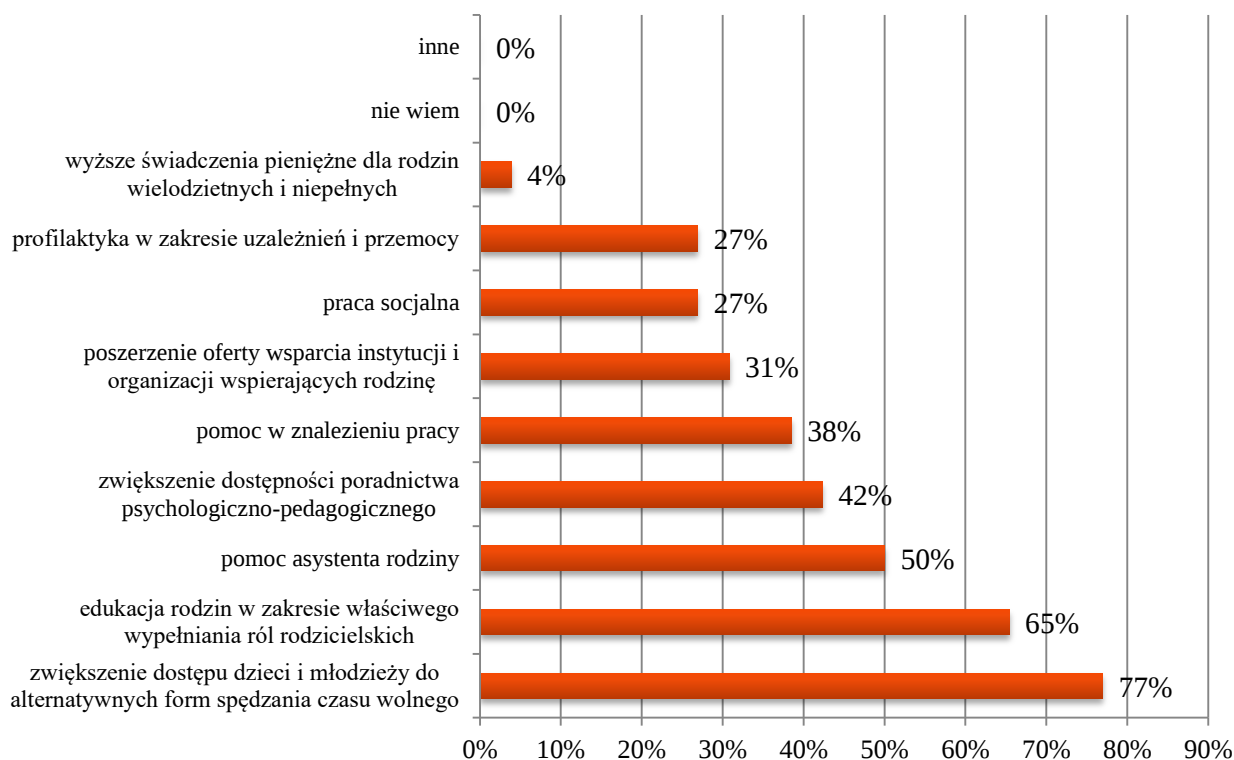
Wykres 83. Jakie są Pana/i zdaniem największe problemy społeczne wśród dzieci i młodzieży występujące na terenie gminy?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W kolejnym pytaniu pracownicy mieli określić jakie działania według nich poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w Gminie. Najczęściej ankietowani odpowiadali, że to zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (77%), edukacja rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich (65%) oraz pomoc asystenta rodziny (50%) poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo. W dalszej kolejności pracownicy wskazywali na zwiększenie dostępności do poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego (42%), pomoc w znalezieniu pracy (38%), poszerzenie oferty wsparcia instytucji i organizacji wspierających rodzinę (31%), pracę socjalną (27%) oraz profilaktykę w zakresie uzależnień i przemocy (27%). W najmniejszym stopniu zdaniem badanych to wyższe świadczenia pieniężne dla rodzin wielodzietnych i niepełnych poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo (4%).

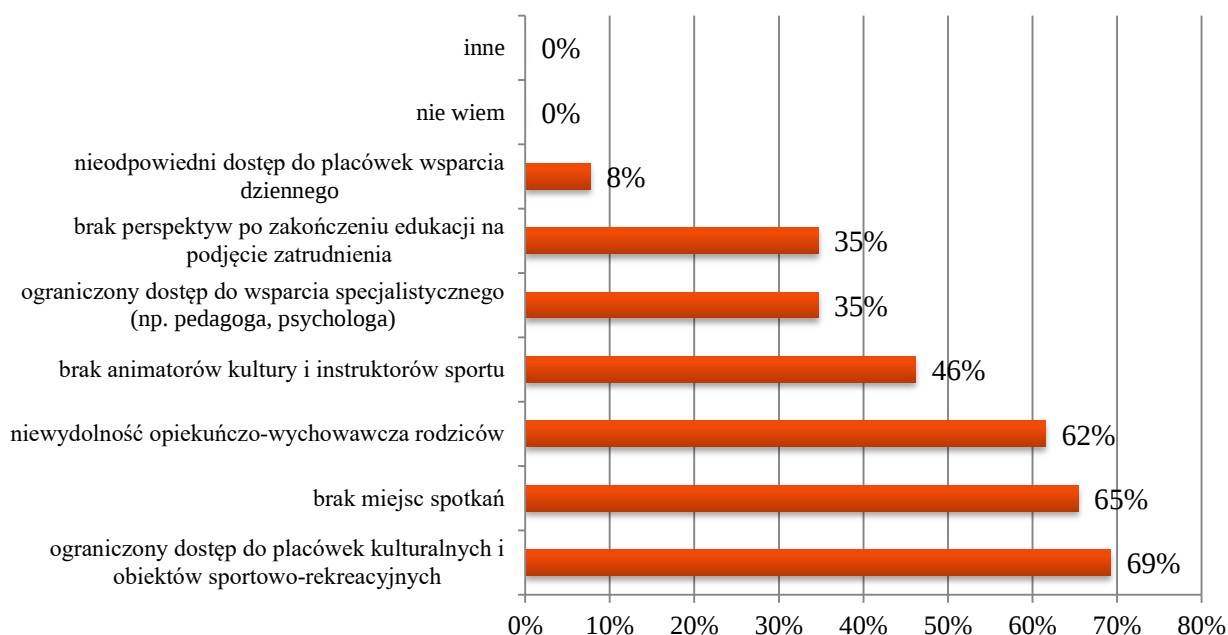
Wykres 84. Jakie działania w Pani/Pana opinii poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Zdaniem badanych najczęstszą przyczyną negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży z gminy Orchowo są kolejno: ograniczony dostęp do placówek kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych (69%), brak miejsc spotkań (65%), niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodziców (62%), brak animatorów kultury i instruktorów sportu (46%), ograniczony dostęp do wsparcia specjalistycznego np. pedagoga, psychologa (35%), brak perspektyw po zakończeniu edukacji na podjęcie zatrudnienia (35%) oraz nieodpowiedni dostęp do placówek wsparcia dziennego (8%).

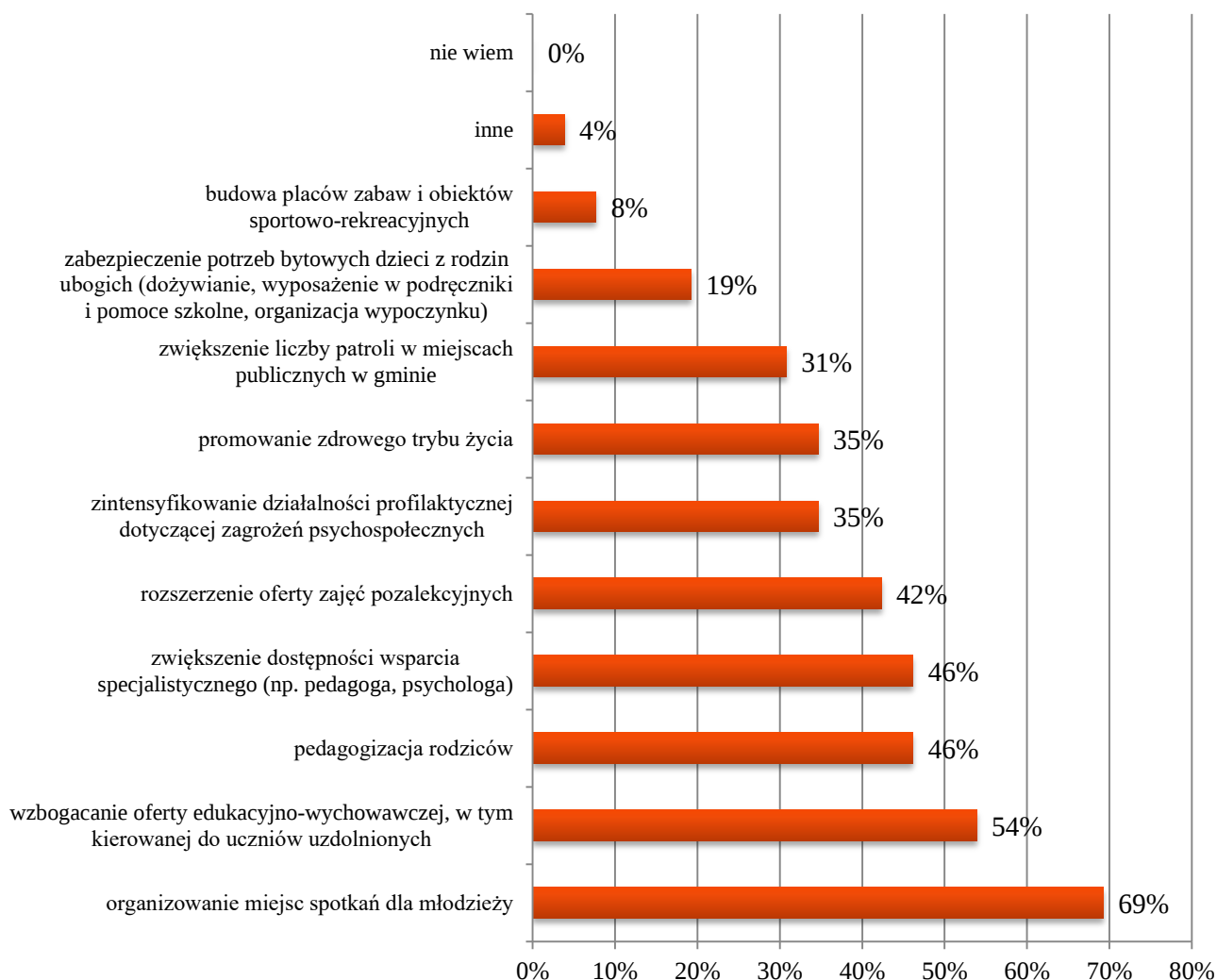
Wykres 85. Jakie problemy występujące w środowisku lokalnym są zdaniem Pani/Pana najczęstszą przyczyną negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży z gminy?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W kolejnym pytaniu pracownicy instytucjonalni w Orchowie mieli odpowiedzieć na pytanie, co mogłoby być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają się dzieci i młodzież w Gminie. Na pierwszym miejscu znalazło się organizowanie miejsc spotkań dla młodzieży (69%), na drugim – wzbogacenie oferty edukacyjno-wychowawczej, w tym kierowanej do uczniów uzdolnionych (54%), natomiast na trzecim – pedagogizacja rodziców i zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego np. pedagoga, psychologa (46%). W dalszej kolejności badani wyróżnili rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych (42%), zintensyfikowanie działalności profilaktycznej dotyczącej zagrożeń psychospołecznych (35%), promowanie zdrowego trybu życia (35%), zwiększenie liczby patroli w miejscach publicznych w Gminie (31%), zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich tj. dożywianie, wyposażenie w podręczniki i pomoce szkolne, organizacja wypoczynku (19%) oraz budowę placów zabaw i obiektów sportowo-rekreacyjnych (8%). Wśród innych odpowiedzi jeden z respondentów wyróżnił organizowanie zajęć rozwijających zainteresowania np. zajęcia ruchowe, nauki gry na instrumencie, malowanie, szycie i majsterkowanie.

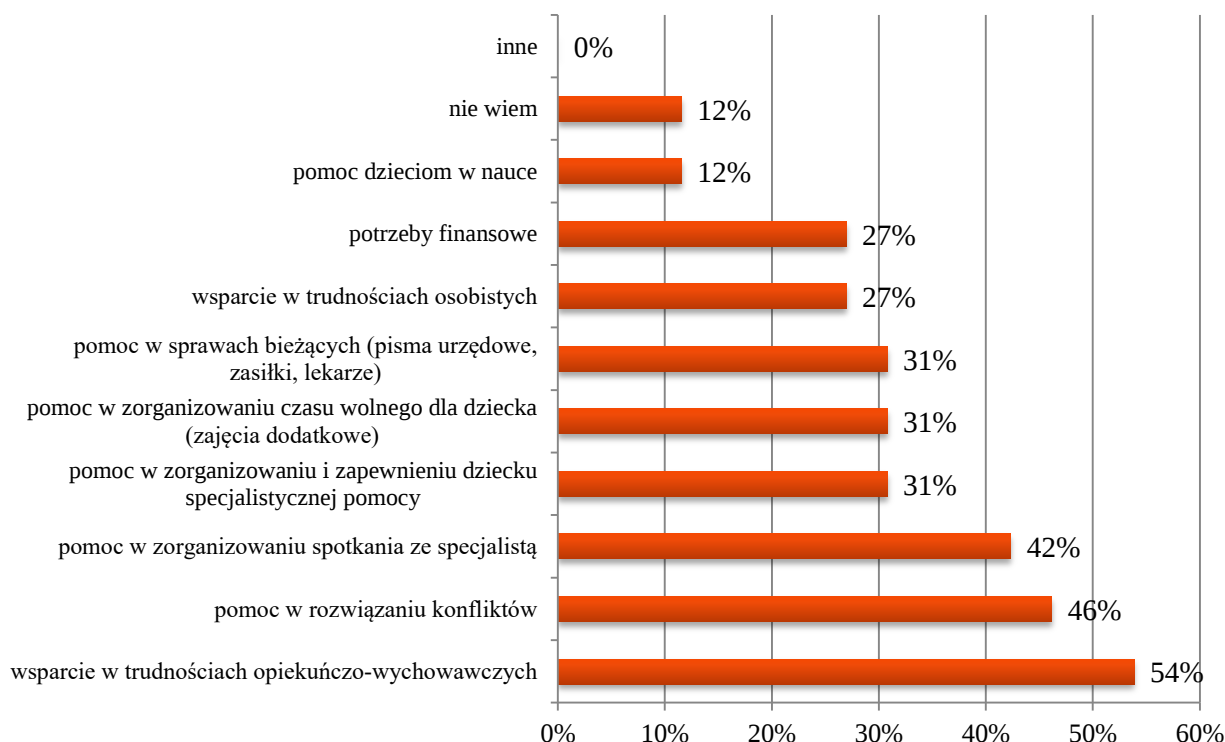
Wykres 86. Jakie działania w Pani/Pana opinii mogłyby być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają się dzieci i młodzież w gminie?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Jak wynika z udzielonych odpowiedzi respondentów, rodziny z Orchowa najczęściej oczekują: wsparcia w trudnościach opiekuńczo-wychowawczych (54%), pomocy w rozwiązywaniu konfliktów (46%) oraz pomocy w zorganizowaniu spotkań ze specjalistą (42%). W dalszej kolejności ankietowani wskazywali na pomoc w zorganizowaniu i zapewnieniu dziecku specjalistycznej pomocy (31%), pomoc w zorganizowaniu czasu wolnego dla dzieci (31%) oraz pomoc w sprawach bieżących (31%). Co czwarty badany wyróżnił wsparcie w trudnościach osobistych oraz potrzeby finansowe (27%), natomiast 12% - pomoc dzieciom w nauce.

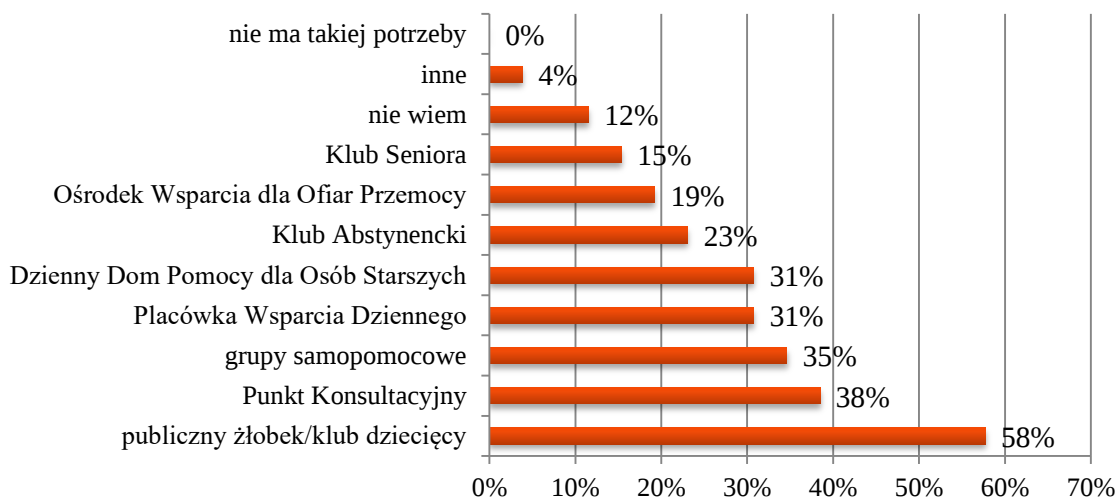
Wykres 87. Proszę podkreślić, które z wymienionych potrzeb najczęściej zgłaszane są przez rodziny

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Zdaniem ponad połowy respondentów biorących udział w badaniu na terenie gminy Orchowo jest potrzeba utworzenia publicznego żłobka lub klubu dziecięcego (58%). Co trzeci pracownik instytucjonalny wskazał na Punkt Konsultacyjny (38%), grupy samopomocowe (35%), Placówkę Wsparcia Dziennego (31%) oraz Dzienny Dom Pomocy dla Osób Starszych (31%). W mniejszym stopniu pracownicy widzą potrzebę utworzenia Klubu Abstynenckiego (23%), Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy (19%) oraz Klubu Seniora (15%).

Wykres 88. Czy na terenie gminy jest potrzeba poszerzenia oferty poniższych instytucji?

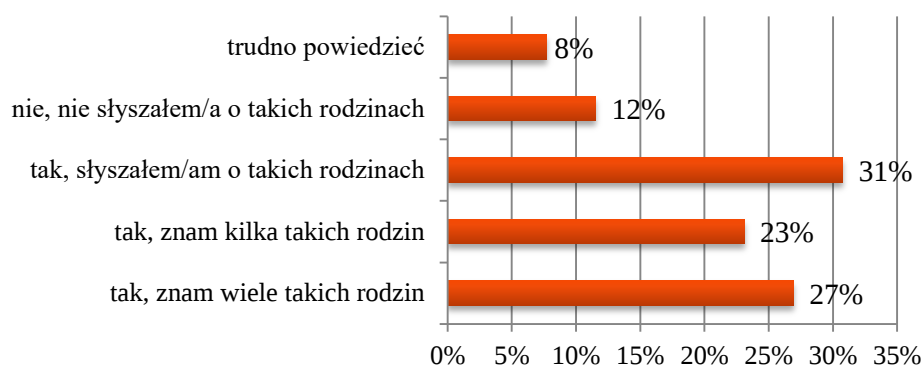

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

PRZEMOC W RODZINIE ORAZ SKALA UZALEŻNIEŃ

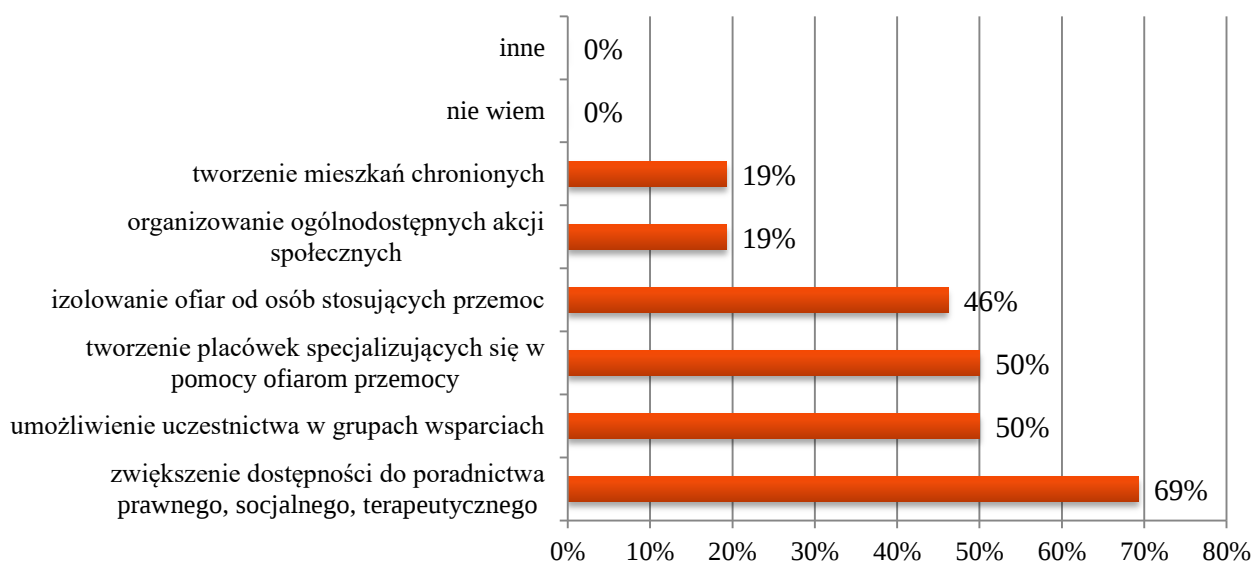
W pierwszej kolejności zapytaliśmy naszych respondentów o to, czy ich zdaniem na terenie gminy Orchowo występuje zjawisko przemocy w rodzinie. Tylko 12% osób nie słyszało o takich rodzinach, a 8% trudno było odpowiedzieć na to pytanie. Co czwarty pracownik zna wiele rodzin, w których występuje przemoc w rodzinie (27%), a co piąty – kilka rodzin. Blisko co trzeci ankietowany słyszał o takich rodzinach w Gminie (31%).

Wykres 89. Czy Pana/i zdaniem na terenie gminy występuje zjawisko przemocy w rodzinie?

W następnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o wskazanie najskuteczniejszych działań wobec ofiar przemocy domowej. Najczęściej wskazywano na zwiększenie dostępności do poradnictwa prawnego, socjalnego i terapeutycznego (69%), umożliwienie uczestnictwa w grupach wsparcia (50%), tworzenie placówek specjalizujących się w pomocy ofiarom przemocy (50%) oraz izolowanie ofiar od osób stosujących przemoc (46%).

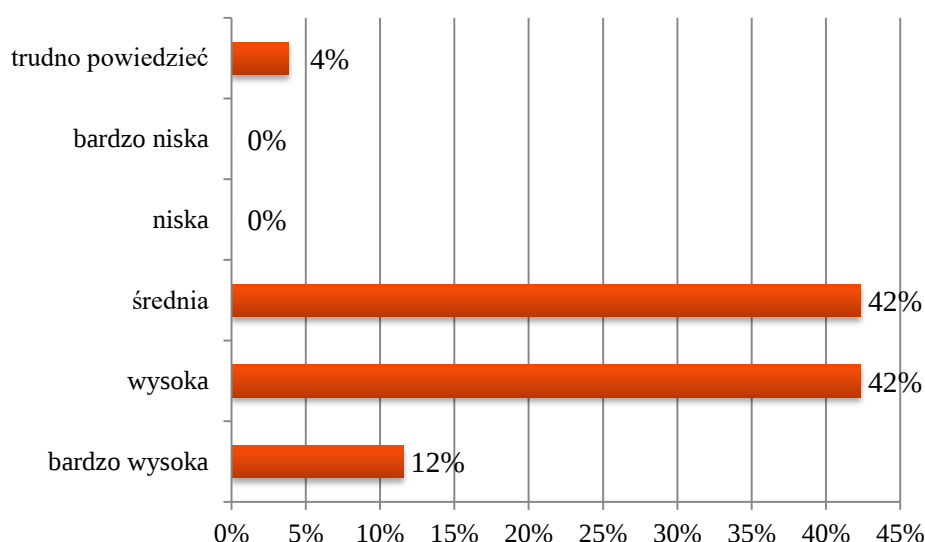
Wykres 90. Jakie działania według Pana/i byłyby najskuteczniejsze wobec ofiar przemocy domowej?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

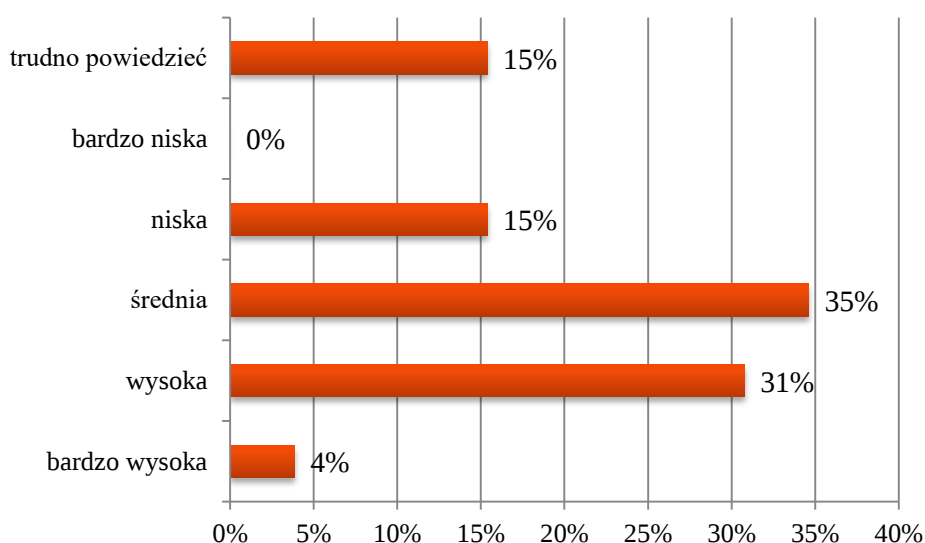
W następnej części poruszyliśmy kwestie związane z uzależnieniami. Ankietowani mieli odpowiedzieć na pytanie jaka jest skala problemu uzależnień wśród dorosłych mieszkańców Gminy. Większość uznaje problem uzależnień za średni lub wysoki (42%), natomiast 12% pracowników jest zdania, że jest on bardzo wysoki.

Wykres 91. Jaka jest Pana/i zdaniem skala problemu uzależnień (od alkoholu, papierosów, narkotyków i dopalaczy) wśród dorosłych mieszkańców gminy?

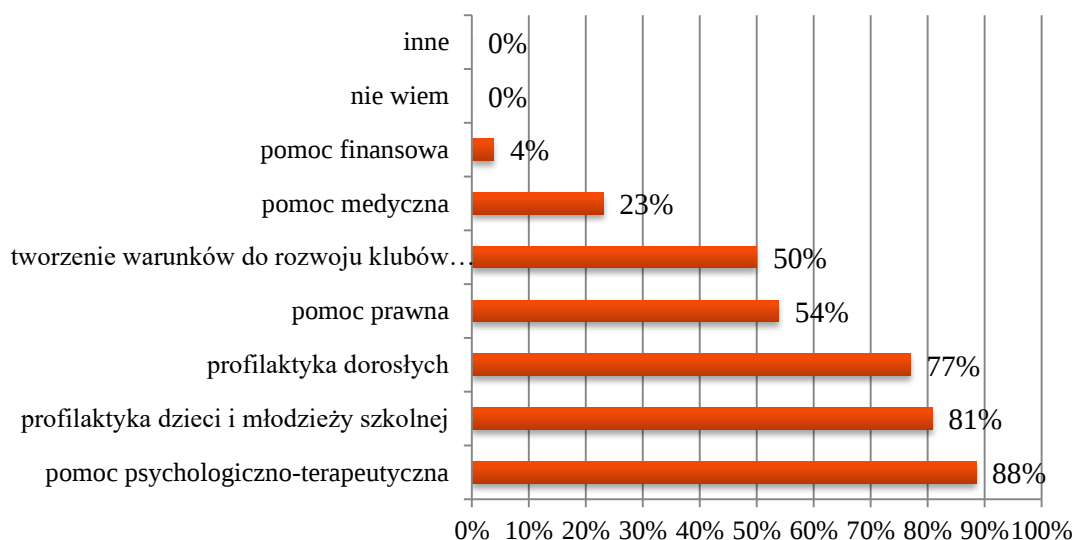
Zdaniem 35% respondentów skala uzależnień wśród dzieci i młodzieży z gminy Orchowo jest duża bądź bardzo duża, natomiast taki sam odsetek jest zdania, iż jest ona średnia. 15% osób nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie lub uznaje problem uzależnień wśród dzieci i młodzieży jako niski.

Wykres 92. Jaka jest Pana/i zdaniem skala problemu uzależnień (od alkoholu, papierosów, narkotyków i dopalaczy) wśród dzieci i młodzieży z gminy?

W dalszej kolejności poprosiliśmy badanych o wskazanie działań na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin, które powinny być prowadzone na szerszą skalę. Pracownicy wskazywali głównie na pomoc psychologiczno-pedagogiczną (88%), profilaktykę dzieci i młodzieży szkolnej (81%), profilaktykę dorosłych (77%), pomoc prawną (54%) oraz tworzenie warunków do rozwoju klubów abstynenckich i grup wsparcia (50%).

Wykres 93. Jakie działania w gminie powinny być podejmowane na szerszą skalę na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin?

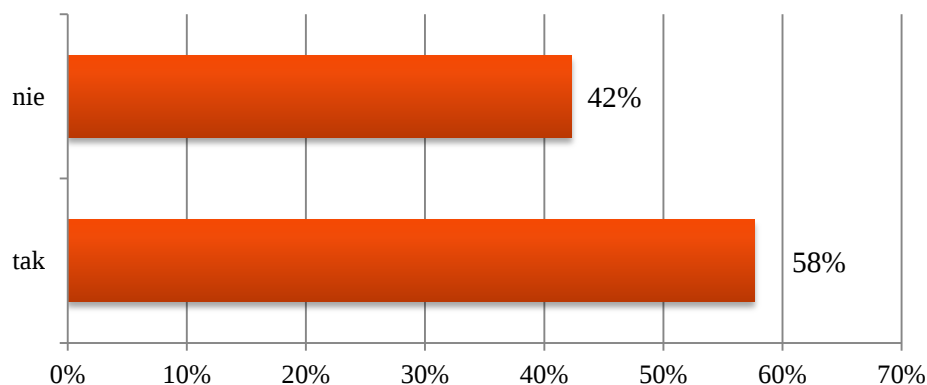

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

DZIAŁANIA PRACOWNIKÓW INSTYTUCJONALNYCH

Ponad połowa badanych pracowników w ramach swoich czynności zawodowych, podejmowała działania interwencyjne lub zaradcze w stosunku do rodzin, z którymi współpracowała (58%).

Wykres 94. Czy zdarzało się, aby Pan/Pani podejmował/a działania interwencyjne lub zaradcze w ramach czynności zawodowych?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci pracownicy, którzy podejmowali działania interwencyjne lub zaradcze w ramach czynności zawodowych.

15 osób

W ramach podejmowanych działań interwencyjnych, zaradczych w ramach czynności zawodowych pracownicy instytucjonalni odpowiadali, że były to: wezwania w trybie administracyjnym, rozmowy z osobami uzależnionymi, programy profilaktyczne, działania Zespołu Interdyscyplinarnego, próby rozwiązania problemów w związku z czynnym uczestnictwem w grupach roboczych, wezwania Policji, opieka nad osobą z prac interwencyjnych, elementy pracy socjalnej, w tym wsparcie rzeczowe, rozmowy z osobą wobec, której była stosowana przemoc, pomoc doraźna w podstawowych czynnościach życia codziennego oraz interwencje domowe wobec osób dotkniętych przemocą i uzależnieniami.

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy pracownicy instytucjonalni.

26 osób

Co trzeci badany pracownik przyznał, że podejmował działania kontrolujące względem rodzin w ramach swoich czynności zawodowych (35%).

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci pracownicy, którzy podejmowali działania kontrolujące względem rodzin w ramach czynności zawodowych.

9 osób

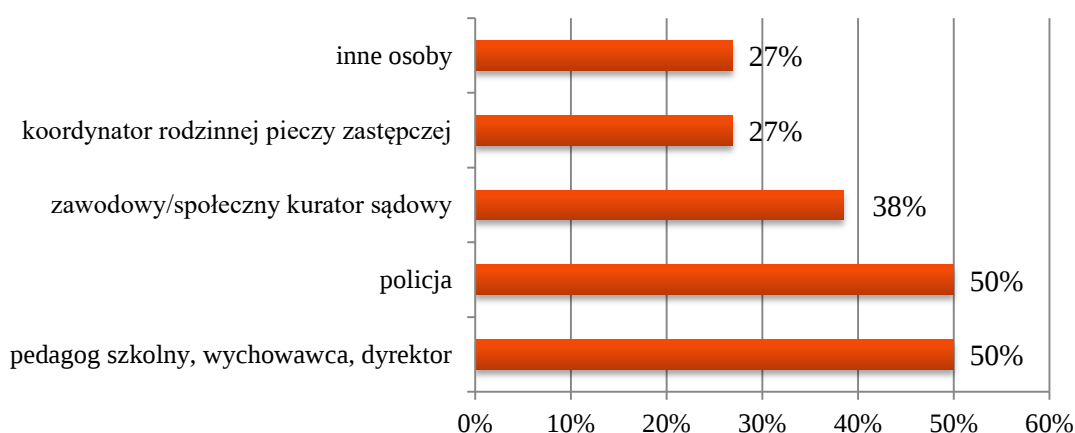
Wśród wymienionych działań osoby te wskazywały na:

- zlecenie wywiadu środowiskowego,
- nadzór rodzinny poprzez częste wizyty w środowisku,
- wnioski o udostępnienie danych o rodzinie w placówkach edukacyjnych i innych,
- nadzór osobisty i telefoniczny,
- wywiad środowiskowy wśród sąsiadów,
- rozpoznanie sytuacji i warunków bytowych rodzin,

- wizyty domowe i telefoniczne,
- kontrole rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”.

Badani w ramach pracy z rodziną współpracują z pedagogami szkolnymi, wychowawcami, dyrektorami (50%), Policją (50%), zawodowym/społecznym kuratorem sądowym (38%), jak również z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej (27%). Wśród innych odpowiedzi ankietowani wymienili także pracowników socjalnych, asystenta rodziny, pracowników GOPS, psychologa oraz higienistkę szkolną.

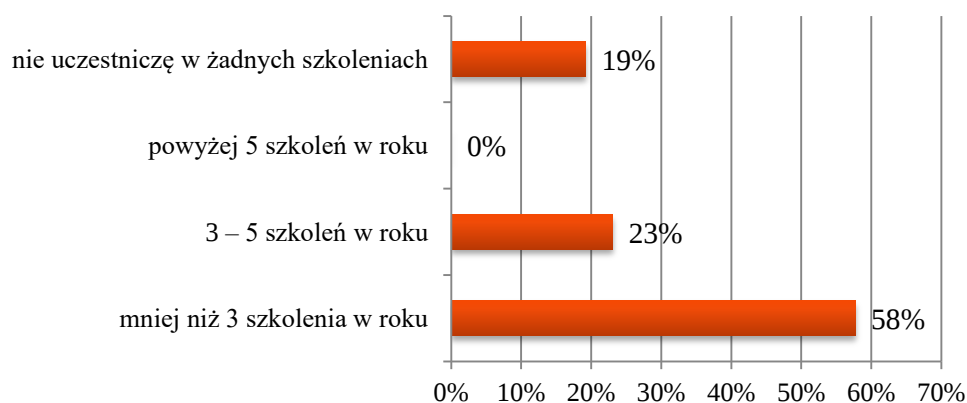
Wykres 95. Proszę wybrać, z jakimi osobami/służbami Pan/Pani współpracuje w ramach pracy z rodziną:

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W dalszej kolejności poprosiliśmy ankietowane osoby o udzielenie informacji, jak często biorą one udział w szkoleniach/kursach mających na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych. Najwięcej, bo 58% osób bierze udział w mniej niż 3 szkoleniach w roku, 23% w 3-5 szkoleniach w roku, natomiast 19% badanych przyznało, że nie uczestniczy w żadnych szkoleniach.

Wykres 96. Proszę o udzielenie informacji, jak często Pan/Pani bierze udział w szkoleniach/kursach mających na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych?

WNIOSKI I REKOMENDACJE PROFILAKTYCZNE

Celem badania było przedstawienie aktualnych problemów występujących w środowisku lokalnym takich jak: uzależnienie od alkoholu, narkotyków, papierosów i e-papierosów oraz problem przemocy, cyberprzemocy, uzależnień behawioralnych, rynek pracy, ubóstwo, bezdomność i wykluczenie, osoby starsze oraz niepełnosprawność w odniesieniu do opinii dorosłych mieszkańców, dzieci i młodzieży, pracowników instytucjonalnych. Cel ten został osiągnięty w toku weryfikacji zebranego materiału badawczego, będącego podstawą do opracowania wniosków i rekomendacji, które następnie posłużą do tworzenia różnego rodzaju programów pomocowych zmierzających do poprawy sytuacji na terenie gminy Orchowo. Przeprowadzona diagnoza oraz analiza danych umożliwiła:

rozpoznanie sytuacji dorosłych mieszkańców Gminy, ich opinii i postaw
względem uzależnień oraz przemocy;

zapoznanie się z problemami uczniów, poznanie ich postaw i doświadczeń
związanych z wybranymi zagrożeniami społecznymi oraz uzależnieniami;

poznanie doświadczeń sprzedawców napojów alkoholowych związanych
z wykonywanym przez nich zawodem, w szczególności sprzedaży alkoholu
osobom niepełnoletnim oraz nietrzeźwym.

W oparciu o dokonaną analizę problemów społecznych zostały sformułowane rekomendacje. Poniżej znajduje się podsumowanie wniosków z badania diagnozującego aktualne problemy społeczne występujące na terenie gminy Orchowo wraz z rekomendacjami co do dalszych działań profilaktycznych skierowanych do uczniów i mieszkańców Gminy oraz instytucji, których celem jest profilaktyka.

UCZNIOWIE

PROBLEM ALKOHOLOWY

Odsetek uczniów, którzy sięgnęli po alkohol.

- 24%

Odsetek uczniów, którzy pili alkohol więcej niż jednokrotnie.

- 16%

Odsetek uczniów, którzy pili alkohol 3 razy lub więcej w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie (*spośród całej grupy badawczej, tj. 51 osób*).

- 4%

Odsetek uczniów uznających alkohol za łatwy do zdobycia.

- 37%

Odsetek uczniów oceniających alkohol za nieszkodliwy, w małym stopniu szkodliwy lub nie mających w tym zakresie wiedzy.

- 22%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala spożywania alkoholu

- Uzyskane w procesie badawczym odpowiedzi uczniów ze szkół znajdujących się na terenie gminy Orchowo pokazują, że po alkohol kiedykolwiek w życiu sięgnęło 24% uczniów.
- Z przeprowadzonego badania dowiadujemy się również, że jednokrotne próby spożycia alkoholu ma za sobą co 8% uczniów, 12% sięgnęło po niego kilka razy, natomiast 4% wiele razy.
- W sposób ryzykowny alkohol piło 4% uczniów – zadeklarowali oni spożycie alkoholu 3 razy bądź więcej w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie (*spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*).

Wiek inicjacji alkoholowej

- Z przeprowadzonego badania wyłania się obraz wczesnej inicjacji alkoholowej 4% ankietowanych – przyznali oni, że sięgnęli po alkohol przed ukończeniem 10 roku życia (*spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*).
- Większość uczniów pierwszy raz spożyło alkohol w wieku 14-16 lat (12% - *spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*).

Rodzaj spożywanego alkoholu

- Najpopularniejszym wśród uczniów rodzajem spożywanego alkoholu okazało się piwo – sięgnęło po nie większość badanych (82% *spośród tych, którzy spożywali alkohol*).
- Na drugim miejscu pod względem rozpowszechnienia znalazła się wódka (45%), natomiast na trzecim – likier, nalewka, szampan i wino (27%).

Okoliczności spożywania alkoholu

- Przeprowadzone badanie pozwoliło zweryfikować również okoliczności otrzymania/ zdobycia alkoholu przez uczniów. Z deklaracji ankietowanych wynika, że znaczna część młodych mieszkańców miała kontakt z alkoholem, ponieważ została nim poczęstowana (50% *spośród tych, którzy spożywali alkohol*).

Dostępność napojów alkoholowych

- Analizując odpowiedzi uczniów z gminy Orchowo można stwierdzić, że alkohol jest stosunkowo łatwo dostępny dla respondentów – co trzeci uczeń przyznał bowiem, że nie miałby trudności w zdobyciu alkoholu na terenie swojej miejscowości (37%).

Opinia na temat szkodliwości alkoholu

- Na podstawie deklaracji badanych uczniów możemy stwierdzić, że co piąty respondent nie ma świadomości na temat szkodliwości alkoholu – 22% ankietowanych uznało go za mało szkodliwy, nieszkodliwy lub przyznało, iż nie ma na ten temat żadnej wiedzy.

Biorąc pod uwagę powyższe podsumowanie wyników badań możemy stwierdzić, że problem spożywania alkoholu nie jest wśród uczniów z gminy Orchowo znaczny, jednak domaga się podejmowania szerokich działań profilaktycznych. Z zebranych danych wynika, że bezpośredni kontakt z alkoholem nie miała duża część uczniów, a wśród tych, którzy po niego sięgnęli, wiele respondentów spróbowało go jednokrotnie i zostało nim poczęstowanych lub dostało do spróbowania od rodziców. Warte uwagi jest jednak to, że część młodych mieszkańców Gminy nie zdaje sobie sprawy ze szkodliwości alkoholu dla zdrowia oraz to, że widoczna część uczniów uznaje alkohol za łatwo dostępny.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Podjęcie działań profilaktycznych na poziomie uniwersalnym wśród dzieci i młodzieży poprzez przeprowadzenie programu rekomendowanego przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) – „*Fantastyczne możliwości*”. Głównym celem programu jest opóźnienie inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz ograniczanie problemów związanych z piciem alkoholu przez dorastających poprzez wzmacnianie rodzinnych, indywidualnych i rówieśniczych czynników chroniących. Wszelkie informacje na ten temat mogą Państwo uzyskać na stronie: <https://programyrekomendowane.pl>.
- Organizowanie zajęć profilaktycznych trwających od 10 do 30 godzin w roku szkolnym. Jak wynika z przeprowadzonych badań, wielogodzinnym działaniom profilaktycznym towarzyszy wzrost pozytywnych zachowań uczniów.
- Przeprowadzenie działań o możliwie najszerszym spektrum, docierającym do wszystkich dzieci i młodzieży, w celu obniżenia liczby uczniów inicjujących we

wczesnych latach picie alkoholu. Skuteczne mogą okazać się np. tematyczne godziny wychowawcze, w czasie których opiekunowie będą podejmować działania profilaktyczne: warsztaty edukacyjne, wykorzystanie źródeł multimedialnych, spotkania z ekspertami np. osobami pracującymi z osobami uzależnionymi lub zajęcia wspierające uczniów w rozwijaniu konstruktywnych form radzenia sobie w trudnych sytuacjach.

- Zastosowanie w działaniach profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży strategii informacyjnej, w celu poszerzenia ich wiedzy na temat przyczyn i konsekwencji picia alkoholu oraz umożliwienia młodym ludziom, podejmowania racjonalnych wyborów, popartych znajomością zagadnień związanych z używaniem napojów wysokoprocentowych. By działania z zakresu strategii informacyjnej, przynosiły oczekiwane rezultaty, powinny być realizowane przez kompetentne osoby, które cechuje wiarygodność, umiejętność wybudzania zaufania wśród dzieci i młodzieży i budowania z nimi pozytywnej relacji. Przekazywane informacje muszą być rzetelne oraz dostosowane do etapu rozwojowego uczniów. Przydatne mogą okazać się również ulotki i plakaty rozpowszechniane wśród dzieci i młodzieży.
- Przeprowadzenie szkoleń dla rodziców podczas których przekazana im będzie wiedza na temat problemu picia alkoholu, skutków wczesnej inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz możliwości jej zapobiegania. Ryzykowne może być przyzwolenie rodziców na spożywanie przez ich dzieci alkoholu, nawet jeśli wydaje im się, że to kontrolują. Rodzice powinni zostać również przeszkoleni w zakresie reagowania w przypadku spożywania alkoholu przez dziecko. Warto skorzystać z darmowego przewodnika *Jak rozmawiać z dzieckiem o alkoholu?* dostępnego na stronie trzymajpion.pl. Istotne jest dotarcie do jak największej liczby rodziców oraz realizacja działań profilaktycznych we współpracy z rodzicami na co zwraca uwagę *Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* w swoich rekomendacjach za 2020 rok.

„[...] rekomenduje się realizowanie działań profilaktyczno-edukacyjnych we współpracy z rodzicami, aby wspierać abstynencję dziecka i przygotowywać je do podejmowania świadomych i odpowiedzialnych decyzji związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. Chodzi zatem nie tylko o przekazanie informacji na temat skali problemu, ale pracę nad przekonaniami normatywnym dotyczącymi picia alkoholu i jego szkodliwości dla młodzieży i dorosłych. W ocenie specjalistów zajmujących się profilaktyką najbardziej skuteczne są programy oparte na równoległym oddziaływaniu zarówno na rodziców, jak i dzieci.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

- Podnoszenie kompetencji nauczycieli, pedagogów szkolnych oraz osób pracujących w świetlicach celem zwiększenia efektywności działań. Należy dążyć do powiązania działań skierowanych ku dzieciom i młodzieży z działaniami skierowanymi do ich dorosłego otoczenia - nie tylko rodziców, ale także nauczycieli.
- Zastosowanie w działaniach profilaktycznych strategii edukacyjnej, która ma na celu rozwijanie ważnych umiejętności psychologicznych i społecznych. Zaleca się realizowanie ćwiczeń, gier psychoedukacyjnych, czy też warsztatów, które będą rozwijały asertywność, uczyły nawiązywania relacji z innymi ludźmi, radzenia sobie ze stresem, rozwiązywania konfliktów oraz podnosiły poczucie własnej wartości. Programy edukacyjne, konstruowane z wykorzystaniem strategii rozwijania umiejętności życiowych, składają się zazwyczaj z bloków ćwiczeń, w których uczestnicy mogą poznawać własne braki w zakresie różnych umiejętności i zacząć je trenować. Przykłady takich programów stanowią programy znajdujące się w banku programów rekomendowanych, takie jak:

- Wspieranie uczniów przeżywających trudności edukacyjne, obserwowany jest bowiem związek pomiędzy występowaniem trudności w nauce, a podejmowaniem zachowań ryzykownych.

- Realizacja programów opartych na strategii edukacji normatywnej, których celem jest korygowanie błędnych przekonań normatywnych (np. przekonania, że większość nastolatków przyjmuje środki psychoaktywne) i osłabianiu odczuwanej presji społecznej (np. przekonania, że skoro wszystkie nastolatki biorą narkotyki, ja też powinienem to zrobić).
- Rozpowszechnianie wśród uczniów informacji na temat form pomocy w przypadku posiadania w rodzinie osoby uzależnionej. Ważną rolę w diagnozie dzieci dotkniętych tym problemem odgrywają nauczyciele, wychowawcy i opiekunowie w placówkach, którzy poprzez obserwację i dyskretne wywiady powinny zwracać uwagę na symptomy świadczące o tym, że dziecko cierpi z powodu uzależnionego członka rodziny. Pomocne mogą okazać się również warsztaty psychologiczne (np. podczas godzin wychowawczych) polegające na pracy nad samooceną, budowaniem zaufania, ćwiczeniem różnego rodzaju umiejętności potrzebnych do funkcjonowania w grupie, gry i zabawy pomagające w budowaniu więzi z innymi ludźmi, uczące norm z innymi ludźmi, dające szansę na budowanie pozytywnego wizerunku własnego.

PROBLEM NIKOTYNOWY

Odsetek uczniów, którzy palili papierosy.

- 12%

Odsetek uczniów, którzy sięgnęli po papierosy więcej niż 5 razy w ciągu ostatnich 30 dni *(spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób)*.

- 6%

Odsetek uczniów, którzy palili e-papierosy.

- 20%

Odsetek uczniów, którzy sięgnęli po e-papierosy więcej niż 5 razy w ciągu ostatnich 30 dni *(spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób)*.

- 10%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala palenia papierosów

- Na podstawie zebranych danych możemy zauważyć, że kontakt z papierosami miało 12% uczniów z gminy Orchowo.
- Wysokie prawdopodobieństwo uzależnienia od papierosów występuje w przypadku 6% uczniów (*spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*) – sięgnęli oni po papierosy w ciągu 30 dni poprzedzających badanie więcej niż 5 razy.

Skala palenia e-papierosów

- Elektroniczne papierosy są wśród uczniów z gminy Orchowo nieco bardziej rozpowszechnione niż te tradycyjne. Po e-papierosy sięgnęło 20% uczniów, a więc różnica wynosi 8 pp.
- Wśród uczniów, którzy sięgnęli po e-papierosy, większość paliła je wiele razy (12%), a 2% robi to codziennie.
- Z zebranych danych wynika również, że uczniowie palą elektroniczne papierosy z większą częstotliwością, niż te tradycyjne. W ciągu 30 dni poprzedzających badanie, ponad 5 razy po e-papierosy sięgnęło 10% uczniów (*spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*). Różnica pomiędzy papierosami, a e-papierosami wynosi zatem 4 pp.

Ocena dostępności papierosów i e-papierosów

- Papierosy łatwo w swojej miejscowości jest w stanie pozyskać 39% uczniów.
- W porównaniu do e-papierosów, tradycyjne papierosy są dla uczniów łatwiejsze do zdobycia. Różnica wynosi 10 pp. (papierosy uznaje za łatwe do zdobycia 39%, a e-papierosy 29%).

Opinia na temat szkodliwości papierosów i e-papierosów

- Odpowiedzi uczniów ze szkół na terenie gminy Orchowo dotyczące szkodliwości papierosów i e-papierosów pozwoliły na następujące wnioski: znaczna część młodych mieszkańców nie ma świadomości lub wiedzy na temat szkodliwości e-papierosów dla zdrowia (32%).
- Z deklaracji badanych wynika, że papierosy są w opinii uczniów bardziej szkodliwe niż e-papierosy – nie ma świadomości lub wiedzy na temat szkodliwości papierosów dla zdrowia 18% ankietowanych.

Biorąc pod uwagę powyższe podsumowanie wyników badań możemy stwierdzić, że problem palenia papierosów nie jest wśród uczniów z gminy Orchowo znaczny ze względu na mały odsetek ankietowanych, którzy po nie sięgnęli. Problemem palenia e-papierosów przybiera większe rozmiary. Przy projektowaniu działań profilaktycznych należy mieć na uwadze przede wszystkim łatwą dostępność papierosów oraz e-papierosów w opinii wielu badanych oraz brak świadomości znacznej części uczniów na temat ich szkodliwości.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Propagowanie wśród uczniów zdrowego stylu życia, poprzez przedstawianie korzyści za tym idących oraz możliwości tego osiągnięcia, a także poprzez rozpowszechnianie na ten temat ulotek, plakatów oraz zapewnianie uczniom możliwości uczestnictwa w zajęciach sportowych. Przy realizacji tego warto mieć na uwadze rekomendacje Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Społecznych odnośnie zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży, które brzmią następująco:

„Na realizację pozalekcyjnych zajęć sportowych i imprez o charakterze rekreacyjno-sportowym samorządy lokalne wydają blisko sześciokrotnie więcej funduszy niż na realizację rekomendowanych programów profilaktycznych, czyli ponad 58 mln zł. Te dysproporcje są szczególnie niepokojące, zważywszy na fakt, że nie udowodniono poprzez badania naukowe pozytywnego związku pomiędzy uczestnictwem młodzieży w takich działaniach a zmianą ich postawy wobec substancji psychoaktywnych. Należy podkreślić, że zajęcia sportowe nie mogą stanowić jedynej i samodzielnej strategii profilaktycznej. Powinny być integralnym elementem programu profilaktycznego, uwzględniającego szeroki zakres zagadnień związanych ze zdrowym stylem życia i spełniać określone kryteria pozwalające na stwierdzenie, że mogą konstruktywnie wpływać na postawy młodych ludzi wobec używek.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

Zajęcia sportowe powinny wzmacniać czynniki chroniące, zwłaszcza poprzez ukazywanie autorytetów promujących wzorzec trzeźwości (trenera, znanych sportowców, nauczycieli wychowania fizycznego itp.) i rozwijanie zainteresowań, z wyraźnym określeniem zasad zachowania w różnych sytuacjach (postawa wobec używek, rozwiązywanie konfliktów, eliminowanie przemocy). Istotne jest również, aby

osoba prowadząca takie zajęcia miała odpowiednie przygotowanie i wiedzę w zakresie profilaktyki.

- Zorganizowanie warsztatów/zajęć mających na celu wzmacnianie poczucia własnej wartości, naukę asertywności i umiejętności przeciwstawiania się presji grupy rówieśniczej.
- Prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu strategii informacyjnej, poprzez przekazywanie wiedzy na temat szkodliwości palenia papierosów i e-papierosów. Pomocne w realizacji tej strategii, może być zaproszenie wykwalifikowanej osoby (np. lekarza), który w profesjonalny sposób przekaze uczniom odpowiedni zasób wiedzy, na temat skutków podejmowania takiego zachowania.
- Rozwijanie umiejętności budowania samokontroli, która jest uniwersalnym czynnikiem chroniącym przed paleniem papierosów, a także ogranicza inne zachowania ryzykowne młodych ludzi.
- Ograniczanie dostępności papierosów dla dzieci i młodzieży poprzez szkolenia dla sprzedawców wyrobów nikotynowych z zakresu przestrzegania zakazu sprzedaży papierosów osobom nieletnim oraz konsekwencji moralnych i prawnych za tym idących.

PROBLEM NARKOTYKOWY

Odsetek uczniów, którzy sięgnęli po narkotyki lub dopalacze.

- 2%

Odsetek uczniów oceniających narkotyki za łatwe do zdobycia.

- 8%

Odsetek uczniów oceniających dopalacze za łatwe do zdobycia.

- 4%

Odsetek uczniów oceniających narkotyki za mało szkodliwe, nieszkodliwe lub deklarujących brak wiedzy w tym zakresie.

- 14%

Odsetek uczniów oceniających dopalacze za mało szkodliwe, nieszkodliwe lub deklarujących brak wiedzy w tym zakresie.

- 14%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala zażywania narkotyków lub dopalaczy

- Obraz jaki wyłania się z badania to nieduży odsetek uczniów mających kontakt z narkotykami, dopalaczami lub innymi środkami psychoaktywnymi. Sięgnęła po nie jedna osoba. Uczeń ten nie wie skąd była substancja, zaznaczył, iż zażywał wszystkie wymienione substancje mając mniej niż 10 lat, natomiast w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem zażywał je więcej niż 10 razy. Z powyższych danych wnioskować można, że uczeń ten napisał nieprawdę.

Dostępność środków psychoaktywnych

- W kwestii dostępności narkotyków i dopalaczy w środowisku lokalnym uczniów, wyniki kształtują się na następującym poziomie – 8% uznaje narkotyki, a 4% dopalacze za łatwo dostępne w swojej miejscowości.

Opinia na temat substancji psychoaktywnych

- Większość uczniów ma świadomość na temat szkodliwości narkotyków i dopalaczy dla zdrowia, natomiast nie zdaje sobie z tego sprawy lub nie posiada wiedzy 14% uczniów.

Analiza wyników przeprowadzonego pod kątem środków psychoaktywnych badania pozwala stwierdzić, że problem ten wśród młodzieży występuje w małym stopniu, gdyż: niewielki odsetek badanych ma doświadczenia związane z zażywaniem narkotyków lub dopalaczy, niewielka część uczniów nie posiada świadomości na temat szkodliwości narkotyków i dopalaczy dla zdrowia oraz deklaruje łatwą ich dostępność na terenie Gminy.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Prowadzenie działań profilaktycznych w szkole, mających na celu przekazywanie wiedzy na temat konsekwencji społecznych, zdrowotnych i prawnych zażywania narkotyków i dopalaczy. Pomóc w tym mogą ulotki, broszury czy plakaty, zawierające informacje na ten temat.
- Podjęcie obserwacji, w celu identyfikacji uczniów zażywających środki psychoaktywne. W tym celu pomocne będzie poszerzenie wiedzy pracowników szkoły na temat wykrywania objawów stosowania substancji odurzających. Przydatny w tym zakresie może być materiał udostępniony na stronie *Krajowego Biura Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii*, która zawiera przykłady objawów mogących wskazywać na używanie przez dzieci i młodzież narkotyków.

Link do strony: <http://www.kbpn.gov.pl/portal?id=490267>

- Zapewnienie współpracy różnych instytucji i ośrodków zajmujących się profilaktyką i leczeniem uzależnień w społeczności lokalnej. Skuteczna interwencja wobec nastolatków już sięgających po środki psychoaktywne wymaga pozyskania ich zaufania, zapewnienia możliwie jak największej dyskrecji, kompetencji i szybkości działania.

- Przeprowadzanie programów rozwijania umiejętności psychospołecznych ucznia – realizowane przez cykl kilku lub kilkunastu zajęć, wsparte przez zajęcia uzupełniające w późniejszych latach edukacji oraz oparte na interaktywnej metodyce kształcenia. Nieskuteczne będą obrazy, statystyki i historie w celu wzbudzenia lęku przed konsekwencjami używania substancji oraz tradycyjne metody edukacji np. wykład/pogadanka.
- Organizowanie szkoleń nauczycieli na realizatorów programów profilaktycznych - wtedy w większym stopniu przyczyniają się oni do rozwijania pozytywnych zachowań, niż prowadzący spoza szkoły. Szkoły, w których część kadry pedagogicznej przeszła szkolenia dla realizatorów, łatwiej radzą sobie w pracy wychowawczej i profilaktycznej, mają też mniej trudności przy konstruowaniu programu wychowawczego.
- Przeprowadzenie szkoleń/warsztatów dla rodziców, na temat reagowania w przypadku zażywania przez dzieci środków psychoaktywnych, rozpoznawania czy dziecko zażywa takie substancje, do kogo należy się zgłosić w przypadku doświadczenia tego problemu oraz jak rozmawiać z dzieckiem w przypadku podejmowania przez niego zachowań ryzykownych.

„Pozytywna i silna więź z rodzicami, normy dotyczące substancji psychoaktywnych wyniesione z domu oraz umiejętność budowania wokół dziecka nie tylko systemu kontroli, ale i wsparcia są bardzo ważnymi czynnikami chroniącymi młodych ludzi przed sięganiem po substancje psychoaktywne. Rodzice mają największą możliwość podejmowania skutecznych oddziaływań wychowawczych. Szkoła i inne instytucje mogą wspierać rodziców w wychowaniu dzieci i uzupełniać ewentualne braki wynikające ze specyficznych trudności danej rodziny” - Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

PROBLEM PRZEMOCY

Odsetek uczniów deklarujących doświadczenie przemocy.

- 24%

Odsetek uczniów deklarujących stosowanie przemocy.

- 31%

Odsetek uczniów deklarujących występowanie w swojej szkole przemocy między uczniami.

- 66%

Odsetek uczniów stwierdzających, że w ich domu członkowie rodziny stosują wobec nich przemoc.

- 2%

Odsetek uczniów deklarujących doznanie cyberprzemocy.

- 41%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala przemocy

- W kontekście przytoczonych danych można wysnuć wniosek, że przemocy kiedykolwiek w życiu doznał znaczny odsetek uczniów ze szkół znajdujących się na terenie Gminy – zadeklarował to co czwarty respondent.
- Warte uwagi jest to, że do stosowania przemocy również przyznała się znaczna część uczniów. Na pytanie „czy kiedykolwiek doszło do sytuacji, w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby” twierdzącej odpowiedzi udzieliło 31% respondentów.

- Najczęstszym rodzajem doznawanej przez uczniów przemocy okazała się przemoc psychiczna – wskazało na nią 18% ankietowanych (*spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*). Doświadczenie przemocy fizycznej zadeklarowało 12% badanych, natomiast zaniedbania i przemocy seksualnej doświadczyło 6% uczniów (*spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*).
- Z uzyskanych danych wynika również, że wśród uczniów stosujących przemoc, zdecydowanie dominują osoby stosujące przemoc psychiczną (25% *spośród całej próby badawczej, tj. 51%*) oraz fizyczną (18% *spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*).

Przemoc rówieśnicza

- Z przeprowadzonego wśród uczniów badania ankietowego wynika, że większość respondentów doświadczyło przemocy ze strony kolegów ze szkoły (12% *spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*).
- Podobnie sytuacja wygląda jeśli chodzi o stosowanie przemocy – większość ankietowanych (*spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*), stosowało ją wobec swoich rówieśników (22%).
- Na podstawie deklaracji badanych możemy stwierdzić, że problem przemocy w szkole występuje na wysokim poziomie – w swojej szkole dostrzega ją ponad połowa uczniów (66%), przy czym 20% uważa, że dochodzi do niej często, 24% – czasami, a 22% – rzadko.

Przemoc domowa

- Wśród uczniów biorących udział w badaniu byli również tacy, którzy zadeklarowali doznanie przemocy ze strony taty – jest to łącznie 2% (*spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*).
- Wyniki badań wskazują na występowanie przemocy w 2% domów respondentów – taki odsetek badanych stwierdził bowiem, że doznaje przemocy bezpośredniej w swoim domu.

Cyberprzemoc

- Z przeprowadzonego wśród uczniów z gminy Orchowo badania, wyłania się obraz znacznej części respondentów deklarujących doświadczenie cyberprzemocy. Doznanie tego typu problemu zadeklarowało 41% uczniów.

- Najczęściej doznawanym rodzajem cyberprzemocy okazało się wyzywanie (29%), natomiast na drugim miejscu pod tym względem znalazło się ośmieszanie/poniżanie (24%).
- Do stosowania cyberprzemocy przyznało się 22% badanych, spośród których najczęściej stosowanym rodzajem cyberprzemocy było wyzywanie (20%).

Biorąc pod uwagę powyższe podsumowanie wyników badań możemy stwierdzić, że problem przemocy rówieśniczej oraz cyberprzemocy występuje wśród uczniów z gminy Orchowo na wysokim poziomie i domaga się podjęcia szerokich działań profilaktycznych. Problem przemocy domowej dotyczy z kolei około 2% młodych mieszkańców Gminy.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Przeprowadzenie zajęć, mających na celu poszerzenie wiedzy z zakresu problematyki przemocy. Zakres kierowanej do uczniów informacji, oprócz konsekwencji stosowania przemocy, powinien zawierać również treści na temat szerokiego spektrum rodzajów przemocy. Zaleca się stosowanie różnych technik i metod, które będą w atrakcyjny i aktywny sposób przekazywały informację. Skuteczne w tym przypadku mogą być metody takie jak: psychodrama (odgrywanie scenek na temat zachowań przemocowych, które pomogą wczuć się w doświadczenia osób będących ofiarą agresji); burza mózgów (stworzenie listy wszystkich zachowań będących aktem przemocy); praca w grupach (znalezienie wspólnych pomysłów rozwiązań problemu przemocy).
- Przekazanie uczniom ulotek bądź plakatów dotyczących hejtu, aby uświadomić im, że to również jest przemoc i może nieść za sobą negatywne konsekwencje zarówno dla osoby będącej sprawcą, jak i osoby będącej ofiarą.
- Włączenie w profilaktykę przemocy rówieśniczej rodziców/opiekunów poprzez informowanie o podejściu szkoły do przemocy, rozwiązań i procedur w tym zakresie oraz wskazywanie działań, które należy podjąć, gdy dziecko doświadcza tego problemu.
- Wprowadzenie na terenie szkoły jasnych zasad zachowania i konsekwencji ich nieprzestrzegania. Skuteczne zapobieganie działaniom przemocowym jest możliwe tylko wtedy, gdy w szkole funkcjonuje czytelny system norm współżycia społecznego i jasny system konsekwencji w przypadku złamania zasad. Ważne, aby zasady te odnosiły się do traktowania innych w społeczności szkolnej i powstały w wyniku pracy

zespołowej uczniów, przy współudziale nauczycieli. Zasady te muszą być konsekwentnie egzekwowane.

- Prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych w klasach takich jak: doskonalenie umiejętności radzenia sobie ze stresem, wzmacnianie poczucia własnej wartości, rozwijanie umiejętności asertywnego zachowania się. Do pożądaných działań w zakresie przeciwdziałania przemocy należą również: trening empatii (ćwiczenia w wyobrażaniu sobie przeżyć i emocji osób doświadczających przemocy), trening atrybucji (ćwiczenia w wyjaśnianiu przyczyn zachowań konfliktowych z punktu widzenia drugiej osoby) oraz symulacje doświadczenia (inscenizowanie różnych sytuacji, aby uczniowie mogli przeżyć i zrozumieć uczucia i działania innych osób).
- Realizacja programu rekomendowanego „Archipelag Skarbów”, którego głównym celem jest zapobieganie różnym zachowaniom ryzykownym i problemom młodzieży, w tym ograniczanie natężenia przemocy rówieśniczej (fizycznej, słownej oraz o podtekście seksualnym). Wszelkie informacje na ten temat można uzyskać na stronie <https://programyrekomendowane.pl/>. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zaleca przeprowadzanie w pierwszej kolejności programów rekomendowanych, które mają udowodnioną skuteczność.

„Warto podkreślić, iż wszystkie działania o charakterze jednorazowym, akcyjnym (np. konkursy, pogadanki, spektakle, koncerty) nie zastąpią realizacji profesjonalnych działań profilaktycznych, a ze względu na brak udowodnionej skuteczności w ograniczeniu zachowań ryzykownych, mogą stanowić jedynie uzupełnienie programów rekomendowanych i o udowodnionej skuteczności.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

- Realizacja zajęć integracyjnych w klasach mających na celu budowanie konstruktywnego środowiska wychowawczego, wzmacnianie więzi pomiędzy rówieśnikami, tworzenie związków opartych na partnerstwie, dobrych relacjach i wzajemnym wsparciu.
- Wprowadzenie programów rówieśniczych jako pomoc koleżeńska w nauce, rówieśniczy doradcy, czy rówieśniczy mediatorzy. Program wsparcia rówieśniczego opiera się na założeniu, że w wieku dojrzewania rówieśnicy wywierają na siebie

nawzajem silny wpływ, a pozytywne relacje rówieśnicze mogą zostać wykorzystane w organizowaniu konstruktywnych działań pomocowych na terenie szkoły. Program polega na organizowaniu grupy szkolnych liderów/pomocników, którzy pomagają rówieśnikom w różnych obszarach ich funkcjonowania.

- Dbanie o klimat szkoły zwłaszcza relacje społeczne – zarówno pomiędzy nauczycielami a uczniami, jak i personelem szkoły a rodzicami, a także wykorzystanie w planowaniu działań służących poprawie klimatu szkoły wyników badań, które mogą być pomocne w określeniu kierunków i celów interwencji (a systematyczne ich prowadzenie może też posłużyć do monitorowania skutków podejmowanych działań). Poprawa klimatu szkoły wymaga zaangażowania wszystkich grup społeczności szkolnej, ponieważ klimat szkoły kształtują praktyki, które są w niej stosowane. Wiele badań wskazuje, że pozytywny klimat szkoły sprzyja adaptowaniu się uczniów do obowiązków i wymagań, jakie stawia im szkoła, przekłada się na lepsze wyniki w nauce oraz zapobiega występowaniu problemów.
- Przeprowadzenie z uczniami warsztatów, podczas których poszerzą oni wiedzę na temat zjawiska cyberprzemocy i rozległych negatywnych konsekwencji jej stosowania. Zaleca się także, uświadomienie uczniom gdzie mogą uzyskać pomoc w przypadku bycia ofiarą lub świadkiem tego typu przemocy.
- Prowadzenie szkoleń dla nauczycieli, które będą rozwijały u nich kompetencje kierowania klasą oraz umiejętności właściwego reagowania na niekorzystne zachowania uczniów, wzmacniania pożądanych zachowań i formułowania oczekiwań wobec uczniów.
- Opracowanie procedur reagowania w szkole na zjawisko cyberprzemocy oraz podejmowanie interwencji w każdym przypadku ujawnienia lub podejrzenia cyberprzemocy.
- Wspieranie personelu medycznego w profilaktyce i zgłaszaniu przypadków krzywdzenia dzieci. Istotne w tym zakresie będzie zapewnienie wsparcia merytorycznego oraz inwestowanie w profilaktykę w celu wzmacniania personelu medycznego w tym zakresie.
- Dążenie do współpracy całego personelu szkoły poprzez szkolenie oraz zapoznanie ze szkolnym podejściem do przeciwdziałania przemocy (rozwiązywania konkretnych przypadków przemocy rówieśniczej) nie tylko personelu pedagogicznego, ale także administracyjnego i obsługi.

- Organizowanie i finansowanie szkoleń dla nauczycieli dotyczących obowiązujących procedur (w tym procedury „Niebieskie Karty”), zasad podejmowania interwencji oraz współpracy służb działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- W załączniku nr 1 znajduje się *kwestionariusz oceny ryzyka występowania przemocy wobec dziecka oraz propozycja algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie wobec dziecka*, który zawiera informacje przydatne w diagnozie czy dane dziecko doświadcza przemocy oraz w jaki sposób należy w takim przypadku postępować. Kwestionariusz i algorytm zaleca się rozpowszechnić wśród pracowników oświaty oraz tych, którzy pracują bezpośrednio z dziećmi (np. wśród pracowników świetlic środowiskowych). Można go pobrać bezpośrednio ze strony <https://www.niebieskalinia.pl/>.

PROFILAKTYKA

Odsetek uczniów, którzy nie brali udziału w zajęciach profilaktycznych.

- 20%

Odsetek uczniów, którzy stwierdzili, że zajęcia profilaktyczne nie wniosły nic nowego i były nieciekawe.

- 24%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Opinia o zajęciach profilaktycznych

- Z zebranych w procesie badawczym danych wynika, że 20% uczniów nie brało udziału w zajęciach profilaktycznych, natomiast 24% ocenia je jako nieciekawe i niewnoszące nic nowego.
- Dla większości respondentów najciekawszym rodzajem zajęć profilaktycznych byłyby zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą, natomiast najmniej ciekawe spektakle lub musicale profilaktyczne.

Bazując na uzyskanych wynikach badań można stwierdzić, że duża część uczniów nie brała udziału w zajęciach profilaktycznych, ocenia je negatywnie lub nie ma w tym zakresie wiedzy.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Organizowanie i finansowanie dla przedstawicieli placówek pracujących z dziećmi i młodzieżą szkoleń, obejmujących zagadnienia dotyczące skutecznych strategii profilaktycznych oraz podnoszące ich kompetencje w zakresie realizacji warsztatów i zajęć profilaktycznych (w tym programów rekomendowanych).
- Zaleca się również systematyczne prowadzenie badań związanych przede wszystkim z diagnozą zachowań problemowych oraz ewaluacją programów profilaktycznych.

Projektując sieć profilaktyki należy w pierwszej kolejności korzystać z profesjonalnych działań – programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. Mając na uwadze rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku żadne działania o charakterze jednorazowym, akcyjnym (np. pogadanki, spektakle, festyny) nie zastąpią działań profesjonalnych i mogą stanowić jedynie ich uzupełnienie. W związku z takim założeniem formy profilaktyczne wymienione przez uczniów jako atrakcyjne powinny stanowić jedynie spójny element zaplanowanego i zintegrowanego procesu oddziaływań profilaktycznych.

- Zalecanym działaniem jest również rozwój lub tworzenie placówek wsparcia dziennego, które odgrywają istotną rolę w systemie pomocy zwłaszcza dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i przemocą.

„[...] placówki wsparcia dziennego stanowią skuteczny instrument wspierania rodzin, szczególnie tych, które doświadczają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych; placówki świadczą pomoc adekwatną do potrzeb dzieci. Mimo skromnych warunków, w jakich funkcjonują, realizują prawidłowo swoje zadania, a ich praca przynosi wymierne pozytywne efekty w zakresie rozwoju osobowości dziecka, postępów w nauce oraz kształtowania relacji społecznych, opartych na wzajemnej pomocy. Pozytywne efekty pracy z dziećmi w placówkach potwierdzili zgodnie rodzice, nauczyciele, jak i same dzieci” –

Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

UCZESTNICTWO W GRACH HAZARDOWYCH

Odsetek uczniów, którzy grali w gry za pieniądze.

- 24%

Odsetek uczniów grających w gry na pieniądze częściej niż 11 razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy (*spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*).

- 2%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala grania w gry za pieniądze

- Badanie ankietowe pokazało, że bezpośredni kontakt z grami za pieniądze miał co czwarty uczeń z gminy Orchowo.
- Zdecydowana większość uczniów grała w nie w ciągu ostatnich 12 miesięcy do 5 razy (*10% spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*), natomiast częściej niż 11 razy grało w nie 2% uczniów (*spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*).

Doświadczenia związane z graniem w gry za pieniądze

- Poważnych problemów w związku z graniem w gry za pieniądze doświadczyło 2% uczniów (*spośród całej próby badawczej, tj. 51 osób*).

Badania wykazały, że w gry za pieniądze grał kiedykolwiek w życiu co czwarty uczeń z Gminy. Z nadmierną częstotliwością gra w nie tylko 2% respondentów, w związku z czym możemy stwierdzić, że problem ten jest widoczny u małej części uczniów. Warto jednak podjąć działania profilaktyczne w tym zakresie, gdyż niektóre osoby doświadczyły problemów związanych z graniem w gry za pieniądze.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Działaniami profilaktycznymi należy objąć te miejsca, gdzie istnieje możliwość grania w gry na pieniądze czy też podejmowania zakładów, bowiem osoby do 18. roku życia obowiązuje zakaz wstępu do salonów gier oraz punktów na przyjmowanie zakładów wzajemnych. Młodzi ludzie przed osiągnięciem pełnoletności nie mogą również uczestniczyć w grach losowych, poza loteriami fantowymi i promocyjnymi. Należy umieścić informacje o zakazie dotyczącym osób niepełnoletnich w widocznym miejscu na maszynach do gry i innych miejscach (np. zakłady bukmacherskie). Osoby pracujące w takich miejscach powinny zostać przeszkolone.
- Zastosowanie strategii informacyjnej, poprzez przekazywanie dzieciom wiadomości na temat negatywnych konsekwencji grania w gry na pieniądze. Zajęcia takie mogą się odbywać np. w ramach godziny wychowawczej.
- Warto zwrócić uwagę rodzicom na występowanie tego problemu i konsekwencje jakie może za sobą nieść. Wskazane jest podejmowanie rozmów z dzieckiem na temat podejmowania hazardu w młodym wieku, a także uważne przyglądanie się symptomom wskazującym na to, że dziecko podejmuje się tego typu zachowań. Wśród rodziców można rozpowszechnić pytania, na które warto szukać odpowiedzi podczas rozmowy z dzieckiem:
 - czy dziecko czuje potrzebę grania i myśli o nim, nawet jeżeli nie gra?
 - czy wydaje na nie coraz więcej pieniędzy?
 - czy czuje czasami taką silną potrzebę, żeby zdobyć pieniądze, że nawet myśli że mogłoby ukraść?
 - czy granie staje się na tyle ważne, że inne sprawy, w tym szkoła traci na znaczeniu?
 - czy czuje, że grając zaczyna czuć przyjemny dreszczyk emocji i ma potrzebę powtarzania tego doświadczenia?
 - czy zdarza dziecku przeznaczyć pieniądze np. na przejazdy na granie?

Odpowiedź twierdząca na którekolwiek z powyższych pytań powinna wzbudzić czujność.

- Przed podejmowaniem się grania w gry hazardowe przez dzieci i młodzież oraz przed jego negatywnymi konsekwencjami może uchronić właściwa komunikacja na linii rodzic-dziecko. Wśród rodziców można rozpowszechnić ulotki, które uświadomią rodzicom wagę pozostawania w bliskiej relacji i kontakcie z dzieckiem.

KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH

Odsetek uczniów deklarujących korzystanie z urządzeń elektronicznych codziennie.

- 82%

Odsetek uczniów deklarujących korzystanie z urządzeń elektronicznych powyżej 6 godzin dziennie.

- 37%

Odsetek uczniów bardzo często nie śpiących w nocy z powodu korzystania z urządzeń elektronicznych.

- 18%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Częstotliwość korzystania z urządzeń elektronicznych

- Z urządzeń elektronicznych korzystają wszyscy młodzi mieszkańcy Gminy.
- Bardzo duże ilości czasu, tj. powyżej 6 godzin dziennie, poświęca na korzystanie z urządzeń elektronicznych 37% uczniów.
- Do kłamania w celu ukrycia prawdziwej ilości czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych przyznało się 38% badanych, w tym 8% robiło to bardzo często.

- Warto mieć na uwadze odpowiedzi respondentów na temat ich doświadczeń związanych z korzystaniem z urządzeń elektronicznych – wyniki są dosyć niepokojące: próbuje bezskutecznie ograniczyć czas spędzany na korzystaniu z urządzeń elektronicznych bardzo często 12% badanych, najbliższe osoby zarzucają zbyt częste spędzanie czasu na korzystaniu z urządzeń elektronicznych bardzo często 14% badanych, a późno w nocy nie śpi, bo korzysta z urządzeń elektronicznych bardzo często 18% uczniów.

Najczęstsze powody korzystania z urządzeń elektronicznych

- Najczęstszą formą korzystania z urządzeń elektronicznych jest nauka, kontakt ze znajomymi, słuchanie muzyki, granie w gry oraz korzystanie z portali społecznościowych.

Badania wykazały, że z urządzeń elektronicznych codziennie korzysta większość młodych mieszkańców Gminy, a problem nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych może dotyczyć nawet co trzeciego ucznia. W związku z powyższymi wynikami badań zaleca się przeprowadzenie długoterminowych działań profilaktycznych.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Przeprowadzenie warsztatów poruszających problematykę użytkowania oraz wykorzystywania współczesnych mediów. Warsztat powinien uczyć dzieci jak bezpiecznie poruszać się po świecie cyberprzestrzeni. Przeprowadzenie warsztatów pt. Media, można zlecić Ośrodkowi Psychoprofilaktyki Nowa Perspektywa. Podczas tych zajęć uczniowie zdobywają takie umiejętności jak zdolność bezpiecznego poruszania się w świecie massmediów, kontroli czasu spędzanego w Internecie, przed telewizorem czy grami komputerowymi, zdolność krytycznej oceny prezentowanych przez media wartości i postaw oraz reagowania w sytuacji zagrożenia. Warsztaty dostosowane są do wieku uczniów. Wszelkie informacje w tym zakresie uzyskają Państwo dzwoniąc pod nr tel. 534 303 240 lub 12 422 82 30.
- Przeprowadzenie zajęć dla uczniów mających na celu zwrócenie uwagi na problem uzależnienia od urządzeń elektronicznych. Pomocne przy realizacji takich zajęć może być rozpowszechnienie ulotek informujących o takim problemie.
- Projektując sieć oddziaływań pod kątem uzależniania od Internetu należy skupić się również na pozytywnych stronach korzystania z Internetu (możliwość rozwoju, nauki

języków, zdobywanie informacji) oraz uświadamianiu dzieciom i młodzieży negatywnych skutków nadmiernego przebywania w sieci. Warto również skupić się na wyidealizowanych wzorcach przekazywanych przez portale społecznościowe (idealne ciała, ideale ubrania, idealne życie) oraz na tym, jak nie dać się przez te wzorce manipulować i im podporządkowywać.

DOROŚLI MIESZKAŃCY

PROBLEM ALKOHOLOWY

Odsetek dorosłych mieszkańców
spożywających alkohol.

- 80%

Odsetek dorosłych mieszkańców
spożywających alkohol z dużą
częstotliwością (kilka razy
w tygodniu lub codziennie).

- 5%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy
wykonywali obowiązki służbowe pod
wpływem alkoholu (*spośród całej próby
badawczej, tj. 136 osób*).

- 1%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy
prowadzili pojazd pod wpływem alkoholu
(*spośród całej próby badawczej,
tj. 136 osób*).

- 7%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy
widzieli kobiety w ciąży spożywające
alkohol w czasie ostatnich 12 miesięcy.

- 28%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala spożywania alkoholu

- Analizując uzyskane w tym obszarze dane widzimy, że spożywanie alkoholu zadeklarowała zdecydowana większość dorosłych mieszkańców gminy Orchowo, tj. 80%. Wśród nich, blisko co druga osoba sięga po niego kilka razy w roku (46%).
- Z częstotliwością wskazującą na picie ryzykowne, czy też szkodliwe (kilka razy w tygodniu lub codziennie) po alkohol sięga 5% mieszkańców Gminy.

Wykonywanie obowiązków służbowych pod wpływem alkoholu

- Zebrany materiał badawczy wykazał, że część mieszkańców Gminy wykonywała swoje obowiązki służbowe pod wpływem alkoholu. Do takiego zachowania przyznał się 1% respondentów (*spośród całej próby badawczej, tj. 136 osób*).

Prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu

- Do kierowania pojazdem pod wpływem alkoholu przyznało się 7% respondentów (*spośród całej próby badawczej, tj. 136 osób*), wśród których 6% zadeklarowało, że taka sytuacja miała miejsce raz.
- Niepokojące jest również to, że co trzeci ankietowany był świadkiem sytuacji prowadzenia pojazdu przez osobę znajdującą się pod wpływem alkoholu (41%), co może wskazywać na występowanie na terenie Gminy problemów w tym zakresie.

Spożywanie alkoholu w ciąży

- Badania wykazały, że 2% respondentów nie ma wiedzy na temat szkodliwości picia alkoholu w ciąży na rozwój dziecka lub jest zdania, że nie ma on wpływu na rozwój dziecka.
- Warto zwrócić uwagę na to, że świadkiem spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na terenie swojej miejscowości w ciągu ostatnich 12 miesięcy było aż 28% badanych.

Opinia na temat alkoholu

- Wyniki uzyskane w badaniu dorosłych mieszkańców pod kątem wiedzy na temat szkodliwości alkoholu dla zdrowia jednoznacznie wskazują na to, że część respondentów nie ma na ten temat świadomości – 14% badanych uznało, że jest on w małym stopniu szkodliwy, a 2% uważa go za nieszkodliwy.

Biorąc pod uwagę powyższe wyniki badań możemy stwierdzić, że problem spożywania alkoholu wśród mieszkańców gminy Orchowo nie występuje w znacznym natężeniu – spożywanie alkoholu zadeklarowało większość respondentów, natomiast znaczna część spośród nich, sięga po niego okazjonalnie. Badanie wykazało występujący na terenie Gminy problem spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży. Niepokojący jest również odsetek osób będących świadkami sytuacji prowadzenia pojazdu przez osobę znajdującą się pod wpływem alkoholu, uważających alkohol za mało szkodliwy dla zdrowia oraz kierujących pojazdem pod wpływem alkoholu.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania alkoholu, a także mechanizmów uzależnienia. W tym celu skuteczne mogą okazać się rozpowszechniane wśród mieszkańców ulotki, broszury lub rozmieszczone na terenie Gminy plakaty i bilbordy. Aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców, warto wykorzystać przy tym nowe media. Warto również wykorzystać tablice informacyjne w miejscach publicznych, np. Ośrodku Pomocy Społecznej, ośrodkach zdrowia, Posterunku Policji, parafii, punkcie konsultacyjnym, szkołach itp. Kampania powinna uwzględniać również informacje dla mieszkańców Gminy, na temat możliwych form pomocy w przypadku uzależnienia od alkoholu (także jeśli chodzi o kogoś znajomego lub członka rodziny).
- Wprowadzanie do podstawowej opieki zdrowotnej programów wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji (WRKI) wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie. Ważnym aspektem jest przy tym finansowanie szkoleń dla personelu medycznego (lekarzy, pielęgniarek) w zakresie WRKI oraz zaopatrzenie personelu POZ w materiały do wykonywania badań przesiewowych, materiały dla pacjentów (broszury, ulotki), książki i materiały na temat problemów alkoholowych oraz listy teleadresowej do placówek leczenia uzależnienia.
- Organizowanie szkoleń dla lekarzy i pielęgniarek w zakresie rozpoznawania wzorów spożywania alkoholu przez pacjentów i podejmowania interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie.
- Wspieranie istniejących miejsc wsparcia środowiskowego dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, w tym poprzez wdrażanie standardów udzielania pomocy, realizacji działań konsultacyjno-superwizyjnych dla osób pracujących z dziećmi.
- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej na temat konsekwencji prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz podejmowanie działań mających na celu zmianę przekonań i postaw uczestników ruchu drogowego poprzez wzmacnianie postawy braku tolerancji dla spożywania alkoholu wśród osób kierujących pojazdami.
- Przeprowadzenie zajęć profilaktycznych w szkołach (wśród starszych uczniów), poświęconych bezpieczeństwu na drogach, z uwzględnieniem właściwych zachowań i postaw wobec uczestnictwa w ruchu drogowym pod wpływem napojów alkoholowych.

- Implikacje prawne zawarte są w *Ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* z dnia 26 października 1982 r., gdzie art. 17 ust.1 mówi: kierownik zakładu pracy lub osoba przez niego upoważniona mają obowiązek niedopuszczenia do pracy pracownika, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że stawiał się on w pracy w stanie po spożyciu alkoholu albo spożył alkohol w trakcie pracy. Okoliczności stanowiące podstawę decyzji powinny być podane pracownikowi do wiadomości. Ustawodawca określa również, kto przeprowadza kontrolę stanu trzeźwości, art. 17 ust. 3 wyżej wymienionej ustawy: Na żądanie kierownika zakładu pracy, osoby przez niego upoważnionej, a także na żądanie pracownika, o którym mowa w ust. 1, badanie stanu trzeźwości pracownika przeprowadza uprawniony organ powołany do ochrony porządku publicznego. Zabiegu pobrania krwi dokonuje fachowy pracownik służby zdrowia. Do badania stanu trzeźwości stosuje się przepisy, wydane na podstawie art. 47 ust. 2.
- Podjęcie działań skierowanych zarówno do pracodawców jak i pracowników, których celem będzie przedstawienie konsekwencji prawnych podejmowania pracy w stanie nietrzeźwym oraz zagrożeń wynikających z takiej sytuacji.
- Organizowanie szkoleń dla kadry kierowniczej w zakresie adekwatnego reagowania i interwencji wobec pracowników będących w miejscu pracy w stanie nietrzeźwym.
- Przeprowadzenie kampanii informującej o skutkach picia w ciąży, zapoznanie mieszkańców z tematyką FAS – alkoholowego zespołu płodowego oraz uświadomienie kobietom w ciąży konieczności unikania nawet śladowych ilości alkoholu. Przydatne mogą być plakaty lub ulotki, które będą zawierać informację na ten temat.
- Włączenie się w następującą kampanię edukacyjną i realizację jej założeń na szczeblu lokalnym: *Ciąża bez alkoholu* uświadamia szkodliwy i nieodwracalny wpływ alkoholu na prawidłowy rozwój dziecka w życiu płodowym. Realizowane w ramach projektu działania edukacyjne uwrażliwiają na zakres szkód związanych z piciem alkoholu przez kobiety w okresie ciąży i karmienia piersią. Kampania dostarcza również rzetelnej wiedzy na temat zachowań prozdrowotnych w okresie ciąży.
- Dostarczanie wiedzy lekarzom, psychologom, pedagogom oraz wszystkim osobom, które zajmują się pomocą dzieciom z FASD oraz ich rodzinom.

- Zwiększenie dostępności do pomocy dla dzieci z Płodowym Zespołem Alkoholowym (FAS) i Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (FASD) oraz ich rodzicom i opiekunom.
- Współpraca z instytucjami w zakresie tworzenia systemowego wsparcia i terapii dla dzieci z Płodowym Zespołem Alkoholowym (FAS) i Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (FASD) oraz ich rodzicom i opiekunom.
- Realizowanie domowych wizyt u kobiet w ciąży lub u młodych matek z grupy ryzyka np. przez przeszkoloną pielęgniarkę lub pracownika socjalnego, których celem jest wspieranie i edukacja matek w zakresie potrzeb dziecka oraz pomoc i konsultacje w sprawach zdrowia, zatrudnienia, sytuacji mieszkaniowej i prawnej.

PROBLEM NIKOTYNOWY

Odsetek dorosłych mieszkańców palących papierosy codziennie.

• 13%

Odsetek dorosłych mieszkańców palących e-papierosy codziennie.

• 4%

Odsetek dorosłych mieszkańców, wypalających dziennie powyżej 16 sztuk papierosów (*spośród całej próby badawczej, tj. 136 osób*).

• 4%

Odsetek dorosłych mieszkańców, oceniających papierosy jako mało szkodliwe.

• 7%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających e-papierosy jako mało szkodliwe lub nieszkodliwe.

• 11%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala palenia papierosów i e-papierosów

- Zebrany materiał badawczy wykazał, że codziennie papierosy pali blisko co ósmy dorosły mieszkaniec gminy Orchowo (13%).
- Blisko co długi palący mieszkaniec nigdy nie próbował zerwać z nałogiem.
- Papierosy elektroniczne są wśród dorosłej części społeczności Gminy mniej popularne, niż tradycyjne papierosy – codziennie sięga po nie 4% ankietowanych.

Opinia na temat palenia papierosów i e-papierosów

- Ważnym wnioskiem z badania jest fakt, że większość respondentów zdaje sobie sprawę ze szkodliwości palenia papierosów i e-papierosów dla zdrowia. 7% mieszkańców uważa papierosy za nieszkodliwe, natomiast w przypadku e-papierosów jest to 11%.

Bazując na uzyskanych wynikach można stwierdzić, że problem palenia papierosów nie występuje w znacznym natężeniu wśród dorosłych mieszkańców gminy Orchowo. Mieszkańcy palą małe ilości papierosów, a większość palących zdaje sobie sprawę z ich szkodliwości. Niepokojące jest to, że blisko co drugi palący mieszkaniec Gminy nigdy nie próbował zerwać z nałogiem.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Rozpowszechnianie ulotek, broszur i plakatów, na których znajdować się będą informacje zachęcające do rzucenia palenia oraz sposoby i metody, które mogą w tym pomóc.
- Podjęcie działań profilaktycznych wykorzystując przy tym strategię informacyjną mającą na celu edukację mieszkańców z zakresu szkodliwości nikotyny na zdrowie palacza i osób w jego najbliższym otoczeniu.

PROBLEM NARKOTYKOWY

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy sięgnęli po narkotyki lub dopalacze.

- 3%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy sięgnęli po narkotyki lub dopalacze więcej niż jednokrotnie.

- 2%

Odsetek dorosłych mieszkańców, oceniających dopalacze jako mało szkodliwe.

- 1%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających narkotyki jako mało szkodliwe.

- 2%

Odsetek dorosłych mieszkańców znających miejsca w swojej miejscowości, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze.

- 12%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala zażywania narkotyków lub dopalaczy

- Do sięgnięcia po narkotyki, dopalacze lub inne środki psychoaktywne przyznało się 3% respondentów, w tym 1% zażywał je jednokrotnie, kolejny 1% robi to raz w tygodniu, natomiast następne 1% - kilka razy w tygodniu.

Rodzaje zażywanych substancji

- Wyniki badania ankietowego pokazały, iż najpowszechniejszą wśród respondentów substancją psychoaktywną jest marihuana i środki nasenne. W dalszej kolejności pod względem wskazań znalazły się dopalacze.

Dostępność nielegalnych substancji psychoaktywnych w środowisku lokalnym

- Na znajomość miejsc w swojej miejscowości, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze wskazał stosunkowo znaczny odsetek respondentów – 12% ankietowanych. Przeważająca część spośród tych osób wskazała na dyskotekę.

Opinia na temat narkotyków i dopalaczy

- Ważnym wnioskiem z badania jest fakt, że większość mieszkańców zdaje sobie sprawę ze szkodliwości narkotyków i dopalaczy dla zdrowia. Tylko 1% uważa dopalacze za mało szkodliwe, natomiast w przypadku narkotyków jest to 2%.

Biorąc pod uwagę powyższe wyniki związane z zażywaniem narkotyków, dopalaczy i innych substancji psychoaktywnych wśród dorosłych mieszkańców gminy Orchowo można stwierdzić, że problem ten nie występuje w dużym natężeniu, gdyż tylko nieliczni respondenci przyznali się do ich zażywania. Niepokojące jest to, że część mieszkańców zażywa je kilka razy w tygodniu lub raz w tygodniu, a część zna miejsca w swojej miejscowości, gdzie może kupić takie substancje.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Realizacja działań profilaktycznych na poziomie uniwersalnym dotyczących konsekwencji zdrowotnych, społecznych i prawnych zażywania narkotyków i dopalaczy. Działania powinny mieć szeroki zasięg, który będzie możliwy do zrealizowania za pomocą kampanii informacyjno-edukacyjnej przy użyciu ulotek, plakatów i artykułów umieszczanych w lokalnej prasie, mediach oraz miejscach publicznych.
- Rozpowszechnianie ulotek na temat możliwych form pomocy w przypadku doświadczania problemów z nadużywaniem lub uzależnieniem od środków psychoaktywnych. Ulotki powinny być pozostawione w miejscach publicznych takich jak: kościół, szpitale, przychodnie itp.

PROBLEM PRZEMOCY

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących doświadczenie przemocy.

- 6%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących stosowanie przemocy.

- 5%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto doświadcza przemocy domowej.

- 26%

Odsetek dorosłych mieszkańców stwierdzających, że w ich domu występuje problem przemocy.

- 2%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających pozytywnie stosowania kar fizycznych wobec dzieci lub wykazujących w tym temacie brak wiedzy.

- 22%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala przemocy

- Analiza wyników przeprowadzonego pod kątem przemocy w rodzinie badania pozwala stwierdzić, iż problem ten dotyczy bezpośrednio 2% mieszkańców Gminy – stwierdzili oni, że w ich domu występuje przemoc.

- Znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu zadeklarował stosunkowo wysoki odsetek badanych – co czwarty respondent, tj. 26%.
- Bazując na uzyskanych wynikach można stwierdzić, że problemu przemocy doświadczyła i stosowała mała część dorosłych mieszkańców. Przemocy doznało 6% respondentów, a stosowało ją 5%.
- Z zebranych danych wynika, iż mieszkańcy najczęściej doświadczali przemocy psychicznej (*88% spośród tych, którzy doświadczyli przemocy*). Na drugim miejscu pod tym względem znalazła się przemoc fizyczna, seksualna i mobbing (25%).
- W ankiecie pojawiło się również pytanie o osoby stosujące przemoc. Okazało się, że mieszkańcy najczęściej doświadczali przemocy ze strony nieznajomych osób oraz męża/żony (*25% spośród tych, którzy doświadczyli przemocy*).

Stosowanie kar fizycznych wobec dzieci

- Analiza materiału badawczego pod kątem stosowania kar fizycznych wobec dzieci pozwala zauważyć, że 15% mieszkańców biorących udział w badaniu nie wie, czy jest to dobra metoda wychowawcza, czy też nie, a 7% odnosi się do niej pozytywnie.
- Z zebranych danych wynika, że przemoc wśród dorosłych mieszkańców najczęściej była stosowana wobec dziecka/dzieci (*33% spośród osób stosujących przemoc*).

Analizując uzyskane w tym obszarze wyniki badań można stwierdzić, że problem związany z przemocą występuje na stosunkowo niskim poziomie, gdyż mała część mieszkańców doświadczyła i stosowała przemoc. Niepokojące jest to, że co czwarty dorosły mieszkaniec Gminy zna w swoim otoczeniu kogoś kto doświadcza przemocy domowej. Alarmujące jest również to, że część badanych uważa, że stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą lub wykazało w tym temacie brak wiedzy. Warto również zwrócić uwagę na to, że mieszkańcy najczęściej stosowali przemoc wobec dzieci.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Zorganizowanie dla mieszkańców warsztatów, których celem będzie zapobieganie i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, poprzez ukazanie sposobów komunikowania się z osobą stosującą przemoc, naukę asertywnych form radzenia sobie z osobą agresywną oraz poprzez wskazanie innych możliwości, które mogą pomóc ofiarom przemocy. Zaleca się, aby podczas warsztatów mieszkańcy uczeni byli w jaki sposób

reagować, jeśli znają osobę doświadczającą przemocy.

- Prowadzenie w placówkach opieki zdrowotnej wstępnej diagnozy zjawiska przemocy domowej u nowych pacjentów. Badania pokazują, że w rodzinach z problemem uzależnienia od alkoholu, nierzadko dochodzi do przemocy. W załączniku nr 2 znajduje się *kwestionariusz oceny ryzyka występowania przemocy wobec dorosłego i propozycja algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie wobec osoby dorosłej*, który można rozpowszechnić wśród pracowników ochrony zdrowia.
- Upowszechnienie informacji o miejscach w lokalnej społeczności, w których świadczona jest pomoc medyczna, psychologiczna, prawna, socjalna oraz zawodowa osobom dotkniętym przemocą, za pomocą ulotek, plakatów, broszur i stron internetowych.
- Rozpowszechnienie wśród podmiotów i organizacji biorących udział w procedurze „Niebieskie Karty” plakatu udostępnionego na stronie www.niebieskalinia.pl. Ilustruje on schemat przebiegu całej procedury i ma za zadanie ułatwić szybką orientację w kolejnych etapach jej realizacji. Plakat ten może służyć jako pomoc również osobom dotkniętym problemem przemocy. Znajduje się on w załączniku nr 3, jednak można go zamówić pisząc na adres sekretariat@niebieskalinia.pl lub pod numerem tel. 22 824-25-01.
- Zacieśnianie współpracy z przedstawicielami służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy i wymiaru sprawiedliwości, mającej na celu kierowanie osób stosujących przemoc w rodzinie lub środowisku lokalnym do uczestnictwa w oddziaływaniach zmierzających do zniwelowania problemu. Pomocne może być przeprowadzenie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń, na których obecni będą przedstawiciele wszystkich służb.
- Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych, które będą obalać mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie, a także będą opisywać mechanizmy przemocy i uświadamiać ich społeczną szkodliwość.
- Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli instytucji realizujących działania zapobiegawcze tego typu problemom. Zaleca się również organizowanie i finansowanie szkoleń dotyczących obowiązujących procedur i zasad podejmowania interwencji w przypadku przemocy w rodzinie.

„Rekomenduje się również, aby gminy zadbały o to, aby profesjonaliści pracujący z członkami rodzin z problemem przemocy posiadali certyfikat specjalisty w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie nadany przez dyrektora PARPA, który można otrzymać w ramach Programu potwierdzania kwalifikacji osób pracujących w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

- Zwiększenie świadomości dorosłych mieszkańców na temat negatywnych konsekwencji stosowania przemocy w procesie wychowania, przy jednoczesnej edukacji w zakresie innych skutecznych i bezpiecznych dla rozwoju dziecka metod wychowawczych, poprzez warsztaty i zajęcia organizowane dla rodziców oraz przy wykorzystaniu strategii informacyjnej, zarówno w środkach masowego przekazu, jak i w społeczności lokalnej.

PROFILAKTYKA

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających pomoc instytucjonalną związaną z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców niedostatecznie.

- 20%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących brak wiedzy na temat miejsc, gdzie można się zgłosić w razie problemu przemocy lub uzależnienia.

- 11%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących zwrócenie się o pomoc w razie problemów do Ośrodka Pomocy Społecznej.

- 24%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących brak wiedzy w zakresie danych kontaktowych do instytucji pomocowych.

- 21%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Opinia na temat pomocy instytucjonalnej

- Z uzyskanych danych wynika, że część mieszkańców nie ma wiedzy na temat pomocy instytucjonalnej związanej z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców (16%), natomiast co piąty mieszkaniec ocenia ją niedostatecznie (20%).
- Warto podkreślić, że co trzeci badany nie wie, jakie działania podejmuje Gmina, aby ograniczyć popyt na zażywanie narkotyków i dopalaczy (40%), a co czwarty jest zdania, że nie podejmuje takich działań w ogóle (24%).

Znajomość miejsc, do których można się udać po pomoc w przypadku doświadczenia problemów

- Obraz jaki wyłania się z badania to stosunkowo niski odsetek respondentów deklarujących brak wiedzy odnośnie miejsc, gdzie można się zgłosić w razie problemów – przyznało to 11% respondentów.
- Z uzyskanych danych wynika, że najczęściej mieszkańcy w razie problemów uzależnień lub przemocy w rodzinie udaliby się do policji lub rodziny.
- Warto podkreślić, że 40% mieszkańców Gminy nie jest pewnych, czy zna dane kontaktowe do instytucji pomocowych, ale wie jak znaleźć informacje w razie problemów, natomiast 21% nie zna takich danych i nie wie gdzie szukać pomocy w razie problemów.

Odpowiedzi respondentów pokazują, że część mieszkańców Gminy negatywnie ocenia pomoc instytucjonalną związaną z rozwiązywaniem problemów społecznych. Pozytywne jest to, że znaczna część badanych zwróciłaby się do Policji w przypadku problemów uzależnień oraz przemocy, natomiast na Ośrodek Pomocy Społecznej wskazał blisko co czwarty mieszkaniec Gminy. Niepokojący jest fakt, że co piąty mieszkaniec gminy Orchowo nie zna danych kontaktowych do instytucji pomocowych i nie wie, gdzie szukać pomocy w razie problemów.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Włączanie i angażowanie się w ogólnopolskie kampanie edukacyjne dotyczące profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych.
- Włączanie w działania edukacyjne i informacyjne lokalnych i regionalnych VIP-ów (osoby, które są znane w środowisku lokalnym, sportowców, artystów i innych autorytetów).
- Prenumeratę lub zakup specjalistycznych opracowań, czasopism, publikacji, czy też materiałów multimedialnych, w celu wspierania rozwoju zawodowego i kompetencji osób pracujących zawodowo w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.
- Interaktywne komunikowanie się ze społecznością lokalną oraz reagowanie na jej potrzeby i oczekiwania. W tym celu konieczne jest systematyczne przeprowadzanie badań i sondaży oraz tworzenie lokalnych diagnoz.
- Stałe rozpowszechnianie informacji z zakresu rozwiązywania problemów społecznych na przykład poprzez wydawanie biuletynu, dodatku do gazety, stałej rubryki informacyjnej w lokalnej gazecie, czy też na stronie internetowej Gminy.

PROBLEM HAZARDOWY

Odsetek dorosłych mieszkańców obstawiających gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

- 8%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących doświadczenie problemów w związku z graniem w gry na pieniądze (*spośród całej próby badawczej, tj. 136 osób*).

- 1%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala grania w gry za pieniądze

- Zebrany materiał badawczy wykazał, że styczność z grami za pieniądze miało 8% dorosłych mieszkańców gminy Orchowo.

- Respondenci podejmowali się grania w gry hazardowe stosunkowo rzadko – w ciągu ostatnich 12 miesięcy 4% grało 1-5 razy, 1% - 6-10 razy, kolejny 1% - 11-20 razy, natomiast 2% - częściej niż 20 razy.

Problemy związane z graniem w gry za pieniądze

- Przeprowadzone badanie wskazuje na to, iż 1% mieszkańców grających w gry za pieniądze (2 osoby), doświadczył problemów w związku z uprawianiem hazardu.

Bazując na uzyskanych wynikach badań możemy stwierdzić, że problem grania w gry hazardowe wśród dorosłych mieszkańców Gminy przybiera niewielkie rozmiary. Większość badanych grało w nie do 5 razy i nie doświadczyło żadnych problemów z tym związanych.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Wprowadzenie działań profilaktycznych na poziomie uniwersalnym. Działania z zakresu profilaktyki hazardu powinny obejmować szerokie grupy mieszkańców: dzieci i młodzież (w celu kształtowania prawidłowych postaw oraz świadomości względem istniejących zagrożeń społecznych) oraz dorosłych mieszkańców.
- Stałe monitorowanie nasilenia zjawiska z uwzględnieniem powtórzenia badań pod kątem występowania problemu hazardowego w przyszłości.
- Rozpowszechnienie informacji o placówkach udzielających pomocy w zakresie uzależnień od hazardu oraz na temat wskaźników pozwalających stwierdzić czy problem w tym zakresie występuje. Pomocne mogą okazać się broszury/ulotki i plakaty informujące o negatywnych skutkach regularnego grania w gry hazardowe oraz wskazujące możliwe formy pomocy wyjścia z nałogu.
- Warto przekazać mieszkańcom informację, że na stronie <http://www.uzaleznieniabehawioralne.pl/poradnia-online/> mogą uzyskać pomoc w przypadku doświadczenia problemów z graniem w gry hazardowe. Ekspertami udzielającymi porad są osoby z wieloletnim doświadczeniem w obszarze profilaktyki i terapii uzależnień. Pytanie można przesłać drogą elektroniczną. Rozpowszechniony może zostać również numer na Telefon Zaufania - 801 889 880.

KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH

Odsetek dorosłych mieszkańców korzystających z urządzeń elektronicznych codziennie.

- 93%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących korzystanie z urządzeń elektronicznych powyżej 6 godzin w ciągu dnia (*spośród całej próby badawczej, tj. 136 osób*).

- 10%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Częstotliwość korzystania z urządzeń elektronicznych

- Z urządzeń elektronicznych korzystają niemal wszyscy dorośli mieszkańcy Gminy. Wśród tych osób większość zadeklarowało korzystanie z nich codziennie (93%).
- Analizując wyniki uzyskane w trakcie badania pod kątem częstotliwości korzystania z urządzeń elektronicznych możemy stwierdzić, że stosunkowo niski odsetek badanych poświęca na to dziennie znaczne ilości czasu, tj. powyżej 6 godzin (*10% spośród całej próby badawczej, tj. 136 osób*).

Biorąc pod uwagę wyniki badań możemy stwierdzić, że problem nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych może dotyczyć 10% dorosłych mieszkańców Gminy – stwierdzili oni, iż poświęcają na to powyżej 6 godzin dziennie (z wyłączeniem pracy). Całościowa analiza materiału badawczego pozwala stwierdzić, że problem związany z nadmiernym korzystaniem z urządzeń elektronicznych nie przybiera w gminie Orchowo znaczących rozmiarów.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Przeprowadzenie warsztatów wśród mieszkańców na temat mediów społecznościowych (ochrona informacji o sobie i swoim wizerunku w sieci), cyberprzemocy i jej rodzajów (sposoby radzenia sobie z tym problemem) oraz handlu w sieci (oszustwa finansowe).
- Przeprowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnej dotyczącej uzależnienia od urządzeń elektronicznych, mającej na celu poszerzenie ich świadomości na temat nadmiernego korzystania z nowych mediów i zagrożeń za tym idących.
- Powtórzenie w przyszłości badań diagnozujących problem uzależnienia od urządzeń elektronicznych wśród dorosłych mieszkańców Gminy.

RYNEK PRACY

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających znalezienie pracy jako trudne i bardzo trudne.

• 86%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących trudności w znalezieniu pracy.

• 58%

Odsetek dorosłych mieszkańców korzystających z aktywizacji zawodowej.

• 24%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Opinia na temat rynku pracy w Gminie

- Z uzyskanych danych wynika, że znaczna część mieszkańców uważa, że znalezienie pracy na terenie Gminy jest trudne lub bardzo trudne (86%), natomiast tylko 5% jest zdania, że jest to łatwe lub bardzo łatwe.
- Warto podkreślić, że co drugi badany negatywnie ocenia swoje szanse na rynku pracy (58%).
- Aktywizacja zawodowa nie jest popularna wśród mieszkańców gminy Orchowo – tylko co czwarty badany z niej korzystał (24%).

Odpowiedzi respondentów pokazują, że mieszkańcy gminy Orchowo w większości oceniają rynek pracy negatywnie. Co drugi badany negatywnie ocenia swoje szanse na rynku pracy, natomiast z aktywizacji zawodowej korzystał tylko co czwarty respondent.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Zwrócenie szczególnej uwagi na wsparcie kadry pracującej w instytucjach pomocowych, w zakresie informowania o różnych formach aktywizacji zawodowej na rynku pracy.
- Rekomenduje się także szkolenia kadry pracującej w instytucjach szkolnych w celu podnoszenia ich kwalifikacji i umiejętności w zakresie nauczania przedmiotów związanych z zagadnieniem przedsiębiorczości.
- Informowanie na temat realizowanych przez Gminę działań mających na celu aktywizację zawodową i wyrównywanie szans na rynku pracy, powinny być rozpowszechniane wśród mieszkańców za pomocą broszur, ulotek i plakatów w miejscach publicznych i Internecie.
- Zaleca się informowanie mieszkańców o nowych ofertach pracy, różnych formach aktywizacji zawodowej np. stażach, praktykach zawodowych organizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy.
- Zaleca się wzmocnienie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy oraz samorządem lokalnym w celu zaplanowania wdrożenia form aktywizacji zawodowej. Równocześnie rekomenduje się aplikowanie o środki unijne bądź dofinansowanie z Funduszu Pracy na rzecz szkoleń dla pracodawców, przedsiębiorców i osób bezrobotnych.

UBÓSTWO, BEZDOMNOŚĆ I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących doświadczenie wykluczenia społecznego.

- 21%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających problem ubóstwa w dużej skali.

- 10%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących doświadczenie ubóstwa.

- 35%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających problem bezdomności w dużej skali.

- 2%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Poziom wykluczenia społecznego

- Z uzyskanych danych wynika, że wykluczenia społecznego doświadczył co piąty mieszkaniec Orchowa (21%). Najczęstszym powodem odrzucenia było bezrobocie, niepełnosprawność oraz starszy wiek.
- W środowisku 40% mieszkańców znajdują się osoby, które doznały z powodu swojej sytuacji życiowej wykluczenia społecznego - najczęściej to osoby uzyskujące niskie dochody oraz osoby uzależnione.

Poziom ubóstwa

- Obraz jaki wyłania się z badania to stosunkowo wysoki odsetek respondentów deklarujących występowanie ubóstwa na terenie Gminy – 51% uważa, że występuje ono w niedużej skali, natomiast 10% - w dużej skali.
- Warto podkreślić, że 35% badanych doświadczyło w swoim życiu ubóstwa, natomiast 2% przyznało, że doznaje go na co dzień.

Poziom bezdomności

- Obraz jaki wyłania się z badania to stosunkowo wysoki odsetek respondentów deklarujących występowanie bezdomności na terenie Gminy – 38% uważa, że występuje ona w niedużej skali, natomiast 2% - w dużej skali.
- Do spotykania osób bezdomnych na terenie Gminy przyznało się 61% mieszkańców, w tym: 33% robi to rzadko, 15% - czasami, 9% - często, natomiast 4% - bardzo często.

Bazując na uzyskanych wynikach badań możemy stwierdzić, że problem wykluczenia społecznego wśród dorosłych mieszkańców Gminy przybiera duże rozmiary i należy na nie zwrócić uwagę. Problem ubóstwa również występuje w dużym natężeniu – co trzeci mieszkaniec doświadczył go w swoim życiu, natomiast 2% doznaje go na co dzień. Co trzeci badany uważa, że na terenie Gminy występuje problem bezdomności i znaczna część mieszkańców często widuje takie osoby.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Zaleca się podjęcie działań mających na celu szeroko rozumianą integrację społeczną. Pomocne może okazać się przeprowadzenie warsztatów dla mieszkańców rozwijających zdolność empatii i rozumienia inności. W tym celu rekomenduje się skorzystać z pomocy lokalnych psychologów i psychoterapeutów. Bardzo ważne jest, aby działania profilaktyczne w tym zakresie kierowane były zarówno do osób dorosłych, jak i do najmłodszych mieszkańców Gminy. Do współpracy w zakresie warsztatów i kampanii społecznych zachęcić można jednostki kulturalne.
- Poszerzenie oferty programów pomocy psychologicznej, psychoterapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz stworzenie miejsc wsparcia i poradnictwa dla tych grup.
- Upowszechnienie wolontariatu – przygotowywanie wolontariuszy i zapewnianie im możliwości pracy w zakresie świadczenia pomocy osobom starszym, bezdomnym i zagrożonym ubóstwem.
- Na poziomie profilaktyki uniwersalnej, kierowanej do wszystkich mieszkańców Gminy, zaleca się kampanie społeczną, uświadamiającą, jak istotne jest niesienie pomocy i wsparcia emocjonalnego osobom w wieku podeszłym (ulotki, plakaty).

- Zaleca się także zapewnianie osobom starszym, niepełnosprawnym i innym zagrożonym wykluczeniem społecznym form aktywnego spędzania czasu oraz włączania tychże osób w życie zawodowe i publiczne.
- Pomoc osobom wykluczonym społecznie można realizować również poprzez wspieranie grup i inicjatyw społecznych oraz mobilizowanie ludzi do pomocy społecznej i sąsiedzkiej, z wykorzystaniem form wsparcia środowiskowego takich jak: kluby samopomocy, świetlice, domy sąsiedzkie pomocy społecznej, placówki wsparcia dziennego.
- Zaleca się przeciwdziałanie marginalizacji osób starszych poprzez organizowanie akcji, kampanii mających na celu stworzenie pozytywnego obrazu późniejszej fazy życia, odejście od stereotypu stary = chory, a także rozwój świadomości społecznej na temat potencjału osób starszych.
- Eliminowanie nierówności w kształceniu, promowanie równego dostępu dla wszystkich, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób w ubóstwie.
- Umożliwienie osobom, rodzinom i ich członkom, będącym w trudnej sytuacji życiowej korzystania ze wspólnych dóbr, lokalnych usług społecznych oraz zasobów instytucjonalnych dostępnych w środowisku lokalnym.
- Integrowanie młodzieży, szczególnie ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym, z lokalnym środowiskiem poprzez działania edukacyjno-integracyjne.

OSOBY STARSZE

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących wsparcie emocjonalne jako główną potrzebę osób starszych.

• 49%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających ofertę pomocy osobom starszym jako niewystarczającą lub raczej niewystarczającą.

• 42%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Potrzeby osób starszych

- Z materiału badawczego wynika, że do głównych potrzeb osób starszych mieszkańcy Orchowa zaliczyli usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne, doradztwo i załatwianie spraw urzędowych, a także wsparcie emocjonalne.

Oferta pomocy osobom starszym

- Obraz jaki wyłania się z badania to niewystarczająca oferta pomocy osobom starszym w Gminie – za taką uznaje ją 42% mieszkańców, a pozytywnie oceniło ją 29% badanych.

Bazując na uzyskanych wynikach badań możemy stwierdzić, że znaczna część osób negatywnie ocenia ofertę pomocy osobom starszym. Główną potrzebą osób starszych zdaniem mieszkańców są usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne, doradztwo i załatwianie spraw urzędowych oraz wsparcie emocjonalne.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Promowanie aktywnego spędzania wolnego czasu i zdrowego stylu życia poprzez zmianę nawyków osób starszych.
- Rozwijanie infrastruktury zdrowotnej, która będzie oferowała seniorom szybsze terminy wizyt oraz krótsze kolejki.
- Promowanie wśród seniorów różnych aktywności społecznych na rzecz Gminy.
- Tworzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych, które mają na celu przeciwdziałanie marginalizacji osób starszych poprzez angażowanie osób starszych w różne inicjatywy społeczne, integrację międzypokoleniową, a także eliminację przemocy i dyskryminacji seniorów.
- Likwidowanie barier architektonicznych w pobliżu placówek ochrony zdrowia i w samych placówkach (wyposażenie ich w windy).
- Zorganizowanie cyklicznych kampanii informacyjnych dotyczących profilaktyki zdrowotnej (choroby serca, choroby stawów, zespoły otępienne).
- Prowadzenie edukacji zdrowotnej seniorów poprzez szkolenia, warsztaty, spaceru połączone z aktywnością fizyczną na wolnym powietrzu.
- Stworzenie miejsc aktywności dostosowanej do osób starszych np. siłownie na wolnym powietrzu, kluby itp.

- Podniesienie jakości i zwiększenie różnorodności oferty instytucji edukacyjnych, bibliotek, ośrodków kultury, klubów seniora, organizacji pozarządowych (zajęcia językowe, komputerowe, teatralne, muzyczne, koncerty, wieczorki taneczne, spotkania autorskie, spotkania okolicznościowe, prelekcje historyczne i przyrodnicze, gry towarzyskie oraz pogadanki na temat zdrowego żywienia i promocji zdrowia).
- Dostosowanie taboru komunikacyjnego oraz przystanków do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących brak odpowiednich ofert pracy jako problem dotyczący osób niepełnosprawnych.

- 58%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających stopień dostosowania infrastruktury technicznej Gminy do osób niepełnosprawnych jako niewielki.

- 27%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Najczęstsze problemy osób niepełnosprawnych

- Z materiału badawczego wynika, że najczęstszymi problemami osób niepełnosprawnych są: brak odpowiednich ofert pracy, długi okres oczekiwania na rehabilitację, brak zorganizowanych form spędzania czasu oraz bariery architektoniczne.

Stopień dostosowania infrastruktury technicznej do osób niepełnosprawnych

- Obraz jaki wyłania się z badania to średni stopień dostosowania infrastruktury technicznej do osób niepełnosprawnych – taką odpowiedź przyznało 38% mieszkańców, natomiast co czwarty badany jest zdania, że jest ona dostosowana w niewielkim stopniu.

Odpowiedzi respondentów pokazują, że mieszkańcy Gminy w większości oceniają stopień dostosowania infrastruktury technicznej do osób niepełnosprawnych jako średni. Niepokojące jest to, że co czwarty badany uważa, że jest ona przystosowana w niewielkim stopniu.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Osoby niepełnosprawne narażone są na większe ryzyko wykluczenia. Powinno się im zapewnić równy dostęp do opieki zdrowotnej, rehabilitacji, edukacji, zatrudnienia i integracji społecznej poprzez dostęp do środków transportu, obiektów budowlanych, informacji i komunikacji oraz udział w życiu publicznym i kulturalnym.
- Rekomenduje się aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnościami, a więc kursy zawodowe, czy też szkolenia z zakresu ich możliwości i potencjału na obecnym rynku pracy.
- Korzystne mogą okazać się także szkolenia skierowane do potencjalnych pracodawców pod kątem korzyści płynących z zatrudnienia osób z niepełnosprawnością.
- Zaleca się kontakt i wykorzystanie możliwości oferowanych przez PFRON (Państwowy Fundusz Osób Niepełnosprawnych) oraz rozmieszczenie wiadomości na temat działalności funduszu w łatwo dostępnych miejscach Gminy.
- Dążenie do zwiększenia dostępności budynków użyteczności publicznej, przestrzeni publicznej i transportu.
- Edukacja otoczenia, w szczególności w zakresie potrzeby budowania społeczeństwa bez barier, uniwersalnego projektowania. Edukacja ta powinna mieć jak najszerszy zakres i dotyczyć potrzeby budowania społeczeństwa bez barier i sposobów, jakimi różnego typu bariery mogą być niwelowane.
- Zwiększenie kompetencji cyfrowych osób z niepełnosprawnościami i dostępu do sprzętu komputerowego.

WSPIERANIE RODZINY

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących brak specjalistów z niektórych dziedzin jako najczęstsza trudność podczas korzystania z usług zdrowotnych.

- 71%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających infrastrukturę mieszkaniową Gminy jako złą.

- 17%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających poziom szkolnictwa w Gminie jako dobry.

- 40%

Odsetek dorosłych mieszkańców, których zdaniem większa liczba ofert pracy poprawiłaby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo.

- 52%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Działania, które poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo

- Z materiału badawczego wynika, że głównymi działaniami, które poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo jest większa liczba ofert pracy, większa dostępność do konsultacji psychologiczno-pedagogicznych, edukacja rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, praca socjalna w środowisku, pomoc terapeutyczna oraz poradnictwo specjalistyczne.

Trudności przy korzystaniu z usług zdrowotnych

- Z przeprowadzonych badań społecznych wynika, że głównymi trudnościami przy korzystaniu z usług zdrowotnych na terenie gminy Orchowo jest brak specjalistów z niektórych dziedzin, trudności z uzyskaniem skierowania na badania, długi okres oczekiwania na wizytę oraz trudności z uzyskaniem skierowania do specjalisty.

Ocena infrastruktury mieszkaniowej Gminy

- Mieszkańcy w większości oceniają stan infrastruktury mieszkaniowej w Gminie jako ani dobry, ani zły (40%), co piąty respondent jest zdania, że jej stan jest dobry, a 17% uważa, że infrastruktura mieszkaniowa jest w złym stanie.

Ocena szkolnictwa w Gminie

- Mieszkańcy w większości oceniają poziom szkolnictwa w Gminie jako dobry (40%) lub ani dobry, ani zły (36%). Blisko co piąty respondent uważa, że poziom szkolnictwa w Gminie jest na złym lub bardzo złym poziomie (18%).

Bazując na uzyskanych wynikach badań możemy stwierdzić, że mieszkańcy oceniają przychylnie poziom szkolnictwa w Gminie. Stan infrastruktury mieszkaniowej jest na średnim poziomie, a blisko co piąty mieszkaniec uważa, że jest ona w złym stanie. Badani znajdują także wiele trudności związanych z korzystaniem z usług zdrowotnych na terenie Gminy.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Organizowanie różnego rodzaju działań na rzecz integracji rodziny oraz zagospodarowanie wolnego czasu dzieci i młodzieży, dorosłych mieszkańców oraz seniorów.
- Wsparcie w zakresie organizowania czasu wolnego dzieciom i młodzieży poprzez prowadzenie różnorodnych form wsparcia dziennego.
- Zorganizowanie warsztatów, zajęć wspomagających umiejętności i kompetencje wychowawcze rodziców.
- Rozpowszechnienie informacji dla rodzin na temat możliwości poradnictwa rodzinnego i psychologicznego oraz uzyskania pomocy w przypadku doświadczenia problemów.
- Rozwój szkolnictwa na terenie Gminy, w tym utworzenie publicznego żłobka, klubu dziecięcego.

- Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze pomocy asystenta rodziny.

ZDROWIE PSYCHICZNE

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających swój stan zdrowia psychicznego jako zły lub przeciętny.

- 12%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających swój stan zdrowia fizycznego jako zły lub przeciętny.

- 17%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących obniżenie nastroju w przeciągu co najmniej 2 tygodni.

- 43%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Stan zdrowia psychicznego i fizycznego

- Z materiału badawczego wynika, że większość mieszkańców Orchowa ocenia swój stan zdrowia psychicznego i fizycznego jako dobry lub bardzo dobry.
- Nieco lepiej został oceniony stan zdrowia psychicznego niż fizycznego – różnica wynosi 4 pp.
- Pomimo faktu, że mieszkańcy dobrze oceniają swój stan zdrowia psychicznego, to w przeciągu 2 tygodni utrzymywały się u nich: obniżenie nastroju (43%), zmniejszenie energii prowadzącej do wzmożonej męczliwości i zmniejszenia aktywności (42%), osłabienie koncentracji i uwagi (38%), zaburzenia snu (33%) oraz niska samoocena i mała wiara w siebie (32%).

Odpowiedzi respondentów pokazują, że mieszkańcy Gminy w większości dobrze oceniają swój stan zdrowia psychicznego i fizycznego. Niepokojące jest to, że u części mieszkańców w przeciągu 2 tygodni utrzymywały się takie stany jak: obniżenie nastroju, zmniejszenie energii, osłabienie koncentracji i uwagi oraz zaburzenia snu. Warto dodać, że 3% badanych miało w tym czasie myśli samobójcze.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Zaleca się organizację warsztatów dla mieszkańców, dzieci i seniorów dotyczących wpływu diety i aktywności fizycznej na stan fizyczny i psychiczny człowieka.
- Prowadzenie kampanii informacyjnych o dostępnych formach pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
- Wzmocnienie współpracy między instytucjami podejmującymi działania na rzecz zdrowia i profilaktyki chorób na poziomie lokalnym.
- Zwiększenie dostępu do informacji o zdrowiu psychicznym na terenie Gminy poprzez dystrybucję ulotek, broszur, informacje w mediach, zaangażowanie lokalnych liderów opinii oraz wykorzystanie dobrze działających kanałów informacyjnych (np. docieranie przez szkoły do rodzin uczniów).

SPRZEDAWCY NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Odsetek sprzedawców dostrzegających wzrost spożycia alkoholu przez mieszkańców Gminy.

- 20%

Odsetek sprzedawców stwierdzających próby zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie.

- 80%

Odsetek sprzedawców sprawdzających dowód osobisty klienta za każdym razem, nie mając pewności, czy jest pełnoletni.

- 20%

Odsetek sprzedawców stwierdzających próby zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe.

- 80%

Odsetek sprzedawców posiadających wiedzę na temat ustawowych zakazów sprzedaży alkoholu.

- 40%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Ocena spożycia alkoholu na przestrzeni kilku lat

- Na mogący się zaostrzać problem spożywania alkoholu przez mieszkańców gminy Orchowo wskazał jeden sprzedawca, natomiast większość jest zdania, że spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat jest na stałym poziomie.

Sprzedaż napojów alkoholowych osobom niepełnoletnim

- Analizując odpowiedzi sprzedawców napojów alkoholowych widzimy, że próby zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie zdarzały się w większości punktów, w których realizowane było badanie ankietowe. Należy zaznaczyć jednak, że w żadnym przypadku respondent nie sprzedał alkohol osobie niepełnoletniej.
- Niepokojący jest fakt, że tylko jeden ze sprzedawców sprawdza dowód osobisty klienta za każdym razem, gdy nie pewności, co do jego pełnoletności. Większość, bo trzech badanych robiło to wiele razy.
- Nigdy nie zdarzyło się również sprzedać alkoholu osobie niepełnoletniej, gdy deklarowała ona jego kupno dla swoich rodziców.

Sprzedaż papierosów osobom niepełnoletnim

- Bazując na uzyskanych w procesie badawczym wynikach możemy stwierdzić, że problem sprzedaży papierosów osobom niepełnoletnim w Gminie nie występuje. Żaden respondent nie przyznał się do sprzedaży papierosów osobie niepełnoletniej.

Prowadzenie pojazdu pod wpływem alkoholu

- Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród osób pracujących w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych wykazały występujący na terenie Gminy problem prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu – w ocenie 4 osób miało to miejsce rzadko, a według 1 osoby – czasami.

Sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym

- Większość sprzedawców biorących udział w badaniu stwierdziło, że zdarzały się sytuacje, w których osoby nietrzeźwe próbowały kupić alkohol w obsługiwanym przez nich punkcie (4/5 osób). Znaczna część spośród nich stwierdziła, że miało to miejsce raz lub kilka razy (3 osoby).
- Żaden sprzedawca nie przyznał się do sprzedaży alkoholu osobie nietrzeźwej w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Wiedza na temat ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu

- Z odpowiedzi respondentów wynika, że we wszystkich punktach sprzedaży alkoholu znajduje się informacja o szkodliwości alkoholu, do której zobowiązuje ustawa.

- Warto zwrócić uwagę na to, że w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu nie brali udziału wszyscy badani respondenci.
- Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród osób pracujących w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych wykazały brak wiedzy respondentów na temat ustawowych zakazów sprzedaży alkoholu – tylko 2 sprzedawców zaznaczyło prawidłową odpowiedź.

Przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych badanie nie wykazało występujących w znacznym stopniu problemów sprzedaży alkoholu i papierosów osobom niepełnoletnim. Zauważalny jest stały poziom spożycia alkoholu przez mieszkańców Gminy na przestrzeni lat. Widoczny jest problem braku wiedzy na temat ustawowych zakazów sprzedaży alkoholu oraz jazdy po wypiciu alkoholu.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Zapoznanie pracowników punktów sprzedaży napojów alkoholowych z procedurą skutecznej odmowy, wzmacnianie umiejętności asertywności oraz ukazanie sposobów wspomagających współpracę sprzedawcy z policją.
- Przeprowadzenie szkolenia stacjonarnego wśród sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu, przy szczególnym uwzględnieniu treści *Ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*.
- Zorganizowanie badania „Tajemniczy Klient” w celu uzyskania pewności, czy sprzedawcy napojów wysokoprocentowych nie sprzedają alkoholu osobom niepełnoletnim. Polega ono na wizycie kontrolowanej w punkcie sprzedaży alkoholu oraz próbie zakupu alkoholu przez osobę wyglądającą na niepełnoletnią. Specjalnie przeszkoleni audytorzy, jako klienci przeprowadzają zgodnie z wcześniej ustalonym scenariuszem wizytę w wyznaczonym punkcie, a następnie, zaraz po zakończeniu, notują wyniki w odpowiednio do tego przygotowanym kwestionariuszu. Po badaniu zaleca się przeprowadzenie szkolenia terenowego wśród sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych, społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu⁴⁷.

⁴⁷ Źródło: Ośrodek Psychoprofilaktyki Nowa Perspektywa, Szkolenie dla właścicieli oraz punktów sprzedaży alkoholu. Tajemniczy klient.

„Zgodnie ze stanowiskiem WHO Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych nie rekomenduje podejmowania współpracy w obszarze profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych z przedstawicielami przemysłu alkoholowego.”

– Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

PRACOWNICY INSTYTUCJONALNI

Odsetek pracowników deklarujących alkoholizm jako największy problem społeczny wśród rodzin na terenie Gminy.

- 77%

Odsetek pracowników deklarujących zaniedbanie wychowawcze ze strony rodziców/opiekunów jako problem wśród dzieci i młodzieży na terenie Gminy.

- 77%

Odsetek pracowników, którzy znają wiele rodzin, w których występuje zjawisko przemocy w rodzinie.

- 27%

Odsetek pracowników uznających problem uzależnień wśród dorosłych mieszkańców jako wysoki i bardzo wysoki.

- 54%

Odsetek pracowników uznających problem uzależnień wśród dzieci i młodzieży jako wysoki i bardzo wysoki.

- 35%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Najczęstsze problemy rodzin oraz dzieci i młodzieży

- Do najważniejszych problemów rodzin pracownicy zaliczyli alkoholizm, bezradność opiekuńczo-wychowawczą, bezrobocie oraz złe warunki mieszkaniowe.
- Wśród problemów dzieci i młodzieży wyróżniono głównie zaniedbanie wychowawcze ze strony rodziców/opiekunów, sięganie po substancje uzależniające oraz agresję i przemoc.
- Najczęstszą przyczyną negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży zdaniem badanych jest ograniczony dostęp do placówek kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych, brak miejsc spotkań oraz niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodziców.
- Wśród najczęstszych potrzeb zgłaszanych przez rodziny wymieniono wsparcie w trudnościach opiekuńczo-wychowawczych, pomoc w rozwiązywaniu konfliktów, a także pomoc w zorganizowaniu spotkania ze specjalistą.

Działania poprawiające sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo

- Z przeprowadzonych badań wynika, że zdaniem pracowników sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo poprawiłoby zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, edukacja rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich oraz pomoc asystenta rodziny.
- Odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają się dzieci i młodzież w gminie jest zdaniem badanych organizowanie miejsc spotkań dla młodzieży, wzbogacenie oferty edukacyjno-wychowawczej, w tym kierowanie do uczniów uzdolnionych, pedagogizacja rodziców oraz zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego.

Poszerzenie oferty instytucji

- Z zebranego materiału badawczego wynika, że zdaniem pracowników instytucjonalnych na terenie gminy Orchowo należy utworzyć publiczny żłobek/ klub dziecięcy, natomiast w dalszej kolejności wymieniono Punkt Konsultacyjny oraz grupy samopomocowe.

Przemoc w rodzinie

- Z analizy badań wynika, że na terenie gminy Orchowo występuje zjawisko przemocy w rodzinie. Co czwarty respondent zna kilka lub wiele rodzin, w których występuje przemoc, natomiast blisko co trzeci badany słyszał o takich rodzinach.
- Wśród najskuteczniejszych działań wobec ofiary przemocy domowej badani wyróżnili zwiększenie dostępności do poradnictwa prawnego, socjalnego i terapeutycznego, umożliwienie uczestnictwa w grupach wsparcia oraz tworzenie placówek specjalizujących się w pomocy ofiarom przemocy.

Skala uzależnień

- Z zebranego materiału badawczego wynika, że skala uzależnień wśród dorosłych mieszkańców jest wysoka – przyznało to 42% badanych, a 12% jest zdania, że jest ona bardzo wysoka.
- Za wysoką lub bardzo wysoką skalę uzależnień wśród dzieci i młodzieży opowiedziało się 35% badanych. Tyle samo osób uważa, że jest ona średnia, a 15% uznaje ją za niską.

Działania na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin

- Z analizy badań wynika, że pracownicy instytucji opowiedzieli się za podejmowaniem na szerszą skalę pomocy psychologiczno-terapeutycznej, profilaktyki dzieci i młodzieży szkolnej oraz profilaktyki dorosłych mieszkańców.

Działania pracowników na rzecz rodziny

- Badani w ramach czynności służbowych współpracują z: Policją, pedagogami szkolnymi, dyrektorami, zawodowymi/społecznymi kuratorami sądowymi, koordynatorami pieczy zastępczej, pracownikami socjalnymi, asystentem rodziny, pracownikami GOPS.
- Ponad połowa pracowników podejmowała działania interwencyjne lub zaradcze w ramach czynności zawodowych, natomiast co trzeci badany podejmował się działań kontrolujących względem rodzin.

Udział w szkoleniach i kursach

- Ponad połowa badanych bierze udział w mniej niż 3 szkoleniach w roku (58%), blisko co czwarty w 3-5 szkoleniach w roku, natomiast 19% nie uczestniczy w żadnych szkoleniach.

Biorąc pod uwagę powyższe podsumowanie wyników badań możemy stwierdzić, że na terenie Gminy występuje problem przemocy w rodzinie oraz uzależnień, gdyż znaczna część badanych wskazała na alkoholizm jako główny problem rodzin oraz sięganie po substancje uzależniające przez dzieci i młodzież z Gminy. Przyczyną takich zachowań wśród uczniów jest ograniczony dostęp do placówek kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz brak miejsc spotkań dla młodzieży. Z zebranych danych wynika, że problemem jest również bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Warte uwagi jest również to, że część pracowników nie uczestniczy w żadnych szkoleniach lub kursach mających na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Zaleca się szkolenie kadry pomocowej pod kątem efektywnej pomocy rodzinom w sytuacjach kryzysowych.
- Zaleca się rozwinięcie poradnictwa skierowanego do rodzin w obszarze spraw bieżących, tj.: załatwianie spraw urzędowych, pomoc przy wypełnianiu wniosków itp.
- Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
- Edukacja rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich oraz pomoc asystenta rodziny.
- Tworzenie miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży, w tym placówek kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie Gminy, a także wzbogacenie oferty edukacyjno-wychowawczej.
- Zwiększenie dostępności do wsparcia specjalistycznego dla dzieci i młodzieży np. pedagoga, psychologa, psychiatry.
- Utworzenie na terenie Gminy publicznego żłobka lub klubu dziecięcego, który zapewniałby opiekę dla dzieci do lat 3.
- Zwiększenie dostępności do poradnictwa prawnego, socjalnego i terapeutycznego dla dorosłych mieszkańców gminy.
- Rozwijanie pozytywnego potencjału rodziny i jednocześnie wzmacnianie czynnika chroniącego, jakim jest pozytywna więź dziecka z rodzicami poprzez realizację warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze rodziców.
- Wyposażenie nauczycieli, pedagogów szkolnych i psychologów w profesjonalną wiedzę na temat strategii i metod działań profilaktycznych.

- Prowadzenie zajęć integracyjnych dla dzieci i młodzieży mających na celu budowanie więzi pomiędzy uczniami oraz poczucie bezpieczeństwa i zaufania, stanowi to bowiem czynnik chroniący podejmowania zachowań ryzykownych przez młodych ludzi.
- Przekazanie uczniom wiedzy na temat możliwych form pomocy w przypadku doświadczania przez nich przemocy zarówno w szkole jak i w domu, a także w jaki sposób mogą reagować, jeśli będą świadkiem agresji.
- Inicjowanie współpracy pomiędzy instytucjami oraz organizacjami działającymi w obszarze uzależnień.
- Organizowanie szkoleń i kursów mających na celu podnoszenie kompetencji zatrudnionej kadry oraz zaangażowanie tych podmiotów w prowadzenie kampanii społecznych. Ważne przed przeprowadzeniem szkoleń, jest przekazanie grupom, które mają być objęte szkoleniem, krótkich ankiet mających na celu zbadanie ich potrzeb szkoleniowych.
- Tworzenie, wspieranie i finansowanie miejsc pomocy dorosłym i dzieciom oferujących kompleksową pomoc: psychologiczną, terapeutyczną, socjoterapeutyczną, socjalną w przypadku doświadczenia przemocy w rodzinie (np. punkty konsultacyjne, grupy samopomocowe). Informacje o tych miejscach powinny być rozpowszechnione na stronach internetowych i w miejscach publicznych.
- Włączanie się w ogólnopolskie akcje/kampanie społeczne mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

BIBLIOGRAFIA

1. <http://www.parpa.pl/index.php/33-analizy-badania-raporty/132-statystyki>
2. <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>
3. Babbie E., Badania społeczne w praktyce, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
4. CBOS, Palenie papierosów, Komunikat z badań 2019, Nr 104/2019.
5. Centrum Badania Opinii Społecznej, Oszacowanie rozpowszechnienia wybranych uzależnień behawioralnych oraz analiza korelacji pomiędzy występowaniem uzależnień behawioralnych a używaniem substancji psychoaktywnych, Warszawa 2015.
6. Czajkowska- Majewska D., Człowiek globalny, Wydawnictwo PIW, Warszawa 2009.
7. Grzegorzewska I., Cierpiałkowska L., Uzależnienia behawioralne, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2018.
8. Jak rozmawiać z dzieckiem o alkoholu?, Przewodnik dla rodziców, Trzymaj Pion.
9. Jarosz E., Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć! Raport Rzecznika Praw Dziecka, Uniwersytet Śląski 2017.
10. Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych, Wydawnictwo IPSIR UW, Warszawa 2006.
11. Kmiecik-Jusięga K., Profilaktyka zachowań ryzykownych w środowisku lokalnym, [w:] Tradycje i perspektywy optymalizowania profilaktyki społecznej oraz resocjalizacji, red. D. Kowalczyk, A. Szecówka, P. Kwiatkowski, Wrocław 2015.
12. Miedzik M., Godlewska-Szurkowa J., Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców. Raport cząstkowy, wyniki badań PSDB dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014.
13. Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci: raport z badań, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Warszawa 2018.
14. Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2018/2019: raport z badań, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2019.
15. Pilch T., Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa, 2003 r.

16. Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania, Polskie Biuro Eurydice, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2007.
17. Pietrzak S., Sukcesy i wyzwania w implementacji dobrej profilaktyki, Świat Problemów.
18. Przewłocka J., CAWI- specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji PIB, Warszawa 2009.
19. Pyżalski J., Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2012.
20. Raport Głównego Inspektora Sanitarnego: Nowe narkotyki w Polsce 2017-2018, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Warszawa.
21. Raport o stanie narkomanii w Polsce 2019, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2018.
22. Raport z ogólnopolskiego badania uczniów: Nastolatki 3.0, pod. red. Bochenek M., Lange R., NASK Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2019.
23. Sierosławski J., Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r., Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2020.
24. Szatur-Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej, Oficyna Wydawnicza ASPRA, Warszawa 2007.
25. Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych, Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, Katowice 1995.
26. Sytuacja kobiet i mężczyzn na rynku pracy w 2019 roku, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Wydział Analiz i Statystyk, Warszawa 2019.
27. Sytuacja osób starszych w Polsce w 2018 roku, GUS.
28. WHO report on the global tobacco epidemic: monitoring tobacco use and prevention policies, World Health Organization, Geneva 2017.
29. Włodarczyk E., Społeczne konsekwencje problemu alkoholowego w Polsce, Pedagogika Społeczna 2018, Nr 2 (68), str. 241-251.
30. Wódz J., Socjologia dla prawników i politologów, Wydawnictwo Prawnicze PWN, Warszawa 2000.
31. Zachowania ryzykowne nastolatków, koncepcja: Jędrzejko Z. M., Sieroń B. R., Oficyna Wydawnicza ASPRA JR, Warszawa-Milanówek 2017.
32. Zgliczyński, W. S., Palenie tytoniu w Polsce, Biuro Analiz Sejmowych 2017, nr 14 (237).

SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW

SPIS TABEL

Tabela 1. Dręczenie szkolne i cyberbullying - różne rozumienie właściwości dręczenia w tradycyjnym dręczeniu i cyberbullyingu	10
Tabela 2. W jakim wieku pierwszy raz spożyłeś/aś alkohol?	20
Tabela 3. Ile razy piłeś/aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni?	20
Tabela 4. Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś/aś?	21
Tabela 5. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu?	21
Tabela 6. W jaki sposób otrzymałeś/aś – zdobyłeś/aś alkohol?	22
Tabela 7. W jakim wieku pierwszy raz paliłeś/aś papierosa?	24
Tabela 8. Jak często paliłeś/aś papierosa w ciągu ostatnich 30 dni?	24
Tabela 9. W jakim wieku pierwszy raz paliłeś/aś e-papierosa?	25
Tabela 10. Jak często paliłeś/aś e-papierosa w ciągu ostatnich 30 dni?	25
Tabela 11. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się zażywać środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)?	26
Tabela 12. Jak często doświadczasz następujących odczuć:	30
Tabela 13. Kto stosował wobec Ciebie przemoc?	32
Tabela 14. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś?	32
Tabela 15. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś?	34
Tabela 16. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc?	34
Tabela 17. Jak często grałeś/aś lub obstawiałeś/aś gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy?	40
Tabela 18. Czy miałeś/aś poważne problemy w związku z graniem w gry na pieniądze?	41
Tabela 19. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z urządzeń elektronicznych?	43
Tabela 20. Z jakich powodów najczęściej korzystasz z urządzeń elektronicznych?	43
Tabela 21. Odnies się proszę, do poniższych stwierdzeń korzystając z przedstawionej skali.	44
Tabela 22. Czy zdarzyło Ci się kłamać aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na	45
Tabela 23. Jaki rodzaj alkoholu pije Pan/i najczęściej?	51
Tabela 24. Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije? Porcja to szklanka piwa (250ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (30 ml).	51
Tabela 25. Czy zdarzyło się Panu/i wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu?	52
Tabela 26. Czy zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem pod wpływem alkoholu?	52
Tabela 27. Ile sztuk papierosów dziennie Pan/i wypala?	56
Tabela 28. Czy próbował/a Pan/i kiedykolwiek rzucić palenie?	56

Tabela 29. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzania)?	58
Tabela 30. Proszę zaznaczyć na poniższej liście, które substancje psychoaktywne stosował/a Pan/i?	59
Tabela 31. Czy doznał/a Pan/i przykrych konsekwencji związanych z używaniem substancji psychoaktywnych?	59
Tabela 32. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy?.....	63
Tabela 33. Kto stosował wobec Pana/i przemoc?	64
Tabela 34. Gdzie doświadczył/a Pan/i przemocy?	64
Tabela 35. Jakiego rodzaju przemoc Pan/i zastosował/a?	65
Tabela 36. W stosunku do kogo zastosował/a Pan/i zachowanie przemocowe?.....	66
Tabela 37. Czy w związku z graniem w gry na pieniądze doświadczył/a Pan/i któregoś z niżej wymienionych problemów?	72
Tabela 38. Ile czasu w ciągu dnia poświęca Pan/i na korzystanie z urządzeń elektronicznych (nie wliczając w to godzin pracy)?	74
Tabela 39. Proszę ocenić:	90
Tabela 40. Czy przez okres co najmniej 2 tygodni utrzymywały się u Pana/i takie stany jak:	91

S P I S W Y K R E S Ó W

Wykres 1. Wiek:.....	18
Wykres 2. Klasa:	18
Wykres 3. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się pić alkohol?	19
Wykres 4. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić papierosy?	23
Wykres 5. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić e-papierosy (papierosy elektroniczne)?	24
Wykres 6. Gdybyś chciał/a zdobyć narkotyki, dopalacze, alkohol, papierosy w swojej miejscowości byłoby to:.....	27
Wykres 7. Jak oceniasz szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia?	28
Wykres 8. Jakie według Ciebie mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów?	29
Wykres 9. Do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami?	29
Wykres 10. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy?	31
Wykres 11. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby?.....	33
Wykres 12. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami?.....	35
Wykres 13. Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc?.....	35

Wykres 14. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc?	36
Wykres 15. Czy doznałeś/aś kiedykolwiek, którejś z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?	36
Wykres 16. Czy stosowałeś/aś kiedykolwiek, którąś z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?	37
Wykres 17. Jaka forma zajęć profilaktycznych jest wg Ciebie najciekawsza/ najefektywniejsza?	38
Wykres 18. Czy Twoim zdaniem prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie?	39
Wykres 19. Czy zdarzyło Ci się grać w gry za pieniądze?	40
Wykres 20. Jak często korzystasz z urządzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon	42
Wykres 21. Wiek:	47
Wykres 22. Wykształcenie:	47
Wykres 23. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną?	48
Wykres 24. Stan cywilny:	48
Wykres 25. Miejsce zatrudnienia:	49
Wykres 26. Jak często spożywa Pan/i alkohol?	50
Wykres 27. Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i być świadkiem sytuacji, w której ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu?	53
Wykres 28. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka?	53
Wykres 29. Jak często w ostatnich 12 miesiącach widział/a Pan/i na terenie gminy kobiety w ciąży spożywające alkohol?	54
Wykres 30. Czy na terenie gminy należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych?	54
Wykres 31. Jak często pali Pan/i papierosy?	55
Wykres 32. Jak często pali Pan/i e-papierosy?	57
Wykres 33. Jak ocenia Pan/i szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia?	60
Wykres 34. Czy zna Pan/i miejsca w swojej miejscowości gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze?	61
Wykres 35. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu?	62
Wykres 36. Jak często w okresie 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy?	63
Wykres 37. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji gdzie zastosował/a Pan/i zachowania przemocowe wobec drugiej osoby?	65
Wykres 38. Czy w Pana/i domu występuje problem przemocy?	66
Wykres 39. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą?	67
Wykres 40. Jak ocenia Pan/i pomoc instytucjonalną związaną z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców?	68

Wykres 41. Do kogo zwrócił(a)by się Pan/i o pomoc w razie problemu uzależnień lub/i przemocy w rodzinie?	69
Wykres 42. Jakie działania według Pana/i podejmuje gmina, aby ograniczyć zażywanie narkotyków lub dopalaczy?	70
Wykres 43. Czy zna Pan/i dane kontaktowe do instytucji pomocowych, gdzie można się zgłosić w razie problemów?	70
Wykres 44. Jak często Pan/i grał/a lub obstawiał/a gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy?	72
Wykres 45. Jak często korzysta Pan/i z urządzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier itp.).....	74
Wykres 46. Czy Pana/i zdaniem znalezienie nowej pracy na terenie gminy jest:	75
Wykres 47. Jak ocenia Pan/i swoje szanse na rynku pracy?	76
Wykres 48. Z jakich form aktywizacji zawodowej proponowanej przez Urząd Pracy korzystał/a Pan/i do tej pory?	76
Wykres 49. Czy doświadczył/a Pan/i osobiście odrzucenia ze względu na:	78
Wykres 50. Czy w Pana/i środowisku, któreś z niżej wymienionych osób, doznały z powodu swojej sytuacji życiowej wykluczenia/odrzucenia ze społeczności lokalnej?	79
Wykres 51. Czy problem ubóstwa jest obecny w Państwa gminie?.....	79
Wykres 52. Czy doświadczył/a Pan/i ubóstwa kiedykolwiek w życiu?	80
Wykres 53. Czy obecnie doświadcza Pan/i ubóstwa?	80
Wykres 54. Czy problem bezdomności jest obecny w Pana/i gminie?	81
Wykres 55. Jak często spotyka Pan/i osoby bezdomne na terenie gminy?	81
Wykres 56. Jakie problemy najczęściej dotyczą osoby niepełnosprawne w Pani/a gminie?.....	83
Wykres 57. W jakim stopniu infrastruktura techniczna w Pana/i gminie (instytucje publiczne, szkoły, ulice, przychodnie itp.) dostosowana jest do osób niepełnosprawnych tak, aby umożliwić im samodzielne funkcjonowanie?	83
Wykres 58. Jakie są według Pana/i główne potrzeby starszych osób w Państwa środowisku lokalnym?	85
Wykres 59. Czy uważa Pan/i, że oferta pomocy osobom starszym (opieka, pomoc, wsparcie, usługi opiekuńcze) jest wystarczająca w gminie?	85
Wykres 60. Jakie działania według Pana/i poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?	87
Wykres 61. Jakie trudności napotyka Pan/i przy korzystaniu z usług zdrowotnych na terenie gminy?	88
Wykres 62. Jak ocenił(a)by Pan/i stan infrastruktury mieszkaniowej w gminie?	88
Wykres 63. Jak ocenił(a)by Pan/i poziom szkolnictwa na terenie gminy?	89
Wykres 64. Pana/i wiek mieści się w przedziale:.....	93
Wykres 65. Od ilu lat pracuje Pan/i w punkcie, gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu?	93

Wykres 66. Proszę ocenić czy spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w miejscowości w której Pan/i pracuje/prowodzi działalność:	94
Wykres 67. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie?	94
Wykres 68. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy?	95
Wykres 69. Czy często zdarza się, że ktoś z dorosłych klientów podejmuje interwencję w sprawie sprawdzenia wieku kupujących alkohol?	95
Wykres 70. Czy zdarzyło się Panu/i kiedykolwiek pytać o dowód osobisty klienta, nie mając pewności czy jest on pełnoletni?	96
Wykres 71. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobom nieletnim, w sytuacji, gdy osoba ta chciała kupić alkohol dla rodziców?	96
Wykres 72. Proszę ocenić jak często ma miejsce sytuacja jazdy po wypiciu alkoholu w Pana/i miejscowości?	96
Wykres 73. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba nietrzeźwa próbowała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie?	97
Wykres 74. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej w ciągu ostatnich 12 miesięcy?	97
Wykres 75. Jak często zdarza się Panu/i wzywać policję z powodu zakłócania porządku przez osobę pod wpływem alkoholu na terenie punktu sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy?	98
Wykres 76. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać papierosy osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy?	98
Wykres 77. Czy zna Pan/i ustawę z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącą się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?	99
Wykres 78. Czy w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie znajdują się informacje na temat:	99
Wykres 79. Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?	100
Wykres 80. Komu zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych według ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi?	100
Wykres 81. Czy utrata zezwolenia na sprzedaż alkoholu za sprzedaż alkoholu nieletnim jest:	100
Wykres 82. Jakie są Pana/i zdaniem największe problemy społeczne wśród rodzin występujące na terenie gminy?	102
Wykres 83. Jakie są Pana/i zdaniem największe problemy społeczne wśród dzieci i młodzieży występujące na terenie gminy?	103
Wykres 84. Jakie działania w Pani/Pana opinii poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?	104
Wykres 85. Jakie problemy występujące w środowisku lokalnym są zdaniem Pani/Pana najczęstszą przyczyną negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży z gminy?	105

Wykres 86. Jakie działania w Pani/Pana opinii mogłyby być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają się dzieci i młodzież w gminie?	106
Wykres 87. Proszę podkreślić, które z wymienionych potrzeb najczęściej zgłaszane są przez rodziny	107
Wykres 88. Czy na terenie gminy jest potrzeba poszerzenia oferty poniższych instytucji?	107
Wykres 89. Czy Pana/i zdaniem na terenie gminy występuje zjawisko przemocy w rodzinie?	108
Wykres 90. Jakie działania według Pana/i byłyby najskuteczniejsze wobec ofiar przemocy domowej?	108
Wykres 91. Jaka jest Pana/i zdaniem skala problemu uzależnień (od alkoholu, papierosów, narkotyków i dopalaczy) wśród dorosłych mieszkańców gminy?	109
Wykres 92. Jaka jest Pana/i zdaniem skala problemu uzależnień (od alkoholu, papierosów, narkotyków i dopalaczy) wśród dzieci i młodzieży z gminy?	109
Wykres 93. Jakie działania w gminie powinny być podejmowane na szerszą skalę na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin?	110
Wykres 94. Czy zdarzało się, aby Pan/Pani podejmował/a działania interwencyjne lub zaradcze w ramach czynności zawodowych?	110
Wykres 95. Proszę wybrać, z jakimi osobami/służbami Pan/Pani współpracuje w ramach pracy z rodziną:	112
Wykres 96. Proszę o udzielenie informacji, jak często Pan/Pani bierze udział w szkoleniach/kursach mających na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych?	112

S P I S R Y S U N K Ó W

Rysunek 1. Typy diagnozy społecznej	6
Rysunek 2. Etapy badania	7
Rysunek 3. Wykorzystane techniki badawcze podczas badania	13
Rysunek 4. Dobór próby badawczej	14
Rysunek 5. Struktura próby badawczej	14
Rysunek 6. Płeć:	17
Rysunek 7. Płeć:	46
Rysunek 8. Płeć:	92
Rysunek 9. Struktura badanej grupy	101

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK NR 1

KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEK DZIECKA

LISTA A

Kwestionariusza i algorytmu używa tylko pracownik oświaty!
Nie powinien być przekazywany dziecku lub rodzicom!

INFORMACJA OD DZIECKA LUB OSOBY, KTÓRA BYŁA BEZPOŚREDNIM ŚWIADKIEM PRZEMOCY

- A.1.** Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem, itp. ☐
- A.2.** Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp. ☐
- A.3.** Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐
- A.4.** Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka, itp. ☐
- A.5.** Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10. i A.11.). ☐
- A.6.** Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny). ☐
- A.7.** Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie. ☐
- A.8.** Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu). ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI DOTYCZĄCA RODZICA:

- A.9.** Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył, itp. ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- A.10.** Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele, itp. ☐
- A.11.** Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia, itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐

LISTA B

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- B.1.** Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy ☐
- B.2.** Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp. ☐
- B.3.** Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: gryzie, szczypie się, uderza głową. Dziecko jest od jakiegoś czasu lub stale apatyczne, ospałe, nie ma chęci do zabawy, eksploracji rozwojowej. ☐
- B.4.** Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu. ☐
- B.5.** Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki. ☐

INFORMACJE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

- B.6.** Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka. ☐
- B.7.** Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu pomocy dziecku. ☐
- B.8.** Dziecko rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny. ☐
- B.9.** Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków, itp. lub nie zgłasza się po odbiór dziecka. ☐
- B.10.** Którąkolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej. ☐

LISTA C

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ LUB INFORMACJA OD OSÓB BĘDĄCYCH W KONTAKCIE Z DZIECKIEM I RODZICAMI:

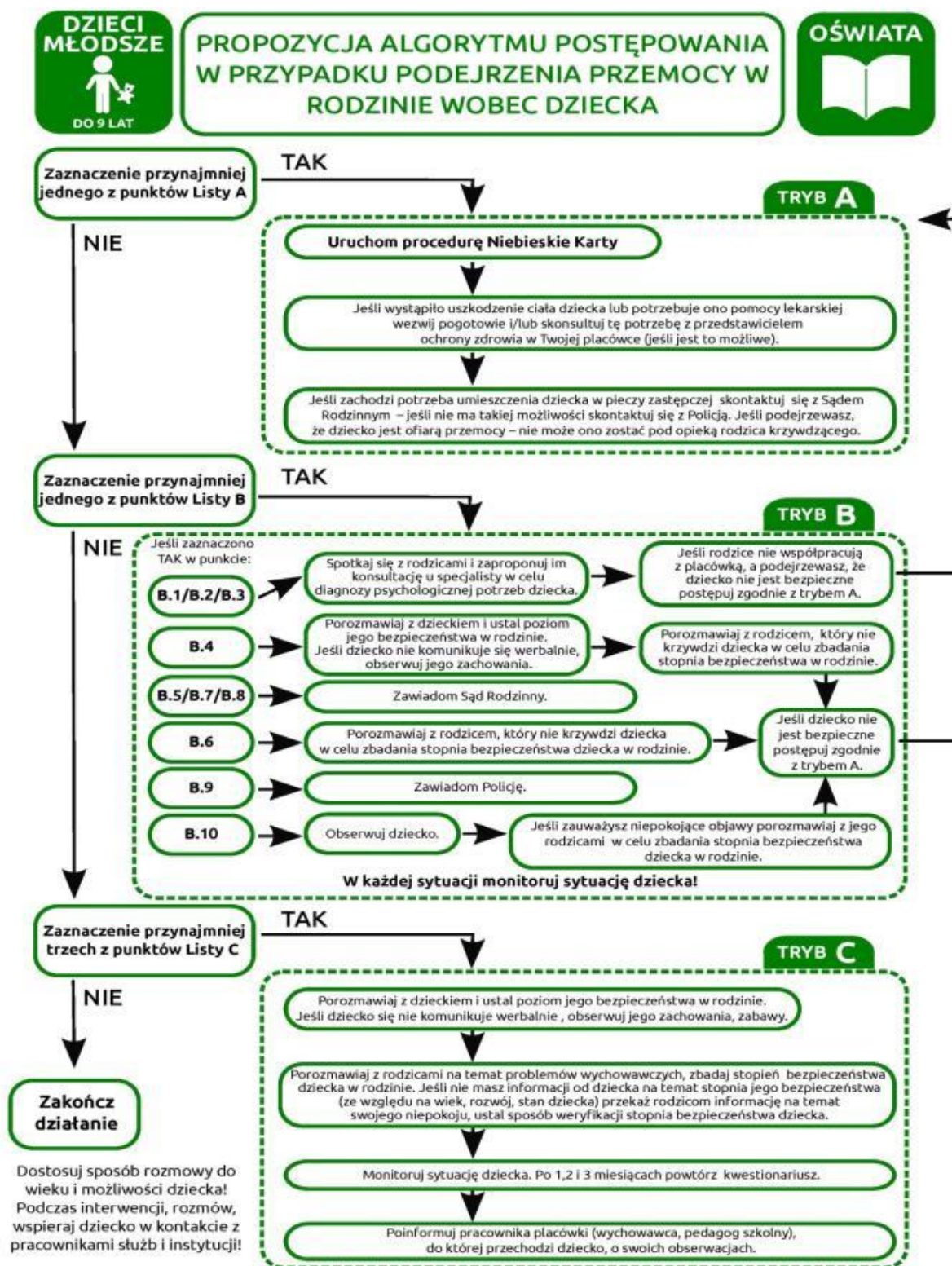
- C.1.** Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie. ☐
- C.2.** Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka. ☐
- C.3.** Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków, itp. ☐
- C.4.** Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem. ☐
- C.5.** Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa. ☐
- C.6.** Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełnosprawność. ☐
- C.7.** Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka. ☐
- C.8.** Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka. ☐
- C.9.** Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców. ☐

Sprawdź, czy występują sygnały ze wszystkich list: A, B i C, a następnie postępuj zgodnie ze wskazówkami na drugiej stronie!

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji Finansowanego z Funduszy EOG

**DZIECI
STARSZE**

POWYŻEJ 9 LAT

**KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA
WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE
WOBEĆ DZIECKA**
OŚWIATA

LISTA A
**Kwestionariusza i algorytmu używa tylko pracownik oświaty!
Nie powinien być przekazywany dziecku lub rodzicom!**
INFORMACJA OD DZIECKA LUB OSOBY, KTÓRA BYŁA BEZPOŚREDNIM ŚWIADKIEM PRZEMOCY

- A.1.** Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem, itp. ☐
- A.2.** Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp. ☐
- A.3.** Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐
- A.4.** Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka, itp. ☐
- A.5.** Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10. i A.11.). ☐
- A.6.** Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny). ☐
- A.7.** Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie. ☐
- A.8.** Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu). ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI DOTYCZĄCA RODZICA:

- A.9.** Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył, itp. ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- A.10.** Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele, itp. ☐
- A.11.** Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia, itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐

LISTA B
OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- B.1.** Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy. ☐
- B.2.** Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp. ☐
- B.3.** Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: bije, szczypie się, nacina sobie skórę, itp. lub występuje zachowania ryzykowne dziecka, np.: ucieczki z domu, używanie substancji zmieniających świadomość, ryzykowne kontakty, itp. ☐
- B.4.** Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu. ☐
- B.5.** Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki. ☐

INFORMACJE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

- B.6.** Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka. ☐
- B.7.** Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu wsparcia dziecku. ☐
- B.8.** Dziecko rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny. ☐
- B.9.** Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków itp. ☐
- B.10.** Którekolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej. ☐

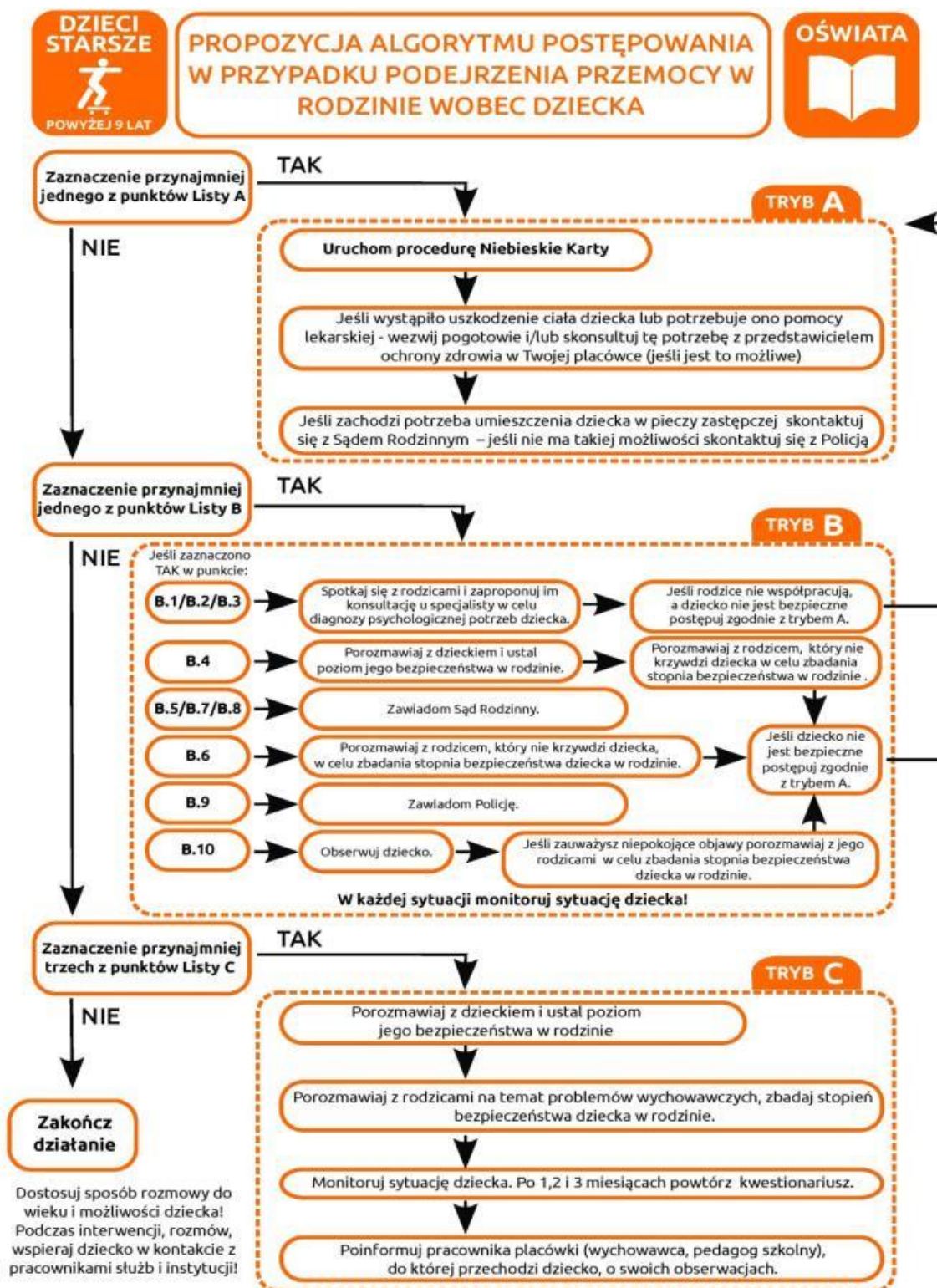
LISTA C
OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ LUB INFORMACJA OD OSÓB BĘDĄCYCH W KONTAKCIE Z DZIECKIEM I RODZICAMI:

- C.1.** Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie. ☐
- C.2.** Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka. ☐
- C.3.** Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków, itp. ☐
- C.4.** Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem. ☐
- C.5.** Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa. ☐
- C.6.** Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełnosprawność. ☐
- C.7.** Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka. ☐
- C.8.** Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka. ☐
- C.9.** Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców. ☐

**Sprawdź, czy występują sygnały
ze wszystkich list: A, B i C, a następnie postępuj
zgodnie ze wskazówkami na drugiej stronie!**

Opracowanie:

 Projekt realizowany w ramach programu
Obywatela dla Demokracji
finansowanego z Funduszy EOG

Z A Ł A C Z N I K N R 2

DOROŚLI

KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEĆ DOROŚŁEGO

OCHRONA ZDROWIA

W przypadku wystąpienia czynników ryzyka proszę zaznaczyć X w kratce.
Na podstawie zaznaczonych punktów w kwestionariuszu możesz wykonać kroki według proponowanego algorytmu.

1. Pacjentka/Pacjent przejawia niechęć/obawę przed opuszczeniem placówki ochrony zdrowia.....	☐	Zaznaczenie jednego z punktów 1-3: proszę rozważyć pozostawienie pacjentki/pacjenta w placówce ochrony zdrowia w celu dalszych badań (w przypadku placówki ambulatoryjnej proszę skierować do właściwego szpitala)
2. U pacjentki/pacjenta bezpośrednio przed opuszczeniem placówki ochrony zdrowia pojawiają się/nasilają się objawy chorobowe (proszę właściwie podkreślić).....	☐	
3. Z powodu sytuacji domowej pacjentkę/pacjenta nachodzą myśli o tym, żeby zakończyć swoje życie.....	☐	
4. Osoba dopuszczająca się przemocy groziła pacjentce/pacjentowi pozbawieniem jej/jego życia.....	☐	Zaznaczenie jednego z punktów 4-5: proszę rozważyć zatrzymanie pacjentki/pacjenta w placówce ochrony zdrowia i wezwanie policji
5. Osoba dopuszczająca się przemocy próbowała pacjentkę/pacjenta pozbawić życia.....	☐	
6. Pacjentka/Pacjent boi się mówić (odpowiadać na pytania pracownika ochrony zdrowia).....	☐	Zaznaczenie dwóch lub więcej z punktów 6-9: proszę zadbać o bezpieczne warunki do badania bez osób towarzyszących pacjentce/pacjentowi
7. U pacjentki/pacjenta można zaobserwować nadmierne (nieadekwatne do sytuacji) wycofanie/lęk/poczucie winy (proszę właściwie podkreślić).....	☐	
8. Osoba towarzysząca pacjentce/pacjentowi nie dopuszcza jej/go do głosu, sama odpowiadając na pytania pracownika ochrony zdrowia.....	☐	
9. Osoba towarzysząca nie chce zostawić pacjentki/pacjenta sam na sam z pracownikiem ochrony zdrowia.....	☐	
10. Podczas badania pacjentki/pacjenta zauważono zmiany wskazujące na urazy nieprzypadkowe.....	☐	Zaznaczenie jednego z punktów 10-11: proszę poinformować pacjentkę/pacjenta o prawie do otrzymania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie
11. Historia pacjentki/pacjenta (w postaci dokumentacji medycznej i/lub wynikająca z przekazu ustnego) wskazuje na powtarzające się urazy mechaniczne.....	☐	
12. Pacjentka/Pacjent jest (lub kiedykolwiek była/był) źle traktowana/traktowany przez osobę bliską.....	☐	Zaznaczenie trzech lub więcej z punktów 12-17: proszę rozpocząć procedurę „Niebieskie Karty” (wypełnić Kartę A i przekazać pacjentce/pacjentowi Kartę B)
13. Pacjentka/Pacjent została/został zraniona/zraniony fizycznie przez osobę bliską (raz, czy więcej razy?).....	☐	
14. Osoba stosująca przemoc grozi pacjentce/pacjentowi posiadaną bronią.....	☐	
15. Osoba stosująca przemoc nadużywa alkoholu i/lub innych środków psychoaktywnych.....	☐	
16. Osoba stosująca przemoc leczy się psychiatrycznie.....	☐	
17. Pacjentka/pacjent próbowała/ próbował targnąć się na swoje życie z powodu sytuacji domowej.....	☐	

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji finansowanego z Funduszy EOG

DOROŚLI

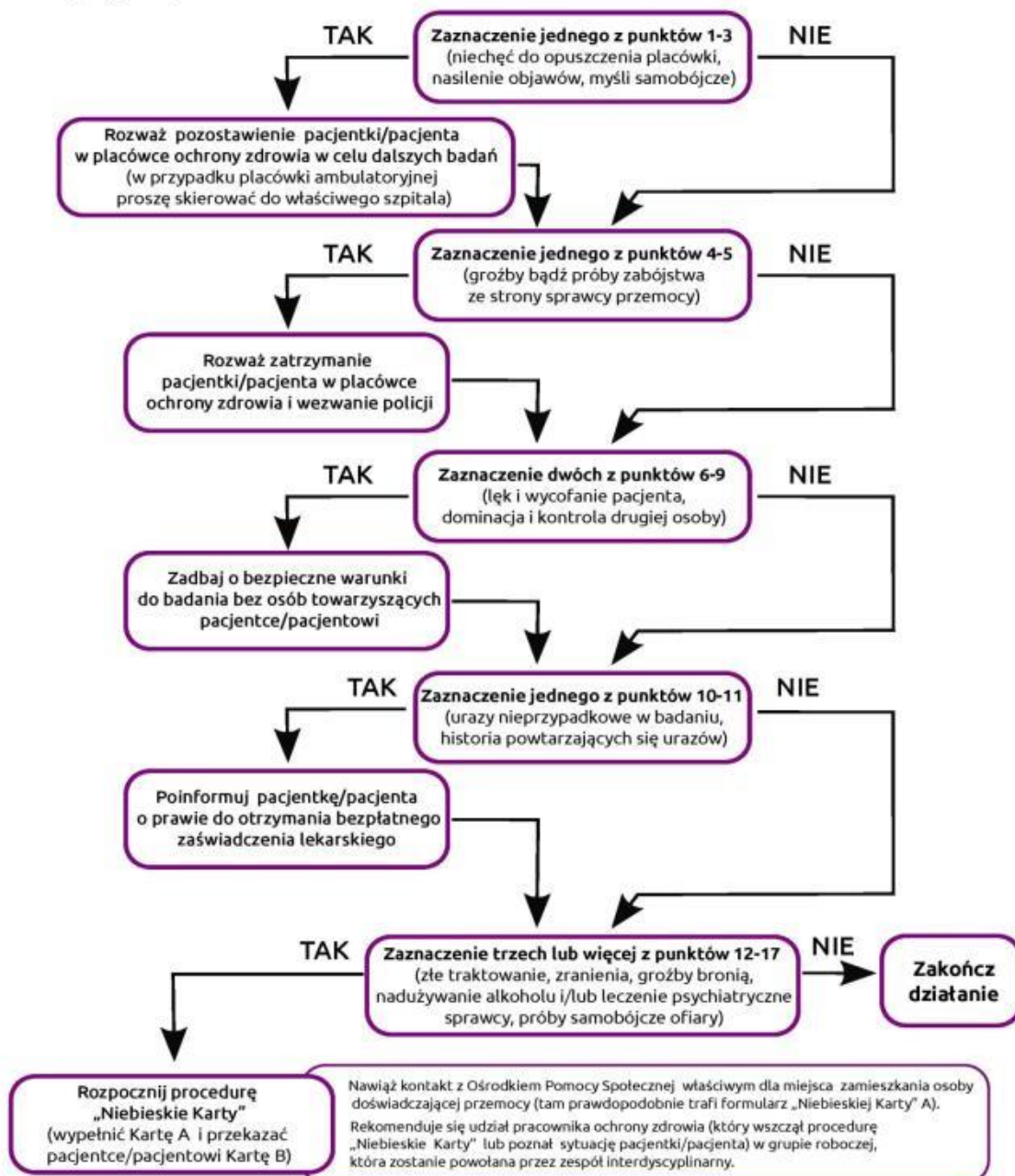

PROPOZYCJA ALGORYTMU POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU PODEJRZENIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEC OSOBY DOROSŁEJ

**OCHRONA
ZDROWIA**

Jeżeli masz wątpliwości czy Twoja/Twój pacjentka/pacjent doświadcza przemocy w rodzinie skorzystaj z kwestionariusza w celu podjęcia odpowiednich kroków.

ZAŁĄCZNIK NR 3

SCHEMAT PRZEBIEGU PROCEDURY NIEBIESKIE KARTY

